P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBRI XV.

Ab Andrea Naugerio castigati, & Vict. Giselini scholijs illustrati.

Reliqua proximè sequens pagella indicabit.

LONDINI,

Excudebat Thomas Vautrollerius Typographus.

CVM PRIVILEGIO REGIAE MAIESTATIS.

1582.

Transformationum ſeries compendio excerpta per Gulielmū Canterum, Nouarū lect. Lib. cap. xx.

Argumenta Luctatij Grammatici, aliquot locis è vetuſtis libris emendata.

Additi ſingulis libris verſuum numeri, tum ad iuuandam hominum memoriam, tum vt loca in lexicis & alibi hinc producta faciliùs quærenti ſeſe oſtendant.

Varietates lectionum ex Aldina editione Anno M. D. XVI.

Index fabularum.

871
08m.9
582

V. GISELINVS GEORGIO FABRICIO CHEMNICENSI S. D.

VAMQVAM & nuper admodum tibi, Fabrici, innotuerim; neque etiamnum ita multæ ac singulares mutui inter nos amoris causſæ interceſſerint; te tamen potius, quàm alium quemquam meorum omnium multis de causſis hic mihi affandum esſe existimaui. in primis, quòd hoc tempore neminem hic cognouerim, aut alibi terrarum esſe acceperim, qui æquè, atque tu, huius noſtri elegantiſſimi poëtæ ſcriptis capi ſoleat. id quod nemo infitias ire audebit; qui vel primoribus labris deguſtaris felicia tui ingenij monumenta, meros è Sulmonenſium fontibus deductos riuulos: neque item ille, qui tuis ſtudijs ac laboribus adiutus gratulari ſibi meritò poteſt, breuiſſimo in ſpatio illud ſibi iter confectum esſe, quod plerique alij etiam iniquiſſimos viarum ambitus perreptantes multis annis nequiuerũt. Huc accedit, quòd ipſe, vt ad me ſcribis, ante annos XXV. in eodem poëta emendando nonnihil, id eſt, tuo more, &

1053384

accuratissimè elaboraueris, omniáq; eiusdem opera cũ plurimis & optimis exemplaribus, quibus tum Germanicę Italicæq; bibliothecę erãt instructissimæ, nauiter contuleris. videbas nimirum multo, quàm nos, rectius, veterum monumenta quo frequentiùs ab ineptis librarijs descripta sunt, & hostium suorum manibus obiecta; hoc pluribus & fœdioribus, quàm pleriq; suspicantur, vulneribus esse deformata: inq; eo numero Ouidij scripta, vt quæ maximè, annumeranda esse ex eo facilè intelligebas; quòd & mediæ ætatis captui longè præ alijs fuerint accommodatiora: & nulla alia exstarent, quibus plus adulterinorũ versuum in editis vulgò & recentiore calamo exaratis exemplaribus sit inculcatum. Vtinam verò amico illi tuo, qui tecum certè non amicè, nobiscum verò planè impiè egit, tãtum adhuc reliquum sit bonæ mentis, vt surreptas tibi tuas emendationes restituat; aut alioquin nos quouis modo immortali illa opera non defraudet. Hæc cùm ita sese haberent; nihil dubitaui, quin mihi ab alijs amicis grauis, à te verò multo grauissima aduersaria constituta esset, & parata exspectatio planè incredibilis: tum quòd propter ingenium lõgo vsu, & hoc præsertim laboris genere exercitatissimum acerrimus harum rerũ existimator esse soleas: tum quòd prima statim inspe-

ctione

ctione plus, quàm ceteri omnes, sis in meis animaduersurus, vtpote cui, quidquid in hoc auctore maculosum, deforme & mutilum dicendum est, sit notissimum, & quasi in promptu. Ad hæc veniebant in mẽtem illa quæ nuper in meis ad te literis de hac mea Metamorphoseon editione satis magnificè pollicebar, fretus cùm pluribus veteribus manu descriptis libris, in his duobus maximæ antiquitatis, quos humanitate optimi & doctissimi Cornelij VValteri è Germania nactus eram, tum quodã à Gryphio excuso codice; quem Cærolus Langius, singulare nostræ Belgicæ ornamentum, ad vnas atq; alteras membranas antiquiß. sedulò collatum lectionum varietate impleuerat, & mihi eius poëtæ emendationem cogitanti lubentissimè, vt solet, commodauerat. de cuius libri fecunditate illud obiter narrabo, ex ipsius ora, quouis glebæ vbere fertiliore, arte & fide nescio qua inspecta, indicem Lucretianum. quia hac parte ab editis Ouidij libris deficiebatur, sexaginta admodum emendationibus benignè, vt videtur, instructum esse & ornatum. Ex ijs ergo verbis cùm mihi viderer posse cogitatione assequi, quãtam tu præ alijs omnibus de hac editione spem concepisses; ne quem ea spes falleret, decreui, immo necessum esse existimaui & ob hanc & ob alias causas, consilij mei mutati

rationem, & quam fidem porrò meis promissis haberi velim, tibi omnium primo exponere. Ac principio vt occupationes meas ac studia grauiora mittam; quòd hæc vulgaris sit, & vbiq; vsitata excusatio: ea est totius Ouidiani operis natura & ingenium; vt omnia eodem tempore, eademq; manu absolui debeant: ea negotij moles & varietas; vt meritò longissimum temporis spatium requirat. ea est deniq; horum temporum infelicitas, dicam an improbitas? vt in vastissimo opere paucula tantùm vel neglecta, vel minus intellecta, alteriusq; obseruationi destinata, sæpe omnem hominis diligentiam etiam summam inobscurent. quæ omnia tibi, mi Georgi, eo liquidiùs & penitiùs sunt perspecta, quo ætate, ingenio, iudicio, eruditione, ceteris q; rebus omnibus me multis milibus antecedis. His solis tam iustis rationibus si promissæ editionis tempus mihi prorogari cuperem; neminẽ credo tam mihi fore iniquum, vt non concedat. Quid si etiam addam, formam libri, quam decimam sextam vocant, minus esse ideneam, vt ab ea diligentem maioris alicuius scripti emendationem auspicemur? nam & additamenta emẽdationum rationes paulò largius explicantia respuit. & neminem hodie credo tam esse incogitantem, aut rerum imperitum; vt non malit, si quam alicuius momẽti mutationem alieno in

scripto

scripto molitur, ei mutationi à firmis rationum necessariarum momentis, quàm à solo suo nomine auctoritatem accedere. Iam nec illud hic prætereundum, quòd, si Typographo tamdiu exspectãdum fuisset, quoad hoc exemplar ex animi sententia procurassem, maximo ipsi ea res detrimento fuisset; æmulis verò ipsius nihil minus quàm de re litteraria sollicitis maximo lucro: quod nemo bonus & boni publici amans exoptaret. Consultò igitur illam accuratam & quasi postremam operam in commodius tempus reieci: & satis habui nunc temporis Aldinum, seu potius Naugerianũ exemplar omnium, quæ exstant, longè optimum Plantino exprimendum dare. & quoniam ille lubẽter formarum diuersitate sua exornat; prope omnia, quæ me Metamorphoses raptim percurrentem primo suo occursu paulisper constiterunt; ea ne aliis præsertim rudioribus, negotium facesserent, partim è Regio, Micyllo, aliis, partim ex nostris Notationibus faciliora & magis peruia breuibus quibusdã notis in libri margine asscriptis reddidi. Numeros etiam versuum cuiusque libri adpingi primi omnium curauimus: quo omnes lexicorum commoditate fruerentur iucundius; & loca hinc aliò adducta & explicata minore negotio suis sedibus restituerent. Quod autem ad Luctatij veteris grammatici argumẽta attinet;

quæ à Coloniẽsibus malè Donato inscripta esse doles; quæq; in nostris codicibus antiquis speras multo legi correctiora, quàm in Italicis & Germanicis, vbi ais esse deprauatissima: ea argumenta conati sumus, tuo præsertim hortatu, ex vestigijs VValterianorum codicum in pristinum restituere. Sed cùm in his libris ea quibusdam locis mutila sint, adeoq; magnam partem euarient ab Heruagij, Brickmannorum, & Rænerij editionibus, vt non ab vno, sed à pluribus facta videri possint, cœpi nonnihil diffidere de probitate meorum librorum: & ad quarti libri initium constiti, venitq; mihi in mentem trium dumtaxat librorum argumenta peracri & certo iudicio tuo examinanda proponere; vt, si putabis aliquod esse operæ meæ pretium; iubeas & reliqua adgredi: sin minus; saltem non ita multum laboris & temporis mihi perierit. Quæ deinde à quarto libro sequuntur; Ioannis Rænerij fide & auctoritate tueri se debent: qui se ea ex veteri codice protulisse affirmat: quamquam valdè metuo, vt res vsquequaque ita sese habeat. nam, nisi me libri mei fallunt, scripti, vt mihi & æqualibus meis conijcere liquet, ante annos amplius quingentos; præstare audeam, sæpissimè illum, audace per Deum exemplo, Regij interpretationem Luctatij argumentis intexuisse: quod nos partim ostẽdimus, partim, si iubes,

bes, & plures libri accedent, multo latiùs aliquando ostensuri sumus, Libri iiij. de Ponto è duobus manuscriptis tuis redditi castigatiores attulerũt mihi gaudium simul & dolorem prorsus mirificum. gaudium, quòd eam laboris partẽ mihi ademisses: dolorem, quòd hoc specimine tantum mihi iniecisses desiderium earum castigationum, quas bonus ille vir inspiciendas, non etiam referendas à te accepit. Sunt ijdem libri de Ponto sexies apud me calamo exarati, verùm ita recente, vt neminem ex illis putem CCC. annos numerare, id quod itidem mihi vsuuenit in Fastis, quorum item octo eiusdem notæ exemplaria apud me sunt. ne vnus tamen in illis est, qui versum illum Ennij lib. ij. à te de meliore codice restitutum,

Vnus erit, quem tu tolles in cærula cæli,
repræsentet: quem tamen vterq; VValterianus
in Metamorph. xiiij. dilucidè subijciet. Bona spes me ducit; fore, vt aliquando etiam in alijs operibus voti mei compos efficiar. Te verò pro eo, quantus est vtriusq; in rem litterariam amor, etiam atque etiam rogo, vt consilium & institutum nostrum si quo modo iuuare potes, quomodo cœpisti, pergas. Ne viuam, si hoc tempore mihi quidquam gratius vndecũq; cupiam & optem accidere. Vale. Antuerpiæ Kal. Augusti. Anno M. D. LXVI.

TRANSFORMATIONVM OVIDII SERIES COMpendio excerpta, per GVLIELMVM CANTERVM, Nouarum lect. lib. 1. cap. xx.

EXISTIMO equidem multis, cùm Ouidij Transformationes legunt, idem, quod mihi sæpè, contingere: vt *perpetuã illam & nunquam interruptã narrationũ tam variarum cõnexionem satis mirari nequeant: quodq; in hoc Opere Poëta tam conuenienter proposito suo, à prima mũdi origine ad sua vsq; tempora, perpetuum carmen artificiosissimè deducat. Quæ quidem res ita me semper delectauit, vt temperare mihi tandem non potuerim, quin Opere toto semel peruoluto, ordinis rationem per singulas fabellas cõsiderarem, atq; adeò totum Opus quasi in Epitomen quandã redigerem: vt quam ex partibus singulis olim voluptatẽ ceperam, eam tunc è toto poëmate breuiter sub oculos posito, longè pleniorem perciperem:

*Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

&

& poëtę ingenium cùm in alijs rebus multis, tum in hac præcipue, non vulgare fuiſſe deprehenderem. Huius porrò voluptatis fructum vt cum alijs etiam, nec inuitis fortaſſe communicemus: viſum eſt hoc loco Transformationes Ouidij, quàm breuiſſimè fieri potuit excerptas, Lectori tanquam in tabella ſpectandas proponere, earumque methodum omnem velut digito commonſtrare. Ea autem ſic habet.

Principiò Chaos in elementa quatuor LIB. I.
diſtinguitur: quibus cùm ſui darentur ſingulis incolæ, homo ex terra & aqua creatus eſt. Secutæ ſunt ætates hominum quatuor: in quarum poſtrema de Gigantum ſanguine nati ſunt homines: qui cùm eſſent impij, Iupiter, quamuis antea Lycaonem in lupũ mutaſſet, generali nihilominus ſupplicio diluuium inducens, omnia in aquam conuertit. Hic ſoli relinquuntur ſuperſtites Deucalion & Pyrrha: qui poſt redditam terram, iactis poſt terga lapidibus, humanum repararunt genus. nam reliqua quidem animalia ſponte ſua ex humore & calore prodierunt, interque ea & Pytho ſerpens: quem cùm Apollo interemiſſet, Pythios ludos in rei memoriam inſtituit, in quibus victores eſculea corona

donabantur. nondum enim extiterat laurus, donec in eam Daphne puella fuit conuersa. Quod cùm accidisset, tum ad patrẽ eius Penęum, cùm reliqui fluuij siue congratulandi, siue etiam consolandi gratia cõueniissent: solus desideratus est Inachus, quod de filia sua Ione sollicitus esset, quam Iupiter post stuprum in iuuencam mutarat. Ea cùm ab Argo custodiretur, Mercurius eum, narrata prius nymphæ Syringis in arundinem transformatione, occidit: cuius oculi deinde à Iunone in pauonem collati fuerunt. Tum Io pristina mulieris
11. forma recepta, Epaphum parit. Qui cùm aliquando Phaëthonti Apollinem, vt falsum ac suppositicium patrem, obieciisset: ille currus Solaris imperium ad diem vnum à patre in pignus veræ stirpis petijt. quo impetrato, terra ab eo tota accenditur, & inter cetera nigrescunt Æthiopes. Phaëthontem deinde fulmine percussum dum lugent sorores, & vnà cognatus Cygnus: illæ in arbores, hic in cygnum mutatur. Tum Iupiter lustrato terrarũ orbe, ac pristino vigori restituto, in Calliſtonem incidit, eamque sumpta Dianæ forma stupra-uit. Ob id irata Iuno, Calliſtonem in vrsam conuertit: quam postea Arcas filius

trans-

transfixurus fuerat, nisi vtrumque Iupiter inter sidera retulisset. Qua de re cùm apud Oceanum Iuno conquesta esset, in cælum relata fuit humeris pauonum, qui nuper variegati fuerant: sicut & coruus nuper ex albo niger erat redditus, cùm Cornicis monitis, quæ illi tum suã in cornicem, tum Nyctimenes in noctuam mutationem explicarat, non obtemperasset, sed audacter Coronidis adulterium ad Apollinem detulisset. Eius deinde filio, Æsculapio, cùm futura prædiceret Ocyroë, in equam ira diuina vertitur. Tum Chiron pater Apollinis, auxilium frustra inuocauit: quòd ille iam in Elide pastor factus, aliud ageret, neglectis etiã bubus id quod Mercurio illos furandi occasionem dedit: qui deinde Batti, cùm is solus esset furti conscius, perfidia se commutando deprehensã, in indicem lapidem cùm conuertit. Inde in Atticam ingressus, Herse, Cecropis filia, potitur. Cui dum inuidet soror Aglauros, in saxum obrigescit. Postea Iupiter, cùm ipsum boues Agenoris ad litus aduertere iussisset, sumpta tauri specie, Europam per mare in Cretam transuexit. Hic Agenor, Cadmum iubet filiam amissam inuestigare. Quod dum ille facit, è

III.

dentibus draconis occiſi in terra ſatis enaſcuntur homines: cum quibus ille deinde Thebas condidit. Huic primum valdè luctuoſa fuit nepotis Actæonis in ceruum mutati dilaceratio: quamuis Iunoni grata fuerit, quæ Semelen pellicem oderat: ideóque ad ipſam ſub facie Beroës nutricis accedens, mortem illi procurauit. Paulo pòſt Iupiter cum Iunone diſputans, vtra Venus eſſet ſuauior, Tireſiam adhibet arbitrum: quandoquidem ſexum vtrumque fuerat expertus. Is lata contra Iunonem ſententia, ab illa quidem viſu priuatus, à Ioue autem vaticinandi ſcientiam conſecutus eſt. primum autem eius oraculum in Narciſſo comprobatum fuit: qui cùm puellas omnes, inter quas & Echo præ amoris impatientia in vocem fuerat conuerſa, contemſiſſet: ſui ipſius denique amore contabeſcens, in florem mutatus eſt. Pentheus tamen vatem hunc irridebat, quanquam & ipſi vera prædixerat. Nam cùm Bacchi celebrarentur Orgia, ille famulum quendam ſacrorum, poſtquam nautas in piſces fuiſſe transformatos ab eo intellexerat, in vincula coniecit: & inde à Bacchis fuit diſcerptus. id quòd magnam apud omnes
IIII. fidem ſacris conciliauit. Alcathoë tamen,

vna

vnà cum ſororibus, conſtanter ea contemnebat, adeò vt in feſto varias ad colum hiſtorias illæ ſibi inuicem narrare ceperint, partim de moris denigratis, partim de Apolline in Eurynomen verſo, vt cum Leucothoë concumberet: quamobrem Clytie zelotypa in Heliotropiũ fuerit mutata: partim etiã de Hermaphrodito & Salmacide nympha, in vnum corpus concretis. Quo facto, ſorores ipſæ in veſpertiliones, earumque telæ in vitem & pampinos transformatæ ſunt. Hac de re cùm Agaue lætaretur, magnus ei dolor oblatus eſt, quando Ino & Athamas in mare per inſaniam proſiluerunt, & facti ſunt dij marini. Quos dum mulieres Thebanæ pro mortuis deplorant, in ſaxa & volucres commutantur. Cadmus quoque hac calamitate commotus, relictis Thebis, in Illyriam cum vxore profectus eſt: vbi vterque anguineam formam accepit. Solus itaque reſtabat de Bacchi contemptoribus Acriſius, auus Perſei, qui Gorgonis caput amputauit: e cuius guttis in terram delapſis angues exorti ſunt: & Atlantem in montem, virgaſq; poſt Andromedam liberatam in lapides conuertit. Orto deinde in nuptijs tumultu, Phineum cum ſuis, vnáque Prœtum &

v. Polydectẽ, ſaxeos reddidit. Tum Pallas, quæ illi hactenus comes fuerat, ipſo relicto in Heliconem ſe confert, vt hippocrenen inſpiciat. Ibi narrant illi Muſæ de Pyreneo & Pieridibus in picas cõuerſis, poſtquam cantu de varijs transformationibus
vi. inſtituto cum ipſis contendiſſent. Quo exemplo mota dea, anum ſe fecit: itaque inito cum Arachne texendi certamine, poſtquam vtriuſque tela varias transformationes repreſentauit, ipſam in araneam mutauit. Nihil tamen hoc Nioben mouit, quo minus amiſſis liberis in ſaxum obdureſceret. Quõ quidem cognito vulgus Lycios ruſticos in ranas à Diana verſos, & Marſyam ab Apolline excoriatum, in memoriam reuocauit. Cùm verò ad conſolandos Thebanos vrbes finitimæ conueniſſent, ſoli defuerunt Athenienſes, quoniam à Tereo rege infeſtabantur: qui deinde ſtuprata Philomela, in vpupam trãsformatus fuit, quemadmodum & Philomela in luſciniam, ac Prochne in hirundinem. Quæ res Pandioni ſocero intellecta, mortem attulit. Huic in regno ſucceſſit Erechtheus, è cuius filia Orithya Boreas Calain procreauit, & Zethen: qui in Argonautarum numero quondam fuerũt,

cùm

cùm Iaſon, ſeminatis ſerpentis dentibus
è quibus homines armati prodierunt, &
dracone ſopito, vellus aureum retulit. Is
poſtquam domum cum Medea redijt, Ae- VII.
ſoni illa iuuentutem reddidit. Eandemque
& Peliæ pollicita præmiſſo arietis in agnũ
reformati ſpecimine, dolo eum occidit. in-
de per varia loca multis inſignia trans-
formationibus delata, poſt occiſos liberos
Aegeo nupſit. Contra hunc poſtea bellum
mouit Minos, collectis vndiq; copijs, vt &
è Paro: quã cùm Arne quõdã prodidiſſet,
in monedulã fuerat conuerſa. Æacus vero
ab Ægeo ſtetit, & ad eũ Myrmidones ſuos,
è formicis ortos, auxilio miſit, duce Ce-
phalo: qui aliquando vxorem ſuam, muta-
ta ſibi forma, in adulterium pellexerat, ca-
nemque ſuum ſimul cum vulpe in ſaxa
conuerti viderat. Minos interim Alcatho- VIII.
ën obſidet: qua capta, Niſus in haliæetum,
& Scylla in cirin fuerunt tranſlati. Hinc
in Cretam ille reuerſus eſt, vbi Minotau-
rus labyrintho erat incluſus: quem cùm
Theſeus deinde de medio ſuſtuliſſet, cum
Ariadne in patriam rediens, eam in itine-
re deſeruit. Hinc eam Bacchus aſſum-
pſit, eiuſq; coronã inter ſidera collocauit.
Icarus verò, cùm ex inſula conaretur poſt

patrē euolare, ſubmerſus eſt: eiuſq; exequias celebrantem patrē vidit perdix, è Talo nuper transformata. Theſeus interea cùm valdè celebris iam eſſet, ad aprum Calydonium, cuius interfectore ſublato, ſorores eius in Meleagrides aues mutatæ ſunt, fuit conuocatus. Inde ad Acheloum diuertitur, & Echinades inſulas conſpicit, in quas Naiades erant conuerſæ. Quod ita fieri potuiſſe, Lelex primum Baucidis & Philemonis probat exemplo, qui in arbores fuerint commutati: ſicut & domus ipſorum in templum, ac pagus ipſe in ſtagnum. Achelous deinde Protei & Meſtræ transformationes adijcit, ac ſuas denique, quibus vſus quondam fuerat, cùm ipſum
IX. premeret Hercules, gratia Deianiræ. Hæc illi poſtea veſtem miſit, qua perijt: poſtquā Lichas in ſcopulum fuit transſlatus: & in cælum traductus eſt. Tum verò Alcmena ad Iolen ſe contulit: eique Galanthidem in muſtelam, & illa viciſſim ſororem ſuam in arborem conuerſam narrauit. Interim ſuperuenit ipſis Iolaus, reparata per Hebē iuuentute. Id quod non poſſe omnibus contingere, Iupiter Æaci exemplo docet. Hunc fugiens Miletus, in Aſiam diſceſſit, & Byblidem procreauit, atque Caunum:

cuius

cuius illa amore tabefacta, in fontem perijt. Quæ quidem res magis mira omnibus visa fuisset, nisi paulò antè Iphis, ipso nuptiarum die, virilem sexum accepisset. His porrò nuptijs qui interfuerat Hyminæus, ad Orpheum inde se contulit, sed malo omine: quandoquidem mox obijt Eurydice, & postea secundò: cùm quidem non aliter obstupuit Orpheus, quàm qui Cerbero conspecto saxeus est effectus. Postea cùm in monte quodam varias transformationes lyra exprimeret, accurrerũt ad eum arbores omnes, & inter ceteras pinus ex Aty, & cupressus è Cyparisso mutata. Hinc cum Thraciæ mulieres illum discerpsissent, in arbores mutatę sunt. Tum Bacch⁹ è Thracia recessit, & Midę pro Sileno restituto auri copiam fecit: cuius cùm illum peniteret, in Pactolo lotus, arenas eius aureas reddidit. Postea Phœbus pro iniquo iudicio aures illi asininas tribuit. Quo facto, Troię mœnia, humanã indutus formam, exstruxit. Hanc vrbem postquam cepit Hercules, Hesionem Telamoni vxorem dedit; quãdoquidẽ Peleus iam Thetidem post multas eius transformationes duxerat: & ad Ceycem postea profectus Dædalyonem in accipitrem, & lupum in

x.

xi.

lapidem conuersum partim intellexerat, partim ipse viderat. Accidit deinde, vt Alcyone marito post naufragiũ sub Morphei figura per somnum conspecto, in auem, sicut & maritus, mutaretur. Quos in aëre volantes cùm animaduertissent quidam, Aesacum quondam in mergum, qui tum sortè aderat, meminerunt transformatum.

XII. Huic tum Priamus pater, tãquam mortuo, exequias fecit vnà cum filijs: excepto tamen Paride, qui in Græciam profectus erat: quemque deinde persecuti Græci, draconem Aulide lapideũ viderunt redditũ. Inde Cygnus ab Achille occisus, in auem vertitur, cùm inuulnerabilis fuisset: sicut & Cænis, olim in Cæneum, & postea in auem commutata. Quod cùm narrasset Nestor, Periclymeni quoque transforma-

XIII. tiones adiunxit. Neptunus deinde Achilli mortem procurat: de cuius armis Aiax & Vlysses post mortem contendunt. Aiace verò hac de causa mortuo, sanguis eius in hyacinthum conuertitur. Capta postea Troia, Hecuba in canem mutata est: cuius fortunam cùm dij omnes deplorarent, Aurora sola Memnonem dumtaxat, auem iam factum, lugebat. Æneas autem profugus ad Anium, cuius filiæ in columbas e-

rant

rant conuerſæ, aliaque deinceps loca transformationibus celebrata delatus eſt. In Latium denique vt venit, bellum cum Turno ſuſcepit. Is cùm per Venulum peteret auxilium à Diomede, cuius ſocij in aues fuerant mutati, repulſam paſſus eſt: redeunte Venulo per ea loca in quibus paſtor quondam in oleaſtrum erat conuerſus. Poſtea naues Æneæ in prælio Nymphæ fiunt: ſicut & Ardea poſt occiſum Turnum, auis: atque Æneas ipſe, Indiges. Succeſſerunt huic reges alij, quorum inter ceteros ſub Proca floruit Pomona: quã cùm amaret Vertumnus, ſumpta primum anus forma, & Anaxaretes in ſaxũ conuerſæ exemplo vſurpato deinde rurſum iuuenis factus voto potitur. Inde ſub Numitore aquæ frigidæ redduntur calidæ. Cui qui ſucceſſit Romulus, factus eſt Quirinus: eiuſque vxor, Ora dea. Secutus eſt Numa, qui cum de originibus Crotonis inquireret, nigros calculos quondam in albos fuiſſe commutatos comperit: & Pythagoram de perpetuis rerum transformationibus diſputantem audiuit. Mortuum deinde Numam deflens Ægeria, nec Hippoliti, qui ſuas ipſi conuerſiones proponebat, conſolationem admittens, in fontem li-

XIIII.

XV.

queſcit. Id quod non minus fuit mirandũ, quàm quòd Romuli lancea arbor, aut Cippus factus eſt cornutus. Iulius Cæſar denique in ſtellam poſt mortem commutatus fuit.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBER I.

IN noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dij cœptis (nam vos mutastis & illas)
Adspirate meis, primaq; ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Chaos, vt Hesiodus indicat in volumine, quod deorum originem continet, fuit in initio rerum confusio, quæ postea in suis speciebus distributa est, ita vt leuissima corporum, æther igneus, & infra hunc aër frigidus, certaque sidera sublimem peterent partem, per quæ solis splendor, ac lunæ vagaretur: grauissima autem humus, liquorque in ima parte subsederût.

Ante mare & terras, & quod tegit omnia, cœlum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos, rudis, indigestaque moles, — Chaos in elementa.
Nec quicquam, nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan:
Nec noua crescendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
** Ponderibus librata suis: nec brachia longo* — * nutu ponderum vndique æquali.
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque erat & tellus, illic & pontus, & aër:
Sic erat instabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aër: nulli sua forma manebat:
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in vno

Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cælo terras, & terris abſcidit undas:
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aëre cælum.
Quæ poſtquam euoluit, cæcóque exemit acerno,
*Diſſociata locis * concordi pace ligauit.*
Ignea conuexi vis, & ſine pondere cæli
Emicuit, ſummáque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi leuitate, locóque:
Denſior his tellus, elementáque grandia traxit,
Et preſſa eſt grauitate ſui: circumfluus humor
*Vltima poſſedit, ſolidumq; * coercuit orbem.*

* Alludit ad principia Empedoclis conſtionem & amicitiam.

* arctè cõplexus eſt. Vide Feſtum.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Separata iam terra erat à ceteris elementis: ſed homo nondum natus ipſius terræ cultor futurus & dominus. Itaq; Promethens Iapeti filius terram imbre mollitit, & ex hac hominem ad Dei ſimilitudinem & imaginem finxit, cuius facies non prona, vt ceteris animalibus, eſſet in terram, ſed cælum ſpectaret erecta.

Sic vbi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectámque in membra redegit,
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomerauit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidiſq; tumeſcere ventis
Iuſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſq;:
Fluminaque obliquis cinxit decliuia ripis,
*Quæ diuerſa locis partim * ſorbentur ab ipſa;*
In mare perueniunt partim, campóque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Iuſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſiluas, lapidoſos ſurgere montes.
*Vtq; duæ dextra * cælum, totidemq; ſiniſtra*
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis,
*Sic * omnis incluſum numero diſtinxit eodem*

Terra in varias ſpecies

* vt de Euphrate Meſa.

* terram.

Zonæ & circuli cæli.

Cura

Cura Dei, totidémque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramque locauit;
Temperiemq́ dedit, miſta cum frigore flamma.
Imminet his aër: qui quanto eſt pondere terra,
Pondere aquæ leuior; tantò eſt onerоſior igne.
*Illic & * nebulas, illic conſiſtere nubes* * quæ denſiores nubibus.
Iuſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aëra permiſſit vix nunc obſiſtitur illis,
Cùm ſua quiſque regat diuerſo flamina tractu,
Quin lanient mundum: tanta eſt diſcordia fratrum:
Eurus ad auroram, Nabathæáque regna receſſit, Vente.
Perſidáque, & radijs iuga ſubdita matutinis:
Veſper, & occiduo quæ littora ſole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephiro: Scythiam ſeptemq́ triones
Horrifer inuaſit Boreas: contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluuióque madeſcit ab Auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidum, & grauitate carentem
Aethera, nec quicquam terrenæ fecis habentem.
Vix ita limitibus diſcreuerat omnia certis;
Cùm, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub ipſa,
Sidera cœperunt toto efferueſcere cælo.
Neu regio foret vlla ſuis animalibus orba;
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæq́ deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus vndæ.
Terra feras cepit; volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentiſq́ capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera poſſet.
Natus homo eſt: ſiue hunc diuino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Siue recens tellus, ſeductáque nuper ab alto
Aethere cognati retinebat ſemina cæli:
Quam ſatus Iapeto miſtam fluuialibus vndis.
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum:

Pronáque cùm spectent animalia cætera terram;
Os homini sublime dedit; cælumq́ videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Sic modò, quæ fuerat rudis, & sine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conuersa figuras.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Ex quo Chaos tenebrosum iniecta luce discussum est, & discretis elementis faciem hanc tam claram mundus accepit; deinceps, quasi in ætates quasdam, in secula quatuor distributũ est, hoc est, Aureum, Argenteum, Aereum, Ferreum: quibus pro qualitate sui asscripta sunt nomina. nam aureum sæculum dictum est, quod Saturno regnante omnium rerum erat plena tranquillitas: non furor sæuiebat armorum, non auaritia hominum fluctibus commiserat vitam: & cessantibus rastris inarata grauidas fruges terra præbebat. otiosa erat, ac secura vita mortalibus: ac sine vicissitudine temporum continua veris gratia fruebãtur: Deinde * sæculum in argenteum ab aureo colore migrauit, tunc primum & æstus ardentior cæli, & grauiora frigora incubuere mortalibus; tunc ædificata domorum tutiora secreta: antea enim aut in antris habitabant, aut incolebant tecta siluarum. Semina etiam tum primùm sulcis cœpere committere: cùm iam terra solita hominibus negaret alimenta. Tertium sæculum successit æreum, argenteo iam * durius: cœpêre homines inuerecundius viuere. nam cupiditate habendi auaritia cum inuidia exorta est: inde mare peruium factum, dum diuitiæ requiruntur. terra quoque anteà cunctis communis limitibus, terminisque discreta est: & in venis eius non solum frumenta quæsita sunt, sed & metalla inuenta crepuerunt. Quartum sæculum ferri nimio rigore duratum est: quod in tantam rabiem furoris erupit, vt omnia scelera cupiditatis excederet: nam ab odioso vitio, & insanientis auaritiæ grassationibus ad parricidia vsque peruentum est.

V. in argenteum sæculum au.

V. deterius:

Aurea prima sata est ætas: quæ vindice nullo
Sponte sua sine lege fidem rectumq́ colebat.
Pœna metusq́ aberant. nec vincla minantia fixo
Aere ligabantur: nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui: sed erant sine iudice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum vt viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat vndas:
Nulláque mortales, præter sua littora, norant.
Nondum præcipites cingebãt oppida fossæ:

Mundus in sæcula siue ætates quatuor.

Non

Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis erat: sine militis vsu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
*Ipsa quoque * immunis, rastroque intacta, nec vllis* * vnde nihil exigebatur, vel illæsa, intacta.
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentiq; cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fetus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephiri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renouatus ager grauidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant:
Flauaque de viridi stillabant ilice mella.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Cùm Saturno aurei sæculi rectore cæli arce deiecto, teneret Iupiter mundum, sicut ipse Saturnus: mundum in quatuor ac diuersa tempora coarctauit, vt ver, quod fuerat ante vnum semper ad serenam tranquillitatem continuum, in parte anni quarta angustissimum cogeret tempus: vt huic succederet ardor æstatis, & tertio sequeretur autumni infida temperies, & post hæc totus annus rigida hieme clauderetur: quatuor tempora veris exordio qualitatē imitarētur, & ordinē sæculorū.

Postquam Saturno tenebrosa in tartara misso, Annus in tempora quatuor.
Sub Ioue mundus erat; subijt argentea proles, Argentes ætas sub Ioue.
Auro deterior, fuluo pretiosior ære:
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perq; hiemes, æstusque, & inæquales autumnos,
Et breue ver: spatijs exegit quatuor annum
Tum primùm siccis aër feruoribus vstus
Canduit: & ventis glacies adstricta pependit.
Tum primùm subiere domos: domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & iuncta cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuêre iuuenci. Aetas' ahenea, & ferrea.
Tertia post illam successit aënea proles,

Seuior ingenÿs, & adhorrida promptior arma,
Non ſcelerata tamen. De duro eſt vltima ferro.
Protinus irrupit venæ peioris in æuum
Omne nefas: fugêre pudor, verúmque, fidéſque:
In quorum ſubiêre locum fraudéſque, doláq;,
Inſidiæq;, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæq; diu ſteterant in montibus altis;
Fluctibus ignotis inſultauêre carinæ.
Communemq; prius, ceu lumina Solis, & auræ,
*Cautus humum longo ſignauit * limite meſor.*
Nec tantùm ſegetes, alimentáque debita dibus
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſq; recondiderat, Stygijſq; admouerat vmbris,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.
Iámque nocens ferrum, ferróq; nocentius aurum
Prodierat. prodit bellum, quod pugnat vtroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto: non hoſpes ab hoſtite tutus,
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ:
*Filius ante diem patrios * inquirit in annos.*
Victa iacet pietas: & virgo cæde madentes
Vltima cæleſtum terras Aſtræa reliquit.

* lõgis ſulcis & finibus.

Bellorum genera tres, auri, ferri, manus.

Conſulit aliquinos ac mathematicos de parentũ morte.

FAB. V. ARGVMENTVM.

V. fuit.

Gigantes immenſæ molis homines. & ſimiles matri filios parens Terra progenuit: quorum magnitudini par * exarſit audacia. nam extructis in excelſum aggerem montibus ſacrilegas manus iniecere cæleſtibus. ſed fulminũ igne derecti impium genus pœnæ ſuo cruore generarunt: nam ſanguis eorum permiſtus terræ, homines procreauit haud longè ab origine diſcrepantes.

Gigantum ſanguis in homines.

Néue foret terris ſecurior arduus æther;
Affectaſſe ferunt regnum cæleſte Gigantes:
Altáque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum

Fulminis

Fulmine, & excussit subiectum Pelion Ossæ.
Obruta mole sua cum corpora dira iacerent;
Perfusam multo natorum sanguine terram
Imbuisse ferunt, calidumq; animasse cruorem:
Et, ne nulla suæ stirpis monumenta manerent;
In faciem vertisse hominum. sed & illa propago
Contemptrix superûm, sæuæq; audissima cædis,
Et violenta fuit. scires è sanguine natam.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

De gigantum sanguine nati quàm sacrilega mente versati sint, Lycaonis exemplum testatur. qui tyrannus Arcadiæ, cùm aduenas & hospites trucidaret, etiam Iouem in se*accendit iratum. Nam Iupiter humani sceleris impatiens, in deos querimonia delata & simulata hominis specie, ad Lycaonis regiam venit: cui Lycaon quasi mortali præparans mortem, prius humana membra deuoranda velut hospitali humanitate apposuit. quod postquam Iupiter sensit, non eum penitus interemit, ne supplicij amitteret sensum, sed in lupi formam conuertit, qui & mores in rabie, & nomen Lycaonis in appellatione seruaret. Nec contentus fuit Iupiter ceteros homines vnius Lycaonis terrere supplicio, nisi in omne genus sæuiret. inde denique iussit *tantam aquarum copiam redundare, vt opertis diluuio montibus cuncti homines interirent.

*v. prono-cauit.

*C. pec omnia.

Quæ pater vt summa vidit Saturnius arce;
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens conuiuia mensæ,
Ingentes animo, dignas Ioue concipit iras:
Conciliumq; vocat. tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet candore notabilis ipso:
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis,
Regaliq;que domum: dextra, leuique Deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis:
**Plebs habitat diuersa locis: à fronte potentes*
Cœlicolæ, clariq; suos posuere penates.
Hic locus est; quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cæli.
Ergo vbi marmoreo superi sedere recessu:

Lycaõ Pelasgi filius in lupum.

Lacteus circulus.

*Minores dij.

UMI

Celsior ipse loco, sceptroque immixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque, quaterque*
Cæsariem: cum qua terram, mare, sidera mouit.
Talibus inde modis ora indignantia soluit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui: qua centum quisque parabat
Inijcere anguipedum captiuo brachia cælo.
Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno*
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quà totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus: per flumina uoro
Infera, sub terras Stygio labentia luco.
Cuncta prius tentanda: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est: ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Nymphæ,
Faunique Satyrique, & monticolæ Siluani:
Quos quoniam cæli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satis, o superi, tutos fore creditis illos:
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeóque, regóque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: studijsq; ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cùm manus impia sæuit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen:
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est: totusque perhorruit orbis:
Nec tibi grata minus pietas Auguste tuorum,
Quàm fuit illa Ioui. qui postquam voce, manuque
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Subsidit vt clamor pressus grauitate regentis,
Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit:
Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) soluit:
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo:
Et Deus humana lustro sub imagine terras.

Longa

*vt gestus sunt irati.

*Ab hominibus eiusdem generis & formæ.

Longa mora est, quantum noxæ sit vbique repertum.
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Mænala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi.
Arcados hinc sedes, & inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse Deum: vulgusque precari
Cœperat. irridet primò pia vota Lycaon:
Mox ait, Experiar, Deus hic, * *discrimine aperto,*
An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte grauem somno nec opina perdere morte
Me parat: hæc illi placet expersentia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossa
Obsidis vnius iugulum mucrone resolut:
Atque ita semineces partim feruentibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis: ego vindice flamma
In Dominum dignosque euerti tecta penates.
Territus ipse fugit: nactusque silentia riuis
Exululat: frustráque loqui conatur: *ab ipso*
Colligit os rabiem: solitæque cupidine cædis
Vtitur in pecudes: & nunc quoque sanguine gaudet.
In villos abeunt vestes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris seruat vestigia formæ.
Canities eadem est, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago est.

* certo periculo.

*manet oris feritas in lupo, quæ in homine fuerat.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Iupiter propter audaciam Lycaonis, ceterorumque mortalium, qui scæleribus suis etiam deorum potentiam tentabant, orbem terrarum profusis imbribus inundauit. Et cùm duo pietate ceteros mortales antecessissent, Deucalion Promethei filius, ac Pyrrha, eadem soror, atque coniux; & in Parnasso monte proluuiem imbrium effugissent, sorte moniti Themidis, quæ eo tempore antistes* terræ fuisse traditur, à Deis per preces generandæ prolis veniam acceperunt: ita vt lapides post tergum iacerent, ex quibus homines nascebantur, & à Deucalione missi in viros vertebantur; à Pyrrha autem, in

*abest à C.

A Deucalione iacti lapides in viros; & à Pyrrha in mulieres.

Occidit vna domus, sed non domus vna perire
Digna fuit: quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus iurasse putes, dent ocyus omnes
Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.
Dicta Iouis pars voce probant, stimulósque frementi
Adijciunt: alij partes assensibus implent.
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: & quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant, quis sit laturus in aras
Tura: ferísne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (sibi enim fore cetera curæ)
Rex superûm trepidare vetat: sobolémque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Iámque erat in totas sparsurus fulmina terras,
Sed timuit, ne fortè sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totusque ardesceret axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptáque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet diuersa: genus mortale sub vndis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cælo.

*prima imbrium causa.

*Protinus * Aeolijs Aquilonem claudit in antris,*
Et quæcumque fugant inductas flamina nubes:

*altera.

*Emittitque * Notum. Madidis Notus euolat alis,*
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba grauis nimbis, canis fluit vnda capillis:
Fronte sedent nebulæ: rorant pennæque, sinusque.
Vtque manu latè pendentia nubila pressit,
Fit fragor, & densi funduntur ab æthere nimbi.

*tertia.

**Nuncia Iunonis varios induta colores*
Concipit Iris aquas, alimentáque nubibus affert.
Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longíque perit labor irritus anni.

*non continebat se intra cælũ.

*Nec cœlo * contenta suo est Iouis ira; sed illum*

*quarta.

** Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.*

Conuocat

240 *Conuocat hic amnes: qui poſtquam tecta tyranni*
Intrauere ſui; Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, vtendum: vires effundite veſtras. Diluuij deſcriptio.
Sic opus eſt: aperite domos; ac mole remota
280 *Fluminibus veſtris totas immittite habenas.*
245 *Iuſſerat: hi redeunt, ac fontibus ora relaxant;*
Et defrenato voluuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit; motuque vias patefecit aquarum.
285 *Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos;*
250 *Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudéſque, virósque,*
Tectáque, cùmque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indeiecta malo; culmen tamen altior huius
290 *Vnda tegit; *preſſæque latent ſub gurgite turres.* *alta mole
255 *Iámque mare, & tellus nullum diſcrimen habebant:* aquarum.
Omnia pontus erat, deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem; cymba ſedet alter adunca;
Et ducit remos illic, vbi nuper ararat:
295 *Ille ſuper ſegetes, aut merce culmina villæ*
260 *Nauigat: hic ſumma piſcem deprehendit in vlmo.*
Figitur in viridi, ſi fors tulit, anchora prato;
Aut ſubiecta terunt curuæ vineta carinæ:
Et modò quà graciles gramen carpſere capellæ;
300 *Nunc ibi *deformes ponunt ſua corpora phocæ.* *Fœtidæ,
265 *Mirantur ſub aqua lucos, vrbéſque, domóſque* vnde prouerb.
Nereides: ſiluáſque tenent delphines; & altus φώκης ὀσμή.
Incurſant ramis; agitatáque robora pulſant.
Nat lupus inter oues: fuluos vehit vnda leones:
305 *Vnda vehit tigres: nec *uires fulminis apro,* *dentium
270 *Crura nec *ablato proſunt velocia ceruo.* vis, qui inſtar fulminis vrunt & feriunt.
Quæſitiſque diu terris, vbi ſiſtere poſſit.
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti; *abrepto vndis.
310 *Pulſabantque *noui montana cacumina fluctus.* ſubiti 315.
Maxima pars vnda rapitur: quibus vnda pepercit;

Illos longa domant inopi ieiunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab aruis*
Terra ferax, dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superátque cacumine nubes.
Hic vbi Deucalion (nam cetera texerat æquor)
Cum consorte tori parua rate vectus adhæsit;
**Corycidas Nymphas, & numina montis adorat,*
Fatidicámque Themin; quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit; aut illa reuerentior vlla deorum.
Iupiter vt liquidis, stagnare paludibus orbem,
Et superesse virum de tot modò millibus vnum,
Et superesse videt de tot modò millibus vnam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disiecit: nimbísque Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet: positóque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi: supráque profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, concháque sonanti
Inspirare iubet; fluctúsque, & flumina signo
Iam reuocare dato, caua buccina sumitur illi
Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo:
Buccina, quæ in medio concepit vbi aera ponto;
Litora voce replet sub vtroque iacentia Phœbo.*
Tum quoque vt ora Dei madida rorantia barba
Contigit; & cecinit iussos inflata recessus,
Omnibus audita est telluris, & æquoris vndis:
Et quibus est vndis audita coërcuit omnes.
Iam mare litus habet: plenos capit alueus amnes:
Flumina subsidunt; colles exire videntur.
Surgit humus, crescunt loca decrescentibus vndis:
Postque diem longam nudata cacumina siluæ
Ostendunt; limúmque tenent in fronde relictum.

*vel potius Phocida separant Aonij ab Actæis. hypallage.

*incolas Corici, quod Parnassi antrum est.

*sole oriente & occidente.

*Redditus

*Rodditus orbis erat: quem poſtquam vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
*O ſoror, ó coniux, ó femina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus iunxit, nunc ipſa pericula iungent:
Terrarum, quascunque vident occaſus, & ortus,
Nos duo turba ſumus, poſſedit cetera pontus.
Hæc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis, terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, ſi ſine me fatis*erepta fuiſſes,
Nunc animus miſeranda foret? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? quo conſolante dolores?
Namque ego (credo mihi) ſi te quoque pontus haberet,
Te ſequerer coniux, & me quoque pontus haberet.
O utinam poſſem populos reparare paternis
Artibus, atque animos formatæ infundere terræ.
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus:
(Sic viſum eſt ſuperis) hominumq; exempla manemus.
Dixerat: & flebant. placuit cæleſte precari
Numen, & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt, adeunt pariter Cephiſidas undas,
Et nondum liquidas, ſed iam vada nota ſecantes.
Inde vbi libatos irroravere liquores
Veſtibus, & capiti, flectunt veſtigia ſanctæ
Ad delubra Deæ: quorum faſtigia turpi
Pallebant muſco: ſtabantq; ſine ignibus aræ.
Vt templi tetigere gradus, procumbit vterque
Pronus humi: gelidoque pauens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina iuſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem mitiſſima rebus.
Mota Dea eſt: ſortemque dedit: Diſcedite templo,
Et velate caput, cinctæſque reſoluite veſtes:
Oſſaque poſt tergum magnæ iactate parentis.

*ab vndis antea ereptus.

*blandictis eſt. tantum enim hæc ex Epimetheo, ille ex Prometheo fratribus patrueles erant.

*ex vndarum periculis.

Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior, iuſſisque Deæ parere recuſat:
Détque ſibi veniam, pauido rogat ore, pauétque
Lædere iactatis maternas oſſibus vmbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, & aut fallax, ait, eſt ſolertia nobis,
Aut pia ſunt, nullúmque nefas oracula ſuadent,
Magna parens terra eſt: lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici: iacere hos poſt terga iubemur.
Coniugis augurio quamquam Titania mota eſt,
Spes tamen in dubio eſt: adeo cæleſtibus ambo
Diffidunt monitis: ſed quid tentare nocebat?
Diſcedunt: velántque caput: tunicáſque recingunt,
Et iuſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?)
Ponere duritiem cœpere, ſuúmque rigorem.
Mollíque mora, mollitáque ducere formam.
Mox, vbi creuerunt, naturáque mitior illis
Contigit, vt quædam ſic non manifeſta videri
Forma poteſt hominis, ſed vti de marmore cœpta,
Non exacta ſatis, rudibúſque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis vſum.
Quod ſolidum eſt, flectíque nequit, mutatur in oſſa:
Quæ modò vena fuit: ſub eodem nomine manſit:
Inque breui ſpatio, ſuperorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virorum:
Et de femineo reparata eſt femina iactu.
Inde genus durum ſumus, experiénſque laborum:
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

*Reparatio generis humani iactu lapidum.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Poſt cataclyſmum factum edidit terra Pythonem ſerpentem, ſpeciem ignotam mortalibus. Hunc Apollo ſagittis intere-

interemit. & ne eius nomen aboleret, instituit ludos, & certamina quædam in his ostendit: vnde etiam Apollo Pythius est appellatus, ludique *Pythij. v Pythia.

*Cetera diuersis tellus animalia formis
Sponte sua peperit: postquam vetus humor ab igne
Percaluit solis, cœnúmque, vdæq; paludes
Intumuere æstu, fecundáque semina rerum
Viuaci nutrita solo, ceu matris in aluo
Creuerunt, faciémque aliquam cepere morando.
Sic vbi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alueo,
Aethereóque recens exarsit sidere limus,
Plurima cultores versis animalia glebis
Inueniunt, & in his, quædam modo cœpta per ipsum
Nascendi spatium: quædam imperfecta, suisque
Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe
Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus.
Quippe vbi temperiem sumpsere humórque, calórque,
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fetibus apta est.
Ergo vbi diluuio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis, altóque recanduit æstu,
Edidit innumeras species: partimque figuras
Rettulit antiquas, partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet: sed te quoque maxime Python
Tum genuit, populísque nouis, incognite serpens
Terror eras: *tantum spatij de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, nisi in damis, capreísque fugacibus vsus,
Mille grauem telis exhausta pænè pharetra
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno.
Néue operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic iuuenum quicunque manu pedibúsue, rotaue

*Post diluuium terra Pythonem serpentem peperit innumeras q; species alias, atque figuras.

*non ter-ræ iugera.

Vicerat; esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum Laurus erat; longóque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Daphne Penei fluminis filia, cum omnium virginum, quæ in Thessalia essent, speciosissima haberetur, adeo quidem, vt Deos pulchritudine sua caperet, Apollo cùm eam conspexisset, forma eius expalluit, quam cum neque pollicitis neque precibus adire potuisset, vim ei inferre instituit. Et illa cursu conspectum eius effugere cupiens patrem inuocauit, vt virginitati suæ, quam sibi promiserat, ferret auxilium: cuius ille auditis precibus, filiam deorum auxilio, vt vim effugeret, in laurum conuertit.

Primus amor Phœbi Daphne Peneïa; quem non
Sors ignara dedit, sed sæua cupidinis ira.
Delius hunc nuper victo serpente superbus,
Viderat adducto flectentem cornua neruo:
Quidque tibi lasciue puer cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros;
Qui dare certa fera, dare vulnera possimus hosti:
Qui modo pestifero tot iugera ventre prementem
Strauimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contextus amores
*Irritare tua: nec laudes asscre nostras.
Filius huic veneris; figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantóque animalia cedunt
Cuncta Deo; tanto minor est tua gloria nostra.
*Dixit: & eliso percussis aere pennis
Impiger vmbrosa Parnassi constitit arce:
Déque sagitta fera promsit duo tela pharetra
Diuersorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in nympha Peneide fixit; at illo
Læsit Apollineas traiecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugat altera nomen amantis,
Siluarum latebris, captiuæ imque ferarum

*lasciuos & molles.

*impulsu alarum cedente.

Exuuiis

Extuïs gaudens, innuptæque æmula *Phœbes.
Vitta coërcebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere: illi aversata petentes,
Impatiens, expersque viri nemora avia lustrat:
Nec quid Hymen, quid amor, quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit: generum mihi filia debes:
Sæpe pater dixit: debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen taedas exosa iugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens ceruice lacertis,
Da mihi perpetua genitor charissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater antè Dianæ.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat, votóque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, visæque cupit connubia Daphnes:
Quódque cupit, sperat: suáque illum oracula fallunt.
Utque leves stipulæ demptis adolentur aristis;
*Ut facibus sæpes ardent, quas forte viator
Vel nimis admouit, vel iam sub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: sic pectore toto
Vritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Et, quid si comantur? ait. videt igne micantes
Sideribus similes oculos: videt oscula, quæ non
Est vidisse satis: laudat digitósque, manúsque,
Brachiáque, & nudos media plus parte lacertos:
Si qua latent, meliora putat. fugit ocyor aura
Illa levi: neque ad hæc reuocantis verba resistit:
Nympha precor Penëia mane: non insequor hostis:
Nympha mane. sic agna lupum, sic cerua leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ,
Hostes quæque suos: amor est mihi causa sequendi.
Me miserum, ne prona cadas, indignaue lædi
Cura notent sentes, & sim tibi causa doloris.
Aspera quà properas loca sunt: moderantius ero
Curre, fugámque inhibe: moderantius insequar ipse.

* Dianæ perpetua gaudentis virginitate

* Fast. 4. 260.

Cui placeas, inquire tamen, non incola montis,
Non ego sum pastor, non hic armenta, gregésue
Horridus obseruo: nescis, temeraria, nescis
Quem fugias: ideóque fugis. mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræáque regia seruit.
Iuppiter est genitor: per me quod eritque, fuítque,
*Estq́, *patet: per me concordant carmina neruis.*
Certa quidem nostra est: nostra tamen vna sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum est, opiféxque per orbem
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.
Heu mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis:
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes!
Plura locuturum rapido Peneia cursu
Fugit, cúmque ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque visa decens: nudabant corpora venti,
Obuiáque aduersas vibrabant flamina vestes,
Et leuis impulsos retro dabat aura capillos:
Aucta fuga forma est. sed enim non sustinet vltrà
**Perdere blanditias iuuenis Deus: vtque monebat*
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
*Vt canis in*vacuo leporem cùm Gallicus aruo*
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem:
Alter inhæsuro similis, iam iámque tenere
*Sperat, & *extento stringit vestigia rostro,*
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaque ora relinquit:
Sic Deus, & virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adiutus Amoris,
Ocior est, requiémque negat, tergóque fugacis
*Imminet, & crinem sparsum ceruicibus*afflat.*
Viribus absumptis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, spectans Peneidas vndas,
Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis:
Qua nimium placui, Tellus, ait, hisce, vel istam,
Quæ facit vt lædar, mutando perde figuram.

* vaticinijs & oraculis præsum.

*ne quicquam blãdiri.

*nudato satis, lib. 4. 714.

*exporrecto ore pedes leporis radit.

*halitu oris attingit.

Vix

Vix prece finita, torpor grauis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia crescunt: Daphne in laurum
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent: remanet nitor vnus in illa.
Hanc quoque, Phœbus amat; positáque in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare nouo sub cortice pectus:
Complexúsque suis ramos, vt membra, lacertis,
Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus, At quoniam coniux mea non potes esse; Laurus Apollini sacra.
Arbor eris certè, dixit, mea semper habebunt
*Te * comæ, te citharæ, te nostræ Laure pharetræ.* * tuis frondibus implicata ornabuntur.
Tu ducibus lætis aderis; cùm læta triumphum
Vox canet; & longas visent Capitolia pompas.
Postibus Augustis eadem fidissima custos *Plinius. 15. 30. Cælius. 5. 7.
Ante fores stabis; mediámque tuebere quercum.
Vtque meum intonsis caput est iuuenile capillis;
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan. factis modo laurea ramis
Annuit: vtque caput, visa est agitasse cacumen.

FAB. X. ET XIII. ARGVMENTVM.

Io, Inachi amnis filia, cùm æquales * suas specie præcederet, à Ioue adamata est. qui admotis precibus desiderium expleuit: & ne puella Iunonis iram incideret, à * compressore in vaccam est transfigurata. cuius fallaciam Iuno cùm intellexisset; petit eam à Ioue velut munus sibi dari, quia speciosior erat ceteris armentis, * quæ in Peloponneso essent. Iupiter verò, * ne, si negasset, proderet puellam, tribuit confestim. Iuno autem ne amplius eius pellex cum Ioue concúberet; Argum Aristoris filium centum oculos habentem ei præposuit: quem Mercurius patris iussu interemit: & à casu eius Argiphontes est cognominatus. Iuno argũ, quia ob custodiã eius occiderat, in volucrẽ pauonẽ transformauit, & receptum in suã tutelã pẽnis insignibus, quibus amissa lumina indicaret, ornauit.

V. *sua.*
V. *ab ipsa.*
* *abest. à C.*
*. c. *timẽs nc.*

Est nemus Hæmoniæ, prærupta quod vndique claudit Io. Inachi filia in vaccam.
Silua, vocant Tempe, per quæ Penëus ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur vndis:

Deiectúque graui tenues agitantia fumos
Nubila conducit; summísque aspergine siluis
Influit: & sonitu plus quàm vicina fatigat.
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in his residens facto de cautibus antro,
Vndis iura dabat, nymphísque colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primùm
Nescia gratentur, consolentúrne parentem,
Populifer Sperchius, & irrequietus Enipeus,
Apidanúsque senex, lenisque Amphrysus, & Aeas:
Móxque amnes alij; qui quà tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus vndas.
Inachus vnus abest: imóque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natámque miserrimus Io
Luget, vt amissam: nescit vitáne fruatur,
An sit apud manes: sed quam non inuenit vsquam,
Esse putat nusquam; atque animo peiora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Iupiter illam
Flumine: & ô virgo Ioue digna, tuóque beatum
Nescio quem factura toro, Pete dixerat vmbras,
Aut horũ, aut horũ nemorũ (& monstrauerat ambas)
Dum calet, & medio sol est altissimus orbe.
Quòd si sola times latebras intrare ferarum;
Præside tuta Deo nemorum secreta subibis:
*Nec * de plebe deo; sed qui cælestia magna*
Sceptra manu teneo: sed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me: fugiebat enim. iam pascua Lernæ,
Consitaque arboribus Lyrcæa reliquerat arua;
Cùm Deus inducta latas caligine terras
*Occuluit, * tenuitque fugam, rapuitque pudorem.*
Interea medios Iuno despexit in agros:
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die, non fluminis illas
Esse, nec humenti sensit tellure remitti:
Atque suis coniux vbi sit circumspicit; vt quæ
Deprensi toties bene nosset furta mariti.

* sup. 173.

Iupiter cõprimit Io.

* sic alibi, continere iter, pro sistere, impedire.

Quem

Quem postquam cælo non repperit; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. delapsaque ab æthere summo
Constitit in terris, nebulasque recedere iussit.
Coniugis aduentum præsenserat; inquæ nitentem
Inachidos vultus mutauerat ille iuuencam.
Bos quoque formosa est. speciem Saturnia vaccæ, Io in vaccam.
Quanquam inuita, probat: nec non & cuius, & vnde,
Quóue sit armento, veri quasi nescia, quærit.
Iuppiter è terra genitam mentitur; vt auctor
Desinat inquiri. petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele suos addicere amores:
Non dare, suspectum. iudex est, qui fraudet, illum;
Hinc dissuadet amor, victus pudor esset amore:
Sed leue si munus sociæ generisque, torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diua metum; timuitque Iouem, & fuit anxia furti;
Donec Aristonidæ seruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera seruabant; atque in statione manebant.
Constiterat quocunque loco; spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamuis auersus, habebat.
Luce sinit pasci: cùm sol tellure sub alta est;
Claudit, & indigno circumdat vincula collo:
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba:
Pròque toro terræ non semper gremen habenti,
Iacubat infelix; limosáque flumine potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri, mugitus edidit ore:
Pauitauitque sonos; propriáque exterrita voce est.
Venit & ad ripas, vbi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: nouáque vt conspexit in vnda
Cornua, pertimuit, seseque exterrita fugit.
Naïdes ignorant, ignorat & Inachus ipse,

Quæ sit: at illa patrem sequitur, sequiturque sorores:
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis:
Nec retinet lacrimas: & (si modò verba supersint,
Oret opem: nomenque suum, casusque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit:
Me miserum, exclamat pater Inachus, inque gementis
Cornibus, & niuea pendens cervice iuuencæ,
Me miserum ingeminat: tûne es quæsita per omnes
Nata mihi terras? tu non inuenta reperta es.
Luctus eras leuior. retices: nec mutua nostris
Dicta refers: alto tantùm suspiria ducis
Pectore: quódque vnum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos, tedásque parabam:
Spésque fuit generi mihi prima: secunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus:
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet esse Deum; precluságue ianua leti
Æternum nostros luctus extendit in æuum.
Talia mærentem stellatus summouet Argus
Ereptámque patri diuersa in pascua natam
Abstrahit: ipse procul montis sublime cacumen
Occupat, vnde sedens partes speculatur in omnes.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Iupiter mittit Mercurium in habitu pastoris ad Argum supradictum interficiendum.

Mercurius in pastorē. * quòd cū sororibus postea à Ioue relata sit inter sidera.

Nec superùm rector mala tanta Phorenidos vltrà
*Ferre potest: natúmque vocat quem * lucida partu*
Pleias enixa est; iussoque det, imperat, Argum.
Parua mora est, alas pedibus, virgámque potenti
Somnifera sumpsisse manu, tegiménque capillis:
Hæc vbi disposuit; patria Ioue natus ab arce
Desilit in terras: illic tegiménque remouit,

Et

Et posuit pennas : tantummodo virga retenta est.
Hac agit, vt pastor, per deuia rura capellas,
Dum venit, adductas: & structis cantat auenis.
Voce nouæ captus custos Iunonius artis,
Quisquis es, hoc poteris mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior vllo
Herba loco est, aptámque vides pastoribus vmbram.
Sedit Atlantiades; & euntem multa loquendo
Detinuit sermone diem: iunctísque canendo
Vincere arundinibus seruantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles euincere somnos:
Et quamuis sopor est oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat: quærit quoque (Namque reperta
Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Syrinx Nympharum Naiadum, quæ circa Nonagrinum mõtem Arcadiæ vagabantur, speciosissima proditur fuisse. quam cum Pan Mercurij filius adamasset; & eam persequens ad amnem Ladonem Arcadiæ compulisset; ne vi castitatem * deponere cogeretur, sororum auxilio in arundines conuersa est; ex quibus fistula est composita, quæ nomine apud Græcos Syrinx nuncupatus, cuius cantu Argus in somnos * compulsus est; quo facilius eum Mercurius interficere posset.

* v. deponeret.
v. somnum.

Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadriades celeberrima Nonacrinas
Naias vna fuit, nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
*Et, * quoscumque deos vmbrosáque silua, feráxque*
Rus habet, Ortygiam studijs, ipsámque colebat
Virginitate Deam: ritu quoque cincta Dianæ.
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus hunc arcus; si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat, redeuntem colle Lycæo.
Pan videt hanc, pinuque caput precinctus acuta
*Talia verba refert: * tibi nubere nympha volentis*
*Votis cede Dei. restabat * plura referre;*

Syrinx nympha in fistulam
* Siluanos. Faunos. Panes.
* Hemistichia spuria & ab Aldo ac vet. libris absunt
* Ald. verba.

Et precibus spretis fugisse per auia nympham;
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat. hic illam cursum impedientibus vndis,
Vt se mutarent, liquidas orasse sorores:
Panáque, cùm prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro nymphæ calamos tenuisse palustres;
Dúmque ibi suspirat, motos in arundine ventos
*Effecisse sonum * tenuem, similémque querenti:*
Arte noua, vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixisse, manebit:
Atque ita disparibus calamis compagine ceræ
Inter se iunctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos; adopertáque lumina somno.
Supprimit extemplo vocem; firmátque soporem
Languida permulcens medicata lumina virga:
*Nec mora, falcato * nutantem vulnerat ense,*
Quà collo est confine caput: saxóque cruentum
Deijcit: & macula præruptam sanguine rupem.
*Arge iaces: * quòdque in tot lumina lumẽ habebas,*
Exstinctum est: centúmque oculos mox occupat vna.
Excipit hos; volucresque suæ Saturnia pennis
Collocat: & gemmis caudam stellantibus implet.

Syrinx in arundinem.

* pro modo suspirij.

* quatientẽ caput more dormiẽtium.

* vitale lumẽ, quo reliqua lucebant.

Argus in caudã pauonis.

FAB XIIII. ARGVMENTVM.

Io suprà dicta cùm * furijs exagitata orbem terrarum percurrisset, nouissimè in Aegiptum delata, ac placata Iunone à Ioue, in pristinam figuram regressa Isidis deæ nomen accepit, lanigeráque dea est appellata.

* C. Furijs à Iunone immissis.

Io in Isidẽ.

Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ;
Horriferámque oculis, animóque obiecit Erynnin
Pellicis Argolicæ, stimulósque in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripæ
Procubuit genibus: resupinóque ardua collo,

Quos

Quos potuit solos, tendens ad sidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & dictissimo mugatu
Cum Ioue vsa quæritur: finemque orare malorum.
Conjugis ille suæ complexus colla lacertis,
Finiat vt pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Præmetuas, inquit, nunquam tibi causa doloris
Hæc erat: & Stygias iubet hoc audire paludes.
Vt lenita Dea est, vultus capit illa priores:
Fatque quod ante fuit: fugiunt de corpore setæ:
Cornua decrescunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur vastus: desunt humerique, manusque:
Vngulaque in quinos delapsa absumitur vngues.
De bove nil superest, formæ nisi candor in illa:
Officioque pedum Nymphæ contenta duorum
Erigitur; metuitque loqui; ne more iuuencæ
Mugiat: & timidè verba intermissa retentat.*
Nunc dea Niligenæ colitur celeberrima turbæ:
Hinc Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Iouis: perque vrbes iuncta parenti
Templa tenet. fuit huic animis æqualis, & annis.
Sole satus Phaëthon: quẽ quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phœboque parente superbum
Non tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuicia matrem.
Quóque magis doleas genitrix, ait, en ego liber
Illi ferox, tacui: pudet hæc opprobria nobis
Et dixi potuisse, & non potuisse refelli.
At tu, si modo sum cœlesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis: méque adsere cœlo.
Dixit; & amplexus matris cervice locauit:
Pérque suum, Meropisque caput, taedásque* sororum*
Traderet, orauit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum est, Clymene precibus Phaëthontis, an ira
Maior agi dicti sibi criminis, vtraque cœlo.

* tentat an iterũ possit loqui sed timidè

* maritum Clymenæ. * triũ Heliadum.

Brachia porrexit: ſpectánſque ad lumina Solis,
Per tubar hoc, inquit, radijs inſigne coruſcis,
Nate, tibi iuro; quod nos audítque, videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, quia temperat orbem, 770
Sole ſatum: ſi ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi: ſitque oculis lux iſta nouiſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates.
Vnde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modò fert animus; gradere: & ſcitabere ab ipſo. 775
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſua Phaëthon, & concipit æthera mente.
* ijs enim imperauit. Boroſ. *Aethiopáſque* ſuos, poſitóſque ſub ignibus Indos*
Sidereis tranſit; patrióſque adit impiger ortus.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER II.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Climene Oceani & Tethyos filia cum Phaethonte ex Sole conceptũ genuiſſet, & in adultam perduxiſſet ætatẽ; monuit vt patrem cognoſceret, qui infeliciter progreſſus, ad orientem Solem peruenit: agnitusque eſt ab eo per indicia connubij: accenſuſque agitandi currus amore, quem quatuor equi, Pyrois, Eous, Aethon, ac Phlegon per orbem aſſueuerant trahere. diu expetitam veniam accepit; & á præminiſtris Horis iunctum conſcendit. Monitis itaq; patris cum iter ignotum inſtrui nequiſſet, & equi ignoto agitatore conterriti nundi pronam partem appeterent; ac culta mortalium ſubito ardore proſlagrantium incenderentur; à Ioue que opem ſibi ferri implorarent, ne orbis terrarum conflagraret; Phaëthon ſulmine ictus eſt, & è curru præcipitatus, atque ita liberati equi vinculis, agnito itinere ad ſuam ſtationem reuerſi ſunt.

Aula Solis. *REgia Solis erat ſublimibus alta columnis,*
Clara micante auro, flammáſq; imitãte Pyropo:
Cuius ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat:
Argenti bifores radiabant limine valuæ.

* Materiam

* Materiam superabat opus: nam Mulciber illic
Aequora cælarat medias cingentia terras,
Terrarúmque orbem, cælúmque quod imminet orbi,
Cæruleos habet unda deos, Tritona canorum,
Proteáque ambiguum, balænarúmque prementem
Aegæona suis immania terga lacertis,
Dorídaque, & natas, quarum pars nare videtur;
Pars in mole sedens virides siccare capillos;
Pisce vehi quædam: facies non omnibus una,
Nec diuersa tamen qualem decet esse sororum.
Terra viros, urbésque gerit, siluásque, ferásque,
Fluminaque, & nymphas, & cetera numina ruris.
Hæc superimposita est cœli fulgentis imago,
Signaque sex foribus dextris, totidémque sinistris.
Quo simul * accliuo Clymenëa limite proles
Venit: & intrauit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus:
Consistítque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina, purpurea velatus veste sedebat
In solio Phœbus claris lucente smaragdis.
A dextra, Lœuáque Dies, & Mensis, & Annus,
Sæculáque, & positæ spatijs æqualibus * Horæ:
Vérque nouum stabat cinctum florente corona:
Stabat nuda æstas; & spicea serta gerebat.
Stabat & Autumnus calcatis sordidus uuis;
Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.
Inde loco medius rerum nouitate pauentem
Sol oculis iuuenem, quibus adspicit omnia, vidit.
Quæ, viæ tibi caussa? quid hac, ait, arce petisti
Progenies Phaëthon haud inficianda parenti?
Ille refert, ô lux immensi publica mundi
Phœbe pater, si das vsum mihi nominis huius;
Nec falsa Clymene culpam sub imagine cælat;
Pignora da genitor: per quæ tua vera propago
Credar; & hunc animis errorem detrahe nostris.
Dixerat. at genitor circum caput omne micantes

* pretiũ artis superabat pretiũ argenti cõplectentis picturas sequentes.

Zodiacus circulus.

* regiã editiore in loco prudenter collocat.

* Comites Solis.
*Partes anni, vel diei.

Depoſuit radios; propiúſque accedere iuſſit:
Amplexúque dato, nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quod minus dubites; quoduis pete munus; & illud
Me tribuente feres: promiſſis teſtis adeſto
Dÿs iuranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat, currus petit ille paternos:
Iná diem alipedum ius, & moderamen equorum.
Pœnituit iuraſſe patrem; qui terá, quaterá,
Concutiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
* tui iuris. *Vox mea facta * tua eſt: vtinam promiſſa liceret*
Non dare; confiteor, ſolùm hoc tibi, nate, negarem.
* vis ea quæ cũ periculo ſunt cõiuncta. *Diſſuadere licet: non eſt tua * tuta voluntas:*
Magna petis, Phaëthon, & quæ non viribus iſtis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam quàm quod ſuperis contingere poſſit,
Neſcius affectas. placeat ſibi quiſque licebit:
Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. vaſti quoque rector olympi,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra;
Non aget hos currus. & quid Ioue maius habetur?
Ardua prima via eſt; & quà vix manè recentes
* Enitendo adſcendit, vt ſit in locis accliuibus & arduis. * Enitentur equi: medio eſt altiſſima cælo;*
Vnde mare, & terras ipſi mihi ſæpe videre
Sit timor, & pauida trepidet formidine pectus.
Vltima prona via eſt; & eget moderamine certo.
Tunc etiam quæ me ſubiectis excipit vndis,
Ne ferar in præceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde quòd aſſidua rapitur vertigine cælum;
Sid. raá, alta trahit, celeriá, volumine torquet:
Nitor in aduerſum: nec me, qui cetera, vincit
Impetus, & rapido contrarius euehor orbi.
Finge datos currus. quid ages? poteriſne rotatis
Obuius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucos illic, vrbéſque Deorum

Conci-

Concipias animo, delubráque ditia donis
Esse. per insidias iter est, formásque ferarum.
** Vtq; viam teneas, nullóque errore traharis;*
*Per tamen * aduersi gradieris cornua Tauri,*
** Hæmoniósque arcus, violentiq; ora Leonis,*
Sæuáque circuitu curuantem brachia longo
*Scorpion, atque * aliter curuantem brachia Cancrum.*
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere est: vix me patiuntur, vbi acres
Incaluere animi; ceruixq; repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate caue: dum resq; sinit, tua corrige vota.
Scilicet vt nostro genitum te sanguine credas;
Pignora certa petis: do pignora certa timendo:
Et patrio pater esse metu probor. adspice vultus
Ecce meos: vtinamque oculos in pectore posses
Inserere, & patrias intus deprehendere curas.
Denique quicquid habet diues circumspice mundus:
Deq; tot, ac tantis cæli, terræq; marisq;
Posce bonis aliquid: nullam patiere repulsam.
** Deprecor hoc vnum, quod vero nomine pœna,*
Non honor est: pœnam Phaëthon pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita; dabitur (Stygias iurauimus vndas)
Quodcunque optaris: sed tu sapientiùs opta.
Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat:
Propositumq; premit: flagratq; cupidine currus.
*Ergo, * quà licuit, genitor cunctatus ad altos*
Deducit iuuenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curuatura rotæ, radiorum argenteus ordo,
Per iuga chrysolithi, positæq; ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumq; ea magnanimus Phaëthon miratur, opusq;
Perspicit; ecce vigil nitido patefecit ab ortu

* Vt donem tenere te viam.
* spectat enim orientem.
* Sagittariũ: à Chirone Thessalo.
* contrariã in partem.
* precor excipias.
* vt interea dissuadeas.

*Purpureas Aurora fores, & plena * roſarum*
*Atria diffugiunt ſtellæ, quarum agmina * cogit*
Lucifer, & cæli ſtatione nouiſſimus exit.
Tum pater vt terras, mundúmque rubeſcere vidit,
Cornuáque extremæ velut euaneſcere Lunæ;
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iuſſa Deæ celeres peragunt: ignémque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupedes ducunt; addúntque ſonantia frena.
Tum pater ora ſuæ ſacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
*Impoſuítque comæ * radios: præſagáque luctus*
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes his ſaltem monitis parére parentis;
Parce puer ſtimulis, & fortius vtere loris.
Sponte ſua properant: labor eſt inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus,
Sectus in obliquum eſt lato curuamine limes,
Zonarúmque trium contentus fine, polúmque
Effugit auſtralem, iunctámque aquilonibus Arctον.
Hâc ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Vtq; ferant æquos & cælum, & terra calores;
Nec preme, nec ſummum molire per æthera currum.
Altius egreſſus cæleſtia tecta cremabis:
Inferius terras: medio tutiſſimus ibis.
*Neu te dexterior tortum declinet ad * anguem;*
Néue ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram:
Inter vtrumque tene, fortunæ cetera mando;
Quæ iuuet, & melius, quàm tu tibi conſulat, opto.
Dum loquor; Heſperio poſitas in litore metas
Humida nox tetigit: non eſt mora libera nobis:
Poſcimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſilijs, non curribus vtere noſtris;
Dum potes; & ſolidas etiam nunc ſedibus adſtas;
Dúmque malè optatos nondum premis inſcius axes.

Que

* quòd rubore omnia perfundat.
* claudit, & quaſi ante ſe agit.
*quos paulò antè exuit, 41.
Zodiacus.
* Heſperidum horti cuſtos, qui ad arcticum polum tortuoſus iacet. vt Ara, coſpirationis Deorum cõtra Titanas teſtis ad antarcticum.

Quæ tutus ſpectes; ſine me dare lumina terris.
Occupat ille leuem iuuenili corpore currum:
Statq́ue ſuper; manibúſque datas contingere habenas
Gaudet: & inuito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, Eous, & Acthon
Quatuor equi Solis, ſeu epitheta verius, ignitus, matutinus, ardens, comburens.
Solis equi, quartúſque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibúſque repagula pulſant.
*Quæ poſtquam Tethys fatorum ignara * nepotis,*
Reppulit; & factа eſt immenſi copia cæli;
Corripuere viam, pedibúſque per aëra motis
Obſtantes ſcindunt nebulas; penniſque leuati
Prætereunt ortos ijſdem de partibus Euros.
* ex Clymene filia.
Sed leue pondus erat, nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitáque iugum grauitate carebat.
Vtq́ labant curuæ iuſto ſine pondere naues,
Perq́ mare inſtabiles nimia leuitate feruntur,
Sic onere inſueto vacuos dat in aëre ſaltus,
Succutitúrque alitè, ſimiliſque eſt currus inani.
Quod ſimulac ſenſere; ruunt, tritúmque relinquunt
Quadrijuges ſpatium; nec, quo prius, ordine currunt.
Ipſe pauet; nec quà commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, quà ſit iter: nec ſi ſciat, imperet illis.
Ardet æther.
Tum primùm radijs gelidi caluêre triones,
*Et vetito * fruſtra tentaruat æquore tingi.*
Quæq́ polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis vlli,
Incaluit: ſumpſitq́ nouas feruoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe Boote:
*Quamuis tardus eras, & te tua plauſtra * tenebant.*
* ad reſtringuendũ calorem, alioquin nunquam occidunt infr. 530.
* tardabãt, impedtebant. lib. 1. 599.
Vt verò terras deſpexit ab æthere ſummo
Infelix Phaëthon penitus, penitúſque iacentes;
Palluit, & ſubito genua intremuere timore:
Súntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ:
Et tam mallet equos nunquam tetigiſſe paternos:
Iam cognoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Iam Meropis dici cupiens; ita fertur, vt ácta

Præcipiti pinus Borea, cui victa remisit
Frena suus rector, quam Dijs, votisq; reliquit.
Quid faciat? multum cæli post terga relictum:
Ante oculos plus est: animo metitur vtrumque:
Et modò, quos illi fatum contingere non est,
Prospicit occasus: interdum respicit ortus.
Quidq; agat ignarus, stupet: & nec frena remittit,
Nec retinere valet: nec nomina nouit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula cælo,
Vastarúmque videt trepidus simulachra ferarum.
Est locus, in geminos vbi brachia concauat arcus
Scorpius; & cauda, flexisq; vtrimq; lacertis
*Porrigit in spatium * signorum membra duorum.*
Hunc puer vt nigri madidum sudore veneni
Vulnera curuata minitantem cuspide vidit,
Mentis inops, gelida formidine lora remisit.
Quæ postquam summo sensere iacentia tergo,
Exspatiantur equi: nullóque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quáque impetus egit,
Hâc sine lege ruunt: altóque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiúntque per auia currum.
Et modò summa petunt, modò per declue, viasq;
Præcipites spatio terræ propiore feruntur:
Inferiúsque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: combustáque nubila fumant.
Corripitur flammis vt quæq; altissima tellus;
Fissaq; agit rimas, & succis aret ademptis.
Pabula cænescunt; cùm frondibus vritur arbor:
*Materiámque suo præbet seges arida * damno.*
Parua queror: magnæ pereunt cum mœnibus vrbes:
Cúmque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: siluæ cum montibus ardent:
Ardet Athos, Taurusq;, Cilix, & Tmolus, & Oete;
Et tum sicca prius celeberrima fontibus, Ide;
*Virgineusq; Helicon, & nondum * Oeagrius Hæmus:*
Ardet in immensum geminatis ignibus Acina,

* nã chelæ librã cõstituere vidẽtur scorpiũ verò ipsum cauda recurua.

Ardet terra.

* incẽdijs.

Altissimi montes.

* quòd ibi nondum Orpheus Oeagri flaniatus esset l. 11.

Par-

Parnassúsq; biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem niuibus Rhodope caritura, Mimásque,
Dindymiq;, & Mycalæ, natusq; ad sacra Cythæron:
Nec prosunt Scythiæ sua frigora: Caucasus ardet,
Ossáque cum Pindo, maiórque ambobus Olympus,
Aeriæq; Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc verò Phaëthon cunctis è partibus orbem
Adspicit accensum: nec tantos sustinet æstus:
Feruentèsque auras velut e fornace profunda,
Ore trahit, currúsque suos candescere sentit.
Et neque iam cineres, eiectatámque fauillam
Ferre potest: calidóque inuoluitur vndique fumo.
Quóque eat, aut vbi sit, picea caligine tectus
Nescit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora summa vocato,
** Aethiopum populos nigrum traxisse colorem.*
Tum facta est Libye raptis humoribus æstu
Arida; tum Nymphæ passis, fontésque, lacusque
Desleuere comis: quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephire Pirenidas vndas.
*Nec * sortita loco distantes flumina ripas*
Tuta manent: medijs Tanais fumauit in vndis,
Peneúsque senex, Teuthrantæúsque Caycus,
Et celer Ismenos, cum Phocaico Erymantho,
Arsurúsque iterum Xanthus, flauúsque Lycormas,
Quíque recuruatis ludit Mæander in vndis,
Mygdoniúsque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arsit & Euphrates Babylonius; arsit Orontes,
Thermodoónque citus, Gãgesque, & Phasis, & Ister.
Aestuat Alpheus: ripæ Sperchiades ardent:
Quódque suo tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et, quæ Mæonias celebrabant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitq; caput, quod adhuc latet: ostia septem
Puluerulenta vacant, septem sine flumine valles.

Historias naturales, ad fabulam trahit, vti & mox de Nili capite fontes & flumina.

* latissima.

Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat,
* Hesperiósq́; amnes Rhenũ, Rhodanunq́;, Padùmq́;
Cuíque fuit rerum promissa potentia, Tibrim.
Dissilit omne solum: penetrátque in tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum coniuge regem.
Et mare contrahitur: siccæqúe est campus arenæ,
Quod modò pontus erat; quósque altũ texerat æquor,
Existunt montes, & sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces: nec se super æquora curui
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata iacent. ipsum quoque Nerea fama est,
Doridáque, & natas: tepidis latuisse sub vndis.
Ter Neptunus aquis cum toruo brachia vultu
Exserere ausus erat: ter non tulit aëris ignes.
Alma tamen Tellus, vt erat circundata ponto
Inter aquas pelagi, contractósque vndique fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris;
Sustulit * omniferos collo tenus arida vultus,
Opposuitque manum fronti, magnóque tremore
Omnia concutiens paulum subsedit: & infra
Quàm solet esse, fuit: sacráque ita voce locuta est:
Si placet hoc, meruiqúe, quid ô tua fulmina cessant
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo: clademque * auctore leuare.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resoluo:
(Prosserat ora vapor) tostos en adspice crines,
Inque oculis fumum: volitant super ora fauillæ.
Hosne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officijqúe refers; quod adunci vulnera aratri,
Rastrorúmque fero, totòque exerceor anno?
Quòd pecori frondes: alimentáque mitia fruges
Humano generi, vobis quoque tura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid vndæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Aequora decrescunt, & ab æthere longius absunt.

* occiduos Fast. 4. 569.

* Sic Aristoph. vocat humũ. πανδῶραν.

* mala á potentib. illata leniora.

Tellus Ioui sua vicinorũ, ipsiusq; adeò pericula proponit.

Quód

Quòd si nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At cœli miserere tui: circumspice, utrinque
Fumat uterque polus: quos si violauerit ignis,
*Atria vestra ruent: * Atlas en ipse laborat:* *lib. 4. 66.
Vixque suis humeris candentem sustinet axem.
Si fœta, si terræ pereunt, si regia cœli,
In chaos antiquum confundimur, eripe flammis,
Si quid adhuc superest: & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Vlterius potuit, nec dicere plura; fuitque
Rettulit os in se, propioráque manibus antra.
At pater omnipotens superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura graui, summam petit arduus arcem;
Vnde solet nubes latis inducere terris:
Vnde mouet tonitrus, vibratáque fulmina iactat.
Sed neque, quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec, quos cælo demitteret imbres.
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam: paritérque, animáque, rotisque
Expulit, & sæuis compescuit ignibus ignes.
Consternuntur equi: & saltu in contraria verso
Colla iugo eripiunt, abruptáque lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic temone reuulsus
Axis, in hac radij fractarum parte rotarum:
Sparsique sunt latè laceri vestigia currus.
At Phaëthon rutilos flamma populante capillos, Phaethon præceps in Eridanum.
Voluitur in præceps, longóque per aëra tractu
Fertur; vt interdum de cœlo stella sereno,
Et si non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul á patria diuerso maximus orbe
Excipit Eridanus: fumantiáque abluit ora.

FAB. II. ET III. ARGVMENTVM.

Sorores Phaëthontis, Phaethusa, Lampetie, Phœbe casum fratris dũ deflent, Deorũ * misericordia in arbores populos C. miserationc.

*reliquum, abest ab V.

mutatæ sunt: earum *lacrimæ vt Hesiodus, & Euripides indicant, in electrum sunt conuersæ.

Phaëthōtis sorores in arbores.

Naides Hesperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine factū:
Hic situs est Phaëthon, currus auriga paterni:
Quem si non tenuit; magnis tamen excidit ausis.
At pater obductos luctu miserabilis ægro
Condiderat vultus: &, si modò credimus, vnum
Isse diem sine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant; aliquisq́ malo fuit vsus in illo.
At Clymene postquam dixit, quæcumque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
Et laniata sinus totum percensuit orbem,*
Exanimésque artus primò, mox ossa requirens:
Repperit ossa tamen peregrina condita ripa:
Incubuitq́ locomoménque in marmore lectum
Perfudit lacrimis: & aperto pectore fouit:
Nec minus Heliades lugent: & inania morti
Munera dant lacrimas, & cæsæ pectora palmis
Non auditurum miseras Phaëthonta querelas
Nocte, dieq́ vocant: adsternúnturque sepulcro.
Luna quater iunctis implerat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat vsus)
Plangorem dederant: é quis Phaëthusa sororum
Maxima cùm vellet terræ procumbere; quæsta est
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie subita radice retenta est.*
Tertia cùm crinem manibus laniare pararet;
Auellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dumq́ ea mirantur; complectitur inguina cortex:
Perq́ gradus vterum, pectusq́, humerósque, manusq́,
Ambit: & exstabant tantùm ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi quò trahit impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oscula iungat?
Non satis est: truncis auellere corpora tentat,

* emensa est.

Et hæc sunt mera solis epitheta siue adiuncta, ardere nempe & splendere.

Et

Et teneros manibus ramos abrumpit: at inde
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor mater, quæcunque est saucia, clamat:
Parce precor: nostrum laceratur in arbore corpus:
Iamq; vale: cortex in verba noui ſſima venit,
Inde fluunt lacrimæ: ſtillatq; ſole rigeſcunt Electri ex lacrimis ſororum Phaëthontis.
De ramis electra nouis; quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Cycnus Sthenelei filius, materno * genere Phaëthonti proximus, cùm Ligyriam incoleret; & in ripa Eridani amnis, quem quidam Padum vocant, vidiſſet corpus Phaëthontis à ſororibus eius, ablui; pari calamitate concuſſus * deflendo propinqui interitum Deorum voluntate in volucrem Cycnum abijt, qui perosus cæleſtes ignes, paludes, ac flumina, quibus inſeneſceret, eſt ſecutus. * Phanocles in Cupidinibus auctor.

* C. ſanguine.
* v. plus deſt vnde vulg. plus iuſto. abeſt à C.

Affuit huic monſtro proles Stheneleia Cycnus, Cycnus rex in olorem.
Quy tibi materno quamuis à ſanguine iunctus,
Mente tamen Phaëthon propior fuit. ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat vrbes)
Imperio, ripas virides, amnémque quærelis
Eridanum implorat, ſiluámque ſororibus auctam;
Cùm vox eſt tenuata viro: canæq; capillos
Diſſimulant plumæ: collumq; à pectore longè
Porrigitur, digitóſque ligat iunctura rubentes:
Penna latus velat: tenet os ſine acumine roſtrum.
Fit noua Cycnus auis: nec ſe cælóque, Ioueq;
Credit, vt iniuſtè miſſi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patuloſque lacus: ignémque perosus, Natura Cycni.
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

FAB. V. ET VI. ARGVMENTVM.

Iuppiter cùm reliquias torrentis ignis perſequeretur, * vt laborantibus opem ferret mortalibus, cùm circa Nonagrium montem Arcadiæ, vbi genitus exiſtimatur, vagaretur; in

* v. &

Calistus Lycaonis filiæ incidit amorem: cui cùm preces de explemento desiderij sui admouisset, frustratasque voces suas intellexisset; astu eam subijt. in Dianæ nanque * sexum se traiecit, ac fatigatæ ornatus pharetra, sagittisque * velut Diana occurrit; ac veste pariter posita Iouem virgo experta est. Neque ideò à Iunone immerenti delictum remissum est. nam cōsestim pellicatu eius incensa, ne amplius pulchritudine coniugem caperet, in vrsam eam transfigurauit. Quæ à Ioue cum Arcadæ filio, quem erat enixa, inter sidera collocatur. A Græcis autem * Helice, à nostris Septentrio nuncupatur: & à Tethy, & Oceano ob Iunonis iram inter cetera sidera liquore nō tingitur, vt Hesiodus indicat. Hinc illud: Sed lucet in astris Calisto, renouátque suos sine fluctibus ignes. Ipse autem Arcas in cælum translatus Arctophylax dicitur.

*v. speciem
* abest à v.

* Brit. Hamaxa.

Hanc fabulam paulò succinctiùs tractatā lege Fastorū 2.160.

Squalidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cùm deficit orbi,
Esse solet, lucémque odit, séque ipse, diémque:
Dátque animum in luctus: & luctibus adijcit iram:
Officiúmque negat mundo. Satis, inquit, ab æui
Sors mea principijs fuit irrequieta: pigétque
Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnésque Dei non posse fatentur;
Ipse agat, vt saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina: néue velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant: missos quoque Iupiter ignes
Excusat: precibúsque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore pauentes
Phœbus equos: stimulóque dolens, & verbere sæuit:
Sæuit enim, natúmque obiectat, & imputat illis.

Placatur Phœbus.

Ingressus in amores Iouis.

At pater omnipotens ingentia mœnia cæli
Circuit: &, nequid labefactum viribus ignis
Corruat; explorat. quæ postquam firma, suíque
Roboris esse videt; terras, hominúmque labores

Perspi-

Perſpicit: Arcadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ, fontéſque, & nondum audentia Libi
Flumina reſtituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus: leſasque iubet reuireſcere ſiluas.
Dum redit, itq; frequens; in virgine Nonacrina
Hæſit: & accepti caluêre ſub oſſibus ignes.
Non erat huius opus lanam mollire trahendo:
Nec poſſit variare comas: rubi fibula veſtem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos:
Et modo leue manu iaculum, modo ſumpſerat arcum.
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit vlla
Gratior hac Triuiæ. Sed nulla potentia longa eſt. * virtutis aut gratiæ poſſeſsio.
Vlterius medio ſpatium ſol altus habebat,
Cùm ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram: lentóſque * retendit *Arcus, inq; ſolo, quod texerat herba, iacebat:* * laxat, remittit.
Et pictam poſita pharetram ceruice premebat.
Iuppiter vt vidit feſſam, & cuſtode vacantem;
Hoc certè furtum coniux mea nſciet, inquit:
Aut ſi reſcierit; ſunt ô ſunt iurgia tanti. Iuppiter in Dianam.
Protinus induitur faciem cultúmque Dianæ:
Atque ait, ô comitum virgo pars vna mearum,
In quibus es venata iugis? de * *ceſpite virgo* * ſolo quod texerat herba 420.
Se leuat: & Salue numen mi iudice, dixit,
Audiat ipſe licet, maius Ioue, ridet, & audit,
Et ſibi præferri ſe gaudet; & oſcula iungit
Nec moderata ſatis, nec ſic à virgine danda.
Qua venata foret ſilua narrare parantem
Impedit amplexu: nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modo femina poſſet,
(Adſpiceres vtinam, Saturnia, mitior eſſes)
Illa quidem pugnat: ſed quæ ſuperare puella,
Quiſue Iouem poterat? ſuperum petit æthera * victor * voti compos. ſic lib. 7. 837.
Iuppiter: huic odio nemus eſt, & conſcia ſilua.
Vade pedem referens, pœnè eſt oblita pharetram
Tollere, cum telis, & quem ſuſpenderat arcum.

Ecce ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum,
Adſpicit hanc, viſámque vocat: clamata refugit;
Et timuit primò, ne Iuppiter eſſet in illa.
Sed poſtquam pariter Nymphas incedere vidit;
Senſit abeſſe dolos: numerúmque acceſſit ad harum.
Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, vt ante ſolebat,
Iuncta Deæ lateri, nec toto eſt agmine prima:
Sed ſilet: & læſi dat ſigna rubore pudoris.
*Et, *niſi quod virgo eſt, poterat ſentire Diana*
Mille notis culpam: Nymphæ ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant lunaria cornua nono;
Cùm Dea venatu fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas verſabat riuus arenas:
Vt loca laudauit; ſummas pede contigit undas,
Has quoque laudatis, Procul eſt, ait, arbiter omnis:
Nuda ſuperfuſis tinguamus corpora lymphis.
Parrhaſis eruburt, cunctæ velamina ponunt:
Vna moras quærit: dubitanti veſtis adempta eſt:
Qua poſita nudo patuit, cum corpore crimen.
Attonitæ, manibùſque vterum celare volenti
I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes.
Cynthia: déque ſuo iuſſit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis:
Diſtulit: atque graues in idonea tempora pœnas.
Cauſſa moræ nulla eſt: & iam puer Arcas (id ipſum
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obuertit ſæuam cum lumine mentem;
Scilicet hoc etiam reſtabat adultera, dixit,
Vt fecunda fores: fierétque iniuria partu
Nota: Ioui ſque mei teſtatum dedecus eſſet.
Haud impunè feres: adimam tibi namque figuram,
Qua tibi, qua places noſtro importuna marito.
Dixit, & aduerſa prenſis à fronte capillis

Strauit,

* pro, ſi nõ eſſet virgo. Sic lib. 4. 673.

Arcas Caliſtus filius.

Callisto in Vrsam.

Stauit humi pronam. tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigros horrescere villis,
Curuaríque manus, & adunco crescere in vngues,
Officióque pedum fungi, laudatáque quondam
Ora Iouis lato fieri deformia rictu.
Néue preces animos, & verba precantia flectant;
Posse loqui eripitur: vox iracunda, minaxque,
Plenáque terroris rauco de gutture fertur:
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in vrsa
Assiduè q; suos gemitu testata dolores,
Qualescunque manus ad cœlum, & sidera tollit:
Ingratúmque Iouem nequeat ciùm dicere, sentit.
Ah quoties sola non ausa quiescere silua,
Ante domum, quondámque suis errauit in agris!
Ah quoties per saxa canum latratibus acta est!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit visis, oblita quid esset.
Visáque conspectos in montibus horruit vrsos:
Pertimuítque lupos, quamuis pater esset in illis.
Ecce Licaoniæ prolesignara parentis
Arcas adest, ter quinque ferens natalibus annos.
Dumque feras sequitur, dum saltus eligit aptos;
Nexilibúsque plagis siluas Erymanthidas ambit:
Incidit in matrem: quæ restitit Arcade viso:
Et cognoscenti similis fuit. ille refugit:
Immotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit: propiúsque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipsosque, nefasque
Sustulit: & celeri raptos per inania vento
Imposuit cœlo, vicinásque sidera fecit.
Intumuit Iuno, postquam inter sidera pellex
Fulsit: & ad canam descendit in æquora Tethim.
Oceanumque senem; quorum reuerentia mouit
Sæpe Deos: causſámque viæ scitantibus, infit:
Quæritis æthereis quare regina Deorum

*sc. in Callisto.

*se esse animal alijs formidabile.

*Lycaon. l. 1. 236.

*indagine cingit.

*tolledo vtrosque in æra paricidij occasionem sustulit.

Callisto & Arcas in sidera.

Sedibus hîc adsim: pro me tenet altera cælum.
Mentior obscurum nisi nox cùm fecerit orbem;
Nuper honoratas summa mea vulnera cælo
Arcton. & Arctophylaca, Fast. 2.189. *Videritis * stellas illuc; vbi circulus axem*
Vltimus extremum, spatióque brevissimus ambit.
Est verò cur quis Iunonem lædere nolit?
Offensamque tremat? quæ prosum sola nocendo?
O ego quantum egi! quàm vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui: facta est Dea. sic ego pœnas
Sontibus impono: sic est mea magna potestas.
* adferat illi & restituat. *Vendicet antiquam faciem; vultúsque ferinos*
*Detrahat; Argolica quod in antè * Phoronide fecit.*
* l. 1.738. *Cur non & pulsa ducit Iunone? meóque*
Collocat in thalamo? socerúmque Lycaona sumit?
At vos, si læsæ tangit contemptus alumnæ;
Gurgite cæruleo septem prohibete Triones:
Sideráque in cælum stupri mercede recepta
Pellite; ne puro tingatur in æquore pellex.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Coruus volucris initio naturæ candidis pennis plumatus fuit, sed quia Coronida Coronei filiam indicauerat Apollini in adulterio morari; illa propter acerbissimum iudicium flagrantis dei sagittis confixa niger ex candido factus est. Ex hac ergo & Apolline nascitur Aesculapius; quem pater excisum vtero matris, cùm ea rogo esset imposita, abstulit. Is ad Chirona à patre in Pelion montem delatus est, vt ab eo incrementum, simulque * scientiam acciperet medendi.

* C. peritiã.

Dij maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis:
Coruus cãdidus proditor Coronidis. *Tam nuper * pictis cæso pauonibus Argo;*
Quàm tu nuper eras, cùm candidus antè fuisses,
Corue loquax, subitò nigrantes versus in alas.
* l. 1.721. *Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis*
Ales; vt æquaret totas sine labe columbas:
* à Senonibus Liu. 1. *Nec seruaturis vigili * Capitolia voce*
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.

Lingua

Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis
Non fuit Hæmonia. placuit tibi Delphice certè,
Dum vel casta fuit, vel inobseruata. sed ales
Sensit adulterium Phœbeius: vtque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur vt omnia, cornix:
Auditáque viæ caussa: Non vtile carpis,
Inquit, iter: ne sperne meæ præsagia linguæ.

Coronis Phlegiæ f. Phœbũ amatorem fallit.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Coronis Coronei filia refert Coruo, ne indicium Apollini faceret. cùm enim Minerua Erichthonium, *qui de complexu sui in terra ceciderat, sustulisset, & comitibus suis Pandroso, & Hersæ, Aglauróque Cecropis filiabus cistula inclusum custodiendum tradidisset, monuissetque * omnino id ne inspicerent: Cornix supra dicta nobilissma virginum custodiens laxatam * & inspectam cistulam, cùm draconem reperissent, diuulgauit. quamobrem Dea eam à se alienauit. Quæ cùm solitudine in litore oblectaretur Neptunus procul conspecta, venere eius incaluit. cui cùm vim inferret; ab eadem Dea propter virginitatem tenaciter custoditam in auem cornicem conuersa est.

* v. id est, quod a copl.
* v nequis id omnino inspiceret
* v. inspitiens.

Quid fuerim, quid simq́, vide: meritúmq́ require;
Inuenies nocuisse fidem. nam tempore quodam
*Pallas Erichthonium * prolem sine matre creatam*
Clauserat Actæo texta de vimine cista:
Virginibúsque tribus gemino de Cecrope natis
Seruandum dederat, sic inconfessa quid esset:
Et legem dederat, sua ne secreta viderent.
Abdita fronde leui densa speculabar ab vlmo,
Quid facerent. commissa duæ sine fraude tuentur,
Pandrosos, atque Herse timidas vocat vna sorores
Aglauros: nodosque manu diducit: & intus
Infantémque vident, apporrectúmque draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia tales

Coronis Coronei filia in cornicem.
* é Vulcani Palladem cõprimere volentis semine in terram profusi. Seru. Georg. 3.

Redditur; vt dicar tutela pulsa Minerue:
Et ponar post noctis auem. mea pœna volucres
Admonuisse potest: ne voce pericula quærant.
*Occupatio per Ironiam vt Ter. Phor. 5. 11. At meo marito credo
*At puto non vltrò nec quicquam tale rogantem
Me petijt. ipsa licet hoc à Pallade quæras:
Quis magis irata est; non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit. fuerámque ego regia virgo:
Diuitibúsque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. nam cùm per litora lentis
*facta nũc cornix.
Passibus, vt *soleo, summa spatiarer arena;
Vidit, & incaluit pelagi Deus: vtq; precando
Tempora cum blandis absumpsit inania verbis:
Vim parat, & sequitur: fugio, densúmque relinquo
Litus, & in molli nequicquam lassor arena.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit vllum
*Minerua.
Vox mea mortalem. mota est pro virgine *Virgo,
Auxiliúmque tulit. tendebam brachia cælo:
Brachia cœperunt leuibus nigrescere pennis:
Reijcere ex humeris vestem molibar: at illa
Plumæ erat, intq; cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque iam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, vt antè, pedes retinebat arena:
Sed summa tollebar humo: mox acta per auras
*ita per Palladem è patris Nyctei manibus liberata.
Euehor, & data sum comes inculpata Minerue.
Quid tamen hoc prodest, si diro *facta volucris
Crimine Nyctimene nostro successit honori?

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Nyctimene Nyctei filia, virgo Lesbia, nimia libidine effrenata in patris cubile se implicuit, ideoq; aduersantibus Deis ob admissum cessit in noctuam. quod scelus ipsa nocturno tempore occultat & in luce visa ab omnibus volucribus petitur obnoxia.

Nyctymene in noctuam.
An. quæ per totam res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est? patrium temerasse cubile

Nycti-

Nyctimenen? auis illa quidem: sed conscia culpæ
Conspectum, lucémque fugit, tenebrisque pudorem
Celat: & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, reuocamina coruus
Sint precor ista malo: nos vanum sternimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque iacentem
Cum * iuuene Hæmonio vidisse Coronida narrat. * Ischye Elatida. Hesiod.
Laurea delapsa est audito crimine amantis:
Et pariter vultúsque Deo, plectrúmque, colórque
Excidit: vtq; animus tumida feruebat ab ira;
Arma assueta capit; flexúmque à cornibus arcum
Tendit: & illa suo toties cum pectore iuncta
Indurato traiecit pectora telo. Coronis transfixa telo ab Apolline.
Icta dedit gemitum, tractóque à vulnere ferro
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit: potui pœnas tibi Phœbe dedisse?
Sed peperisse prius: duo nunc moriemur in vna.
Hactenus & pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus lethale secutum est.
Pœnitet heu serò pœnæ crudelis amantem:
Séque quod audierat, quòd sic exarserat, odit:
Odit auem, per quam crimen, causámque dolendi
Scire coactus erat: nec non arcúmque manúmque
Odit, cúmque manu * temeraria tela sagittas: * temere missa.
Collapsámque fouet: seráque ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, roguímque parari
Videt, & arsuros supremus ignibus artus:
Tum verò gemitus (neque enim cœlestia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit; haud aliter quàm cùm spectante iuuenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora discussit claro caua malleus ictu.
Vt tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus; iniustique iusta peregit;
Nunc tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem

Aesculapius natus.

Semina: sed natum flammis, vteróque parentis
Eripuit; geminiq; tulit Chironis in antrum:
Sperantémque sibi non falsæ præmia linguæ
Inter aues albas vetuit consistere coruum.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Ocyroë Chironis & Caristæ filia contemptis patris artibus vesania futura præcinuit: infanti Aesculapio prædixit quod medicina mortuos ad superos reducturus esset, quodq; esset ab auo fulminis ictum experturus. Patrem quoque Chirona prædicit serpentibus cruciatum cupidumque mortis ex Deo in mortalium numerum venturum. Quæ cum esset elocuta, in equæ cessit figuram, ne aduersantibus fatis plura ederet quam prædicta Apollinis sinerent.

Semifer intereà diuinæ stirpis alumno
Lætus erat; mistóque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri; quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocauit
Ocyroën. non hæc artes contenta paternas
Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo vbi vaticinos concepit mente furores;
Incaluitq; Deo, quem clausum pectore habebat;
Adspicit infantem: Totiq; salutifer orbi
Cresce puer dixit: tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idq; semel Dijs indignantibus ausus,
*Posse dare hoc iterum flamma prohibebere * auita:*
Eq; Deo corpus fies exsangue; Deusq;,
Qui modò corpus eras: & bis tua fata nouabis.
Tu quoque care pater nunc immortalis, & æuis
Omnibus vt maneas, nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
** Sanguine serpentis per saucia membra recepto:*
Teq; ex æterno patientem Numina mortis
Efficient: triplicesq; Deæ tua fila resoluent.
*Restabat * fatis aliquid: suspirat ab imis*

Ocyroë vates.

Ionis fulmine, ob restitutum à morte Hippolytũ.

* Lerneo illito telis Herculis. Fa. 5. 400.

* iam dictis propriè nã verè fabatur.

Pecto-

Pectoribus, lacrimæq́; genis labuntur obortæ:
Atque ita, Præuertunt, inquit, mea fata: vetórque
Plura loqui: vocisq́; meæ præcluditur vsus.
Non fuerant artes tanti; quæ numinis iram
Contraxere mihi: mallem nescisse futura.
Iam mihi subduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: iam latis currere campis
Impetus est: in equam, cognatáque pectora vertor. Oeyroë in equam.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe heßormis.
Talia dicenti pars est extrema querelæ
Intellecta parum: confusaq́; verba fuerunt.
Mox nec verba quidem, nec equæ sonus ille videtur,
Sed simulantis equam: partuoque in tempore certos
Edidit hinnitus: & brachia mouit in herbas.
Tum digiti coëunt; & quinos alligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula: crescit & oris,
Et colli spatium; longæ pars maxima pallæ
Cauda fit: vtq́; vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere tubas: paritérque nouata est
*Et vox, & facies: nomen quoque * monstra dederunt.* * monstrosa mutatio.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Apollo Iouis & Latonæ filius cùm pecus Admeti Pheretis filij pasceret, fistulæ cantu solitudinem protegens; boues eius in agros Pyliæ regionis progressæ sunt: quas Mercurius auertit, & in silua occuluit. Quod cùm Battus Nelei filius equas pascens vidisset, Mercurius verò vt indicium premeret, ex armentis formosissimam vaccam ei concessit. At ille discedenti affirmanit, lapidem priùs dicere, quam se quicquam indicaturum. Dens verò vt mortalis fidem experiretur, paulò post mutata figura ad eundem reuersus est, simulauitque se amissas boues quærere, & præmium promittens, si demonstrasset. At ille cùm sub quo monte pascerentur ostendisset; Mercurius perfidia eius offensus in lapidem eum mutauit; qui ab euentu Index circa Pylon vocatur. * V. C. regis pasc.

*Flebat, opémque tuam frustra * Philyreius heros,* * à matre Philyra.
**Delphice poscebat: nam nec rescindere magni* * cuius filio erat loco patris.
Iussa Iouis poteras: nec, si rescindere posses;

Tunc aderas : Elim, Meßeniáque arua colebas.
*Illud erat tempus ; quo * te pastoria pellis*
Texit : onúsque fuit baculus siluestris oliuæ,
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dúmque amor est curæ ; dum te tua fistula mulcet ;
Incustoditæ Pylios memorantur in agros
Processisse boues. videt has Atlantide Maia
Natus : & arte sua siluis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi natus in illo
Rure senex, Battum vicinia tota vocabat.
Diuitis hic saltus, herbosáque pascua Nelei,
Nobiliúmque greges custos seruabat equarum.
Hunc timuit : blandáque manu seduxit : & illi
Quisquis es hospes, ait ; si fortè armenta requiret
Hæc aliquis ; vidisse nega : neu gratia facto
Nulla rependatur ; nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit : accepta voces has reddidit hospes :
Tutus eas : lapis iste priùs tua furta loquetur :
Et lapidem ostendit. simulat Ioue natus abire.
Mox redit : & versa pariter cum voce figura,
*Rustice, vidisti siquas * hoc limite, dixit,*
Ire boues ; fer opem : furtóque silentia deme :
Iuncta suo pariter dabitur tibi femina tauro.
At senior postquam est merces geminata ; sub illis
Montibus, inquit, eunt : & erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades : &, me mihi perfide prodis ?
Me mihi prodis, ait ? periuráque pectora vertit
*In durum * silicem : qui nunc quoque dicitur Index :*
Inq; nihil merito vetus est infamia saxo.

* exsulantē cælo ob Cyclopas interfectos, quorū fulmine Aesculapius perierat.

* disterminante Pylios agros à Messenijs,

* Lydiū lapidem. Battus in silicem.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Athenis virgines per solemne sacrificium canistris Mineruæ ferebant pigmenta : inter quas à Mercurio eminens specie conspecta est Herse Cecropis filia. Itaque aggressus est sororem eius Aglauron, precatusque est, vt se Hersæ sorori suæ iungeret. At illa cùm pro ministerio aurum eum poposcisset : Minerua grauiter offensa est auaritia eius, ob quam etiam cistulam

680 ſtulam traditam ſororibus eius cuſtodiendam aduerſus prædictum aperuiſſet. Inuidiæ nouiſsimè imperauit eam ſororis Herſes exacerbare fortunio dinq; cruciatã in ſaxum mutauit.

Hinc ſe ſuſtulerat paribus Caduciſer alis:
Munychiosq; volans agros, gratamq; Mineruæ
Deſpectabat humum, cultiq; arbuſta Lycæi.
*Illi ſortè die * caſtæ de more puellæ* * canephoræ, Feſt.
Vertice ſuppoſito feſtas in Pallados arces
Pura coronatus portabant ſacra caniſtris.
Inde reuertentes Deus auſpicit ales: iterq;
Non agit in rectum: ſed in orbem curuat eundem.
Vt volucres viſis rapidiſſima miluius extis,
Dum timet, & denſi circumſtant ſacra miniſtri;
Flectitur in gyrum: nec longiùs audet abire:
Spemq; ſuam motis auidus circumuolat alis. * ſperata exta. ſic lib. 5. 18.
Sic ſuper Actæas agilis Cyllenius arces
*Inclinat curſus: & eaſdem * circinat auras.* * circini circunducti in morem trameat.
Quantò ſplendidior, quàm cetera ſidera fulget
Lucifer; & quanto, quam Lucifer aurea Phœbe;
Tantò virginibus præſtantior omnibus Herſe
Ibat: eratq; decus pompæ, comitumq; ſuarum.
Obſtupuit forma Ioue natus: & æthere pendens
Non ſecus exarſit, quàm cùm balearica plumbum
Funda iacit: volat illud; & incandeſcit eundo:
Et quos non habuit, ſub nubibus inuenit ignes.
Vertit iter: cælóque petit diuerſa relicto:
Nec ſe diſſimulat. tanta eſt fiducia formæ.
Quæ quamquam iuſta eſt, cura tamen adiuuat illam:
Permulcetq; comas: chlamydemq; vt pendeat aptè
Collocat; vt limbus, totúmque appareat aurum:
Vt teres in dextra, qua ſomnos ducit, & arcet
Virga ſit: vt terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domus ebore, & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandroſe dextrum,
Aglauros leuum, medium poſſederat Herſe.
Quæ tenuit leuum, venientem prima notauit

Mercurium: nomenque Dei scitarier ausa est,
Et causam aduentus. cui sic respondit Atlantis,
Pleioneque nepos: Ego sum, qui iussa per auras
Verba patris porto. pater est mihi Iuppiter ipse.
Nec fingam causas: tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meæ matertera dici.
Herse caussa viæ est; faueas oramus amanti.
Adspicit hunc * oculis ijsdem quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flauæ secreta Mineruæ:
Próque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat: * interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torui Dea bellica luminis orbes,
Et tanto * penitus traxit suspiria motu;
V't pariter pectus, positámque in pectore forti
Aegida concuteret: subit, hanc * arcana profana
Detexisse manu tum, cùm sine matre creatam
Lemniacam stirpem contra data fœdera vidit;
Ingratámque Deo fore iam, ingratámque sorori;
Et ditem sumpto, quod aurea poposcerat, auro.
* Protinus Inuidiæ nigro squallentia tabo
Tecta petit. domus est imis in vallibus huius
Abdita, sole carens, non vllis peruia vento,
Tristis, & ignaui plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc vbi peruenit bello metuenda virago;
Constitit ante domum (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extrema cuspide pulsat.
Concussæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
* Inuidam: * vsúque, oculos auertit: at illa
Surgit humo pigrè: semesarúmque relinquit
Corpora serpentum: passúque incedit inerti.
Vtq; Deam vidit formaque armisque decoram,
Ingemuit: vultúmque Deæ ad suspiria duxit,
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: liuent rubigine dentes:

Pectora

* auaritiæ indicibus sup. 562.

* dum autũ afferat.

+ ex imo pectore.

* similes moduli. sup. 640.

Inuidiæ descriptio.

* sic sup. 696. acceptaꝫ voces, &c.

Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno:
Risus abest; nisi quem visi mouere dolores.
Nec fruitur somno vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
Successus hominum: carpitque, & carpitur vnà:
Supplicioque suum est. quamuis tamen oderat illã;
Talibus affata est breuiter Tritonia dictis:
Intuere tabe tua natarum Cecropis vnam:
Sic opus est: Aglauros ea est. haud plura locuta
Fugit: & * impressa telluurem reppulit hasta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens
Murmura parua dedit: successorúmque Mineruæ
Indoluit: baculúmque capit; quem spinea tortum
Vincula cingebant: adopertáque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arua:
Exuritque herbas: & summa papauera carpit:
Afflatúque suo populos, vrbésque, domosque
Polluit: & tandem Tritonida conspicit arcem,
Ingenijsque, opibúsque, & festa pace virentem.
Vixque tenens lachrimas: quia nil lacrimabile cernit.
Sed postquam thalamos intrauit Cæcrope natæ;
Iussa facit: pectúsque manu* ferrugine tincta
Tangit: & hamatis præcordia sentibus implet:
Inspirátque nocens virus, * piceumque per ossa
Dissipat, & medio spargit pulmone venenum.
Neue mali causse spatium per latius errent;
Germanam ante oculos, fortunatùmque sororis
Coniugium, pulchráque Deum sub imagine ponit:
Cunctáque magna facit. quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur: & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentáque miserrima tabe
Liquitur; vt glacies * incerto saucia sole,
Felicisque bonis aliter non vritur Herses;
Quàm cùm spinosis ignis supponitur herbis;
Quæ neque dant flammas; lenique tepore cremãtur
Sæpe mori volunt, ne quicquam tale videret:

* gestus se eleuantium à terra lib. 4. 711.

* exesura pectus, vt ferrũ solet.

* nigrũ, ab effectu

* qua depictus est sup. 733.

* modò se ostendẽte, modò nubibus abdito, nõ ita calente.

Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in aduerso venientem limine sedit.
Exclusura Deum: cui blandimenta, precésque,
Verbáque iactanti mitissima, Desine dixit,
Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
** Stemus, ait, pacto * velox Cyllenius isto:*
Cælatásque fores virga patefecit. at illi
Surgere conanti partes, quascunque sedendo
Flectimus, ignaua nequeunt grauitate moueri.
*Illa quidem pugnat recto se tollere * trunco:*
Sed genuum iunctura riget: frigúsque per vngues
Labitur: & pallent amisso sanguine venæ.
Vtq; malum laté sólet immedicabile cancer
Serpere, & illæsas vitiatis addere partes;
Sic lethalis hiems paulatim in pectora venit:
Vitalésque vias, & respiramina clausit.
Nec conata loqui esi; nec, si conata fuisset
Vocis habebat iter: saxum iam colla tenebat:
Oráque duruerant: signúmque exsangue sedebat.
Nec lapis albus erat; sua mens infecerat illam.

* manebis, quia nō repelles.
* agilis su. 721.
* erecto pectore.
Aglauros in lapidem.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Cùm Mercurius iussu patris in Phœnicem transgressus esset, vt armenta illius regionis ad litus compelleret. Iuppiter in taurum conuersus est. cumque se iuuencis Agenoris regis immiscuisset; & in amorem sui * spatiantes in arena virgines consistere coëgisset, paulatim singulis alludens, nouissimè Europam Agenoris filiam, cuius amore compulsus auerterat figuram, insidentem sibi tergo per mare in insulam Cretam detulit ibique concubitu eius fruitus est.

* spatiantis. V.C.
* abest ab V.C.

Has vbi verborum pœnas, mentisque profanæ
Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit: & ingreditur iactatis æthera pennis.
Seuocat hunc genitor; nec caussam fassus amoris,
Fide minister, ait, iussorum nate meorum,
Pelle moram, subitòque celer delabere cursu:
Quæq; tuam matrem tellus à parte sinistra

Iuppiter ob Europam Agenoris filiam in taurum.

Suspicit,

Suspicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodq; procul montano gramine pasci
Armentum regale vides; ad littora verte.
Dixit, & expulsi iamdudum monte iuuenci
Littora iussa petunt; vbi magni filia regis
Ludere virginibus Tyrijs comitata solebat.
Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur
Maiestas, & amor. sceptri grauitate relicta
Ille pater, rectorq; Deûm: cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem;
Induitur faciem tauri: mistúsque iuuencis
Mugit: & in teneris formosus obambulat herbis.
Quippe color niuis est; quam nec vestigia duri
Calcauere pedis; nec soluit Aquaticus Auster.
Colla toris extant; armis palearia pendent:
Cornua parua quidem; sed quæ contendere posses
Facta manu, puráque magis pellucida gemma:
Nullæ in fronte minæ: nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. miratur Agenore nata
Quod tam formosus, quòd prœlia nulla minetur.
Sed quamuis mitem, metuit contingere primò.
Mox adit; & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: & dum veniat sperata voluptas;
Oscula dat manibus (vix iam vix cetera differt)
Et nunc alludit viridíque exultat in herba:
Nunc latus in fulvus niueum deponit arenis:
Paulatímque metu dempto, nunc pectora præbet
Virginea plaudenda manu; modò cornua sertis
Impedienda nouis. ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Tum Deus á terra, siccóque à litore sensim
Falsa pedum primis vestigia ponit in vndis:
Inde abit vlterius, medijque per æquora ponti
Fert prædam. pauet hæc: litúsque ablata relictum
Respicit: & dextra cornu tenet; altera dorso
Imposita est: tremulæ sinuantur flamine vestes.

Europa à Ioue abducta, & vitiata.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER III.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Agenor rapta Europa fratres eius ad requirendam sororem, dimisit, ita vt nisi eam reperissent, ad se ne reuerterentur, imperaret. Cilix diuersas petit regiones, nouissimè constituit Ciliciam. nec minùs Phœnix à suo nomine Phœnicen. Cadmus verò, desperata spe visendi patris, Apollinis oraculum ingreditur scisciatans, in quibus partibus orbis cõsisteret. Accepta itaque sorte, vt vaccam à grege * secretam, quæ lunæ signum in latere haberet, ageret, & vbi sessa procubuisset, ibi statueret vrbem: parens præcepto in eam terram deuenit, quæ posteà à boue * Bœotia dicta est. Hic cum ad fontem Martis socios aquatum misisset, & ille illuc veniisset; vt vidit á Draeone socios consumptos; serpentem interfecit: dentesque eius Mineruæ monitu humo sparsit; ex quibus armatorum multitudo progignitur, quæ inter se domestico bello confligit, ita vt ex ea quinque relinquerentur, qui Mineruæ voluntate creandi populi, qui Thebis considerent, principes essent, quorum nomina hæc produntur fuisse, * Echion, Idæus, Chthonius, Pelotus, Hyperenor.

* C. separatam.

* C. V. Boëtia.

* V. C. Echiõ, Idæus Chromius, Pelorus, Hyperenon.

Amáq; Deus, posita fallacis imagine tauri,
Se cõfessus erat: Dictæáq; rura tenebat:
Cùm pater ignarus raptam perquirere Cadmo
Imperat: & pœnam, si non inuenerit, addit
Exsilium, facto pius, & sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprehendere posset
Furta Iouis?) profugus patriamq;, iramq; parentis
Vitat. Agenorides: Phœbiq; oracula supplex
Consulit: & quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in aruis,
*Nullum passa iugum, curuiq; * immunis aratri,*
Hac duce carpe vias: & qua requieuerit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaq; illa vocato.

Cadmus sorore non inuẽta vrbem cõdit.

* libera arandi officio non adstricta.

Vix

Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lentè videt ire iuuencam,
Nullum seruitij signum ceruice gerentem:
Subsequitur; pressóque legit vestigia gressu;
Auctorémque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopésque euaserat arua:
Bos stetit: & tollens speciosam cornibus altis
Ad cælum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit, teneraque latus submisit in herba
Cadmus agit grates: peregrinæq́, oscula terræ
Figit: & ignotos montes, agròsque salutat.
Sacra Ioui facturus erat: iubet ire ministros,
Et petere è viuis libandas fontibus vndas.
Silua vetus stabat, nulla violata securi:
Et specus in medio virgis, ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
*Vberibus fecundus * aquis; vbi conditus antro*
*Martius anguis erat, * cristis præsignis & auro:*
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno:
Tresq́, micant linguæ: triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu; demissaq́, in vndas
Vrna dedit sonitum; longo caput extulit antro
Cæruleus serpens, horrendáque sibila misit.
Effluxere vndæ manibus; sanguisq́, reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet: & immenso saltu sinuatur in arcus:
Ac media plus parte leues erectus in auras
Despicit omne nemus, tantóque est corpore, quanto,
*Si totum spectes, geminas * qui separat arctos.*
Nec mora: Phœnicas, siue illi tela parabant,
Siue fugam; siue ipse timor prohibebat vtrúmque;
Occupat: hos morsu, longis complexibus illos,
Hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.

* Fontem fuisse Marti sacrum testatur. Paus. 9.

* pro, aureis cristis. hendiadis.

* qui maximus flexu sinuoso circum perque duas arctos fluminis more elabitur. Virg. Georg. 1. 244.

Fecerat exiguas iam sol altissimus vmbras:
Quæ mora sit socijs miratur Agenore natus;
Vestigatq; viros. tegimen direpta leonis
Pellis erat: telum splendenti lancea ferro,
Et iaculum, teloque animus præstantior omni.
Vt primus intrauit, * lethatáque corpora vidit;
Victorémque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera linguæ;
Aut vltor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. dixit, dextraq; molarem
Sustulit: & magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent, serpens sine vulnere mansit:
Loricæq; modo squamis defensus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vicit eadem;
Quod medio lentæ spinæ curuamine fixum
Constitit: & totum descendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit:
Vulneraq; adspexit: fixumq; hastile momordit,
Idq; vbi vi multa partem labefecit in omnem;
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum verò postquam solitas accessit ad iras
Caussa recens plenis tumuerunt guttura venis:
Spumáque pestiferos circumfluit albida victus:
Terráque rasa sonat squamis: quiq; halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse modò immensum spiris facientibus orbem
Cingitur interdum longa trabe rectior * adstat:
Impetet huc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes perturbat pectore siluas.
Cedit Agenorides paulùm spolióque leonis
Sustinet incursus: instantiaque ora retardat
* Cuspide præcenta. furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro: figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero sanguis manare palato

* letho affecta.

Cadmi cõgressus cum serpente, & de eo victoria.

* veluti pedem conferens.

* Lanceam & iaculum attulerat, & lãceã. sup. 53.

Cæpe-

Cæperat: & virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leue vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu:
Lusáque colla dabat retro; plagámque sedere
Cedendo * arcebat, nec longius ire sinebat:
Donec Agenoridis conectum in guttura ferrum
Vsque sequens pressit; dum retro quercus eunti
Obstitit: & fixa est pariter cum robore ceruix.
Pondere serpentis curuata est arbor: & imæ
Parte flagellari gemuit sua * robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis;
Vox subitò audita est: neque erat cognoscere promptum
Vnde: sed audita est: Quid Agenore nate peremptum
Serpentem spectas? & tu spectabere * serpens.
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perduderat; gelidóque comæ terrore rigebant.
Ecce uiri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest: * morsúq; iubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: & impresso sulcum patefecit aratro:
Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
Inde (fide maius) glebæ cœpere moueri:
Primáque de sulcis acies apparuit hastæ:
Tegmina mox capitum picto nutantia colli,
Mox humeri pectusq;, onustaq; brachia telis
Exsistunt: crescitq; seges clypeata virorum.
Sic, vbi * tolluntur festis aulea theatris;
Surgere signa solent, primumq; ostendere vultus:
Cetera paulatim, placidoq; educta tenore
Tota patent: imosq; pedes in margine ponunt.
Territus hoste nouo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creauerat, unus
Exclamat. nec te ciuilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigidò de fratribus unum
Comminus ense ferit: iaculo cadit emmus ipse.
Hic quoque, qui * dederat letho, non longius illo
Viuit, & exspirat, modò quas acceperat, auras:

* prohibebat. sic lib. 2. 505.

* suũ truncũ, in quo arboris firmitudo & robur.

* lib. 4. 576.

* aratro proscissæ.

Ex dentibus serpentinis homines.

* parietibus affigenda.

* misso eminus iaculo.

Exemplóque pari furit omnis turba: fuóque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres,
Iámque breuis vitæ spatium sortita iuuentus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem,
Quinque superstitibus: quorum fuit vnus Echion,
Is sua iecit humi monitu Tritonidis arma;
Fraternæq; fidem pacis petijtq; dedítq;.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes;
Cùm posuit iussam Phœbeis sortibus vrbem.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Diana cùm in valle Gargaphiæ æstiuo tempore fatigata ex assidua venatione se ad fontem perlueret; Actæon Aristæi & Autonoës filius eundum locum petens ad refrigerandum se, & canes, quos exercuerat cernos persequens; in conspectum Deæ incidit. * qui ne eloqui posset habitus ejus in ceruum conuersus est, ita vt pro fera suis canibus laceratus sit.

* fort. quod Thebæ à Cadmo cõduntur.

Iam stabant Thebæ: poteras iam Cadme videri
Exsiluo felix; soceri tibi Marsq; Venusq;
*Contigerant: huc adde genus de coniuge * tanta,*
Tot natos, natásque, & pignora cara nepotes.
Hos quoque iam iuuenes. Sed scilicet vltima semper
Expectanda dies homini est: dicíque beatus
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.
Prima nepos inter res tot tibi Cadme secundas
Caussa fuit luctus, alienáque cornua fronti
Addita, vosq; canes satiati sanguine heri li.
At bene si quæras; fortunæ crimen in illo,
Nec scelus inuenies. quod enim scelus error habebat?
Mons erat infectus variarum cæde ferarum:
Iamq; dies medius rerum contraxerat vmbras;
Et sol ex æquo meta distabat vtraque;
Cùm iuuenis placido per deuia lustra vagantes
*Participes operum compellat * Hyantius ore:*
Lina madent comites, ferrumq; cruore ferarum:
Fortunæq; dies habuit satis, altera lucem

* Hermione, vel vt Paus. Hellan. Harmonia. nomen tacet Ouid.

* Thebanus. sc. Actæon. Paus. 9.

Gnome Solonis, quæ Crœsum à Cyro captũ ex igne liberauit.

Cum

Cum croceis inuecta rotis Aurora reduceret;
Propositum repetemus opus. nunc Phœbus vtraque
Distat idem terra: finditq; vaporibus arua.
Sistite opus præsens: nodosaq; tollite lina.
Iussa viri faciunt; intermittuntq; laborem.
Vallis erat piceis, & acuta densa cupressis
Nomine Gargaphiæ succinctæ sacra Dianæ:
Cuius in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nulla: simulauerat artem,
Ingenio natura suo: nam pumice viuo,
Et leuibus tophis natiuum duxerat arcum.
Fons sonat a dextra tenui pellucidus vnda,
Margine gramineo patulos succinctus hiatus.
Hic Dea siluarum venatu fessa solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo postquam subijt, Nympharum tradidit vni
Armigeræ iaculum, pharetram, arcúsque retentos.
Altera depositæ subiecit brachia pallæ:
Vincla duæ pedibus demunt. nam doctior illis
Ismenis Crocale sparsos per colla capillos
Colligit in nodum, quamuis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Niphéque, Hyaléque, Rhanísque,
Et Psecas, & Phiale: fundúntque capacibus vrnis.
Dumque ibi perluitur solita Titania lympha,
Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
Per nemus ignotum non certis passibus errans
Peruenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intrauit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viso, nudæ sua pectora Nymphæ
Percussere, viro: subitisque vlulatibus omne
Impleuere nemus: circumfusæque Dianam
Corporibus texere suis: tamen altior illis
Ipsa Dea est, collóque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis aduersi solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ;
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.

Ismeni fi. filia.

Quæ quanquam comitum turba est stipata suarum;
In latus obliquum tamen astitit: oráque vertro
Flexit: & vt vellet promptas habuisse sagittas;
Quas habuit, sic hausit aquas: vultúmque virilem
Perfudit: spargénsque comas vlricibus vndis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Actæon in ceruum. *Si poteris narrare licet. nec plura minata,*
Dat sparso capiti viuacis cornua cerui:
Dat spatium collo: summásque cacuminat aures:
Cum pedibúsq; manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoso villere corpus.
Additus & pauor est: fugit Autoneius heros:
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Vt vero vultus, & cornua vidit in vnda;
Me miserum, dicturus erat: vox nulla secuta est.
Ingemuit: vox illa fuit: lachrimæq; per ora
Non sua fluxerunt: mens tantum pristina mansit.
ceruina, nō vt prius humana. *Quid faciat? repetatne domum, & regalia tecta?*
An lateat siluis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat; vidēre canes: primúsque Melampus,
Ichnobatésque sagax latratu signa dederunt,
Gnossius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alij rapida velocius aura
Pamphagus, & Dorceus, & Oribasius, Arcades omnes,
Nebrophonósque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus vtilis Agre,
Hylæúsque ferox nuper percussus ab apro,
Déque lupo concepta Nape, pecudéque secuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon,
Et Dromas, & Canache, Stictéque, & Tigris, & Alce,
Et niueis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævalidúsque Lacon, & cursu fortis Aello,
Et Thous & Cyprio velox cum fratre Lycisca,
Et nigram medio frontem distinctus ab albo

Harpalos

Harpalos, & Melaneus, hirſutaq́ corpore Lachne,
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor,
Quóſque referre mora eſt. ea turba cupidine prædæ
Per rupes, ſcopulóſque, aditu q́ carentia ſaxa,
Quáque eſt difficilis, quáque eſt via nulla, ſequuntur;
Ille fugit: per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus;
Heu ſamulos fugit ille ſuos. clamare libebat,
Actæon ego ſum: dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt: reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit:
Proxima Theridamas; Oreſitrophus hæſit in armo.
Tardiùs exierant; ſed per compendia montis
Præcipitata via eſt. dominum retinentibus illis
Cetera turba coit, confertq́ in corpore dentes.
Iam loca vulneribus deſunt. gemit ille, ſonúmque
Et ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
Ceruus, habet: mœſtiſque replet ſua nota querelis:
Et genibus pronis ſupplex, ſimiliſque roganti
Circumfert tacitos, tanquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculiſque Actæona quærunt;
Et velut abſentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert: & abeſſe queruntur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem: ſed adeſt: vellétque videre;
Non etiam ſentire canum fera facta ſuorum.
Vndique circumſtant: merſiſq́ in corpore roſtris
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cerui. Actæon à canibus dilaceratur.
Nec, niſi finita per plurima vulnera vita,
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Iuno ſuſpectam Semelen Cadmi & Hermionæ filiam cùm haberet, quòd cum Ioue concubuiſſet, in animum eſt conuerſa, vt ſe fallaciæ ſine inuidia cuiuſquam vlcisceretur, ad eamq́

peruenit. Persuadet autem ei, ne alio Iouem apparatu recipiat ad cubile, quàm quo solitus sit apparere Iunoni: quò vt illius auctoritas grauis, proinde ipsius concubitus insignis esset. Quod cum impetrasset, Deus instructus *tonitribus, ac fulminibus domum Semeles ingressus est. tecta eius deceptæ optatis flamma adurit, Liberumque conceptum vtero grauidæ, incendiò eripit, ac femore * insuit suo. Postea cum completis mensibus Nymphis, quæ Nysam montem Indiæ persequentabant, clam tradidit nutriendum.

*v. tonitruis

*v. femori.

Rumor in ambiguo est: alijs violentior æquo
Visa Dea est: alij laudant, dignámque seuera
Virginitate vocant. pars inuenit vtráque causas,
Sola Iouis coniux non tam culpétne, probétne
Eloquitur; quàm clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet: & à Tyria collectum pellice transfert*
In generis socios odium. subit ecce priori
Causa recens; grauidámque dolet de semine magni
Esse Iouis Semelen: tum linguam ad iurgia soluit.
Profecit quid enim toties per iurgia dixit?
Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Iuno
Rite vocor, perdam; si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet, si sum regina, Iouísque
Et soror, & coniux. certè soror. at puto furto est
Contenta, & thalami breuis est iniuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestáque crimina pleno
Fert vtero: & mater, quod vix mihi contigit vni,
De Ioue vult fieri: tanta est fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia: si non
De Ioue mersa suo Stygias penetrabit ad vndas.
Surgit ab his solio; fuluáque recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes antè remouit,
Quàm simulauit anum: posuitque ad tempora canos:
Sulcauitque cutem rugis: & curua trementi
Membra vulit gressu: vocem quoque fecit anilem:
Ipsaque erat Beroë Semeles Epidauria nutrix.
Ergo vbi captato sermone, diúque loquendo
Ad nomen venere Iouis, suspirat: & opto,

* Europa supr 3.

Semele ex Ioue grauida.

Iuno in Beroën.

Iuppiter

Iuppiter vt ſit, ait: metuo tamen omnia. multi
**Nomine diuorum thalamos iniere pudicos.* * mentientes nomina Deorum.
Nec tamen eſſe Iouem ſatis eſt: det pignus amoris;
Si modò verus eſt: quantúſque, & qualis ab alta
Iunone excipitur; tantus, taliſque rogato
Det tibi complexus: ſuáque ante inſignia ſumat.* *quibus dignoſci queat ab aliis Dijs.
Talibus ignaram Iuno Cadmëida dictis
Formarat. rogat illa Iouem ſine nomine munus.
Cui Deus, Eligе, ait, nullam patiere repulſam.
Quóque magis credas; Stygij quoque conſcia ſunto Styx deorum timor.
Numina torrentis timor, & Deus ille Deorum eſt.
Læta malo, nimiùmque potens, perituráque amantis
Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cùm fœdus initis;
Da mihi te talem, voluit Deus ora loquentis
Opprimere. exierat iam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optaſſe, nec ille
Non iuraſſe poteſt. ergo mæſtiſſimus altum
Aethera conſcendit: vultumque ſequentia traxit
Nubila, queis nimbos, immiſtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & ineuitabile fulmen.
Qua tamen vſque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum deiecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo eſt.
Eſt aliud leuius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sæuitiæ, flammæque munus, minus addidit iræ. Secunda fulmina,
Tela ſecunda vocant ſuperi. capit illa: domumque
Intrat Agenoream. corpus mortale tumultus*
Non tulit æthereos: doniſque iugalibus arſit. *quę nimbi fulgura, venti, & tonitrua concicbant.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab aluo
Eripitur, patrióque tener (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori: maternaque tempora complet. Bacchus inſuitur femori Iouis.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphæ Nyſeides antris
Occuluere ſuis: lacteiſque alimenta dedere.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Iupiter cum Iunone iocosius, omissis omnibus iurgijs, referens in coniunctione maiorem capere feminas quam viros voluptatem; Tiresiam iudicem adeundum censuit, qui vtramque naturam maris & feminæ fuerat expertus. Nam quodam tempore cùm serpentes concubitu hærentes baculo percussisset, in mulierem versus fuerat: ac rursus post septem annos eadem vsus ratione,* ac tactu, in virũ cesserat. Qui cum Iouis sententiam tutatus esset, damnata Iuno Iusum in iracundiam vertit: at Tiresiam luminibus orbauit. Pro qua iniuria, quod maius esset, Iuppiter futurorum scientiam ei tribuit.

* v. attactu

Tiresias Euersi filius in feminãm item in virum augurem.

Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutáque bis geniti sunt iucunabila Bacchi;
Fortè Iouem memorant diffusum nectare curas
Seposuisse graues, vacuaq; agitasse remissos
Cum Iunone iocos; &, Maior vestra profectò est,
Quàm quæ contingit maribus, dixisse, uoluptas.
Illa negat. placuit quæ sit sententia docti
Quærere Tiresiæ. Venus huic erat vtraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia silua
Corpora serpentum baculi violauerat ictu:
Deque viro factus, mirabile, femina septem
Egerat autumnos: octauo rursus eosdem
Vidit: &, est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit: vt auctoris sortem in contraria mutet;
Nunc quoque vos feriam. percussis anguibus ijsdem
Forma prior redijt: genetiuáque venit imago.
Arbiter hic igitur sumptus de lite iocosa
Dicta Iouis firmat. grauiùs Saturnia iusto,
Nec pro materia fertur doluisse: suíque
Iudicis æterna damnauit lumina nocte.

* neq; proinde licebat oculos restituere.

At pater omnipotens (neq; enim licet irrita cuiquam
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit: pœnamq; leuauit honore.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Liriope nympha ex amne Cephiso procreauit Narcissum, cui Tiresias Eueri filius omnia prospera pollicitus est, si pulchritu-

chritudinis suæ nullam habuisset notitiam. Hunc igitur Echo cum diligeret neque vllam viam potiundi inueniret; cura & sollicitudine iuuenis, quem extremis vocibus persequebatur fugientem, extabuit, eiúsque reliquiæ corporis in lapidem conuersæ sunt. quod ei incidit Iunonis ira: quia garrulitate sua eam sæpe esset morata, ne Iuppiter in montibus persequi nymphas manifestò deprehendi posset. Fertur Echo filia Iunonis: & ob deformitatem montibus erat recondita, nequid eius preter vocem inspici posset: quæ tamen post obitum auditur.

Echo Iunonis filia in vocem.,

Ille per Aonias fama cêleberrimus vrbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti.
*Prima * fide, vocisque ratæ tentamina sumpsit*
Cerula Liriope, quam quondam flumine curuo
Implicuit. clausæq; suis Cephisus in vndis
Vim tulit. enixa est vtero pulcherrima pleno
Infantem Nymphe, iam tunc qui posset amari!
Narcissúmque vocat, de quo consultus an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, si se non nouerit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris: exitus illam,
Résque probat, Lethique, genus, nouitásque furoris.
Namque ter ad quinos vnum Cephisius annos
Addiderat: poterátque puer, iuuenisque videri.
Multi illum iuuenes, multæ petiere puellæ:
Sed fuit in tenera tam dura superbia forma:
Nulli illum iuuenes, nullæ tetigere puellæ.
Adspicit hunc trepidos agitantem in retia ceruos
Vocalis Nymphæ, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
*Corpus adhuc Echo, non * vox erat: & tamen vsum*
Garrula non alium, quam nunc, habet, oris habebat?
Reddere de multis vt verba nouissima posset.
Fecerat hoc Iuno. quia cùm deprendere posset
Sub Ioue sæpe suo Nymphas in monte iacentes;
Illa Deam longo prudens sermone tenebat;
Dum fugerent Nymphæ. postquã hæc Saturnia sensit:
Huius, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas

* pro fidei, vt l 7.729.

Narcissus Cephisi filius.

* qualis infra euadet.

Parua tibi dabitur, vociſque breuiſſimus vſus.
Réque minas firmat. tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces: auditáque verba reportat.
Ergo vbi Narciſſum per deuia rura vagantem
Vidit; & incaluit; ſequitur veſtigia furtim.
Quódque magis ſequitur; flamma propiore caleſcit:
Non aliter, quàm cùm ſummis circumlita tedis
Admotas rapiunt viuacia ſulfura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat:
Nec ſinit incipiat: ſed quod ſinit illa parata eſt
Expectare ſonos; ad quos ſua verba remittat.
Fortè puer comitum ſeductus a agmine fido
Dixerat, Ecquis adeſt? &, Adeſt reſponderat Echo.
Hic ſtupet vtque aciem partes dimiſit in omnes;
Voce, Veni, magna clamat: vocat illa vocantem.
Reſpicit: & rurſus nullo veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Perſtat; & alternæ deceptus imagine vocis,
Hùc coëamus, ait: nullique libentius vnquam
Reſponſura ſono, Coëamus retulit Echo:
Et verbis fauet ipſa ſuis, egreſſaque ſilua
Ibat; vt iniiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit: fugiénſque manus complexibus aufert:
Antè, ait, emoriar, quàm ſit tibi copia noſtri.
Rettulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſiluis pudibundáque frondibus ora
Protegit: & ſolis ex illo viuit in antris.
Sed tamen hæret amor, creſcitque dolore repulſæ:
Et tenuant vigiles corpus miſerabile curæ:
Adducitque cutem macies: & in aëra ſuccus
Corporis omnis abit: vox tantum, atque oſſa ſuperſunt.
Echo in ſilvis. *Vox manet; oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.*
Inde latet ſiluis: nulloque in monte videtur:
Omnibus auditur: ſonus eſt, qui viuit in illa.

FAB

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Narciſſum autem ſupra dictum ob nimiam crudelitatem, quam in Echo * exhibuerat Nemeſis vltrix aſtidientium in amorem ſui impulit vt non minore flamma atq; illa, vreretur. qui cum ex aſsidua venatione fatigatus ſecundum fontē in opaco procubuiſſet & hauriens aquam imaginem ſui conſpexiſſet; & ibi diutius moraretur, nouiſsime tabuit; ita vt vita priuaretur ex cuius reliquijs flos extitit, quem Naiades Nymphæ flentes caſum fratris Narciſsi, nomine eus adnotauerunt.

Narciſſum Cephesi & Liriopes filius in florem ſui nominis mutatur.

*Sic hanc, ſic alias * vndis aut montibus ortas*
Luſerat hic Nymphas; ſic cœtus ante virilis.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
Sic amat ipſe licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat. aſſenſit precibus Ramnuſia iuſtis.
Fons erat illimis nitidis argenteus vndis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ in monte capellæ
Contigerant, aliúdue pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circà, quod proximus humor alebat:
Siluáque, ſole locum paſſura tepeſcere nullo.
Hîc puer, & ſtudio venandi laſſus, & æſtu
Procubuit, faciémque loci, fontémque ſecutus.
Dúmque ſitim ſedare cupit; ſitis altera creuit.
Dúmque bibit, viſæ correptus imagine formæ (eſt
Spem ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod vmbra
Adſtupet ipſe ſibi: vultúque immotus eodem
Hæret, vt è Paro formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus; geminum ſua lumina ſidus,
Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
Impubeſque genas, & eburnia colla, decúſque
Oris, & in niueo miſtum candore ruborem.
Cunctáque miratur; quibus eſt mirabilis ipſe.
Se cupit imprudens: & qui probat, ipſe probatur.
Dúmque petit, petitur: paritérque accendit & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In medijs quoties viſum captantia collum

Brachia merſit aquis nec ſe deprendit in illis?
Quid videat neſcit ſed quod videt, vritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis eſt nuſquam: quod amas auerture, perdes.
Iſta repercuſſæ, quam cernis, imaginis vmbra eſt.
Nil habet iſta ſui. te un ven. tque, manétque,
Tecum diſcedet, ſi tu diſcedere poſſis
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt: ſed opaca fuſus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipſe ſuos: paulúmque leuatus
Ad circumſtantes tendens sua brachia ſiluas,
Ecquis Io ſiluæ crudelius, inquit, amauit?
(Scitis enim: & multis latebra oportuna fuiſtis)
Ecquem, cùm veſtræ tot agantur ſecula vitæ,
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in æuo?
Et placet, & video: ſed quod videóque, placétque,
Non tamen inuenio: tantus tenet error amantem.
Quóque magis doleam: nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis mœnia portis.
Exigua prohibemur aqua. cupit ipſe tenéri.
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis;
Hic totes ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi: minimũ eſt quod amantibus obſtat.
Quiſquis es, huc exi. quid me puer vnice fallis?
Quóue petitus abis? certè nec forma, nec ætas
Eſt mea, quam fugiaz: & amarunt me quoq; Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico.
Cúmque ego porrexi tibi brachia, porrigis vltro.
Cùm riſi, arrides. lacrimas quoque ſæpe notaui
Me lacrimante tuas: nutu quoque ſigna remittis:
*Et quantum * motu formoſi ſuſpicor oris,*
Verba refers aures non peruenientia noſtras.
Iſte ego ſum: ſenſi: nec me mea fallit imago.
*Vror amore mei: flammas moueóque, * feróq.*

* è motu labrorum multus eſt enim poëta in omiſſione præpoſitionum.

* Petitor id eſt, amo idem qui amor,

Quid

Quid faciam? roger, anne rogē? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est: inopem me copia fecit.
O vtinam à nostro secedere corpore possem!
Votū in amāte nouū est; vellē, quod amamus, abesset.
Iamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longa meæ superant: primóque extinguor in æuo.
Nec mihi mors grauis est positura morte dolores:
Hic, qui diligitur, vellem * diu turnior esset.
Nunc duo concordes anima morientur in vna.
Dixit, & ad faciem rediit malè sana eandem:
Et lacrimis turbauit aquas, obscuráque moto
Reddita forma lacu est. quam cùm vidisset * abire;
Quo refugis? remane: nec me crudelis amantem.
Desere, clamauit. liceat, quod tangere non est,
Adspicere: & misero præbere alimenta furori.
Denique dolet; summas vestémque reduxit ad ore,
Nudáque * marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,
Non aliter, quàm poma solent: quæ candida parte,
Parte rubent: aut vt variis solet vna racemus
Ducere purpureum nondum matura colorem
* Quæ simul adspexit * liquefactā rursus in vnda;
Non tulit vlterius: sed, vt intabescere flauæ
Igne leui ceræ, matutinæq; pruinæ
Sole tepente solent, sic attenuatus amore
Liquitur; & tecto paulatim carpitur igni.
Et neque iam color est misto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ modò visa placebant:
Nec corpus remanet, quondam quod amauerat Echo.
* Quæ tamen vt vidit, quamuis irata, memorque,
Indoluit: quotiésque puer miserabilis heheu
Dixerat; hæc resonis iterabat vocibus heheu.
Cúmque suos manibus percusserat ille lacertos;
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Vltima vox solitam fuit hæc spectantis in vndam
Heu frustra dilecte puer: totidemque remisit

* sic Fast. 6. 219.

* minus se ostendere, quàm cùm limpida esset aqua.

* marmoris instar candidis.

* scilicet pectora.
* puta liquida, & defecata reddita.

* nondum plane exsucca & in lapidem conuersa, sup 399.

Verba locus: dictóque vale, vale inquit & Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua. planxere sorores
Naïdes: & sectos fratri imposuere capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Iámque rogũ, quassásq; faces, feretrumque parabant:
Nec quam corpus erat, croceum pro corpore florem
Inueniunt, foliis medium cingentibus albis.

* præsertim Cophisides

FAB. VII. ARGVMENTVM.

v. ducens.

Penthens Echionis & Agaues filius in contemptum * trahēs prædicata Tiresiæ auguris, vt in aduentu Liberi Thebani hedera redimiti procederent, ac sacra susciperent, prohibet suos parere monitis quod negaret ex Semele Deum proditum. Cōfestim itaque famulis imperat, vt in conspectum suum Liberū vinctum adtrahant. At ille vt vesanientem eluderet, versus in Acœtem ducitur vinctus, & custodia clauditur.

Cognita res merita vatis per Acheidas vrbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Penthens Tiresiã ridet, & Bacchi sacra. *Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus vnus*
Contemptor superum Pentheus: præsagáque ridet
Verba senis: tenebras, & cladem lucis ademptæ.
Obijcit. ille mouens albentia tempora canis,
Quam felix esses, si tu quoque luminis huius
Orbus, ait, fieres: nec Bacchica sacra videres.
Namque dies aderit: quam non procul augurer esse:
Qua nouus huc veniet proles Semeleia liber.
Quem nisi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer spargere locis: & sanguine siluas
Fedabis, matremque tuam, matrisque sorores
Eueniet, neque enim dignabere numen honore:
Méque sub his tenebris nimium vidisse quereris.
* Ieueniunt quæ ille fore respōderat. *Talia dicentem præturbat Echione natus.*
*Dicta fides sequitur: responsaque vatis * aguntur.*
Liber adest: festisque fremunt vlulatibus agri.

Turba

Turba ruit: miſtæque viris matrẽſque, nuruſque,
Vulguſque, procereſque ignota ad ſacra feruntur,
Quis furor Anguigenæ proles Mauorcia veſtras
Attollit mentes? Pentheus ait. æranc tantum
AEre repulſa valent? & aduncо tibia cornu?
Et magicæ fraudes? vt quos non bellicus enſis,
Non tuba terruerit, non ſtrictis agmina telis,
Femineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcenique greges, & mania tympana vincant?
Voſne ſines mirer? qui longa per æquora vecti
Hac Tyro ac profugos poſuiſtis ſede penates:
Num ſinitis ſine Marte capi? vóſne, acrior ætas
O iuuenes, propiorque me. æ? quos arma tenere
Non thyrſos; galeaque tegi, non fronde decebat?
Eſte precor memores qua ſitis ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit vnus,
Sumite ſerpentis pro fontibus ille. lacúque
Interijt: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit letho fortes: vos vincite molles,
Et patrium retinete decus. ſi fata vetabant
Stare diu Thebas; vtinam tormenta, virique
Mœnia diruerent: ferrumque, igniſque ſonarent:
Eſſemus miſeri ſine crimine, ſorſque querenda,
Non celanda foret: lacrimæque pudore carerent.
At nunc à puero' Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella iuuant, nec tela, nec vſus equorum;
Sed madida myrrha crines, molleſque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum,
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumptumque patrem, commentaque ſacra fateri,
An ſatis Acriſio eſt animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas?
Penthea terrebit cum totis aduena Thebis?
Ite citi (famulis hoc imperat) ite, ducémque
Attrahite huc vinctum: tuſſis mora ſegnis abeſto.
*Hunc * auus, hũc * Athamas, hũc cetera turba ſuorũ*

Origa deſcribit.

Acriſius Argiuorũ rex Bacchо clauſit vrbis portas: & terrebit idem me? lib. 4. 608.
* Cadmus ex Agaue filia.
* Inus materteræ ritus.

Corripiunt dictis: fi uſtráque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt: irritatúſque retenta,
Et creſcit rabies: moderamináque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At, quacunque trabes, obſtructáque ſaxa iacebant;
Spumeus, & feruens, & ab obiice ſæuior ibat.
Ecce cruentati redeunt: & Bacchus vbi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumq́, ſacrorum,
Cepimus, & tradunt manibus poſt terga reuinctis,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente ſecutum.

FAB. VIII. IX. ET X. ARGVMENTVM.

Acœtes ſupradictus Liberi comes, cuius ſub imagine Deus latuerat ludens Penthea indicit regi, qua ita exigebat nomē, & genus artis ſuæ & quanta vis apparuerit in libero, quo tempore petens Naxum in Tyrrenos inciderat ab his enim propter eximiam pulchritudinem captum pro preda, & impoſitum nauigio vt vidit in aliam ſe duci regionem; armamenta nauis in feras ac ſerpentes conuertit. Quo prodigio exterriti Tyrrheni in pelagus ſe precipitauere, ac delphini & aues facti ſunt: poſt hæc iterum cuſtodia clauditur, quæ cùm ſponte Dei patuiſſet, ac vincula manibus defluxiſſent; monteni Cithæron aggreditur, ibique Agauen matrem Penthei alienam furore adiuuantibus ſororibus Ino, & Autonoe impellit, vt ipſum ſacra proterentem, ſua interimat manu.

Liber in puerum

Adſpicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Fecerat, & quamquam pœnæ vix tempora differt;
O periture, tuáque aliis documenta datura
Morte ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam, moriſque noui cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, nomen mihi, dixit, Acœtes:
Patria Mœonia eſt: humilis de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater arua, iuuenci,
Lanigeróſque greges, non vlla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit, linóque ſolebat, & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces;
Ars illi ſua cenſus erat. cùm traderet artem;

Accipe

Accipe quas habeo studij successor, & hæres,
Dixit opes: moriénsque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas: vnum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis hærerem semper in ijsdem,
Adhiberi regimen dextra moderante carinæ
*Flectere: & * Oleniæ filius pluuiale capellæ,*
Taygetéque, Hyadásque oculis, Arctóque notaui,
Ventorúmque domos, & portus puppibus aptos.
Fortè petens Delon Chiæ tellaris ad oras
*Applicor, & dextro adducor * litora remis:*
Dóque leues saltus: vdæq; immittor arenæ.
Nox vbi consumpta est; Aurora rubescere primò
Cœperat: ex surgo, latícéque inferre recentes
Admoneo, monstróque viam, quæ ducit ad vndas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitésque voco: repetóque carinam.
Adsumus en, inquit sociorum primus Opheltes:
Vtq; putat, prædam deserto nactus in agro
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero, somnóque grauis titubare videtur;
Vixque sequi, spectò cultùm, faciémq; gradúmque:
Nil ibi, quod credi posset mortale, videbam.
Et sensi, & dixi sociis; Quod numen in isto
Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
Quisquis es ô faueas, nostrísque laboribus adsis:
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait; quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas; prehensoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flauus proræ tutelæ Melanthus,
Hoc probat Alcmedon, & qui requiemq; modumq;
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus.
Hoc omnes alij prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacro violari ponderc pinum
Perpetiar, dixi; pars hic mihi maxima turis.
*Inq; aditu * obsisto, furit audacissimus omni*
De numero Lycabas: qui Tusca pulsus ab vrbe

* Ab Achaiæ opido vbi Iuppiter Amaltheæ capræ lactè pastus est.
* sic. 637. aduertite Naxon.

* non permitto cum eo descenderem in nauim

Exsilium, dira pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum resto, iuuenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora; si non
Hesissem, quamus * amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum. tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sic sopor, atque mero redeant in pectore sensus;
Quid facitis? quis clamor ait? qua dicite nautæ
Huc ope peruenit? quò me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit: terra sistere petita.
Naxon, ait Liber, cursus aduertite vestros:
Illa mihi domus est; vobis erit * hospita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina iurant;
Sic fore: méque iubent petitæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat: dextra mihi linea danti,
Quid facis ô demens? quis te furor inquit Opheltes?
Pro se quisque timet, lœuam pete, maxima nutu
Pars mihi significat: pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: capiátque alius moderamina, dixi:
Méque ministerio * scelerísque, artísque remoui.
Increpor à cunctis. totúmque immurmurat agmen.
E quibus Ethalion, Te scilicet omnis in vno
Nostra salus posita est, ait. & subit ipse: meúmque
Explet opus: Naxóque petit diuersa relicta.
Tum Deus illudens tamquã modò deniq; fraudem
Sensérit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti simulus, non hæc mihi littora nautæ
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est;
Si puerum iuuenes? si multi fallitis vnum?
Iamdudum fleham. lacrimas manus impia nostras
Ridet; & impellit properantibus æquora remis,
Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo
Est Deus) adiuro tam me tibi vera referre,
Quàm veri maiora fide. sictit æquore puppis

Haud

* examinatus turbatus mente. Fab. 9. Tyrrheni nautæ in delphinos.

* hospitalis.

* vide infr. 665.

Haud aliter, quàm si siccum nauale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Velaque deducunt; geminâque ope currere tentant.
** Impediunt hederæ remos, nexúque recuruo*
Serpunt; & grauidis distinguunt uela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circumdatus vuis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacráque inania lyncum,
Pictarúmque iacent fera corpora pantherarum.
Exsiliere viri: siue hoc insania fecit,
Siue timor: primúsque Medon nigrescere pinnis,
Corporéque, & pressa spinæ curuamine flecti
Incipit. huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat; squamámque cutis durata trahebat:
At Lilys, obstantes dum vult obuertere remos;
In spatium resilire manus breue vidit, & illas
Iam non esse manus; iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncóque repandus in vndas
Corpore desiluit, falcata nouissima cauda est;
Qualia dimidiæ sinuantur cornua lunæ.
Vndique dant saltus: multáque adspergine rorant:
Emergúntque iterum, redeúntque sub æquora rursus:
Inq; chori ludunt speciem: lasciuáque iactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus, pauidus, gelidusq; trementi:
Corpore: vixq; animũ firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum. Chiámque tene, delatus in illam
Accessi sacris, Baccheáque sæua frequento.
Præbuimus longis Pentheis ambagibus aures,
Inquit; vt ira mora vires absumere posset,
Præcipitem famuli rapite hunc: cruciatáque duris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite morti.
*Protinus abstractus * solidis Tyrrhenus Acœtes*

* serpendo & remiges terrẽdo impediunt. sic iuu. 646. scelerisque artisque pro, nõ exercendo artem effugi scelus.

* multitissimis & quasi aëneis, non penitus.

Clauditur in tectis: & dum crudelia iussæ
Instrumenta necis, ferrúmque, ignésque parantur;
Sponte sua patuisse fores, lapsásque catenas
Sponte sua fama est, nullo soluente, catenas.
Perstat Echionides, nec iam iubet ire, sed ipse
Vadit vbi electus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus, & clara baccantum voce sonabat.
Vt fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen; pugnæq; assumit amorem;
Penthea sic ictus longis vlulatibus æther
Mouit; & audito clamore * recanduit ira.
Monte ferè medio est cingentibus vltima siluis
Purus ab arboribus spectabilis vndique campus.
Hîc oculis illum cernentem sacra * profanis
Prima videt prima est insano concita cursu,
Prima suum missò violauit Penthea thyrso
Mater: & ô geminæ clamauit, adeste sorores.
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in vnum
Turba furens: cuncta coëunt: trepidumq; sequuntur.
Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem matertera, dixit,
Autonoë, moueant animos * Actæonis vmbræ.
Illa quis Actæon nescit: dextrámque precantis
Abstulit: Ino o lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat;
Trunca sed ostendens deiectis vulnera membris,
Adspice mater, ait. visis vlulauit Agaue:
Collaque iactauit: crinémque per aëra mouit.
Auulsúmque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites, opus hoc victoria nostra est.
Non citiùs frondes autumni frigore tactas,
Iámque malè hærentes alta rapit arbore ventus;
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ noua sacra frequentant:
Turáque dant, sanctásque colunt * Ismenides aras.

Fab. 10. Pentheus à Bacchis diſcerpitur.

* inflammata est. lib. 1. 435.

* qui nec-dũ initiati erant Bacchicis ſacris.

* cui tu mater es, ego ſobrinus.

* Thebanæ ab Ismeno fl.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER IIII.

FAB. III. ET IIII. ARGVMENTVM.

Thebis cùm Tiresias Eueri filius diem festum sacrorũ Liberi patris edidisset, Alcithoë Minei filia eiusdem ciuitatis in eodem Permansit iudicio cum sororibus suis quo Pentheus: quæ lanæ potius operandæ studio, quàm sacrorum adesse voluerunt. Itaque rogata fuit Leuconoë à sororibus, vt inter opus lanificij referret fabulas, quibus oblectarent assuetum laborem. Quibus obsequi volens, secum dubitat de multis fabulis, nam plurimas norat, quam potissimum narret: an de Babilonia Decreti Nini filia in piscem versa: an de Semiramide eius filia in columbam mutata: an de Naide Nympha, quæ iuuenes propter libidinem suam solita erat in pisces immutare; vtque in eundem casum reciderit. an de ea arbore cuius poma albi coloris in sanguinem cesserunt; quæ quoniam trita non erat placuit.

Decretis in piscem

AT non Alcithoë Meneias Orgia cẽset
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iouis: sociásque sorores
Impietatis habet. festum celebrare sacerdos,
Immunésque operum famulas, dominásque suorum,
Pectora pelle tegi, crinales soluere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos
Iusserat: & seuam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. parent matrẽsque, nurúsque,
Telásque, calathósque, infectáque pensa reponunt:
Turaque dãt; Bacchumq; vocãt, Bromiúmq; Lyæúmque,
* Ignigenamq; satumq; iterum, solumq; bimatrem.
Additur his Nyseúsque, indetonsúsque Thyoneus,

Bacchantium habitus.

* li 3. 310. Bacchi acclamationes, & cognomina.

Et cum Lenæo genialis consitor vuæ,
Nyctelius, Eleleusq; parens, & Iacchus, & Euan,
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habes. tibi enim incõsumpta iuuẽta est:
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cælo: tibi, cùm sine cornibus adstas,
Virgineum caput est: Oriens tibi victus, aduſque
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea tu venerande, bipennifer umque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenáque mittis in æquor
Corpora. tu biiugum pictis insignia frenis
Colla premis Lyncum: Bacchæ, Satyríque sequuntur,
Silenus. *Quique senex ferula titubantes ebrius artus*
Sustinet: & pando non fortiter hæret Asello.
Quacumque ingrederis, clamor iuuenilis, & vnà
Femineæ voces, impulsáque tympana palmis,
Concauáque æra sonant, longóque foramine buxus.
Placatus, mitisque, rogant Ismenides, adsis:
Iussáque sacra colunt. solæ Meneides intus
* Lanificio. Metonymia. *Intempestiua turbantes festa * Minerua,*
** Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant;*
* Tres lanificij partes. *Aut hærent telæ, famulásque laboribus urgent.*
E quibus vna leui deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, commentáque sacra frequentant;
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario sermone leuemus:
* quod tẽporis tædium leniat *Pérque vices aliquid, * quod tempora longa videri*
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primámque iubent narrare sorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; & dubia est de te Babylonia narret
Fab. ij. Semiramis in columbã Fab. iij. *Decreti, quam versa squamis velantibus artus*
Stagna Palæstini credunt coluisse figura.
An magis vt sumptis illius filia pennis,
Nais in piscem. *Extremos altis in turribus egerit annos.*
Nais an vt cantu, nimiúmque potentibus herbis
Verterit:

Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces;
Donec idem passa est. an quæ poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet; hæc quoniam vulgaris fabula non est.

FAB IIII. ARGVMENTVM.

Pyramus & Thisbe vrbis Babyloniæ, quam Semiramis regina muro cinxerat, & ætate & forma pares, cũ in propinquo habitarent, ruina parietis & colloquij, & amoris fundamento iecerunt. Constituerunt tandem vt matutino ad monimentum Nini regis sub arborem morum conuenirent ad amorem. Et cùm celerius sub lucem Thisbe nacta occasionem ad destinatum locum veniisset, conspectu leænæ exterrita abiecto amictu in siluam refugit. At fera à recenti præda cùm ad fontem vicinum tumulo sitiens decurreret, relictam vestem cruento ore lacerauit. Post cuius discessum Pyramus cum ad eundem locum venisset, amictúmque sanguine inuenisset aspersum, existimans à fera consumptum, ferro se sub arbore interfecit. Deinde Thisbe, depositio metu cùm ad eundem fuisset reuersa locum, & comperisset se causam mortis adolescentis extitisse, ne diutius doloris superesset, eodem ferro se traiecit: quorum cruore morus arbor adspersa, quæ spectaculi fuerat inspectrix, poma quæ gerebat alba in sanguineum vertit colorem.

Talibus orsa modis, lana sua fila sequente:
Pyramus & Thisbe, iuuenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas habuere domos: vbi dicitur altam*
Coctilibus muris cinxisse Semiramis vrbem.
Notitiam, primósque gradus vicinia fecit.
Tempore creuit amor. tedæ quoque iure coissent;
Sed vetuere patres; quod non potuere vetare:
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest: nutu, signísque loquuntur.
Quóque magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.
Fissa erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cùm fieret, paries domui communis vtrique.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum,
Quid non sentit amor, primi vidistis amantes,

Arboris mori poma albi coloris in sanguineum.

* Muri alti erant pedes 200. lati. 50. Plin.

Et vocis fecistis iter: tutæq; per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe vbi constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc:
Inq; vices fuerant captatus anhelitus oris:
Inuide, dicebant, paries quid amantibus obstas?
Quantum erat, vt sineres toto nos corpore iungi?
Aut, hoc si nimium est; vel ad oscula danda pateres?
Nec sumus ingrati. tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diuersa nequicquam sede locuti.
Sub noctem dixere vale: partique dedere
Oscula quisque suæ non peruenientia contrà.
Postera nocturnos Aurora remouerat ignes,
Sólque pruinosas radijs siccauerat herbas:
Ad solitum coiere locum. tum murmure paruo
Multa prius questi, statuunt, vt nocte silenti
Fallere custodes, foribúsque excedere tentent.
Cumq; domo exierint; vrbis quoq; tecta relinquant:
Néue sit errandum lato spatiantibus aruo;
Conueniant ad busta Nini, lateántque sub vmbra
Arboris. arbor ibi niueis vberrima pomis
Ardua morus erat gelido contermina fonti.
*Pacta placent, & lux * tardè discedere visa*
*Præcipitatur * aquis, & aquis nox exit ab ijsdem.*
Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallítque suos; adopertáque vultum
Peruenit ad tumulum, dictáque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in vnda.
Quam procul ad lunæ radios Babilonia Thisbe
Vidit: & obscurum timido pede fugit in antrum,
Dúmque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
Vt lea seua sitim multa compescuit vnda:
Dum redit in siluas, inuentos fortè sine ipsa
Ore cruentato tenues laniauit amictus,

* pro voto amantium.
* pro in aquas.

Seriùs

Seriùs egreſſus veſtigia vidit in alto
Puluere certa feræ, totóque expalluit ore
Pyramus.vt verò veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit;vna duos,inquit,nox perdet amantes:
E quibus illa fuit longa digniſſima vita.
Noſtra nocens anima eſt.ego te miſeranda peremi:
In loca plena metus qui iuſſi nocte venires;
Nec prior huc veni.noſtrum diuellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicumque ſub hac habitatis rupe leones.
Sed timidi eſt optare necem.velamina Thisbes
Tollit,& ad pactæ ſecum fert arboris vmbram.
Vtq; dedit notæ lacrimas,dedit oſcula veſti;
Accipe nunc,inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus.
Quóque erat accinctus,demiſit in ilia ferrum.
Nec mora,feruenti moriens è vulnere traxit
Et iacuit reſupinus humo.cruor * emicat altè,
Non aliter,quàm cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur:& tenui ſtridente foramine,longas
Eiaculatur aquas;atque ictibus aëra rumpit.
Arborei fetus adſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem:madefactáque ſanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum poſito,ne fallat amantem,
Illa redit:iuuenémque oculis,animóque requirit
Quantáque vitarit narrare pericula geſtit.
Vtq; locum,& viſam cognoſcit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color)hæret an hæc ſit,
Dum dubitat; tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum;retróque pedem tulit:oráque buxo
Pallidiora gerens,exhorruit æquoris inſtar;
Quod fremit, exigua cùm ſummum ſtringitur aura.
Sed poſtquam remorata ſuos cognouit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas amplexáque corpus amatum,
Vulnera ſupplenit lacrimis:fletúmque cruori

Pyramus ſibi manus intert. ſubſilit. tralatè à ſtellis & fulguribus lib.1.27.

Miſcuit: & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamauit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame reſponde, tua te cariſſima Thisbe
Nominat. exaudi: vultúſque attolle iacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte grauatos
Pyramus erexit, viſáque recondidit illa.
Quæ poſtquam veſtémque ſuam cognouit; & enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
* in idem, in eundem vſum. *Perdidit infelix: eſt & mihi fortis in * vnum*
Hæc manus: eſt & amor; dabit hic in vulnera vires.
Perſequar exſtinctum: lethique miſerrima ducar
Cauſſa, coméſque tui; quique à me morte reuelli:
Heu ſola poteras; poteris nec morte reuelli.
His tamen amborum verbis eſtote rogati
O multum miſeri, meus illiúſque parentes,
Vt quos certus amor, quos hora nouiſſima iunxit;
Componi tumulo non inuideatis eodem.
At tu quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis vnius; mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pullóſque, & luctibus aptos
Semper habe fetus, gemini monimenta cruoris.
Thisbe ferro incũbit *Dixit: & aptato pectus mucrone ſub imum*
Incubuit ferro; quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos; tetigere parentes.
Nam color in pomo eſt, vbi permaturuit, ater:
Quódque rogis ſupereſt, vna requieſcit in vrna.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Sol prælatam Leucothoën ex Eurinome, & Orchamo Achæmeniæ principe, ab origene Beli ſeptimo genitam, Clymena Arcadi. Circes matri, & Clytiæ, quarum pulchritudine eius antea ſollicitus animus fuerat, dilexit. Et cupiens, vt in ante dictis cupiditatem ſedat. Nam in ſpeciem Eurynomes matris puellæ conuerſus, virginem deceptam dolo viciauit. Clytie autem qui nondum Sol ſatiatus erat, eo adulterio incenſa parenti puellæ indicauit. Quàm ille cùm terræ defodiſſet, vitator admiſſi miſericordiam exhibens, deducto ſolo, cui ſubiecta fuerat pro ea virgam tinctam nectare, quæ Dijs hominibúſque

búſque gratiſsima eſſet, extulit: quæ turea appellatur. Hoc indicat Heſiodus.

Deſierat: mediúmque fuit breue tempus: & orſa eſt
Dicere Leucothoë. vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque ſiderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus. videt hic Deus omnia primus.
*Indoluit facto: * Iunonigenæq́ marito*
Furta tori, furtique locum monſtrauit. at illi
*Et * mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,*
Excidit. extemplo graciles ex ære catenas,
Retiáque, & laqueos, quæ lumina fallere poſſent,
Elimat. non illud opus tenuiſſima vincant
Stamina, non ſummo quæ pendet aranea tigno.
Vtq́ leues tactus, momentáque parua ſequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat aptè.
Vt venere torum coniux & adulter in vnum;
Arte viri, vincliſque noua ratione paratis.
In mediis ambo deprenſi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valuas patefecit eburnas:
Admiſitque Deos illi iacuere ligati
Turpiter: atque aliquis de Dijs non triſtibus, optat
Sic fieri turpis. Superi riſere: diúque
Hæc fuit in toto notiſſima fabula cælo.
Exigit indicij memorem Cythereia pœnam:
Iniq́ vices illum, tectos qui læſit amores,
Lædit amore pari. quid nunc Hyperione nate
Forma, colórque tibi, radiatáque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus vris,
Vreris igne nouo: quique omnia cernere debes,
Leucothoën ſpectas: & virgine figis in vna,
Quos mundo debes, oculos modò ſurgis Eoo
Temporius cælo: modò ſerius incidis vndis;
Spectandique mora brumales porrigis horas:
Deficis interdum: vitiúmque in lumina mentis

*Vulcano Iunonis è Ioue filio
* ſic lib. 2. 602

Venus cum Marte deprehenſa in adulterio.

Venus Solis proditionem vlciſcitur.

* elegantiſsimè quæ Soli ſunt propria, amoris vehementiæ adſcribit.

Transit: & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris proprioris imago
Obstiterit, palles, facit hunc amor ipse colorem.
Diligis hanc vnam: nec te Clymenéque, Rhodóque
*Nec tenet * Aeæe genitrix pulcherrima Circes,*
Quæq; tuos Clytie, quamuis despecta, petebat
Concubitus: ipsoque illo graue vulnus habebat
Tempore, Leucothoë multarum obliuia fecit,
*Genius * odor: feræ quam formosissima partu*
Edidit Eurynome. sed postquam filia creuit:
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit,
*Rexit * Achæmenias vrbes pater Orchamus: isque*
Septimus à prisco numeratur origine Belo,
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent. ea fessa diurnis
Membra ministerijs nutrit, reparátque labori.
Dúmque ibi quadrupedes cælestia pabula carpunt;
Nóxque vicem peragit, thalamos Deus intrat amatos
Versus in Eurinomes faciem genetricis: & inter
Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit
Lanea versato ducentem stamina fuso.
Ergo vbi, ceu mater, cara dedit oscula natæ;
Res ait, arcana est: famulæ discedite, néue
Eripite arbitrium matri secreta loquendi.
Paruerant: thalamóque Deus sine teste relictus,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum.
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus;
Mundi oculus mihi, crede, places. pauet illa; metú que
Et colus, & fusi digitis cecidere remissis.
Ipse timor decuit. nec longius ille moratus
In veram rediit speciem, solitúmque nitorem.
At virgo quamuis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posita vim passa querela est.
Inuidit Clytie (neque enim moderatus in illa
*Solis amor fuerat) stimulatáque * pellicis ira*
Vulgat adulterium: diffamatúmque parenti

Indicat

* ab vrbe Colchorũ quæ sunt patria Perſæ matris Circes.
* Leucothoë à Phœbo compressa in arborem turiferam
* Arabicæ, quod ea aromatum mater.
* pellicas.
* lib. 2. 327. Tu ne quoque visa decens.
* pro in pellicem viri. 277.

Indicat. ille ferox immanſuetuſq; precantem,
Tendentémque manus ad lumina Solis, &, ille
Vim tulit inuitæ, dicentem, defodit alta — Leucothoë defoditur viua.
Crudus humo: tumulumq; ſuper grauis addit arenæ.
Diſſipat hunc radijs Hyperione natus: itérque
Dat tibi; quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terræ
Tollere Nympha caput: corpuſq; exſangue iacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos viduiſſe dolentius ignes. — *lib. 2. 383.*
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in viuum tentat reuocare calorem. — *pro calorem viuum in corpus.*
Sed quoniam tantis fatum conatibus obſtat;
Nectare odorato ſpargit corpúſque, locúmque:
Multáque præqueſtus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cæleſti nectare corpus
Delicuit, terrámque ſuo madefecit odore: — eliquatum eſt. & ſolutum.
Virgáque per glebas ſenſim radicibus actis
Turea ſurrexit; tumuliúmque cacumine rupit.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Clytie Nympha ſupra dilecta, antè dilecta, ob iniuriam ab amatore deſerta, ita tenuata viſceribus eſt, vt in herbam conuerteretur, quæ primum conſeruans amorẽ eiuſdem Dei, Heliotropium diceretur, curſumque ſeruaret eiuſdem Dei.

At Clytien, quamuis amor excuſare dolorem,
Indicium que dolor poterat; non amplius auctor — Clytie Nympha in herbam heliotropium
Lucis adit: Veneriſque modum ſibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus uſa
Nympharum impatiens: & ſub Ioue nocte, die que
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
Pérque nouem luces expers vndæq; cibique,
Rore mero, lachrimiſque ſuis ieiunia pauit.
Nec ſe mouit humo, tantùm ſpectabat euntis
Ora Dei: vultúſque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo: partémque coloris

Luridus exſangues pallor conuertit in herbas:
Eſt in parte rubor violæq; ſimillimus ora
Flos tegit. illa ſuum, quamuis radice tenetur;
Vertitur ad ſolem: mutataque ſeruat amorem.

FAB. VII. VIII. IX. X. ET XI.

ARGVMENTVM.

Rogant Alcithoen ſuæ ſorores vt aliquid quoque fabularum narret. Narratura delibetans. ait ſe non dicturam de Daphnide Idæo paſtore, qui quod fidem coniugij non præſtiterit, in ſaxum abijt Nec de Scythone, qui ex viro in feminam ceſſerat. Nec de Celmo Ionis nutritio, qui in adamantem conuerſus eſt. Nec de Smilace virgine, quæ Crocum adoleſcentem amans, eo frui non potuit: ſuntque in flores ambo conuerſi. Placuit demum Salmacidem Cariæ fontem referre, cuius liquore contacti in mollitiem verſi defigurantur. Cum Mercurius, inquit, ex Venere Hermaphroditum formoſiſſimum adoleſcentem genuiſſet, cumque Naiades Nymphæ in Ida monte educauiſſent. relictis ſedibus in Cariam venit. Hic conſpicato fonte perlucentis aquæ vſque ad imum ſolum, curſum continuit. Quo diutius eo loco morante, Salmacis Naiadum vna dum flores legit, conſpicatis veſtigijs diligere cœpit. Dum igitur circa montem Nonacrinum moratur, tenetúrque cum Nymphæ precibus, tum liquoris blanditia, paulatim in fonte ſe merſit, confeſtimque complexu Naiadis inhæſit. nec antè ab ea dimiſſus eſt, quàm à Diis impetraſſet, in vnam vt cederet ſpeciem. Data itaque venia, Hermaphroditus poſtquam ſe animaduertit nec virum, nec feminam factum, à parentibus impetrauit, ne infamis ſolus eſſet, vt quicumque eius fontis aqua contactus eſſet, perinde vt ipſe molleſceret.

Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Daphnis in ſaxum. *Pars fieri potuiſſe negant: pars omnia veros*
Poſſe Deos memorant: ſed non eſt Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoë, poſtquam ſiluere ſorores:
*ſic lib. 2. 144. *Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,*
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis ira
*ſic verſ. 235. *Contulit in ſaxum. tantus dolor vrit amantes.*
Nec loquar, vt quondam naturæ iure nouato
Fab. viij. *Ambiguus fuerit modò vir, modo femina, Scython.*

Te

Te quoque nunc adamas, quondam fidissime paruo Fab. ix.
Celme Ioui, largòque satos Curetas alimbri.
Et crocon in paruos versum cum Smilace flores, Fab. x.
Præterco: dulcique animos nouitate tenebo.
*Vnde sit infamis; quare*male fortibus vndis* Fab. xi.
Salmacis eneruet, tactósque remolliat artus, * Infeliciter & malâ iu rem efficacibus.
Discite. causa latet: vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diua Cythereide natum
Naiades Idæis enutriuere sub antris.
Cuius erat facies, in qua matérque, patérque
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis. ἑρμῆ καὶ ἀφροδί-της υἱός.
Is tria cùm primùm fecit quinquennia; montes
Deseruit patrios: Idáque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente laborem.
Ille etiam Lycias vrbes, Lyciæq; propinquos
Caras adit. videt hic stagnum lucentis ad imum
Vsque solum lymphæ. non illic canna palustris,
Nec steriles vluæ, nec acuta cuspide iunci.
Perspicuus liquor est stagni tamen vltima viuo
Cespite cinguntur, semperq; virentibus herbis.
Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec que contendere cursu:
Soláque Naiadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores, Salmacis amat Hermaphroditum.
Salmaci vel iaculum vel pictas sume pharetras:
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras:
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
Sed modò fonte suo formosos perluit artus:
Sæpe Cytoriaco deducit pectine crines:
Et quid se deceat, spectatas consulit vndas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores & tunc quoque sorte legebat;
Cum puerum vidit: visumq; optauit habere.

Nec tamen antè adijt, & si properabat adire;
Quàm se composuit: quàm circumspexit amictus:
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui. Puer ô dignissime credi
*pro, si, aut, *Esse Deus* seu tu Deus es; potes esse Cupido:*
Siue es mortalis; qui te genuere beati:
Et mater felix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit vbera nutrix.
Sed longè cunctis, longéque beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est: si quam dignabere teda.
Hæc tibi siue aliqua est, mea sit furtiua voluptas:
Seu nulla est; ego sim: thalamúmque ineamus eundem,
Nais ab his tacuit: pueri rubor ora notauit.
Nescit quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cùm frustra resonant æra auxiliaria, Lunæ.
*casta, & quæ sorori honestè dētur. *Poscenti Nymphæ sine fine* sororia saltem*
Oscula, iámque manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? aut fugio, tecumq́, ait, ista relinquo
Salmacis extimuit: locáque hæc tibi libera trado
Hospes, ait: simulátque gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticúmque recondita silua
Delituit: flexúmque genu summisit. vt ille
*otiosus ab animo, nihil sollicitus. *Scilicet vt* vacuus, & inobseruatus, in herbis*
Huc it: & hinc illuc, & in alludentibus vndis
Summa pedum, talóque tenus vestigia tingit.
Nec mora, temperie, blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obstupuit: nudæq́, cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphæ
Non aliter, quàm cùm puro nitidissimus orbe
Opposita speculi reseritur imagine Phœbus.
*ægrè se reprimit. *Vixq́, moram patitur: vix iam sua gaudia differt:*
*sic lib. 2. 868. *Iam cupit amplecti: iam se* male continet amens.*
Ille cauis velox applauso corpore palmis*

Desilit

Deſilit in latices: alternáque brachia ducens
In liquidis tranſlucet aquis: vt eburnea ſiquis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, &, meus eſt, exclamat Nais: & omni
*Veſte procul tacta, medijs*immittitur vndis:
Pugnantemq; tenet: luctantiáque oſcula carpit:
Subiectátque manus: inuitáque pectora tangit:
Et nunc hâc iuueni, nunc circumfunditur illâc.
Denique nitentem contrà, elabíque volentem
Implicat vt ſerpens, quam regia ſuſtinet ales;
Sublimémque rapit; pendens caput illa, pedéſque
Alligat: & cauda ſpatiantes implicat alas.
Vtque ſolent hederæ longos intexere truncos:
Vtque ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte*flagellis.
Perſtat*Atlantiades: ſperatáque gaudia Nymphæ
Denegat. illa premit: demiſſáque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet improbe, dixit,
Non tamen effugies. ita Dij iubeatis: & iſtum
Nulla dies à te, nec me diducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos. nam miſta duorum
Corpora iunguntur: faciéſque inducitur illis
Vna, velut ſi quis conducat cortice ramos;
Creſcendo iungi, paritérque adoleſcere cernit.
Sic vbi complexu coierunt membra tenaci;
Nec duo ſunt: ſed forma duplex, nec femina dici,
Nec puer vt poſſit. neutrúmq; & vtrúmq; videtur.
Ergo vbi ſe liquidas, quò vir deſcenderat, vndas
Seminarem feciſſe videt, mollitáque in illis
Membra, manus tendens, ſed iam non voce virili
Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro
Et pater, & genitrix, amborum nomen habenti
Quiſquis in hos fontes vir venerit, excat inde
Semiuir; & tactis ſubitò molleſcat in vndis.
Motus vterque parens nati rata verba biformis
Fecit; & incerto fontem medicamine tinxit.

Geſtus ingreſſuri aquam.

* amictu pellucente 313.

*è recondita fruticum ſilua.

* acetabulis pedum ſeu brachiorum.

, pronepos Atlantis ex auia Maia, Merc. matre.

Ex Hermaphrodito & Salmacide vnum corpus.

Salmacis fons effeminat.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Mineides Thebanæ sorores fuisse produntur; quarum solertissima: Alcithoë, & Leuconoë. Liberi sacra quoniã in contemptum deuocauerunt, Mineruæ lanificio addictæ, ex improuiso die numinis vocibus tibiarum, & tympanorum sono exterritæ sunt, quæ tamen in conspectu non videbant. Dein vbi animaduertere telas, instrumentáque sua in hederam, ac vires repente mutata, & locum assuetum feris repletum, noctémque ipsis timentibus offusam, in volucres conuersæ sunt quæ vespertiliones vocantur.

Mineides Thebanæ in vespertiliones.

Finis erat dictis: & adhuc Mineia proles
Vrget opus: spernítque Deum: festúmque profanat:
Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis; & adunco tibia cornu,
Tinnuláque æra sonant; & olent myrrhæq́, crocíque
*Résque fide maior, cœpere*virescere telæ,*
Inq́ hederæ faciem pendens frondescere vestis;
Pars abit in vites: & quæ modò fila fuerunt,
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit.
Purpura fulgorem pictis accommodat vuis.
Iámque dies exactus erat tempusq́ subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repentè quati, pinguésque ardere videntur
Lampades: & rutilis collucent ignibus ædes:
Falsáque sæuarum simulacra vlulare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta sorores:
**Diuersæq́ locis ignes, ac lumina vitant.*
Dúmque petunt tenebras; paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuésque includunt brachia pennæ.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ. non illas pluma leuauit:
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conatæq́ loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt: peraguntq́ leui stridore querelas:
Tectáque, non siluas celebrant: lucémque perosæ
Nocte volant seróque tenent a vespere nomen.

* Sic lib. 3. 666. agens de Tyrrhenis nautis.

crepusculum.

*lib. 1. 40. Quæ diuersa locis &c.

FAB.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Inno grauiter ferens quòd Ino Cadmi filia Liberi altrix sororibus punitis (nam Agaue Pentheum, Autonoë Actæonem amiserant, Semele Iouis fulmine perierat) cum duobus remaneret liberis in vita cõtemptrix numinis sui, per Tænarum promontorium Peloponnesi inferorum sequens iter, ad Erinnyes vltrices impiorum descendit petitque ab eis, vt Athamanta cum coniuge Ino aduersos suo numini vlciscerẽtur. Quarum vna imperio parens Deo relicta regia Ditis ad superos egressa est. Vt Athamantis regiam contigit, in sinum eius, & coniugis angues, ac virus quibus sensus eorum alienarentur, iniecit. Quam ob insaniam ille Learchum filium in venatione profera interfecit. Ino autem Melicerten ex scopulo secum in profundum præcipitauit. Qui Veneris precibus, significantis se in vndis esse creatam, quò facilius mouerat Neptunum pelagi rectorem in Deorũ maris cessere numerum, ita vt Melicertes Palæmon, ipsa Ino Leucothea inter marinos Deos nuncuparentur.

Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
*Numen erat; magnáque noui * matertera vires*
Narrat vbique Dei: de tùque sororibus expers
Vna doloris erat, nisi quem fecere sorores.
Aspicit hanc natis, thalamóq; Athamãtis habentem
Sublimes animos, & alumni numine Iuno,*
*Non tulit: & secum: Potuit de pellice * natus*
Vertere Mæonios, pelagóque immergere nautas;
Et laceranda suæ nati dare viscera matri:
Et triplices operire nouis Mineidas alis
Nil poterit Iuno, nisi multos flere dolores?
Idq; mihi satis est? hæc vna potentia nostra est?
Ipse docet quid agam. fas est & ab hoste doceri.
Quidque furor valeat. Penthea cæde fatisque,
Ac super ostendit. cur non stimuletur? eatque
Per cognata suis exempla sororibus Ino;
Est via declinis funesta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners: vmbræq; recentes
Descendunt illac. simulacraque functa sepulchris.

Ino & Melicertes Dij maris facti, Leucothea. Palæmónque dicti.
* Ino vxor Athamantis Bacchi nutrix. lib. 3. 313.
* Causam vide lib. 3. 257.
* Bacchus lib. 3. 310.

Inferorum aditus & descriptio.

Pallor, Hiémsque tenent latè loca senta: nouiq́,
Quà sit iter, manes, Stygiam quod ducat ad vrbem,
Ignorant: vbi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undiq́ portas
Vrbs habet: vtq́ fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille: nec vlli
* anguſtus, & impar capiędæ multitudini. * Exiguus populo est: turbámue accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore, & ossibus umbræ:
Parsq́ forum celebrant: pars imi tecta tyranni:
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem sua pœna coërcet.
Sustinet ire illuc cœlesti sede relicta,
(Tantum odijs, iræq́ dabat) Saturnia Iuno.
Quò simul intrauit; sacróque á corpore pressum
Cerberus triceps. Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus simul edidit. illa sorores
* Furiæ Noctis & Acherontis filiæ. * Nocte vocat genitas, graue, & implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
Déque suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorunt inter caliginis umbras;
Surrexére Deæ, sedes sceleratæ vocatur.
Tityus. Viscera præbebat Tityus lamianda: nouemq́
Tantalus. Iugeribus distractus erat. tibi Tantale nulle
Deprenduntur aquæ: quæq́ imminet, effugit arbor.
Sisyphus. Aut petis, aut urges ruiturum Sisyphe saxum.
Ixion. Volvitur Ixion: & se sequiturq́, fugitq́.
Molirúq́ suis lethum patruelibus ausæ
Danaides. Assiduè repetunt, quas perdunt Belides, undas.
Quos omnes facie postquam Saturnia torua
Vidit, & ante omnes Ixiona; rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, Cur hîc è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet, qui me cum coniuge semper
Spreuit? & exponit caussas odijq́, viaq́,
Quidq́ velit, quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret: & in facinus traherent Athamanta furores.

Impe-

Imperium: promissa, preces confundit in vnum:
Sollicitátque Deas. sic hæc Iunone locuta,
Tisiphone canos, vt erat turbata, capillos
Mouit: & obstantes reiecit ab ore colubros:
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, inquit:
Facta puta, quæcunque iubes: inamabile regnum
Defere: téque refer cæli melioris ad auras.
Læta redit Iuno: quam cælum intrare parantem — Furiarum ornatus.
Roratis lustrauit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem, fluidóque cruore rubentem
Induitur pallium, tortóque incingitur angue:
Egreditúrque domo. Luctus comitatur euntem,
Et Pauor, & Terror, trepidóque insania vultu.
Limine constiterat. postes tremuisse feruntur
** Acolij, pallórque fores infecit acernas:* — * Athamantis Acoli.
Sólque locum fugit. Monstris exterrita coniux:
Territus est Athamas: tectóque exire parabant.
Obstitit infelix, aditúmque obsedit Erinnys:
Nexáque vipereis distendens brachia nodis
Cæsariem excussit: motæ sonuere colubræ.
Parsq; iacent humeris: pars circum pectora lapsæ
Sibila dant, saniemq; vomunt: linguæq; coruscant.
Inde duos medijs abrupit crinibus angues:
Pestiferáque manu raptos immisit: at illi
Inoósque sinus, Athamanteósque pererrant,
Inspirantq; graues animos: nec vulnera membris
Vlla ferunt: mens est, quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
*Oris Cerberei spumas, & virus * Echidnæ;* — * quæ partim virgo fuit, partim serpens, & ex Typhone peperit Orthum, Cerberum, &c.
Errorésque vagos, cæcæq; oblivia mentis,
Et scelus, & lacrimas, rabiemq; & cædis amorem,
Omnia trita simul: quæ sanguine mista recenti
Coxerat ære cauo viridi versata cicuta.
Dumq; pauent illi; vertit furiale venenum.
Pectus in amborum: præcordiaq; intima mouit.

Tum face iactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, iussique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumptumq; recingitur anguem.
Protinus Aeolides media furibundus in aula,
Clamat Io comites, his retia tendite siluis:
Hîc modò cum gemina visa est mihi prole leæna.
Vtq; feræ, sequitur vestigia coniugis amens;
Athamas furens filiũ occidit.
Deq; sinu matris ridentem, & parua Learchum
Brachia tendentem rapit: & bis, terq; per auras
More rotat funde: rigidóque infantia saxo
Discutit ora ferox. tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
Exululat: sparsisq; fugit malè sana capillis:
Teq; ferens paruum nudis, Melicerta, lacertis,
Euohe Bacche sonat, Bacchi sub nomine Iuno
Risit: &, hos vsus præstet tibi, dixit, alumnus.
Immineat æquoribus scopulus: pars ima cauatur
Ino & Melicerta se submergentes in Deos.
Fluctibus; & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget; frontemq; in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Séque super pontum nullo tardata timore
*Mittit, * onusq; suum percussa recanduit vnda.*
* Melicertam filium, quẽ secum asportabat.
*At Venus immeritæ * neptis miserata labores,*
Sic patruo blandita suo est: ô numen aquarum,
Proxima cui cælo cessit Neptune potestas,
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso:
Et Dijs adde tuis. aliqua & mihi gratia ponto est;
Si tamen in medio quondam concreta profundo
* Aphrodites.
*Spuma fui; gratumq; manet mihi * nomen ab illa.*
Annuat oranti Neptunus: & abstulit illis
Quod mortale fuit, maiestatémque verendam
Imposuit: nomenque simul, faciémque nouauit:
Leucothea. Palæmon.
Leucotheaq; Deum cum matre Palæmona dixit.

FAB.

FAB. XIIII. ARGVMENTVM.

Comites Inûs, quòd desiderio reginæ affectæ casum eius deflevérant mærentes, ob eandem iram Iunonis cùm præcipitare se destinassent, ne pari honore à Neptuno excipi possent, in saxa, & aues effecit vt transfigurarentur.

Inus comites Sidoniæ in saxa, & aues.

Sidoniæ comites quantum valuere secutæ,
Signa pedum, primo videre nouissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum, scissis cum veste capillis.
Vtq; parum iustæ, nimiumque in pellice sœuæ
Inuidiam fecere Deæ. conuicia Iuno
Non tulit. &, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Scuitiæ monumenta meæ. res dicta secuta est.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Persequar, inquit,
In freta reginam: saltumq; datura, moueri
Haud vsquam potuit: scopulóq; affixa cohæsit.
Altera dum solito tentat plangore ferire
Pectora; tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus vt fortè tetenderat in maris vndas;
Saxea facta manus in easdem porrigit vndas.
Huius, vt arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subitò digitos in crine videres.
Quo quæque in gestu deprensa est, hæsit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Aequora distringunt summis Mineides alis.

FAB. XV. ARGVMENTVM.

Cadmus Agenoris filius postquàm inspector fuerat suarum calamitatum, euenissentque multa filiabus ac nepotibus infortunia, perosus Thebarum sedes, cum Hermione Martis & Veneris filia, coniuge sua, in Illyrium profugit. Ibi petit venirm à deis in speciem draconis vt conuertatur, qui initio causa malorum suorum fuisset. Vota eius expleta sunt, in dracones versi sunt.

Nescit Agenorides natam, paruumq; nepotem
Aequoris esse Deos. luctu, seriéque malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit

Cadmus & Hermione in dracones.

*lib. 3. 83.

Conditor vrbe ſua, tamquam fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret, longiſque erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iámque malis, anniſq; graues dum prima retractat
Fata domus, releguntque ſuos ſermone labores;
Num ſacer illa mea traiectus * cuſpide ſerpens
Cadmus, ait, fuerat tum, cùm Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum noua ſemina dentes?
Quem ſi cura Deûm tam certa vindicat ira:
Ipſe precor ſerpens in longam porrigar alnum.
Dixit: & ecce vt ſerpens, in longam tenditur alnum:
Duratæque cuti ſquamas increſcere ſentit:

*pro, corpus, vt ſæpe alias.

Nigráque cæruleis variari * corpora guttis:
In pectúſque cadit pronus: cummiſſaque in vnum
Paulatim tereti tenuantur acumine crura.
Brachia iam reſtant, quæ reſtant brachia tendit;
Et lachrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ô coniux, accede miſerrima, dixit:
Dùmq; aliquid ſupereſt de me; me tange: manumque
Accipe, dum manus eſt, dum non totũ occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: ſed lingua repentè
In partes eſt fiſſa duas: nec verba volenti

*duæ linguæ particulæ verba non ſubminiſtrant.

* Sufficiunt: quotiéſque aliquos parat edere queſtus;
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane: teq; infelix his exue mõſtris.
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi ſunt humeriq; manuſq;?
Et color, & facies, & dum loquor, omnia? cur non
Me quoque cæleſtes in eundem vertitis anguem?
Dixerat. ille ſuæ lambebat coniugis ora:
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat:
Et dabat amplexus: aſſuetáque colla petebat.
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur. at ille
Lubrica permulcet criſtati colla draconis:
Et ſubitò duo ſunt: iunctóque volumine ſerpunt:
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras

Nunc

Nunc quoq; nec fugiũt hominem: nec vulnere lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

FAB. XVI. ARGVMENTVM.

Perſeus Iouis & Danaës filius, miſſus á Polydecte ad Meduſam quæ omnes in ſe intuentes aſpectu ſuo in ſilicem conuertere ſolebat, vt eius ſuperatæ caput ad ſe perferret, Minerua adiutrice, interceptо Phorcydum Græcarum lumine, quæ vicisſim cuſtodias Gorgonum agebant, euicit propoſitum laborem, caputque Meduſæ abſciſſum retulit: E ſanguine autem, qui Perſeo per Africam iter faciente ſtillauerat, genus eſt ſerpentum procreatum. Vtero autem eiuſdem Meduſæ Pegaſus cum pennis exijt.

Sed tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
*Magna * nepos dederat: quem debellata colebat*
*India, quem poſitis celebrabat * Achaia templis.*
*Solus * Abantiades ab origine cretus eadem*
Acriſius ſupereſt: qui mœnibus arceat vrbis
Argolicæ; contráque Deum ferat arma: genuſque
Non putat eſſe Deũm (neq; enim Iouis eſſe putabat)
Perſea: quem pluuio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt preſentia veri)
Tam violaſſe Deum, quàm non agnoſſe nepotem
Pœnitet. impoſitus iam cælo eſt alter: at alter
Viperei refereas ſpolium memorabile monſtri
Aëra carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cúmque ſuper Lybycas victor pendéret arenas;
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus exceptas varios animauit in angues:
Vnde frequens illa eſt infeſtáque terra colubris.

* Bacchus ex Semele filia.
* tota Grecia.
* Acriſius Abantis.
F. Beli N. Iouis pron.

Guttæ ſanguinis ex Meduſæ capite in ſerpentes Lybeæ.

FAB. XVII. ARGVMENTVM.

Atlas Iapeti & Clymenes, aut, vt quidam volunt, Aſiæ Nymphæ filius, á Themide, quæ initio antiſtes deorum erat, reſponſum acceperat, ne quem hoſpitio ex progenie Iouis reciperet, ſi vellet hortum, in quo poma aurea erant, cuſtoditum habere. Quam ob cauſſam cùm Perſeo fatigato ex aſſiduo curſu requieſcendi hoſpitium negauiſſet, eumque viribus propelleret, ille elatum caput Gorgonis ei obiecit. Quo viſo, in montem pari nomine eſt verſus: cui in vltimis Africæ locis mundus iniectus eſt.

Inde per immensum ventis discordibus actus
Nunc huc, nunc illuc exemplo nubis aquosæ
Fertur: & ex alto seductas æquore longè
Despectat terras; totúmque superuolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe sub occasus, sæpe est delatus in ortus.
Iámque cadente die veritus se credere nocti
Constitit Hesperio regis Atlantis in orbe.
Exiguamq; petit requiem; dum Lucifer ignes
Euocet Auroræ: cursus Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans
*Iapetionides * Atlas fuit. vltima tellus*
Rege sub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidémque armenta per herbas
*Errabant: & humum * vicinia nulla premebat:*
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Iuppiter auctor:
Siue es mirator rerum; mirabere nostras.
*Hospitium, requiemq; peto. memor ille * vetustæ*
Sortis erat. Themis hanc dederat Parnassia sortem:
Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit.
Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus: & vasto dederat seruanda draconi:
Arcebátque suis externos finibus omnes.
Huic quoque, vade procul: ne longè gloria rerum,
*Quas mentiris, ait, longè tibi Iuppiter * absit.*
Vimq; minis addit: manibusq; expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis:
Viribus inferior, quis enim par esset Atlantis
Viribus? At quoniam parui tibi gratia nostra est;
Accipe munus, ait: leuaq; à parte Medusæ
Ipse retrouersus squalentia protulit ora.

* Atlas rex Mauritaniæ, Iapeti gigantis f.

* nulli vicini quidquã habebant quod ararent.

* lib. 1. 380.

Draco obseruat aurea mala.

* reuera à te iudicetur abesse, si à me optimaris

Quantus

Quantus erat, mons factus Atlas: nam barba, comæq. Atlas in
In siluas abeunt. iuga sunt humeriq., manusq. montem.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen:
Ossa lapis fiunt. tum partes altus in omnes
Creuit in immensum (sic Dij statuistis,,) & omne
Cum tot sideribus cælum requieuit in illo.

FAB. XVIII. ARGVMENTVM.

Perseus per Aethiopiam iter faciens, postquàm Andromedam propter superbiam matris, quæ se Nereidum nymipharum pulchritudini prætulerat, saxo alligatam, ac marinæ bellnæ obiectam vidit, captus specie eius exarsit. Pactusque à Cepheo, & Cassiopea parentibus virginis, vt sibi eam matrimonio darent, si belluam interemisset, voti compos factus est. interfecto igitur monstro cupiens requiescere, ne caput Gorgonis læderet, virgulas lectas in littore subiecit, quæ induruerunt, ita vt adeptis radicibus, sanguinei coloris in mari vt arbusculæ nascerentur, nomenque haberent coralium.

Clauserat Hippotades æterno carcere ventos:* * Aeolus
Admonitórque operum cælo clarissimus alto Acestæ f.
Lucifer ortus erat: pennis ligat ille resumptis Hippotæ n.
*Parte ab vtraq. pedes: * teloq. accingitur vnco:* * ense falcato.
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumq. infraq. relictis,
Aethiopum populos, Cephcaq. constitit arua, Andromeda obiecta
Illic immeritam maternæ pendere linguæ belluæ marinæ,
Andromedam pœnas iniustus iusserat Ammon. * Perseus
Quam simul ad duras religatam brachia cautes Danaës f.
Vidit Abantiades; * nisi quòd leuis aura capillos* Acrisij n.
Mouerat; & tepido manabant lumina fletu: Abantis
Marmoreum ratus esset opus. trahit inscius ignes: pron.
Et stupet: & visæ correptus imagine formæ, * Sic lib.
Pœne suas quatere est oblitus in aëre pennas. 1.451.
Vt steterit; O, dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi iunguntur amantes,
Pande requirenti nomen terræq., mihique,
Et cur vincla geras. primò silet illa: nec audax

Appellare virum virgo: manibusq́ modestos
Celasset vultus; si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrimis impleuit obortis.
Sæpius instanti, sua ne delicta fateri 685
Nolit: videretur, nomen terræq́ suumque,
Quantáque maternæ fuerit fiducia formæ
Indicat; & nondum memoratis omnibus, vndæ
Insonuit: venéńsque immenso bellua ponto
Imminet: & latum sub pectore possidet æquor. 690
Conclamat virgo: genitor lugubris, & vna
Mater adest, ambo miseri, sed iustius illa:
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremq́ ferunt: vinctoq́ in corpore adhærent.
Tunc sic hospes ait: Lacrimarum longa manere 695
Tempora vos poterũt: ad opem breuis hora ferẽdam est.
Hanc ego si peterem Perseus Ioue natus, & illã
Quam clausam impleuit fecundo Iuppiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Aethereas ausus iactatus ire per auras; 700
*Præferrer cunctis certè gener. * addere tantis*
Dotibus & mer.tum (faueant modò numina) tento,
Vt mea sit; seruata mea virtute, paciscor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret) & orant:
Promittuntq́ super regnum dotale parentes. 705
Ecce, velut nauis præfixo concita rostro
Sulcat aquas iuuenum sudantibus acta lacertis;
Sic fera dimotis impulsu pectoris vndis
Tantum aberat scopulis, quantum balearica torto
Funda potest plumbo medij transmittere cæli: 710
*Cùm subitò iuuenis pedibus * tellure repulsa*
Arduus in nubes abijt, vt in æquore summo
Vmbra viri visa est, visam fera seu t in vmbram.
*Vtq́ Ioues præpes, * vacuo cùm vidit in aruo* 715
** Præbentem Phœbo liuentia terga draconem,*
Occupat aduersum: neu sæua retorqueat ora;
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues:

Sic

* Cupio me vobis commendatum esse non solùm virtutibus meis, sed priuato etiam beneficio.

* gestus se eleuantis à terra lib. 2. 787.

* nudo segetibus, lib. 1. 534.

* apricantẽ.

Sic ſceleri miſſus præceps per inane volatu
Terga feræ preſſit, dextróque frementis in armo
** Inachides ferrum curuo tenus * abdidit hamo.*
Vulnere læſa graui modò ſe ſublimis in auras
Attollit: modo ſubdit aquis: modò more ferocis
Verſat apri; quem turba canum circumſona terret.
Illæ auidos morſus velocibus effugit alis:
Quique patent, nunc terga cauis ſuper obſita cõchis,
Nunc laterum coſtas, nunc qua tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato vulnerat enſe.
Bellua puniceo miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. maduere graues aſpergine pennæ:
Nec bibulis vltra Perſeus talaribus auſus
Credere conſpexit ſcopulum: qui vertice ſummo
Stantibus exſtat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens iuga prima ſiniſtræ,
Ter quater excgit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plauſu clamor, ſuperáſque Deorum
Impleuere domos. gaudent, generúmque ſalutant:
Auxiliúmque domus, ſeruatorémque fatentur
Caſſiope, Cepheúſque pater. reſoluta catenis
Incedit virgo pretiúmque, & cauſſa laboris.
Ipſe manus hauſta victrices abluit vnda:
Anguiferúmque caput dura ne lædat arena;
Mollit humum foliis: natáſque ſub æquore virgas
Sternit: & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibuláque etiam nunc viua medulla
Vim rapuit monſtri, tactúque induruit huius:
Percepitque nouum ramis, & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis; & idem contingere gaudent.
Seminaque ex illis vt erant iactata per vndas:
Nunc quoque coralijs eadem natura remanſit;
Duritiem tactu capiant vt ab aëre; quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

* Argiuus ſc. Perſeus
* ad capulum vſque, cui ferrum recuruum, ſolet apponi.

Andromeda liberatura Perſeo & eidē nubit.

Virgæ in coralia.

FAB. XIX. ARGVMENTVM.

Medusa Gorgon cùm propter pulchritudinem à pluribus peteretur coniugium Neptuni effugere non potuit. Quæ quod in templo Mineruæ cum eo concubuit, propter religionem loci quam obtrinerat, crines eius in serpentes ab eadem dea sunt mutati: vt quæ petita initio a pluribus procis esset, obiecta deformitate obuios in fugam verteret: Quos serpentes in Aegide portat Pallas, vt hostes terreat.

Dijs tribus ille focos totidem de cespite ponit:
Læuum Mercurio, dextrum tibi, Bellica virgo:
Ara Iouis media est: mactatur vacca Mineruæ,
** Alipedi vitulus. taurus tibi summe Deorum.*
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
** Indotata rapit, tedas Hymenæus Amorque,*
Præcipiunt: largus satiantur odoribus ignes:
Sertáque dependent tectis: & vbique lyræque,
Tybiáque, & cantus animi felicia læti
Argumenta sonant: reseratis aurea valuis
Atria tota patent: pulchròque instructa paratu
Cepheni procercs ineunt conuiuia regis.
Postquam epulis functi; generosi munere Bacchi
Diffudere animos; cultúsque, genúsque locorum
*Quærit Abantiades: * querenti protinus vnus*
** Narrat Lyncides, morésque, animósque virorum.*
Quæ simul edocuit. Nunc ó fortissime, dixit,
Fare precor Perseu, quanta virtute, quibúsque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
*Narrat * Abantiades, gelido sub Atlante iacentem*
Esse locum solidæ tutum munimine molis:
*Cuius in introitu * geminas habitasse sorores*
Phorcydas vnius sortitas luminis vsum:
Id se solerti furtim dum traditur astu
Supposita cepisse manu: pérque abdita longé,
Deuiáque, & siluis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
Pérque vias vidisse hominum simulacra, ferarúmque

* Mercurio ob pedes alatos non satis pro merito pensans.

Nuptiæ Persei & Andromedæ.

* hæc duo hemistichia omisit Aldus

* Ald. Agenorides.

* Intellige Grecas alteras duas Phorci filias quæ ambæ vno tantũ vtebãtur oculo. Hesiod.

In

In ſilicem ex ipſis viſa conuerſa Meduſa.
Se tamen horrendæ clypei, quod læua gerebat,
Aere repercuſſo formam adſpexiſſe Meduſæ.
Dumq́ grauis ſomnus colubras, ipſamq́ tenebat.
*Eripuiſſe caput collo: * pennisq́ fugacem*
Pegaſon, & fratrem matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ iactatis tetigiſſe ſidera pennis.
Ante exſpectatum tacuit. tamen excipit, vnus
*Ex numero procerum, quærens, cur * ſola ſororum*
Geſſerit alternis immiſtos crinibus angues.
Hoſpes, ait, quoniam ſcitaris digna relatu;
Accipe quæſiti cauſſam. clariſſima forma,
Multorúmque fuit ſpes inuidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior vlla capillis
Pars fuit. inueni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Mineruæ
Dicitur. auerſa eſt, & caſtos Aegide vultus
Nata Iouis texit. néue hoc impune fuiſſet;
Gorgoneum crinem turpes mutauit in hydros.
Nunc quoque vt attonitos formidine terreat hoſtes;
Pectore in aduerſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

* Pegaſus & Chryſaor è collo Meduſæ, reciſo capite exſtiunt.

* ſc. Meduſa ex omnibus Gorgonibus.

Meduſæ crines in angues.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER V.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Bellua marina ſuprà dicta perempta, Perſeus Andromedam ducit vxorem: nuptiarúmque conuiuium epulis regalibus principes intererant. Phineus autem Cephæi patris Andromedæ frater, cui ipſa Andromeda prius quàm bellua obijceretur, deſponſata fuerat, contumeliam ſibi exiſtimans grauiſſimam fieri, quòd aduenæ ipſe conſanguineus poſtponeretur, veſcentium animos pugna conſudit. Et cùm res miſerabilis dimicantium ageretur in regia, ac multi ex vtraque parte ar-

mis, quà casus obtulisset, cecidissent, nouissimè Perseus aduersariorum multitudinẽ timens, imperauit vt sui è conspectu discederent, caputque Gorgonis extulit: quo viso, Phineus cum auxiliaribus diriguit in saxum. Nomina autem eorum qui cecidere, Rhœtus, Atys, Lycabas, Phorbas, Amphimedon, Actorides, Eritus, Polydæmon, Abaris, Lycetus, Elyce, Phlegyas, Clytus, Idas, Clymenus, Protenor, Hypseus, Lyncides, Emathion, Cromis, Proteas, Ammon, Alphitus, Iapetides, Pettalus, Lycormas, Pelates, Coricus, Abas, Menaleus, Dorilas, Alconeus, Clytius, Danus, Celedon, Astreus, Echion, Thoactes, Agyrtes, Molpheus, Ethemon. In lapides autem versi sunt Thessalus, Amphix, Nileus, Eryx, & Astiages. Aconteus autem Persei miles dum per imprudentiam dimicando prospicit Gorgonis speciem in lapidem cedit. Nonissimè Phineus cum ducentis alijs socijs diriguit in saxum.

Vmq́ ea Cepheníum medio Danaëius heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec coniugialia festa
Qui canat, est clamor: sed qui fera nunciet arma.
Inq́ repentinos conuiuia versa tumultus
Assimilare freto possis: quod sæua quietum
Ventorum rabies motis exasperat vndis.
Tumultus descriptio,
Primus in his Phineus belli temerarius auctor
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam,
En, ait, en adsum præreptæ coniugis vltor.
Nec mihi te pennæ, nec falsum versus in aurum
Iuppiter eripiet. conanti mittere, Cepheus
Quid facis? exclamat: quæ te germane furentem
Mens agit in facinus? merití sne hæc gratia tantis
* qui monstro Cephenos agros vastanti respõdit Cassiopẽ obijciendã esse.
Redditur? hac vitam seruatam dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit:
Sed graue Nereidum numen, sed cornuger Ammon,*
Sed quæ visceribus veniebat bellua ponti
Exsaturanda meis. illo tibi tempore rapta est,*
*quia dixerat versu 10. præreptam
Quo peritura fuit. nisi si crudelis idipsum
Exigis vt pereat; luctuq́ leuabere nostro.
*doleas seruatam esse,
Scilicet haud satis est, quòd te spectante reuincta est;
Et nullam quod opem patruus, sponsúsue tulisti:
Insuper à quoquam quòd sit seruata dolebis?

Præmiaq́

Præmiaq́ eripies? quæ si tibi magna videntur; *lib. 4. 702.
Ex illis scopulis, vbi erant affixa, petisses:
Nunc sine, qui petijt, per quem hæc non orba senectus,
Ferre, quod & meritis, & voce est * pactus: eumq́
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contrà: sed & hunc, & Persea vultu
Alterno spectans, petat hunc ignorat, an illum,
Cunctatusq́ breui contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit.
Vt stetit illa toro: stratis tum denique Perseus
Exsilijt: teloque ferox inimica renassso Pugna Cephenorum.
Pectora rupisset; nisi post altaria Phineus
Isset: &, indignum, scelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuspis adhæsit.
Qui postquam cecidit, ferrumq́ ex osse reuulsum est;
Calcitrat, & positas aspergit sanguine mensas.
Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras:
Telaq́ conijciunt: & sunt qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. sed limine tecti
Exierat Cepheus, testatus iusq́, fidemq́, * in primis Ioue. Virg. extremo 1. Aeneid.
Hospitiiq́ * Deos, ea se prohibente moueri.
Bellica Pallas adest: & protegit ægide * fratrem;
Datq́ animos: erat Indus Atys, quem flumine Gange * à Ioue vtriusque patre.
Edita Limniace vitreis peperisse sub vadis
Creditur, egregius forma; quam diuite cultu
Augebat bis adhuc octonis integer annis,
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrha curuum crinale capillos.
Ille quidem iaculo * quamuis distantia misso * longissimè dissita. vide Fast. 4. 772.
Figere doctus erat: sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus
Stipite, qui media positus fumabat in ara,
Perculit; & fractus * confudit in ossibus ora. * deformauit.
Hunc vbi fœdatos tactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas iunctissimus illi

Et comes & veri non dissimulator amoris;
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deplorauit Atyn: quos ille tetenderat arcus,
Arripit: & Mecum tibi sint certamina, dixit:
Nec longum pueri fato lætabere: quo plus
Inuidiæ, quàm laudis habes. hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit neruo penetrabile telum:*
Vitatúmque, tamen sinuosa veste pependit.
*Vertit in hunc * harpen spectatam cæde Medusæ*
** Acrisioniades, adigitque in pectus. at ille*
Iam moriens oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Atyn, séque acclinauit ad illum:
Et tulit ad manes iunctæ solatia mortis.
*Ecce * Syenites genitus Methione Phorbas,*
Et Libys Amphimedon auidi committere pugnam,
Sanguine, quo latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi. surgentibus obstitit ensis
Alterius cœstis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Eritum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Exstantem signis, multæq; in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus:
Instigitque viro. rutilum vomit ille cruorem,
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydemona sanguine cretum,
Caucaseúmq;, Abarim, Sperchionidénq; Lycetum:
Intonsúmque comas Elycen, Phlegiamq;, Clitumq;
Sternit: & exstructos morientum calcat aceruos.
Nec Phineus ausus concurrere comminus hosti,
Intorquet iaculum: quod dctulit error in Idam
** Expertem fraustra belli, & neutra arma secutum.*
Ille tuens oculis immitem Phinea torui,
Quandoquidè in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu,
Quem feci: hostem: pensáque hoc vulnere vulnus.
Iámque remissurus tractum de vulnere telum
Sanguine defectos cecidit collapsus in artus

Tum

€ exsiluit. vt lib. 4. 121.

*nomen ensis falcati Perſei.

* Perseus ab auo Danaës patre.

* à Syene Aethiopiæ op. ad Nilũ, Steph.

• immunem belli Virg. Aeneid. 12.

*Tum quoque Cephenum post regem * primus Odites*
Ense iacet Clymeni: Protenora percutit Hypseus:
Hypsea Lyncides. fuit & grandæuus in illis
Emathion æqui cultor, timidúsque deorum:
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat: & incessit: sceleratáque deuouet arma.
Hunc Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit ense caput; quod protinus incidit aræ:
Atque ibi semianimus verba exsecrantia linguæ
Edidit: & medios animam exspirauit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasq́, & cæstibus Amnion
Inuicti, vinci si possent cæstibus enses;
Phinea cecidere manu: Cererisq́, sacerdos
Amphycus albenti velatus tempora vitta.
*Tu quoque Iapetide non hos adhibendus ad * vsus;*
*Sed qui pacis opus citharam * cum voce moueres;*
Iussus eras celebrare dapes, festumq́, canendo.
Quem procul adstantem, plectrumq́, imbelle tenentem
Pettalus irridens, Stygijs cane cætera, dixit,
Manibus, & læuo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: casúque fuit miserabile carmen.
Non sinit hunc impunè ferox occidisse Lycormas:
Raptáque de dextro robusta repagula poste
Ossibus illisit mediæ ceruicis. at ille
Procubuit terræ mactati more iuuenci:
Demere tentabat læui quoque robora postis
Cinypheus Pelates: tentanti dextera fixa est
Cuspide Marmaridæ Coriti: lignoq́, cohæsit.
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit illa;
Sed retinente manu moriens è poste pependit.
Sternitur & Melaneus Persea castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorilas ditissimus agri,
Dites agri Dorilas: quo non possederat alter
Latius: aut totidem tollebat iugera aratos.
Huius in obliquo missum stetit inguine ferrum.

* dignitate & loco regi proximus.

* pugnas.

* sic 332. ad citharã vocalia mouerat ora

(Lethifer ille locus) quem poſtquam vulneris auctor
Sangultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bracteus Alconeus, Hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpuſq; exſangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quæ nare receptæ
* per ceruicem emiſſa, nempe cuſpis. Ceruice * exacta eſt, in partéſque eminet ambas.
Dumq; manum fortuna iuuat; Clytiumq;, Clarumq;,
Matre ſatos vna diuerſo vulnere fudit.
Nam Clytij per vtrumque grauis librata lacerto
Fraxinus acta femur; iaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mindeſius: occidit Aſtreus
Matre Paleſtina, & dubio genitore creatus.
Aethionq; ſagax quondam ventura videre,
Tunc aue deceptus falſa, regiſq; Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
* capiendi laboris in reliquis occidendis. * Plus tamen exhauſto ſupereſt: namq; omnibus vnum
Opprimere eſt animus. coniurata vndique pugnant
Agmina pro * cauſſa meritum impugnante, fidemq;
* Phineo pugnæ iniuſti's. auctore. Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & noua coniux
Cum genitrice, fauent; vlulatuq; atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemitusq; cadentum:
Pollutóſque ſimul multo Bellona penates
Sanguine perfundit: renouatáque prælia miſcet.
Circumeunt vnum Phineus, & mille ſecuti
Phinea: tela volant hiberna grandine plura
Præter vtrumq; latus, præterq; & lumen, & aures.
Applicat hic humeros ad magnæ ſaxa columnæ:
* obiectu columnæ. * Tutaq; terga gerens, aduerſaq; in agmina verſus
Suſtinet inſtantes: inſtabat parte ſiniſtra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris vt auditis diuerſa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum
Neſcit vtro potius ruat; & ruere ardet vtróque;
Sic dubius Perſeus, dextra leuáne feratur,
Molpea traiecit ſummouit vulnere cruris:

Conten-

Contentusq́ fuga est. neque enim dat tempus Ethemon:
Sed furit: & cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: & extremæ percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit: dominiq́ in gutture fixa est.
Non tamen ad lethum caussas satis illa valentes
Plaga dedit. trepidum Perseus, & inertia frustra
Brachia tendentem * Cyllenide confodit harpe.
Verùm vbi * virtutem turbæ succumbere vidit;
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab * hoste petam: vultus auertite vestros,
Si quis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quere alium, tua quem moueant miracula, dixit
Thessalus. vtq́ manu iaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampix animi pleniſſima magni
Pectora Lyncide gladio petit: inq́ petendo
Dextera diriguit: nec citrà mota, nec vltrà est.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat; clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cælauerat auro;
Adspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad vmbras
A tanto cecidisse viro. pars vltima vocis
In medio suppressit sono est: adapertáque velle
Ora loqui credas: nec sunt ea peruia verbis.
Increpat hos, Vtiq́ animi, non viribus, inquit,
Gorgoneus torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et prosternite humi iuuenem magica arma mouentem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus:
Immotúsque silex armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnas subiere: sed vnus
Miles erat Persei: pro * quo dum pugnat Aconteus
Gorgone conspecta saxo concreuit oborto.
Quem ratus Astyages etiam nunc viuere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.

* pro, Cyllenia, r.
* Mercurij, se imparem esse multitudini.
* Medusæ capite, quæ hostis fuerat.
Mutantur in saxa quicunque ausi fuerant cũ Perseo cõgredi.
* Perseo.

Dum ſtupet Aſiyages; naturam traxit eandem:
Marmoreóque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere. bis centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora uiſa.
Pœnitet iniuſti tunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diuerſa figuris:
Agnoſcitq; ſuos: & nomine quemque vocatum
Poſcit opem: credenſq; parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. auertitur: atque ita ſupplex,
Confeſſaſque manus, obliquáque brachia tendens,
*Vincis ait Perſeu: remoue tua * monſtra: tuæq;*
Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Meduſæ:
Tolle precor. non nos odium, regniq; cupido
Compulit ad bellum: pro coniuge mouimus arma.
Cauſſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget. nihil ô fortiſſime præter
Hanc animam concede mihi: tua cetera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod ait, timidiſſime Phineu
Et poſſum tribuiſſe; & magnum eſt munus inerti;
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro:
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum:
Inq; domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri:
Vt mea ſe ſponſi ſoletur imagine coniux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam;
Ad quam ſe trepido Phineus obuerterat ore.
Tunc quoque conanti ſua flectere lumina, ceruix
Diriguit, ſaxóque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultuſq; in marmore ſupplex,
*Summiſſæq; manus, faciesq; * obnoxia manſit.*

* miracula. verſ. 181.

* quia prius deſponſa.

Phineus in ſaxum.

* ſe quaſi ſubijciẽtis, & fatentis obnoxium.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Perſeus Abantis pronepos, votorum compos, cum coniuge Andromeda Argos patriam ſuam adijt, Prœtúmque pulſo Acriſio fratre, ipſius Perſei auo, regnantem oſtenſo Meduſæ capite in lapidem vertit, quóque licet immerito (ipſum

cum

enim cum Danaë matre arcæ impositum in mare proiecerat) regnum restituit.

Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
*Intrat: & * immeriti vindex, vltorq́; parentis*
*Aggreditur Prætum. nam * fratre per arma fugato*
Acrisioneas Prætus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce
Torua colubriferi superauit lumina monstri.

Prætus in saxum.
* qui non ita meritus erat de nata & nepote vt vindicaretur.
* Acrisio.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Polydectes rex insulæ Seriphi, ad quam Perseus cum Danaë matre inclusus arca peruenerat, cupiens ablegare Perseum, vt illius matre liberè potiretur, a l Gorgonis Medusæ resecandum caput eum misit, quod ille Mineruæ volente ad Polydectem pertulit. Cui non credenti, factumque inficiati Perseus caput ostendit, moxque diriguit.

Te tamen, ô paruæ rector Polydecte Seriphi,
Nec iuuenis virtus per tot spectata labores,
Nec mula mulierant: sed inexorabile durus
Exercet odium: nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudem: fictámque Medusæ
Arguis esse necem. dabimus tibi pignora veri.
Parcite luminibus, Perseus ait: oráque regis
*Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.

Polydectes in lapidem.
* Videtur dictum adstantibus Polydectæ.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Musæ cùm Parnassum montem peteretent, aduersis tempestatibus inuitatæ, à Pyreneo, qui Daulida Phocidis vrbem incolebat, eius tecta subierunt, qui pulchritudine captus virginum cùm regiam claudi imperasset ad vim inferendam, ne cupiditatem eius experirentur, in volucres conuersæ sunt. quas dum ille inuolucris per aëra persequi voluit, delapsus est, ita vt toto corpore elideretur, vitamque finiret.

*Hactenus * aurigenæ comitem Tritonia fratri*
Se dedit: inde caua circumdata nube Scripnon
Deserit, à dextra Cythno Gyaróque relictis.
Quaq́; super pontum via visa brevissima, Thebas,
*Virgincumq́; * Helicona petit; quo monte potita*
Constitit: & doctas sic est affata sorores:

* nato ex auro per impluuium illapso.
*Virginib⁹ Musis dicatum.

*equi alati Pegasi, de quo lib. 4. 786.

Fama noui fontis nostras peruenit ad aures:
Dura Medusæi quem * præpetis vngula rupit.
Is mihi caussa viæ. volui mirabile factum
Cernere. vidi ipsum materno sanguine nasci,
Excipit Vranie: Quæcumque est causa videndi
Has tibi diua domos, animo gratissima nostro,
Vera tamen fama est: & Pegasus huius origo
Fontis: & ad latices deduxit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus vndas,
Siluarum lucos circumspicit antiquarum,
Antráque, & innumeris distinctas floribus herbas:
Felicésque vocat pariter studijq́, locique
Mæonidas. quam sic affata est vna sororum.
O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset:
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers: meritóque probas artémque, locúmque:
Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed vetitum est adeò sceleri nihil. omnia terrent
Virgineas mentes: dirúsque ante ora Pyrenus
Vertitur: & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threicio, Phoceáque milite rura
Ceperat ille ferox, iniustáque regna tenebat.
Templa petebamus Parnassia: vidit euntes.
Nostráque fallaci venerratus numina vultu,
Mæonides (agnorat enim) consistite dixit:
Nec dubitate, precor, tecto graue sidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: subiere minores
Sæpe casas superi. dictis, & tempore motæ
Annuimúsque viro, primásque intrauimus ædes.
Deserant imbres; victóque Aquilonibus Austro
Fusca repurgato fugiebant nubila cælo.
Impetus ire fuit. claudit sua tecta Pyrenæus:
Vimque parat, quam nos sumptis effugimus alis.
Ipse secuturo similis stetit arduus arce.
Quáque via est vobis, erit & mihi, dixit, eadem.
Séque iacit vecors è summo culmine turris:

Hippocrene.

Musas sic videtur appellasse secutus veterem aliquem poetam, cuius ratio nos fugit

Pyrenæus Musarum violator.

Et

Et cadit in vultus discussisque ossibus oris
Tundit humum moriens sceleratо sanguine tinctam.

Pyrenei præcipitium.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Pieri, qui Macedoniam possedit, & Anippes nouercn filiæ insolentius dum gloriarentur Musas in certamina cantus prouocarunt: quarum vna carmẽ exorsa est, quod gigantes aduersus Deos contenderint, ex quibus Typhoeus terrigena deformitate terruit deos, compulitq, in Aegyptum: vbi Iuppiter ob metũ in arietem versus est, Apollo in coruum, Liber in caprã, Diana in felem, Iuno in vaccam, Venus in piscem. Inuicem autem Musæ cùm Ceteris laudem cecinissent, & qualiter Typhoeus Aetnæ monti Siciliæ subiectus esset, Pierides victæ in picas sunt transfigurat æ.

Musa loquebatur. pennæ sonuere per auras:
Vóxque salutantum ramis veniebat ab altis.
Suspicit: & linguæ quærit tam certa loquentes
Vnde sonent; hominémque putat Ioue nata locutum:
Ales, erat, numeró que nouem sua fata querentis.
Institerant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti sic orsa Deæ Dea: nuper & istæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
*Pierus has genuit * Pellæis diues in aruis.*
** Pæonis Euippe mater fuit: illa potentem*
Lucinam nouies, nouies paritura vocauit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum:
Pérque tot Hæmonias, & per tot Achaidas vrbes
Huc venit: & tali commutit prælia voce:
Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thessiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur; totidémque sumus. vel cedite victæ
Fonte Meduseo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathijs ad Pæonas vsque niuosos
Cedemus campis. dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; sed cedere visum
Turpius. electæ iurant per flumina Nymphæ,
Factáque de viuo premere sedilia saxo.

* Pella Alexandri patria. *Pæonia aliter Emathia. vtrũque in Macedonia. Pierides quod Musas prouocare carminibus ausæ fuerant, mutantur in picas.

* cum forte non esset decretum vtiæ inciperent.

* *Tunc sine sorte prior, quæ se certare profiſſa eſt,*
Bella canit ſuperûm: falſóque in honore gigantes
Ponit: & extenuat magnorum facta Deorum;
Emiſſúmque imâ de ſede Typhoëa terræ
Cælatibus feciſſe metum: cunctoſq; dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Aegyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.

Deorum variæ mutationes carmen Pætidum.

Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat:
Et ſe mentitis ſuperos cælaſſe figuris:
Dixque gregis, dixit, ſit Iuppiter; vnde recuruis
Nunc quoq; formatus Libys eſt cum cornibus Ammō.
Delius in coruo, proles Semeleia capro
Fele ſoror Phœbi, niuea Saturnia vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia mouerat ora.
Poſcimur Aonides. ſed forſitan otia non ſunt:
Nec noſtris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, veſtrúmque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoríſque leui conſedit in vmbra.
Muſa refert: Dedimus ſummam certaminis vni.
Surgit, & immiſſos hedera collecta capillos
Calliope querulis prætentat poll ce chordas.
Atque hæc percuſſis ſubiungit carmina neruis.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Venus indignata quód & Diana, & Proſerpina Cereris filia numen ſuum, contingíque aſpernarentur, Ditem qui territus viribus Typhonis, mouentis Aetnam, qui ſubiectus a Dijs erat, ab inferis emerſerat, impulit in amorem, vti Proſerpinam circa Aetnam flores legentem cum Minerua atque Diana raperet. Qua capta, cùm properanter curru fugeret, à Cyane nympha quam dilexerat Anapis amnis intercedente tardatus eſt. At ille incenſus ira propter moram intercedentis, ſceptrum tanta vi iecit in terram, vt totum conderetur: icta tellus ita hiauit, vt illac Plutonis currus ad inferos tranſierit. Cyanen verò, quæ curru obſtiterat, in liquorem ſui nominis vertit, cuius lacus contiguus Arethuſæ videtur.

Prima Ceres vnco glebam dimouit aratro:

Prima

Prima dedit fruges, alimentáque mitia terris:
Prima dedit leges Cereris sunt omnia munus.
Illa canenda mihi est: vtinam modò dicere possim
Carmina digna Dea: certè est Dea carmine digna.
Vasta giganteis ingesta est insula membris
Trinacris; & magnis subiectum molibus vrget
Aethereas ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem; pugnátque resurgere sæpe:
Dextra sub Ausonio manus est subiecta Peloro;
Læua Pachyne tibi. Lylibæo crura premuntur:
Degrauat Aetna caput; sub qua resupinus arenas
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ:
Oppidáque, & magnos deuoluere corpore montes.
Inde tremit, tellus & rex pauet ipse silentum;
Ne pateat, latóque solum retegatur hiatu;
Immissúsque dies trepidantes terreat vmbras.
*Hanc metuens cladem tenebrosa sede * tyrannus*
Exierat: currúque atrorum vectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est loca nulla labare,
Depositóque mœtu, videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens. natumque amplexa volucrem;
Arma, manúsque meæ, mea nate potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inq; Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni.
Tu superos, ipsúmque Iouem, tu numina ponti
*Victa domas, * ipsúmque, regit qui numina terræ.*
Tartara quid cessant? cur non matrísque, tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cælo quæ iam patientia nostra est?
Spernimur. ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, iaculatricémque Dianam
** Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,*
Si patiemur, erit: nam spes affectat easdem.

Calliopes cantus. Cereris laus.

Aetnæ incendium.

* Pluto ob terræ motus in Aetna superos adit.

* Neptunum videtur intelligere aliquem veterum secutus: nam Homerus terrã communẽ facit Iliad. 15.

* adstrictas voto virginitatis.

At tu pro socio, si qua est ea gratia, regno
Iunge Deam patruo. Dixit Venus. ille pharetram
Soluit: & arbitrio matris de mille sagittis
Vnam seposuit. sed qua nec acutior vlla,
* quæ facilius emittatur, & certius feriat. *Nec minus incerta est, nec quæ magis * audiat arcum.*
Oppositóque genu curuauit flexile cornu:
Inq; cor hamata percussit arundine Ditem.
Haud procul Aetneus lacus est à mœnibus altus
Nomine Perguſa: non illo plura Cayſter
Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.
Silua coronat aquas cingens latus omne; suisq;
Raptus Proserpinæ descriptus ijsdem pœnè verbis Fast. 4. 420. *Frondibus, vt velo, Phœbeos summouet ignes.*
Frigora dant rami, varios humus humida flores.
Perpetuum ver est: quo dum Proserpina luco
Ludit; & aut violas, aut candida lilia carpit;
Dúmque puellari studio calathósque, sinúmque
Implet, & æquales certat superare legendo;
Pœnè simul visa est, dilectáque, raptáque Diti.
Vsque adeò est properatus amor. Dea territa mœsto
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius ore
Clamat: & vt summa vestem lanarat ab ora;
Collecti flores tunicis cecidere remissis:
Tantáque simplicitas puerilibus adfuit annis:
Hæc quoque virginem mouit iactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocando
Exhortatur equos: quorum per colla, tubasq;
* Syracusas intelligè cõditas ab Archia Bacchiadũ vno, Actæonis interfectore. *Excutit obscura tinctas ferrugine habenas.*
Perq; lacus altos, & olentia sulfure fertur
Stagna Palicorum rupta feruentia terra,
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
*Inter inæquales posuerunt * mœnia portus.*
*Est medium Cyanes, & * Pisææ Arethusæ,*
* quòd illi Pisa sit patria. rationem vide vers. 494. *Quòd coit angustis inclusum cernubus æquor,*
Hic fuit, à cuius stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Siceliadas Cyane celeberrima Nymphas,
Gurgite quæ medio summa tenus exstitit alto:

Agno-

Agnouitq; Deam: Nec longius ibitis, inquit:
Non potes inuitæ Ceres gener esse roganda,
Non rapienda fuit. quòd si componere magnis
Parua mihi fas est; & me dilexit Anapus:
Exorata tamen, nec, vt hæc, exterrita, nupsi,
Dixit; & in partes diuersas brachia tendens
Obstitit. haud vltra tenuit Saturnius iram:
Terribilesq; hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in tartara fecit:
*Et pronos * currus medio cratere recepit.*
At Cyane, raptamq; Deam, contemtaq; fontis
Iura sui mœrens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita; lacrimisq; absumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. molliri membra videres:
Ossa pati flexus; vngues posuisse rigorem:
Primaq; de tota tenuissima quæque liquescunt,
Cærulei crines, digitiq;, & crura; pedesq;:
Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas
Transitus est. post hæc humeri, tergumq;, latusq;
Pectoraque in tenues abeunt cuanida riuos.
Denique pro viuo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatq; nihil quod prendere possis.

* vorgine, hiatu.

Cyane prohibitura raptũ Proſ in fontem.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Ceres cùm orbem terrarum peragrasset requirens filiam Proserpinam æstu torrida ad casam cuiusdam anus nomine Misme, aut, vt alij volunt, Megnira, deuenit; petitque ab ea vt sibi aquam ad os colluendum porrigeret. Quæ cùm polentam et potionem dedisset, & illa auidius biberet, puer quidam eiusdem casæ nomine Stelles eam procacius est prosecutus, auiditatem eius in bibendo cum risu increpans. cuius Dea audacia offensa, in eius malis partem potionis effudit, fecitque vt in stellionem conuerteretur, qui varijs maculis potionem polenta sparsam ostenderet.

*Interea pauidæ nequicquam filia * matri* Cereri.
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.

Illam non vdis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus. illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Aetna:
Perq́ pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
*Rurſus vbi alma dies * hebetarat ſidera; natam*
Solis ab occaſu, ſolis quærebat ad ortus.
Feſſa labore ſitim conceperat; oraq́ nulli
Colluerant fontes. contectam ſtramine vidit
Fortè caſam; paruáſque fores pulſauit. at inde
Prodit anus: diuamq́ videt: lymphamq́ roganti
Dulce dedit, toſta quod coxerat antè polenta.
Dum bibit illa datum; duri puer oris, & audax
Conſtitit ante Deam; riſitq́; auidamq́ vocauit.
Oſſenſa eſt: neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido miſta perfudit diua polenta.
Combibit os maculas; & quæ modò brachia geſſit,
Crura gerit; cauda eſt mutatis addita membris:
Inó breuem formam, ne ſit vis magna nocendi;
Contrahitur; paruáq́ minor menſura lacerta eſt.
Mirantem, flentemq́, & tangere monſtra parantem
Fugit anum: latebráſque petit: aptúmque colori
Nomen habet varijs ſtellatus corpora guttis.

* propriè, pro quo nos obſcurarat, effuſcarat.

Puer in ſtellionem.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Cùm Arethuſa nympha Siciliæ fontis, qui humo preſſus ab Elide fluit, indicauiſſet Cereri à Dite raptam Proſerpinam, illa ab Ioue impetrauit, ſi fratris nuptijs contenta non eſſet, ea lege ab inferis reduceret eam, ſi nihil ibi guſtaſſet. Quam ob cauſam cùm iudicium non fieret, Aſcalaphus Acherontis filius ad iudicium primus deſcendit. docuitq; eam mali Punici granum guſtaſſe. quamobrem in auem bubonem abominãdi omnis conuerſus eſt. Iuppiter autem ex æquo fratri ſuo Cereriq; tribuit, vt partem anni Proſerpina apud virum, partem autem apud matrem ageret.

Quas Dea per terras, & quas errauerit vndas,
*Dicere longa mora eſt. quærenti defuit * orbis.*
Sicaniam repetit: dumq́ omnia luſtrat eundo;

* orbe perluſtrato nihil reſtitit quò pergeret.

Venit

Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset;
Omnia narrasset: sed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant; nec qua loqueretur habebat:
Signa tamen manifesta dedit: notámque parenti
Illo fortè loco dilapsam in gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis. Cereri primū fit inditium de amissa filia.
Quam simul agnouit, tamquam tum denique raptam
Scisset, inornatos lamauit diua capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc vbi sit: terras tamen increpat omnes:
Ingratasq́; vocat, nec frugum murmure dignas:
Trinacriam ante alias; in qua vestigia damni
Repperit. ergo illic saeua vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilq́; irata colonos,
Ruricolasq́; boues letho dedit; aruaq́; iussit
Fallere depositum; vitiataque semina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
** Sparsa iacet: primis segetes moriuntur in herbis:* * sparsim tamen se ostendit. nelloque est in honore.
Et modò sol nimius, nimius modò corripit imber:
Sideráque, ventique nocent: auidæq́; volucres
Semina iacta legunt: lolium, tribuliq́; fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
*Tum caput Eleis * Alpheias extulit vndis:* * Arethusa, quæ nūc Alphei quædā quasi filia videtur, cum prius fuerit amica. inf 638.
Rorantesq́; comas à fronte remouit ad aures:
Atque ait: O toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genetrix, immensos sistе labores:
Neue tibi fide violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit; patuitq́; inuita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni;
Pisa mihi patria est: & ab Elide ducimus ortus;
Sicaniam peregrina colo. sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est: hos nunc Arethusa penates, * quæ insula est Siciniо prætenta sinu Virgil Aeneid. extremo. 3.
Hanc habeo sedem, quam tu mitissima serua.
Mota loco cursum; tantiq́; per æquoris undas
*Aduehar * Ortygiam: veniet narratibus hora*
Tempestiua meu; cùm tu curaq́; leuata,

*Et vultus * melioris eris. mihi peruia tellus*
Præbet iter; subtérque imas ablata cauernas
Hic caput attollo; desuetáque sidera cerno.
Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces:
Attonitæq; diu similis fuit: vtq; dolore
Pulsa graui grauis est amentia, curribus auras
*Exit in æthereas: ibi toto * nubila vultu*
Ante Iouem passis stetit inuidiosa capillis.
Proq; meo veni supplex tibi Iuppiter, inquit,
Sanguine, proq; tuo: si nulla est gratia matris;
Nata patrem moueat; neu sit tibi cura precamur
Vilior illius; quòd nostro est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certius; aut si
Scire vbi sit reperire vocas. quòd rapta, feremus;
Dummodò reddat eam. neque enim prædone marito
Filia digna tua est; si iam mea filia non est.
Iuppiter excepit: Commune est pignus, onusq;
Nata mihi tecum; sed, si modò nomina rebus
Addere vera placet; non hoc iniuria factum,
Verùm amor est: neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modò diua velis vt desint cetera: quantum est
Esse Iouis fratrem? quid, quòd non cetera desunt?
*Nec cedit * nisi sorte mihi. sed tanta cupido*
Si tibi discidij est; repetet Proserpina cælum,
Lege tamen certa; si nullos contigit illic
Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt. quoniam ieiunia virgo
Soluerat: &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curua decerpserat arbore pomum:

* sedationem animi magis præferentis.

* mœsta, tristis.

* Fast. 4. 59. posita est mihi regia cæli. Possidet alter aquas, alter inane chaos.

Sum-

Sumptáque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: soliisque ex omnibus illud
Ascalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphnæ
Inter Auernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furuis peperisse sub antris.
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi; testémque profanum
Fecit auem sparsúmque caput Phlegethontide lympha
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus fulcis amicitur ab alis:*
Inq́; caput crescit; longósque reflectitur vngues:
Vixque mouet natas per inertia brachia pennas:
Fœdáque fit volucris venturi nuncia luctus
Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.

Ascalaphus in buboné
* amissa priore sua forma.

FAB. IX ARGVMENTVM.

Sirenes Acheloi, & Melpomedes Musæ, aut, vt alij volunt Calliopes filiæ, proserpinæ comites fidissimæ, cùm proserpinam raptam requirerent, neque eam vllo modo possent inuenire, à Dijs impetrauerunt vt versæ in volucres non tantùm in terra, sed etiam in mari requisitam consequi possent. Mansit tamen illis vox humana, faciesque virginea. Nouissimè deuenerunt ad petram maris, quæ imminebat proxima pelago. Harum ita fatum fuit, quamdiu earum vox obaudita non esset mortalibus manerent incolumes. fortè Vlysses monitu Circes obturatis auribus præteruectus est, tum se præcitauerunt.

Hic tamen indicio pœnam linguáque videri
Commeruisse potest. vobis Acheloides vndæ
Pluma pedésque auium, cùm virginis ora geratis?
An quia cùm legeret vernos Proserpina flores;
In comitum numero doctæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe;
Protinus, vt vestram sentirent æquora curam,*
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesque Deos habuistis: & artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,

* vt possetis eandem in aquis quærere.

Sirenes comites proserp. ex parte in aues

Tantaq́ dos oris linguæ deperderet vsum;
Virginei vultus, & vox humana remansit.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Iuppiter diuisit annum, vt Proserpina partim apud virum, partim apud matrem moraretur. Ceres pacata se recipiens ab Arethusa exegit vt sibi originem suam exponeret. Tum Arethusa, Achaidum nympharum formosissimam me dixere: & me Alpheus amnis mei amore incensus sumpta viri forma per secutus est. Cuius impetum cùm effugere cuperem, inuocaui Dianam, cuius comes, studijque a mula fueram, vt laboranti mihi ferret auxilium, quæ me nube texit, ne in cupientis conspectum venirem, mutorque in fontem, cuius aquas vt vidit Alpheus, cognouit, sumpsitque propriam amnis formam vt se mihi misceret, At Diana rupta tellure me per obscurum iter in insulam Ortygiam Siciliæ adiacentem admisit. ceterũ Alpheus, per subterraneas cauernas me huc vsque persequi non destitit.

Proserp. partim apud superos, partim apud inferos.

At medius fratrisque sui, mœstæq́ sororis
Iuppiter ex æquo volentem diuidit annum. 565
Nunc Dea regnorum numen commune duorum
Cum matre est totidem, totidem cum coniuge mẽses.
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris:
Nam modò quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta Deæ frons est: vt sol, qui tectus aquosis, 570
* dissipatis & solutis *Nubibus ante fuit, * victis è nubibus exit.*
Exigit alma Ceres, nata secura recepta,
Quæ tibi caussa fugæ? cur sis, Arethusa, sacer fons?
Conticuere vndæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput; viridesque manu siccata capillos 575
Fluminis Alphei veteres narrauit amores.
Pars ego Nympharum quæ sunt in Achaide, dixit,
Vna fui: nec me studiosius altera saltus
Legit: nec posuit studiosius altera casses.
Arethusa quem admodum in fontem. *Sed quamuis formæ nunquam mihi fama petita est!* 580
Quamuis fortis eram, formosæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata iuuabat:
Quaque aliæ gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui; crimenque placere putaui.

Lassa

Lassa reuertebar, memini, Stymphalide silua:
Aestus erat, magnúsque labor geminauerat æstum.
Inuenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas ad humum, per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.* Phisicè non enim tam facile oculis aquam perspicimus.
Cana salicta dabant, nutritaq; populus vnda
Sponte sua natas ripis decliuibus vmbras.
Accessi: primúmque pedis vestigia tinxi,
Poplite deinde tenus. neque eo contenta, recingor:
Molliaque impono salici velamina curuæ:
Nudaque mergor aquis, quas dum ferióque, trahóque
Mille modis labens, excussaque brachia iacto;
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur:
Territaque insisto propioris margine fontis.
Quò properas Arethusa? suus Alpheus ab vndis
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio sine vestibus: altera vestes
Ripa meas habuit: tanto magis instat, & ardet.
Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam: sic me ferus ille premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Vt solet accipiter trepidas vrgere columbas.
Vsque sub Orchomenon, Psophidáque, Cyllenéque,
Menaliosq; sinus, gelidumq; Erimanthon, & Elim
Currere sustinui: nec me velocior ille.
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & quà via nulla, cucurri.
Solerat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes vmbram, nisi si timor illa videbat.
Sed certè sonitúque pedum terrebat: & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.* ficlib. 1. 541.
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Dianæ tuæ, cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusaque tela pharetra.

Mota Dea est; spissisq; ferens è nubibus vnam
Me super iniecit. lustrat caligine tectam
Amnis; & ignarus circum caua nubila quærit.
Bisque locum, quo me Dea texerat, inscius ambit:
Et bis Iò Arethusa, Iò Arethusa vocauit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? ánne quod agnæ,
Siqua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nullósque audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit; neque enim vestigia cernit
Longius vlla pedum; seruat nubémque, locúmque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus;
Cæruleæq; cadunt toto de corpore guttæ:
Quáque pedem moui, manat locus, éque capillis
Ros cadit; & cutius, quàm nunc tibi facta renarro,
In latices mutor. sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas: positóque viri, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, vt se mihi misceat, vndas.
Delia rupit humum: cæcisque ego mersa cauernis
*Aduehor Ortygiam; quæ me cognomine * Diuæ*
Grata meæ superas eduxit prima sub auras.

*Ortygian. & Delia ab eadem insula dicta est Diana.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Triptolemo Ceres currum draconibus iunctum dedit, quo per terras vectus agriculturam, frugúmque vsum mortales doceret. Per Europam Asiámque vectus, nouissimè delatus in Scythiam, à Lynco rege susceptus est hospitio: cui cùm exposuisset aduentus sui causam, inuidia tanti honoris instinctus, dormientem vt interficeret aggressus est. Dea sui nuncij memor, quem diuini honoris dignam habuerat, eum conseruauit, Lyncum regem in Lyncem feram, ne Triptolemum occideret, conuertens

Hac Arethusa tenus. geminos Dea fertilis angues
Curribus admouit; freniſque coercuit ora:
Et medium cæli, terræq; per aëra vecta est:
Atque leuem currum Tritonida misit in vrbem
Triptolemo; partimque rudi data semina iussit
Spargere humo; partim post tempora longa recultæ.

Iam

Iam super Europen sublimis, & Asida terram
Vectus erat iuuenis; Scythicásque aduertitur oras.
Rex ibi lyncus erat. regis subit illc penates.
Qua veniat, causámque viæ, noménque rogatus,
Et patriam, Patria [illegible] *claræ mihi, dixit, Athenæ,*
Triptolemus nomen. veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi peruius æther.
Dona fero Cereris; latos quæ sparsa per agros
Frugiferas messes, alimentáque mitia reddant.
Barbarus inuidit: tantique vt muneris auctor
Ipse sit; hospitio recipit: somnóque grauatum
Aggreditur ferro: conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit; rursúsque per aëra iussit
**Mopsopium iuuenem sacros agitare iugales.*
Finierat doctos è nobis maxima cantus.
At Nymphæ vicissè Deas Helicona colentes
Concordi dixere sono. conuitia victæ
Cùm facerent; quoniam, dixi, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est; maledictáque cu'pæ
Additis; & non est patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas; & quà vocat ira, sequemur.
Rident Pœonides: spernúntque minantia verba;
Conatæq; loqui, & magno clamore protcruas
Intentare manus, pennas exire per vngues
Adspexere suos; operiri brachia plumis:
Alteráque alterius rigido concrescere rostro
Ora vidos; volucrésque nouas accedere siluis.
Plangere dúmque volunt, per brachia mota leuatæ,
Aëre pendebant nemorum conuicia picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucáque garrulitas, studiúmque immane loquendi.

Triptolemus agriculturam docuit iussu Cereris.

Lyncus cædem parans Triptolemo, in lyncem seruat. *Ab Attica, quæ Mopsopia à suo rege dicta est.

Pierides in picas.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VI.

FAB. 1. ARGVMENTVM.

Arachne Lydia Idmonis filia, cuius mater Hypæpis vrbe parua genita, ſtudio lanificij famam quæſierat, cum materna induſtria cunctas præceſſiſſet in opere faciendo, gloriabunda inſolentius, quàm mortalem decuit elocuta eſt. Nam Minerua à qua edocta fuerat, ad certamen prouocauit. Quæ in anum verſa, in hoc ad eam venit, vt audaciæ impetum compeſceret. Quum cùm in certaminis propoſito viciſſet permanentem, reuerſa in ſuam ſpeciem, opere propoſito in certamen deſcendit, & ſingula, quæ ſequuntur, inſeruerunt telæ; prior Minerua, dehinc Arachne.

Minerua in anum.

Arachne lanificij peritiſsima.

Lydiæ vrbs Tmolo adiacens, vnde nomen, ὕπο ἄ-ερυσε.

Lanificij partes quæ etiam lib. 4. verſ. 34. attinguntur.

Præbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaq́, Aonidum, iuſtamq́, probauerat iram.
Tum ſecum: Laudare parũ eſt; laudemur & ipſæ:
Numina nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus.
Mæoniæq́, animum fatis intendit Arachnes:
Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte fuit. pater huic Colophonius Idmon,
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed & hæc de plebe, ſuóque
Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per vrbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile: quamuis
Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.
Huius vt adſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſuæ Nymphæ vineta Tymoli:
Deſeruere ſuas Nymphæ Pactolides vndas.
Nec facta ſolum veſtes ſpectare iuuabat;
Tunc quoque cùm fierent: tantus decor affuit arti.
Siue rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis ſubigebat opus; repetitáque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;

Siue

Siue lcui teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu; ſcires à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantáque offenſa magiſtra,
Certet, ait, mecum: nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas in anum. *Pallas anum ſimulat, falſoſq; in tempora canos*
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tunc ſic orſa loqui: Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet: ſeris venit vſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ, veniámque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.
Adſpicit hanc toruis, inceptáque fila relinquit:
Vixque manus retinens, confeſſáque vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:* anus in forma latentem.
Mentis inops, longáque venis confecta ſenecta:
Et nimium vixiſſe diu nocet. audiat iſtas,
Si qua tibi nurus eſt, ſi qua eſt tibi filia, voces.
Conſilij ſatis eſt in me mihi: néue monendo
Profeciſſe putes; eadem eſt ſententia nobis.* quã oſtẽdit ſup. verſ. 25.
Cur non ipſa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait: formámque remouit anilem:
Palladiáque exhibuit. venerantur numina Nymphæ,
Mygdonidéſque nurus. ſola eſt interrita virgo.* quæ ex vicinia accurrerant, vt Phrygiæ fortaſſe & Macedoniæ
Sed tamen erubuit: ſubitúſque inuita notauit
Ora rubor: rurſúſque cucurrit; vt ſolet aër
Purpureus fieri, cùm primùm Aurora mouetur;
Et breue poſt tempus candeſcere ſolis ab ortu.
Perſtat in incepto: ſtolideq; cupidine palmæ
In ſua fata ruit. neque enim Ioue nata recuſat:
Certamen Palladis & Arachnes. *Nec monet vlterius: nec iam certamina differt.*
Haud mora; conſiſtunt diuerſis partibus ambæ,
Et graciles geminas intendunt ſtamine telas.
Telæ laneæ deſcriptio *Tela iugo iuncta eſt: ſtamen ſecernit arundo:*
Inſeritur medium radijs ſubtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum

Percuſſo feriunt inſerti pectine dentes.
Vtráque feſtinat, cinctæq; ad pectora veſtes,
Brachia docta mouent, ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium, quæ purpura ſenſit aënum,
Texitur; & tenues parui diſcriminis umbræ:
Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus
Inſicere ingenti longum curuamine cælum:
In quo diuerſi niteant cùm mille colores;
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.
Vſq; adeò quod tangit idem eſt; tamen vltima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.

* fila purpurea in Tyro enim inuenta eſt purpura Pollux. 1. 4.

* cùm colores paulatim magis & magis euanient, ea varietas non percipitur niſi extremi inter ſe conferas.

ARGVMENTVM FAB. IIII. IN TELA MINERVAE.

Minerua incipit: itaque telæ ſuæ intexuit contentionem Athenarum inter ſe, Neptunúmque habitam, qui lacu ſalſo in arce edito ſuam proceſsionem vendicabat: ipſa verò, oliua arbore á ſe inuenta. Item Aemum regem, reginámque, Rhodopen Threiciam, qui pari inſania, & amore coniugij Iouis & Iunonis abuſi erant nominibus, in montes transfiguratos. Item Tygantem ab Iunone in gruem verſam. Item Antigonem Laomedontis filiam, quæ cum Ione coierat, quam ob admiſſum ſcelus Iuno transfiguravit in Ciconiam. Item Cynaræ regis Aſſyriorum filias ob inſolentiam ab eadem Dea in graduum templi ſui lapidem mutatas: per quæ exempla frangi poſſet de Mineruæ numine: finémque operi ſuo oliua arbore ſua picta, impoſuit

Fab. 1. in Palladis tela.

Cecropia Pallas * ſcopulum Mauortis in arce*
Pungit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex cæleſtes medio Ioue ſedibus altis
Auguſta grauitate ſedent. ſua quemque Deorum
* *Inſcribit facies: Ioues eſt regalis imago.*
Stare Deum pelagi, longóque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit; medióque è vulnere ſaxi
Exſiluiſſe * *fretum; quo pignore vindicet vrbem.*
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti; defenditur ægide pectus:

* Areopagũ ſic dictum ob Halirrhotium Neptuni filium à Marte interfectum.

* ita viuidè exprimit, vt non fuerit opus nomine.

* ſalſæ aquæ ſcaturiginem.

Percuſſámque

Percussimque sua simulat de cuspide terram
Edecere cum baccis fetum canentis oliuæ:
Miraturque Deos: operis victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis;
Quatuor in partes certamina quatuor addat,
Clara colore suo, breuibus distincta sigillis. Fab. 2.
Threïciam Rhodopen habet angulus vnus, & Hæmū,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina * *summorum sibi qui tribuere Deorum.*
Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet. hanc Iuno victam certamine iussit
Esse gruem; populisque suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonem ausam contendere quondam
Cum magni consorte Iouis; quam regia Iuno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedontue pater; sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui super est solus Cinyran habet angulus orbum:
Ista * *gradus templi natarum membra suarum*
Amplectens, saxóque iacens lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modo est; operique sua facit arbore finem.

* Iouis, & Iunonis: quod ipsi ex eodem patre nati eorum instar se mutuo turpiter amarēt. Fab. iij. Fab. iiij. Fab v.

* in quos eos Iuno se se ipsi præferentes cō mutauit.

FAB. XX. PICTAE IN TELA ARACHNES.

Arachne autem vt videretur per opera respondisse. sequentis telæ intexuit: Iouem in taurum versum ob Europæ amorē. Item in aquilam, vt comprimeret Asterien. Item in olorem, vt Ledam Thestij filiam comprimeret. Item in satyrum, vt Nyctei filiam comprimeret. Item in Amphytryona, vt Alcmenam Electrionis filiam comprimeret. Item in aurum, vt Danaën Acrisij filiam comprimeret: in ignem, vt Aspidam: duo sensus isti vltimi vno in versu continentur. Item in pastorem, vt Mnemosynem comprimeret: in serpentem, vt Deoidā. & hi duo sensus in vnū versum veniūt. Neptuni præterea cupiditates inseruit ita vt doceret eū in inuencūesse mutatū, vt Aeoli filiam Arnen: aut, vt alij volunt, Menalippen, stuprarit: in

Empeum; vt Iphimediã, ex qua nati Aloidæ; in arietem, vt Bisaltidem comprimeret hi tres sensus in tribus versibus. Item in equum, vt Cererem: in equum volucrem vt Gorgonem Medusam ex qua equus Pegasus proditur natus in delphinum, vt Deucalionis filiam Melantho. hi sensus continentur in tribus versibus. Apollinis præterea in eadem tela amoris furta intexuit, indicans eum in accipitrem, interdum in leonem fuisse conuersum. In pastorem quoque, vt Issem Macharei filiam comprimeret. Item liberum patrem in vuam, vt Erigonem comprimeret. Item Saturnum in equum, vt Phillyram Oceani filiam, ex qua Chirona Centaurum dicitur procreasse, comprimeret.

*Arachne Lydia
*libro 2. 870.
Iouis adulteria.

** Mæonis elusam designat imagine tauri*
** Europam verum taurum, freta vera putares.*
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas; tactúmque vereri
Assilientis aquæ; timidásque recondere plantas.
Fecit & Asterien aquila luctante teneri.
Fecit olorinus Ledam recubare sub alis.
Addidit vt Satyri celatus imagine pulchram
*Iuppiter implerit gemino * Nycteida fetu:*
*Apmhitryon fuerit, cùm te * Tirynthia cepit;*
*Aureus vt Danaen, * Asopida luserit ignis,*
*Mnemosynen pastor, varius * Deoida serpens.*

*Antiopam Nyctei filiam.
*Alcmena, ab vrbe cognomine sorori Amphytruonis
*Aeginam Asopi filiã.
*Proserpinam F. Deus, i. Cereris.
Neptuni adulteria.
Apollinis adulteria.

Te quoque mutatum toruo, Neptune, iuuenco
Virgine in Aeolia posuit. tu visus Empeus
Gignis Aloidas: aries Bisaltida fallis.
Et te flaua comas frugum mitissima mater
Sensit equum: te sensit equum crinita colubris
Mater equi volucris: sensit delphina Melantho.
Omnibus his faciémque suam, faciémque locorum
Reddidit. est illic agrestis imagine Phœbus:
Vtq; modò accipitris pennas, modò terga leonis
Gesserit: vt pastor Machareida luserit Issen.
Liber vt Erigonen falsa deceperit vua:

Liberi & Saturni.
*in equum mutatus.

*Vt Saturnus * equo geminum Chirona crearit.*
Vltima pars telæ tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

FAB.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Arachne, ordita tela, à Minerua cum contumelia percussa, suspendio se affecit. Sed in vltimo casu propter studium quod à Dea acceperat, in aranearn versa est, vt opere inutili nullum sui effectum capere posset. Plura vero opera Arachnes pocte retulit fuisse quàm Mineruæ, vt hanc scientia artis, quæ potior est, illam labore contendisse demonstraret.

Non illud Pallas, non illud carpere Lauor
Possit opus. doluit succesſu flaua virago:
Et rupit pictas cœlestia crimina vestes.
Vtq; Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percussit Arachnes. Arachne in aranearn.
Non tulit infelix laqueoque animosa ligauit
Guttura: pendentem Pallas miserata leuauit:
Atque ita, Viue quidem pende tamen improba, dixit:
Léxque eadem pœnæ, ne sis secura futuri;
Dicta tuo generi, serisque nepotibus oſto.
Post ea discedens succu Hecateidos herbæ* * aconiti, quod Hecate F. Petsæ mater Medeæ prima inuenit. Diodor. 5.
Sparsit, & extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxere comæ, cum queis & naris, & aures:
Fitque caput minimum; toto quoq; corpore parua est.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cetera venter habet, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Niobe Tantali filia Sypylo vrbe Lydiæ orta, ob insolentiam Apollinis ac Dianæ numen experta est. Nam ex Amphione septem filijs, totidemque virginibus editis dum comitata gauderet, & quod in tempore Manto Tireſiæ filia responso monuisset Thebanos vt Latonæ, & liberis eius per preces thura redderent, sola exstitit, quæ sacrificio interesse noluerit, prædicans se potentiorem, esse numine Deæ ac liberis eius. Itaq; oratione instructa Latona questa cum filijs quod suarum iniuriarū vltores nō essent. Apollo igitur & Diana tecti nubibus, vt præceperat genitrix, Thebas venerint ac Niobes filios cum in campo equis exercerentur sagittis necauerunt. Quorum nomina hæc sunt: Ismenus, Sipilus, Phædimus, Tantalus Alphenor, Damasiton, Ilioneus. Pater Amphion post necē fi-

liorum ferro se interfecit. Nec minor violentia desijt esse Niobes quod Diana indignè tulit: nam virgines pari calamitate affecit. Vita nouissimè Niobe flens decessit, turbinéque ventorum in patriam Sipilum delata est, cessitque in silicem voluntate Apollinis & Dianæ.

Lydia tota fremit Phrygiáq; per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognouerat illam,
Tunc cum Mæoniam virgo Sipylúmque colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere cælitibus, vertisque minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec coniugis arces,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi; quamuis ea cuncta placerent;
Vt sua progenies: & felicissima matrum
Dicta foret Niobe: si non sibi visa fuisset.
Nam fata Tiresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat, diuino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides ite frequentes:
Et date Latonæ, Latonigenisque duobus,
Cum prece tura pia; Lauróque innectite crinem.
Ore meo Latona iubet. paretur: & omnes
Thebaides ussis sua tempora frondibus ornant:
Turáque dant sanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygijs spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit formosa: mouénsque decoro
Cum capite immissos humerum per vtrumq; capillos,
Constitit: vtque oculos circumtulit alta superbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere visis
Cælestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine ture meum est? mihi Tantalus auctor:
Cui licuit soli superorum tangere mensas.
Pleiadum soror est. genetrix mea; maximus Atlas
Est auus, ethereum qui fert ceruicibus axem.
Iuppiter alter auus; socero quoque glorior illo,

Me gentes

* ante quã Amphioni nuptũ traderetur.
* Amphion Iouis ex Antiopa F. Thebanæ arcis cõditor. Horat.
* Apollini & Dianæ.
Iactantia Niobes.
* Taygeta. * paternus, nam Tantalus Iouis fuit filius ex Plote.

Me gentes metuunt Phrygiæ me regia Cadmi
Sub domina est fidibúsque mei * commissa mariti
Mœnia cum populis a méque viróque reguntur.
In quamcunque domus aduerti lumina partem;
Immensæ spectantur opes accedit eodem
Digna Dea facies huc natas adyice septem,
Et totidem iuuenes, & mox generósque nurúsque.
Quærite nunc habeat quam nostro superbia causſam.
Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam sedem parituræ terra negauit;
Nec cælo, nec humo, nec aquis Dea vestra recepta est.
Exsul erat mundi, donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, ego, dixit in vndis,
* Instabilémque locum Delos dedit. illa duorum
Facta parens: vteri pars est hæc septima nostri.
Sum felix: quis enim negat hoc? felíxque manebo.
Hoc quoque quis dubitat? tutam me copia fecit.
Maior sum, quàm cui possit fortuna nocere.
Multáque vt eripiat; multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea iam bona, fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum:
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum.
Ite satis properè sacris; lauríque capillis
Ponite, deponunt; & sacra infecta relinquunt:
Quod, licet, tacito venerantur murmure numen
Latonæ. turba quantum distabat ab orba,
Indignata Dea est; summóque in vertice Cynthi
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et nisi Iunoni, nulli cessura Dearum,
An dea sim dubitor: perq; omnia sæcula cultis
Arceor, ô nati, nisi vos succurritis, aris,
Nec dolor hic solus; diro conuicia facto
Tantalus adiecit: vósque est postponere natis
Ausa suis: & me, quod in ipsam recidat, orbam,

* saxis ipsius citharæ sequentibus ad locum vsque mœnium, ibique vatis.

* ob frequentes ibi terræ motus.

*Tantalus cum deorũ epulis adhibitus esset corũ arcana vulgauit.

Mors filiorum vij. Niobes.

*equũ cursui permisit, tãquam aufugiturus,

* ad cursum incitata-

Dixit; & exhibuit linguam scelerata paternam.
Adiectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela est.
Dixit idem Phœbe; celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat, latéque patens prope mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis; vbi turba rotarum,
Duraque mollierat subiectas vngula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos; Tyrióque rubentia succo
Terga premunt; auro grauidis moderantur habenis.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis cursus spumantiáque ora coërcet;
Hei mihi conclamat; medióque in pectore fixa
Tela gerit, frenisq́ manu moriente remissis
In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito sonitu per inane pharetræ
* Frena dabat Sipylus; veluti cùm præscius imbres
Nube fugit visa, pendentiáque vndique rector
Carbasa deducit; ne qua leuis effluat aura.
Frena tamen dantem non euitabile telum
Consequitur; summáque tremens ceruice sagitta
Hæsit; & exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, vt erat pronus, per crura * admissa, iubasq́
Voluitur; & calido tellurem sanguine fœdat.
Phædimus infelix, & auiti nominis heres
Tantalus, vt solito finem imposuere labori;
Transierant ad opes nitidæ iuuenile palæstræ;
Et iam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita neruo,
Sicut erant iuncti, traiecit vtrumque sagitta.
Ingemuere simul: simul incuruata dolore
Membra solo posuere; simul suprema iacentes
Lumina versarunt; animam simul exhalarunt.
Adspicit Alphenor, laniatáque pectora plangens

Euolat

Euolat; vt gelidos complexibus alleuet artus:
Inq́ pio cadit officio. nam Delius illi
Intima satifero rupit præcordia ferro.
Quod simul eductum est; pars est pulmonis in hamis
*Eruta: cúmq́ anima *cruor est effusus in auras,*
At non intonsum simplex Damasictona vulnus
Afficit; ictus erat quà crus esse incipit, & quà
Mollia neruosus facit internodia poples.
Dúmque manu tentat trahere exitiabile telum;
Altera per iugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis, qui se iaculatus in altum
Emicat; & longè terrebrata prosilit aura.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat; Dijq́ ô communiter omnes
*Dixerat, ignarus non * omnes esse rogandos,*
Parcite. motus erat, cum iam reuocabile telum
Non fuit, Arcitenens. minimo tamen occidit ille
Vulnere, non altè percusso corde sagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrimæq́ suorum
Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ,
Mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
Hoc essent superi, quod tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion ferro perpectus adacto,
Fiuierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe Niobe distabat ab illa;
Quæ modò Latois populum summouerat aris:
Et mediam tulerat gressus resupina per vrbem
Inuidiosa suis: at nunc miseranda vel hosti,
Corporibus gelidis incumbit; & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad cælum liuentia brachia tollens,
Pascere crudelis nostro Latona dolore,
Pascere, ait; satiáque meo tua pectora luctu:
Córque ferum satia, dixit: per funera septem
** Efferor: exsulta; victrixque inimica triumpha.*
Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,

*cum cruore, anima.

* Tú rogãdi erant Latona Diana Apollo.

*dolore victa morior.

Quàm tibi felici; post tot quoque funera vinco.
Dixerat. & sonuit contento neruus ab arcu:
Mors vij. filiarum Niobæ.
Qui præter Nioben vnam, conterruit omnes
Illa malo est audax. stabant cum vestibus atris
*Ante * toros fratrum demisso crine sorores.*
E quibus vna trahens hærentia viscera tela,
Impositio fratri moribunda relanguit ore.
Altera solari miseram conata parentem,
*Conticuit subito; * duplicatáque vulnere cæco est:*
Orágue compressit: nisi post quam spiritus ibat.
Hæc frustra fugiens collabitur illa sorori
Immoritur: latet hæc; illum trepidare videres.
Séxque datis leto, diuersáque vulnera passis,
Vltima restabat: quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, Vnam, minimámque relinque:
De multis minimam posco, clamauit, & vnam:
Dúmque rogat; pro qua rogat, occidit. orba resedit
Exanimes inter natos, natáque, virúmque;
Deriguitque malis: nullos mouet aura capillos:
In vultu color est sine sanguine; lumina mæstis
Stant immota genis; nihil est in imagine viuum.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat; & venæ desistunt posse moueri.
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere motus,
Nec pes ire potest. intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta est. ibi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrimis etiam nunc marmora manant.

* lectulos. quibus erant efferendi
* applicans illi os velluti osculatura.
* incuruata.
* Niobe in marmor.

FAB IIII. ARGVMENTVM.

Latona Cæi filia cùm Iunonis ira ob adulterium ex Ione cõceptos Apollinem & Dianã parere non posset, & nulla eam errantem regio reciperet nonnisimè venit in Lyciam. & cum ex ardore æstus, ac longitudine viæ sitim sedare vellet, ab ijs quibus vsum, & iuncum secundum lacum legebant, prohibita est propius accedere. Quamobrem accensa ira digrediens petit à Deis, vt accolæ nunquam stagno carerent. Auditis itaque precibus

cibus eius, Iupiter agricolas in ſpeciem ranarum transfiguranit.

Tunc verò cunctis manifeſtam numinis iram
Femina, virque timent: cultúque impenſius omnes.
Magna gemelliparæ venerantur numina diuæ,
Vtq; fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus vnus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impunè Deam veteres ſpreuere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum:
Mira tamen. vidi præſens ſtagnúmque, locúmque
Prodigio notum, nam me iam grandior æuo,
Impatienſque viæ genitor, deducere lectos
*Iuſſerat inde boues; * gentiſque illius eunti* — * Lycium
Ipſe ducem dederat. cum quo dum paſcua luſtro;
*Ecce lacu medio * ſacrorum nigra fauilla* — *ſacrificiorum cinere.
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis
Reſtitit; & pauido, faueas mihi, murmure dixit
Dux meus: & ſimili, Faueas mihi, murmure dixi.
Nai idum, Fauniue foret tamen ara rogabam,
Indigenæue Dei; cùm talia rettulit hoſtes:
Non hac ó iuuenis montanum numen in ara eſt,
*Illa ſuam vocat hanc; * cui quondam regia coniux* — * Latonæ, ſup. 186.
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tunc cùm leuis inſula natabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit inuita geminos Latona nouerca,
Hinc quoque Iunonem fugiſſe puerpera fertur:
Inq; ſuo portaſſe ſinu duo numina natos.
Iamque Chimæriferæ, cùm ſol grauis vreret aruas;
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu:
Vberáque ebiberant auidi lactantia nati.
Fortè lacum mediocris aquæ proſpexit in imis
Vallibus; agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum iuncis, gratamque paludibus vluam,
Acceſſit, poſitóque genu Titania terram

Preſſit, vt hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetat. Dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? vſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem proprium natura nec aëra fecit, 350
Nec tenues vndas. ad publica munera veni
Quæ tamen vt detis, ſupplex peto non ego noſtros
Abluere hic artus, laſſatáque membra parabam;
Sed releuare ſitim, caret os humore loquentis:
Et fauces arent: vixque eſt via vocis in illis. 355
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitámque fatebor
Accepiſſe; ſimul vitam dederitis * in vndis.
* excesſo vndè. Hi quoque vos moueant; qui noſtro brachia tendunt 385
Parua ſinu. & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba mouere? 360
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minaſque,
Ni procul abſcedat, conuitiáque inſuper addunt. 390
Nec ſatis eſt: ipſos etiam pedibúſque, manúque
Turbauere lacus imóque è gurgite mollem
Huc, illuc limum ſaltu mouere maligno. 365
+ ſupr. 185. Suſtulit ira ſitim; neque enim iam * filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet vltra 395
Verba minora Dea: tollénſque ad ſidera palmas,
Lycij ruſtici in ranas. AEternum ſtagno, dixit, viuatis in iſto.
Eueniunt optata Deæ: iuuat eſſe ſub vndis, 370
Et modò tota caua ſummergere membra palude;
Nunc proferre caput; ſummo modò gurgite nare; 400
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſiſtere; ſæpe
In gelidos reſilire lacus: ſed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas; pulſóque pudore, 375
Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca eſt, inflatáque colla tumeſcunt:
Ipſáque dilatant patulos conuicia rictus:
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet: 380
Limoſóque nouæ ſaliunt in gurgite ranæ.

FAB.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Satyrus nomine Marsias, dum cum Apolline tibijs contendit, (quas Minerua inuenisse proditur) per audaciam, quòd Deo cedendum non putaret, suspensus est, ac cute nudatus. quē nymphæ, ac Satyri, ceteriq; ruris incolæ ita fletu prosecuti sunt, quod eius cantu carituri essent, vt lacrymis eorum flumē increuerit, quod eius nomine in Phrygia à prioribus nostris nuncupari videtur.

Sic vbi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit: exitium Satyri reminiscitur alter:
*Quem * Tritoniaca * Latous arundine victum*
Affecit pœna. quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non est, clamabat tibia tanti.
Clamanti cutis est summos direpta per artus,
Nec quicquā nisi vulnus erat. cruor vndique manat:
Detecti iuc patent nerui: trepidæq; sine vlla
Pelle micant venæ; salientia viscera possēs,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ siluarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ fleruntq; quisquis montibus illis
*Lanigerósque greges, armentáque * bucera pauit.*
Fertilis immaduit, madefactáque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas vbi fecit aquas: vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis decliuibus æquor.
Marsia nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

Nymphiarum satyrorum rusticorúmque lacrimæ ob excoriatū Marsiam, in flumen.
* tibia cuius inuētio debetur. Palladi. Fast. 6. 697.
* Apollo Latonæ filius.
* cornuta de bubus dicitur. Fest. & Lucret. 5.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Tantalus epulis Iouis cùm interesset, vellétque experiri an futura prospiceret, innitato ad epulas Pelopis filij interempti viscera reliquis dapibus immista appositi. Quo pro merito punito. Dij misericordia moti, qui conuiuij participes fuerant partes viscerum Pelopis composuerunt, & humerus qui deerat, de ebore effectus est.

Talibus exemplis redit ad præsentia dictis
Vulgus: & exstinctum cum stirpe Amphiona luget.
Mater in inuidia est: hanc tunc quoque dicitur vnus

Pelopis humerus è carneo in eburneum.

*Tantali F. Niobæ frater.

*Fleſſe * Pelops: humeróque, ſuas à pectore poſtquam*
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor huic humerus naſcendi tempore dextro,
*Corporeúſque fuit manibus mox cæſa * paternis*
Membra ferunt iunxiſſe Deos aliiſq́; repertis,
Qui locus eſt iuguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. impoſitum eſt non comparentis in uſum
Partu ebur; factóque Pelops fuit integer illo.

*à Tantalo qui ea Dijs appoſuit; vt experiretur, num omnia ſcirent.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Tereus Martis filius Thracum rex, cùm auxilia multis regibus ferret, Pandioni quoque Athenis regnáti cum à proximis ciuitatibus oppugnaretur, non defuit. Quamobrem filiam ſuã Progne illi in matrimonium dedit. Quæ deportata in mariti regnum cùm ex intercapedine ſororem Philomelam deſideraret, petit à Tereo, vt proficiſceretur Athenas, ſororem ſibi ad ſolemne ſacrificium adducturus. Qui vt Athenas peruenit ſoceri vſus hoſpitio in Philomelæ incidit amorem, quam ſecum digreſſus mandato coniugis duxit in Thraciam. Stabulis autẽ ſuis violatam clauſit, vt ſine cuiuſquam ſuſpitione ad eam ſæpius commearet. Linguam, ne commiſſa eloqui poſſet, ei truncauit. Vxori verò mentitus eſt, dixit enim ſororem eius interijſſe. At Philomela, quæ lingua prodere non poterat, veſti intexuit notis literarum, quam vni dedit perferendam ſorori. Qua inſpecta, cum coniugis libidinem, caſúmque germanæ comperiſſet, conſtituit ſacra celebrare Libero patri, moréque bacchantis ad ſtabula venit, ac ſororem raptam in regiam ducit. Ityn filium interemit, & epulandum patri appoſuit. Quo expletus Tereus, filium Ityn deſiderat: eius caput in Terei ſinum abiecerunt dicentes: Intus habes quem deſideras. Tereus cum intellexiſſet ſcelus ſcelere vltum eſſe, coniugem ſororémque coniugis perſequitur: deorum autem voluntate verſi ſunt in aues: Progne in hirundinem, Philomela in luſciniam, Tereus in epopem, Itys in phaſianum, Pandion dolore natarum actus caruit vita: regnum eius filius Eritheus poſſedit.

*Pelopis cuius ſoror cum omnibus liberis fuerat extincta.

Finitimi proceres coëunt; vrbéſque propinquæ
*Orauere ſuos ire ad * ſolatia reges,*
*Argóſque, & Sparte, * Pelopeiadéſque Mycenæ,*
*Et nondum toruæ Calydon * inuiſa Dianæ,*
*Orchomenóſque * ferax, & nobilis ære Corinthos,*
Meſſenéque

* quod eas Pelopidæ poſtea auxerint. Strabo 8.

* ob Oenea regem.

* Arcadiæ opp. Homero.

Messenéque * ferox, Patraéq́, * humiléſque Cleonæ,
Et Nélea Pylos, nec adhuc * Pittheia Thræſen,
Quæq́ urbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteruíſque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſet? ſolæ ceſſaſtis Athenæ.
Obſtitit officio bellum; ſubiectáque Ponto
Barbara Moſopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibúſque, viríſque potentem,
Et genus à magno ducentem fortè Gradiuo,
Connubio Prognes iunxit. non pronuba Iuno,
Non Hymeneus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides ſtrauere torum: tectóque profanus
Iuculuit bubo: thalamíque in culmine ſedit.
Hac aue coniuncti Progne, Tereúſque parentes
Hac aue ſunt facti: gratata eſt ſcilicet illis
Thracia. Diſque ipſis grates egere: diémque,
Quóque data eſt claro Pandione nata tyranno;
Quóque erat ortus Itys: feſtum iuſſere vocari.
Vſque adeò latet vtilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetitis duxerat annis;
Cùm blandita viro Progne, Si gratia dixit,
Vlla mea eſt, vel me viſendam mitte ſorori:
Vel ſoror huc veniat; redituram tempore paruo
Promittes ſocero: magni mihi muneris inſtar
Germanam vidiſſe dabis. iubet ille carinas
In ſicta deduci: velóque & remige portus
Cecrópios intrat: Pyræáque littora tangit.
Vt primùm ſoceri data copia dextera dextræ
Iungitur: infauſto committitur omine ſermo.
Coeperat aduentus cauſſam mandata referre
Coniugis; & celeres miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce venit magno diues Philomela paratu,
Diuitior forma; quales audire ſolemus

πολύμηλον.
* ob ſuſcepta toties bella pro libertate.
* ob quantitatem, nō ob ſitū, eſt enim in monte.
* à Pittheo P. Aethræ, auo Theſei.
Omnia nuptiarum inauſpicata.
Philomelā Tereus deperit, & poſtea vitiat.

Naïdas, & Dryadas mediis incedere siluis:
Si modò des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus,
Quàm si quis canis ignem supponat Aristis:
Aut frondem, positasque cremet fœnilibus herbas.
Dignæ quidem facies: sed & hunc innata libido
Exstimulat: promúmque genus * regionibus illis
In Venerem est: flagrat vitio gentisque suóque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricísque fidem, nec non ingentibus ipsam
Sollicitare * datis; totúmque impendere regnum,
Aut rapere, & sæuo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effreno captus amore
Ausit: nec capiunt inclusas pectora flammas.
Iámque moras malè fert: cupidóque reuertitur ore
Mandata ad Prognes: & agit sua vota sub illa.
Facundum faciebat amor. quotiésque rogabat
Vlterius iusto; Prognen ita velle ferebat
Addidit & lacrimas; tanquam mandasset & illas.
Pró superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius: laudémque à crimine sumit.
Quid quod idem Philomela cupit? patriósque lacertis
Blanda tenens humeros, vt eat visura sororem,
Pérque suam, contráque suam, petit illa salutem.
Spectat eam Tereus: præcontrectátque videndo:
Osculáque, & collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro stimulis facibúsque, cibóque furoris
Accipit, & quoties amplectitur illa parentem;
Esse parens vellet: neque enim * minus impius esset.
Vincitur amborum genitor prece. gaudet, agitque
Illa patris grates: & successisse duabus.
Id putat infelix: quod erat lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phœbo restabat equique
Pulsabant pedibus spatium decliuis Olympi:
Regales epulæ mensis, & Bacchus in auro

Ponitur.

* vnde & honoris loco ducũt multiplex coniugium. Sol in 16. muneribus.

* etiam ipsi si esset pater.

*Ponitur hinc placido dantur sua * corpora somno.*
*At rex * Odrysius, quamuis secessit, in ulla*
Aestuat: & repetens faciem, motúsque, manúsque,
Qualia vult, fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipse suos nutrit, cura remouente soporem.
Lux erat: & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrimis commendat obortis:
Vt voluere amb æ, voluisti tu quoque Tereu;
Hanc ego care gener, quoniam pia causa coëgit,
Do tibi: per que fidem, cognatáque pectora supplex,
Per superos oro: patrio vt tuearis amore:
Et mihi sollicito lenimen dulce senectæ
Quam primũ (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quam primùm (satis est vidisse sororem)
Si pietas vlla est; ad me Philomela redito,
Mandabat paritérque suæ dabat oscula natæ:
Et lacrimæ mites inter mandata cadebant.
Vtq; fide pignus dextras vtrasque poposcit;
Inter seque datas iunxit; natámque, nepotémque:
Absentes pro se memori, rogat, ore salutent:
Supremúmque vale: pleno singultibus orc,
Vix dixit, timuitque suæ præsagia mentis.
At, simul imposita est pictæ Philomela carinæ;
Admotúmque fretum remis, tellúsque repulsa est;
Victimus: exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exsultátque; & vix animo sua gaudia differt
Barbarus: & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cùm pedibus prædator aduncis
Deposuit nido leporem Iouis ales ab alto:
*Nulla fuga est capto: spectat * sua præmia raptor.*
*Iámque iter * effectũ est: iámque in sua litora fessis*
Puppibus exierant; cùm rex Pandione natam
In stabula alta trahit, siluis obscura vetustis.
Atque vbi pallentem, trepidámque, & cuncta timentẽ,
Et tam cum lacrimis vbi sit germana rogantem,
Includit: fassúsque nefas, & virginem, & vxor

* pro iplorum, vide quæ annotauimus ad Fast. 2. 851. ab Odrysa Thraciæ vrbe, & ei cognomine populo. Philomela committitur Tereo.

* dixit vt conſtet antitheſis in admoto mari & repulſa tellure.

* ſic ſup. 512. & lib. 2. 720.

* exactum. confectum.

Vi superat, frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia diuis.
Illa tremit, velut agna pauens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur:
Vtq; columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, auidósque timet, quibus hæserat, vngues.
Mox vbi mens redijt passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmas, ô diris Barbare factis,
O crudelis ait; nec te mandata parentis
Cum lacrymis mouêre pijs, nec cura sororis;
Nec mea virginitas, nec coniugalia iura.
Omnia turbasti, pellex ego facta sororis:
Tu geminus coniux, nos hæc mihi debita pœna.
Quin animam hãc (ne quod facinus tibi perfide restet)
Eripis? atque vtinam fecisses ante nefandos
Concubitus; vacuas habuissem crimine vmbras.
Si tamen hoc superi cernunt; si numina diuûm
Sunt aliquid; si non perierunt omnia mecum,
** Quandocunque mihi pœnas dabis: ipsa pudore*
Proiecto tua facta loquar: si copia detur,
In populos veniam: si siluis clausa tenebor;
Implebo siluas: & conscia saxa mouebo.
Audiet hæc æther, & si Deus vllus in illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni;
Nec minor hac metus est, caussa stimulatus vtraque
Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem:
Arreptámque coma, flexis post terga lacertis
Vincla pati cogit, iugulum Philomela parabat:
Spémque suæ mortis viso conceperat ense;
Ille indignantem, & nomen patrium vsque vocantem,
Luctantémque loqui, comprensam forcipe linguam
Abstulit ense fero. radix micat vltima linguæ:
Ipsa iacet: terræq; trementi immurmurat atræ:
Vtq; salire solet mutilatæ cauda colubræ;
Palpitat: & moriens dominæ vestigia quærit.

* quandoq; sic contra interdum quandoque pro quandocunque vsurpant.

Terens linguam Philomelæ excæcat.

Hoc

Hæc quoque post facinus (vix ausim credere fertur
Sæpe sua lacerum repetisse libidine corpus.
Sustinet ad Prognen post talia facta reuerti.
Coniuge quæ viso, germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos: commentáque funera narrat.
Et lacrimæ fecere fidem. velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
*Induitúrque atras vestes & * inane sepulcrum*
Constituit falsíque piacula manibus infert:
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustrauerat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit:
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice. grande doloris
Ingenium est: miserísque venit sollertia rebus.
Stamina barbarica suspendit candida tela:
Purpureásque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris, perfectáque tradidit vni:
Vtq; ferat dominæ gestu rogat. illa rogata
Pertulit ad Prognen: nec scit quid tradat in illis.
Euoluit vestes sæui matrona tyranni:
Fortunæq; suæ carmen miserabile legit.
Et (mirum est potuisse) silet. dolor ora repressit:
Verbáque quærenti satis indignantia linguæ
Defuerant: nec flere vacat: sed fásque, nefásque
*Confusura ruit: pœnaq; in * imagine tota est.*
Temptus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. nox conscia sacri:
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æra acuti:
Nocte sua est egressa domo regina: Deique
Ritibus instruitur: furia liáque accipit arma.
Vitæ caput tegitur: lateri ceruina sinistro
Vellera dependent: humero leuis incubat hasta.
Concita per siluas turbæ comitante suarum
Terribilis Progne, furiísque agitata dolorus,
Bacche tuas simulat. venit ad stabula auia tandem:

* Cenotaphium.

ipsi clausæ prohibet.

* vt consequatur cogitatione commodã & dignam eo pœnæ formata.

Bacchanũ habitus.

Exululátque:euoëq́ sonat:portásque refringit:
Germanámque rapit:rapt.eq́ insignia Bacchi
Induit.& vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitámque trahens intra sua mœnia ducit.
Vt sensit tetigisse domum Philomela nefandam;
Horruit infelix: totóque expalluit ore,
*Nacta locum Progne, sacrorum * pignora demit:*
Oráque deuelat miser.e pudibunda sororis:
Amplexúmque petit.sed non attollere contrà
Sustinet hæc oculos,pellex sibi visa sororis:
Deiectóque in humum vultu iurare volenti,
Testarique Deos,per vim sibi dedecus illud
Illatum,pro voce manus fuit.ardet,& iram
Non capit ipsa suam Progne:fletúmque sororis
Corripiens:Non est lacrimis hoc,inquit,agendum,
Sed ferro; seu si quid habes, quod vincere ferrum
Possit.in omne nefas ego me germana paraui.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo:
** Artificem medijs immittam Terea flammis:*
Aut linguam,aut oculos,& quæ tibi membra pudorem
Abstulerat ferro rapiam:aut per vulnera mille
Sontem animã expellam.magnũ est quodcunq́ paraui:
Quid sit, adhuc dubito.peragit dum talia Progne;
Ad matrem veniebat Itis.quid possit ab illo
Admonita est:oculísque tuens immitibus, Ah quàm
Es similis patri, dixit.nec plura locuta,
Triste parat facinus,tatitáque exæstuat ira.
Vt tamen accessit natus,matrísque salutem
Attulit:& paruis adduxit colla lacertis;
Mistáque blanditijs puerilibus oscula iunxit;
Mota quidem est genitrix: infractáque constitit ira:
Inuitíque oculi lacrimis maduere coactis.
Sed simul ex nimia mentem pietate labare
Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
Inq́ vicem spectans ambos, Cur admouet,inquit,
Alter blandicias?rapta silet altera lingua?

* insignia Bacchi.

* auctorem sceleris tãta arte occultati.

Hypallage pro lacertos collo adducit.

Quam

Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide Pandione nata marito:
Degeneras: scelus est pietas in coniuge Tereo.
Nec mora, traxit Ityn, veluti Gangetica cerua
Lactentem fetum per siluas Tigris opacas.
Vtque domus altæ partem tenuere remotam;
Tendentémque manus, & iam sua fata videntem,
Et mater, mater clamantem & colla petentem
Ense ferit Progne, lateri quà pectus adhæret.
Nec vultum vertit. satis illi ad fata vel vnum
Vulnus erat: iugulum ferro Philomela resoluit:
Viuáque adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniat. pars inde cauis exsultat aënis:
Pars verubus strident, manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Tereа mensis:
Et patrij moris sacrum mentita, quod vni
Fas sit adire viro, comites famulosque remouit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis auito
Vescitur: in suam que suæ viscera congerit aluum.
Tantáque nox animi est, Ityn huc accersite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Iámque suæ cupiens exsistere nuncia cladis,
Intus habes, quem poscis, ait circumspicit ille:
Atque vbi sit, quærit. quærenti, iterúmque vocanti
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiluit: Ityósque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit vllo
Posse loqui · & mentis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensus clamore repellit:
Vipereásque ciet Stygia de valle sorores:
Et modo, si posset, reserato pectore diras
Egerere inde dapes, demersáque viscera gestit:
Flet modo: séque vocat busti miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares:
Pendebant pennis: quarum petit altera siluas:

Progne Ityn filium apponit Tereo patri deuorandum.

Progne in hirundinē

Philomela in luſciniã, Tereus in vpupam.

Altera tecta ſubit: neque adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ: ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo. pœnæq́ cupidine velox
Vertitur in volucrem; cui ſtant in vertice criſtæ:
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæq́ extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad vmbras.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Aquilo cùm Orithyiam Erichthei filiam diligeret, neque vllis precibus, à parentibus puellæ impetrare potuiſſet vt ſe in affinitatem reciperent, ſuis viribus vſus Athenas venit. puellámque raptam in Thraciam pertulit, ibiq; grauidam fecit: ex qua geminos Zetem & Calam procreauit: quorum poſteà humeris alæ increuerunt, per quas parentis imaginẽ referrẽt.

Sceptra loci, rerúmq́ capit moderamen Erichtheus,
Iuſtitia dubium, validiſne potentior armis.
Quatuor ille quidem iuuenes, totidémque crearat:
Feminæ ſortis: ſed erat par forma duarum.
*E quibus * Æolides Cephalus te coniuge felix*
*Procri fuit. Borcæ Tereus, * Thracéſque nocebant:*
Dilectáque diu carum Deus Orithyia;
Dum rogat, & precibus mauult, quàm viribus vti.
Aſt vbi blanditijs agitur nihil; horridus ira
Quæ ſolita eſt illi, nimiúmque domeſtica vento;
*Et * merito, dixit: quid enim mea tela reliqui?*
Scuitiam, & uires, irámque, animóſque minaces?
Admouique preces; quarum me dedecet vſus?
Apta mihi vis eſt: hac triſtia nubila pello:
Hac freta concutio, nodoſáque robora verto,
Indurátque nines, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cùm fratres cælo ſum nactus apertæ
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor;
Vt medius noſtris concurſibus inſonet æther;
Exiliántque cauis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cùm ſubijt conuexa foramina terræ;

* Deionei F. Aeoli. N.

* Fama Thraciæ crudelitatis deterrens Orithyiam à nuptijs Boreæ.

* careo mea dilecta.

Suppoſuiq́

Supposuique ferox imis mea terga cauernis;
Sollicito manes, totúmque tremoribus orbem,
Hac ope debueram thalamos petijsse: socérque
Non orandus erat mihi, sed faciendus Erichtheus.
Hæc Boreas aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas: quarum iactatibus omnis
Afflata est Tellus: latúmque perhorruit æquor.
Pulueréamque trahens per summa cacumina pallam, * ob pulueres qui eius siccitate plurimi excitentur.
Verrit humum: pauidámque metu caligine tectus
Orithyiam adamans suluus complectitur alis.
Dum volat, assurgunt agitati fortius ignes.
Nec prius aërij cursus suppressit habenas, Orithyiam Boreas rapit.
Quam Ciconum tenuit populos, & mœnia raptor.
Illic & gelidi coniux Actæa tyranni,
Et genitrix facta est, partus enixa gemellos;
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has vnà memorant cum corpore natas:
Barbáque cum rutilis aberat subnixa capillis; Zetes & Calais ex parte aues,
Implumes Calaísq; puer, Zetésque fuerunt.
Mox pariter pennæ ritu cœpere volucrum
Cingere vtrumque latus: pariter flaueſcere mala.* *nascente lanugine.
Ergo vbi concessit tempus puerile iuuentæ;
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non notum prima petiere carina.* *Argo Catull,

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBER VII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Iason Aesonis filius missus à Pelia Neptuni filio cum proceribus Graiorũ Colchon. ad pellem aureã apportandã adiutricibus Iunone & Minerua, vt Aeëtæ Solis filij contigit regiã, pulchritudine sua perculit Medeam, auertitq; à patre, vt sibi potius, quàm patriæ consuluerit. Ergo obligatum Iasonem co-

ëgit, vt fidé præstaret coniugij erga se. Itaque tauros spirantes ignem & draconem custodientem templum; venenis atque carminibus coëgit parere Iasoni, vt proscisso solo dentes obsereret serpentis, ex quibus seges armatorum procresceret: inter quos, vt ei præceptum erat à Medea, iactato silice coegit eos inter se dimicare, qui mutuo bello conciderunt. His gestis Iason cum Medea Iolcon abijt.

*fabricata iuxta promontorium Thessaliæ, sic dictum ἀπὸ τοῦ παγῆναι τὴν ἀργώ

*cæcitate, quam illi Dij intulerunt ob excæcatos in gratiam nouerc alios.

* Medea Aeetæ f. Medeæ amor.

IAmque fretum Minyæ Pagasæa puppe secabant:*
Perpetuáque trahens inopem sub nocte senectam*
Visus erat Phineus: iuuenésque Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugarant:
Multáque perpessi claro sub Iasone, tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos vndas.
Dúmque adeunt regem; Phrixeaq; vellera poscunt;
Vóxque datur Minyis magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Aeëtias ignes:*
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat: frustra Medea repugnas:
Nescio quis Deus obstat, ait: mirúmque quid hoc est:
Aut aliquid certè simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur
Sunt quoq; dura nimis. cur quem modò denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. si possem, sanior essem.
Sed trahit inuitam noua vis: aliúdque Cupido,
Mens aliud suadet. video meliora, probóque:
Deteriora sequor. quid in hospite regia virgo
Vreris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra potest, quod ames dare: viuat, an ille
Occidat, in Dijs est. viuat tamen: idque precari
Vel sine amore licet. quid enim commisit Iason?
Quem nisi crudelem non tangat Iasonis ætas?
Et genus, & virtus? quem non, vt cetera desint,
Forma mouere potest? certè mea pectora mouit.
At nisi opem tulero; taurorum afflabitur ore:
Concurretq; suæ segeti, tellure creatis

Hostibus

Hostibus: aut auido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de Tigride natam,
Tunc ferrum, & scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non & specto pereuntem? oculósque videndo
Conscelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenásque feros, insopitúmque Draconem?
Dij meliora velint. quamquàm non ista precanda,
Sed facienda mihi. prodámne ego regna parentis?
Atque ope nescio quis seruabitur aduena nostra?
Vt per me sospes sine me det lintea ventis?
Vírque sit alterius? pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliámue potest præponere nobis;
Occidat ingratus. sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ;
Vt timeam fraudem, meritíque obliuia nostri.
Et dabit antè fidem: cogámque in fœdera testes
Esse Deos. quid tuta times? accingere: & omnem
Pelle moram. tibi se semper debebit Iason.
Te face solemni iunget sibi, pérque Pelasgas
Seruatrix vrbes matrum celebrabere turba.
*Ergo ego germanam,*fratremq́, patremq́, Deósque,*
Et natale solum ventis ablata relinquam?
Nempe pater sæuus, nempe est mea barbara tellus,
*Frater adhuc infans: stant mecum vota*sororis:*
Maximus intra me Deus est. non magna relinquam:
Magna sequar, titulum seruate pubis Achiuæ,
Notitiamq́, loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultúsque artésque virorum,
Quémque ego cùm rebus, quas totus possidet orbis,
*Aesoniden*mutasse velim, quo coniuge felix*
Et Dijs cara ferar, & vertice sidera tangam:
Quid? quòd nescio qui medijs incurrere in vndis
Dicuntur montes? ratibúsque inimica Charybdis.
Nunc sorbere fretum, nunc reddere? cinctáque sæuis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioq́, in Iasonis hærens,

è sua semente, draconis nẽpe dentibus.

*Absyrtum

*Chalciopæ nuptæ Phryxo, quæ sollicita erat de filijs qui è Colchis Græciam petẽtes iuxta Aretiadẽ insulam nauẽ fregerant.

*re demisse, vtpote ijs omnibus cariorem.

Per freta longa ferar: nihil illum amplexa uerebor:
Aut si quid metuam, metuam de coniuge solo.
Coniugiúmne putas? speciosáque nomina culpæ
Imponis Medea tuæ? quin áspice quantum
Aggrediare nefas: & dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietasq́ pudórque
Constiterant: & victa dabat iam terga Cupido.
*Ibat ad antiquas Hecates*Perseidos aras:*
Quas nemus umbrosum, secretaq́ silua tegebat.
Et iam fortis erat, pulsúsque resederat ardor;
Cùm videt Aesoniden: exstinctaq́ flamma reluxit.
Erubuere genæ: totóque recanduit ore:
Vtque solet ventis alimenta assumere, quæq́
Parua subinducta latuit scintilla fauilla,
Crescere; & in veteres agitata resurgere vires:
Sic iam lenis amor, iam quem languere putares,
Vt vidit iuuenem, specie præsentis inarsit.
Et casu, solito formosior Aesone natus
Illa luce fuit. posses ignoscere amanti.
Spectat: & in vultu, veluti tum denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Vt verò cœpitque loqui, dextramq́ prehendit
Hospes; & auxilium summissa voce rogauit;
Promisitque thorum; lacrimis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. seruabere munere nostro:
Seruatus promissa dato. per sacra triformis
Ille Deæ, lucoq́ foret quod numen in illo,
*Pérque*patrem socceri cernentem cuncta futuri,*
Eue itúsque suos, & tanta pericula iurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas:
Edidicitque vsum: Letúsque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas aurora micantes:
Conueniunt populi sacrum Mauortis in aruum:*
Consistúntque iugis: medio rex ipse resedit

*quæ Persæ fuit F. Solis N. Diod. 5.

*Solem parentē Aeetæ & Persæ campum, qui diuersus erat à luco vbi vellus seruabatur à dracone.

Agmine

Agmine purpureus, ſceptroque inſignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripides tauri: tactæq; vaporibus herbæ
Ardent: vtque ſolent pleni reſonare camini;
Aut vbi terrena ſilices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liquidarum adſpergine aquarum:
Pectora ſic intus clauſas voluentia flammas,
Guttura q; vſta ſonant. tamen illis Aeſone natus
Obuius it. vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaq; cornua ferro:
Pulueréumque ſolum pede pulſauere biſulco:
Fumificiſque locum mugitibus impleuerunt.
Diriguere metu Minyæ: ſubit ille: nec ignes
Senſit anhelatos (tantum medicamina poſſunt)
Pendulaq; audaci mulcet palearia dextra:
Suppoſitóſque iugo, pondus graue cogit aratri
Ducere: & inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus augent,
Adjciúntque animos, galea tum ſumit aënea
**Vipereos dentes: & aratos ſpargit in agros.*
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et creſcunt, fiúntque ſati noua corpora dentes.
Vtque hominis ſpecies materna ſumit in aluo;
Perque ſuos intus numeros componitur infans;
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic vbi viſceribus grauidæ telluris, imago
Effecta eſt hominis; feto conſurgit in arua:
Quodq; magis mirum eſt, ſimul edita concutit arma.
Quos vbi viderunt peracutæ cuſpidis haſtas
In caput Hæmonij iuuenis torquere parantes;
Demiſere metus vultúmque, animúmque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Vtque peti vidit iuuenem tot ab hoſtibus vnum;
Palluit: & ſubitò ſine ſanguine frigida ſedit:
*Néue parum valeant á ſe data *gramina, carmen*
Auxiliare canit; ſecretáſque aduocat artes.

*Dentes ſerpentis interéptæ l. 3. v. 103. qui à Marte & Pallade partim Cadmo traditi ſunt partim Aeetæ Colchorũ regi. Apollon. 3.

*Cantatæ herbæ.

Ille grauem medios silicem iaculatus in hostes,
A se depulsum Martem conuertit in ipsos.
Terrigenæ percunt per mutua vulnera fratres:
Ciuilique cadunt acie. gratantur Achiui:
Victorémque tenent: audisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obstitit incepto pudor: & complexa fuisses:
Sed te, ne faceres, tenuit reuerentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agisque
Carminibus grates, & Dijs auctoribus horum.
Draco Hesperius. *Peruigilem superest herbis sopire draconem:*
Qui crista, linguisque tribus præsignis, & vncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ.
Hunc postquàm sparsit Lethæi gramine succi;
Verbáque ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt:
* peruigiles, quæ somnum nunquam prius viderant. *Somnus in*ignotos oculos vbi venit; & auro*
Heros AEsonius potitur: spolióque superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Iason postquam Medeam abductã in Greciam duxit & promisso coniugio sibi copulauit, multis rebus expertus ingenium eius, petijt parentem Aesonem senectute elisum in adolescentiam reduceret, At illa amore nondum deposito, quem ex iuuentute ceperat, nihil negando ei senem constituit herbarumq; genera, quarum scientiam habebat, varijs regionibus quæsita incoquens, postquam animaduertit stipitem, quo versabat herbas, in arborẽ oleam ornatam baccis esse conuersum, quæ quoq; ex desumato aheno in terram deciderant, in herbam lætissimã esse conuersa, maturum tempus existimans, Aesonem interemptum madentibus herbis immisit. &, vt promiserat coniugi, ex senectute in pristinum vigorẽ perduxit.

Hæmoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandeuisque ferunt patres congestáque flamma,
Tura liquefaciunt; indutáque cornibus aurum
Victima, vota facit. sed abest gratantibus Aeson,

Iam

Iam propior leto, seſſilſque ſenilibus annis.
Tum ſic Aeſonides: O cui debere ſalutem
Confiteor coniux, quamquàm mihi cuncta dediſti:
Exceſſitq; fidem meritorum ſumma tuorum:
Si tamen hoc poſſunt (quid enim no carmina poſſunt?)
Dene meis annis: & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrimas, mota eſt pietate rogantis:
** Diſſimulemq; animum ſubijt pater Aeta relictu.*
Non tamen affectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore tuo coniux ſcelus? ergo ego cuiquam
*Poſſe tuæ videor ſpatium * tranſcribere vitæ?*
Non ſinat hoc Hecate, nec tu petis æqua: ſed iſto,
Quod petis, experiar maius dare munus Iaſon.
Arte mea ſoceri longum tentabimus æuum,
*Non annis renouare tuis; modò diua * triformis*
Adiuuet; & præſens ingentibus annuat auſis.
Tres aberant noctes, vt cornua tota coïrent,
Efficerentq; orbem. poſtquàm pleniſſima fulſit,
Et ſolida terras ſpectauit imagine luna;
Egreditur tectis veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fertq; vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus, homines, volucresq;, ferasq;
Soluerat alta quies: nullo cum murmure ſerpens
Sopitæ ſimilis nullo cum murmure ſerpit:
Immotæq; ſilent frondes: ſilet humidus aër:
Sidera ſola micant. ad quæ ſua brachia tendens,
Ter ſe conuertit: ter ſumptis flumine crines
Irrorauit aquis: ternis & hiatibus ora
Soluit: & in dura ſummiſſo poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidiſſima quæq; diurnis
Aurea cum Luna ſucceditis ignibus aſtra,
Tuq; triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris,
Adiutrixq; venis, cantusq;, artesq; Magorum,
Quæq; Magos Tellus pollentibus inſtruis herbis,
Auræq;, & venti, montesq;, amnesq;, lacusq;,

* erga ſe impiũ, qui erga alium eſſet pius.
* tranſmouere, differre. Met. ab iis qui nomina ſiue pecuniam alijs creditorib⁹ trãſcribunt.
* Hecate veneficiorũ auctor, quæ Luna, Proſerpina, Diana.

Dijq; omnes nemorum, Dijq; omnes noctiu adeste:
Quorum ope, cùm volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere suos: concussaque sisto;
Stantia concutio cantu freta: nubila pello;
Nubilaq; induco: ventos abigoq;, vocoq;.
Vipereas rumpo verbis, & carmine fauces:
Viuaq; saxa, sua conuulsaq; robora terra,
Et siluas moueo: iubeoq; tremiscere montes:
Et mugire solum, manesq; exire sepulcris:
Te quoque Luna traho, quamuis * Temesæa labores
Aera tuos minuant: currus quoque carmine nostro
Pallent: & pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetastis: & vnco
Impatiens oneris, collum pressistis aratro.
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
Custodemq; rudem somno sopistis: & aurum
Vindice decepto Graias misistis in vrbes.
Nunc opus est succis; per quos renouata senectus
In florem redeat, primosq; recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt sidera frustra:
Nec frustra volucrum tractus cernuice draconum
Currus adest. aderat demissus ab æthere currus.
Quo simul ascendit; frenataq; colla draconum
Permulsit, manibusq; leues agitauit habenas:
Sublimis rapitur: subiectaq; Thessala Tempe
Despicit, & visis regionibus applicat angues:
Et quas Ossa tulit, quasq; altus Pelion herbas,
Othrysq;, & Pindus, & Pindo maior Olympus,
Perspicit; & placitas partim radice reuellit;
Partim succidit curuamine falcis aënæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi: nec eras immunis Enipeus:
Nec non Pencus, nec non Sperchiades vndæ
Contribuere aliquid, iuncosaq; littora Bœbes.
Carpsit & Euboica viuax Anthedone gramen
Nondum vulgatum, mutato corpore * Glauci.

* à Temesa opp. Brutiorum æris-fodinis celebri. Fast. 5. 471. & Plin 3. 5.

* lib. 13. metam.

Nona dies illam curru, pennisq; draconum,
Nonaq; nox omnes lustrantem viderat agros:
Cùm redijt. neque erant tacti, nisi * odore dracones:
Et tarsen annosæ pellem posuere senectæ.
Constitit aduenies citra limenq; foresq;
Et tantùm cælo tegitur, refugitq; virilis
Contactus: statuitq; aras è cespite binas,
Dexteriore Hecates, at læua parte Iuuentæ.
Has vbi verbenis, siluaq; incinxit agresti;
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrosq; in guttura velleris atri
Conijcit: & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super inuergens liquidi carchesia vini,
Alteraq; inuergens tepidi carchesia lactis,
Verba simul fundit, terrenaq; numina lenit:
Vmbrarumq; rogat rapta cum coniuge regem,
Ne properent artus anima fraudare senilis.
Quos vbi placauit precibusq; & murmure longo;
Aesonis effetum proferri corpus ad aras
Iussit: & in plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stratis porrexit in herbis:
Hinc procul Aesonidæ procul hinc iubet ire ministros:
Et monet arcanis oculos remouere profanos.
Diffugiunt iussi. passis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidasq; faces in fossa sanguinis atri
Tingit: & infectas geminis accendit in aris.
Terq; senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustrat.
Interea calido positum medicamen aëno
Feruet: & exsultat: spumisq; tumentibus albet.
Illic Haemonia radices valle resectas,
Seminaq; & flores, & succos incoquit atros.
Adijcit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lauit, arenas.
Addidit exceptas lunæ de nocte pruinas,
Et Strigis infames ipsis cum carnibus alas,

* herbarum quas conquisierat.

Medea Aesoni reparat iuuentutem.

Inq; virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. nec defuit illis
Squamea * Cinyphei tenuis membrana chelydri,
Viuacisque iecur cerui: quibus insuper addit
Ora, caputq; nouem cornicis secula passæ.
His & mille alijs postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali Barbara munus;
Arenti ramo tamprudem mitis oliuæ
Omnia confudit: summisque immiscuit imæ.
Ecce vetus calido versatus stipes aëno
Fit viridis primò: nec * longo tempore frondes
Induit: & subitò grauidis onerantur oliuis.
At quacunque cauo spumas eiecit aëno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes;
Vernat humus: floresque, & mollia pabula surgunt
Quæ simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis iugulum: veterémque exire cruorem
Passa, replet succis. quos posquam combibit Aeson
Aut ore exceptos, aut vulnere; barba, comæq;
Canitie posita nigrum rapuere colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallórque, situsque:
* Adiectóque cauæ supplentur corpore rugæ:
Membráque luxuriant. Aeson miratur, & olim *
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.

* Lybici. Nam Cynips Lybiæ iuuius.

* & mox deinde.

* angescēte adiectione carnis.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Liber pater vt animaduertit Aesonis senectutem remedijs Medeam expulisse, petit vt suis quoque nutricibus ferret auxilium, essque in adolescentiæ vigorem reduceret. cuius authoritate compulsa eisdem remedijs, quibus Aesonem, in primitias reduxit, Liberóque æternum beneficium dedit.

Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber, & admonitus iuuenes * nutricibus annos
Posse suos reddi, capit hoc à Colchide munus.

I. * Liberi nutrices in iuuentutem reductæ. Nyseidibus lib. 3. 314.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Peliades Peliæ filiæ, vt viderunt arietem ætate grauatum herbis à Medea in agnum transfiguratum, ambitiosius ab ea petere

petere cœperunt, vt Peliæ parenti restitueret quam temporis processione amisisset iuuentutem. Quod vt illa accepit, cupiēs inimicum Iasonis data occasione punire, impulit eas parentem interficere, laceratumque in aheneum feruens dimittere. Quod vt factum est curtum draconibus iunctum conscendit & per aëra elata conspectum inimicorum profugit.

Nēue doli cessent; odium cum coniuge falsum
Phasius assimulat: Peliæq; ad limina supplex
Confugit: atque illā (quoniam grauis ipse senecta est)
Excipiunt natæ. quas tempore callida paruo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dūmque refert inter meritorum maxima, demptos
*Aesonis esse * situs; atque hac in parte moratur;*
Spes est virginibus Pelia subiecta creatis, * squalorē rugas, senium
Arte suum parili reuirescere posse parentem:
Idq; petunt · pretiúmque iubent sine fine paciſci.
Illa breui spatio silet: & dubitare videtur:
Suspenditque animos, ficta grauitate, rogantum.
Mox vbi pollicita est, Quo sit fiducia maior
Muneris huius, ait: qui vestri maximus æuo est
Dux gregis inter oues, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effetas laniger annis
Attrahitur, flexo circum caua tempora cornu:
Cuius vt Hæmonia marcentia guttura cultro
Fodit; & exiguo maculauit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, valídósque venefica succos
Mergit in ære cauo. minuunt ea corporis artus:
Cornuáque exurunt, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aëno. Aries in agnum.
Nec mora, balatum. mirantibus, exsilit agnus:
Lasciuitque fuga: lactantiáque vbera quærit.
Obstupuere satæ Pelia: promissíque postquam
Exhibuere fidem; tum verò impensius instant.
*Ter iuga Phœbus equis in * Ibero flumine mersis* * qua Iberus mare Atlanticū influit
Dempserat; & quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cùm rapido fallax Aeëtias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.

Iámque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes somnus habebat:
Quem dederat cantus, magicæq́ potentia linguæ.
Intrarant iussæ cum Colchide limina natæ:
Ambierántque torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veterémque haurite cruorem;
Vt repleam vacuas iuuenili sanguine venas.
In manibus vestris vita est, ætásque parentis.
Si pietas vlla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri: telísque senectam
Exigite: & saniem coniecto emittite ferro.
His, vt quæque pia est, hortatibus, impia prima est:
Et ne sit scelerata, facit scelus. haud tamen ictus
Vlla suos spectare potest: oculósque reflectunt:
Cæcaque dant sæuis auersæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens subitò tamen alleuat artus.
Semilacérque toro tentat consurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animíque, manusq́.
Plura locuturo, cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in vndis.

Pelias astu Medeæ à natabus suis interimitur.

FAB. V. VI. VII. VIII. ET IX ARGVMENTVM.

Medea fugiens, vt docet Hesiodus, Othryn montẽ Thessaliæ petijt, in quem diluuio Deucalionis Cerambus nympharum auxilio pennis delatus fuit, & in montem Parnassum, qui est altissimus. Hinc Petanen Aeoliæ vrbem relinquens, vidit draconem in saxum esse transfiguratum. Deinde Idæum nemus adijt, in quo Liber Pater Thyeneum filiũ, qui à pastoribus Phrygijs iuuencum abegerat in venàtorem vertit, ne à pastoribus persequentibus agnosceretur: iuuencum verò in cerui effigiem transfigurauit. Transijt & quà Coriti pater paruo conditus est sepulchro: & qua Mæra in canis figuram est conuersa.

Cerampus in auem

Quæ nisi pennatis serpentibus isset in auras,
Non exempta foret pœnæ. fugit alta, supérque

Pelion

Pelion umbrosum, Phlyræáque tecta, supérque
Othryn, & euentu ueteris loca nota Cerambi.
Hæc ope nympharum sublatus in æra pennis,
Cùm grauis infuso tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Aeoliam Pitanen á læua parte reliquit,
Factáque de saxo longi simulacra draconis.
Ideúmque nemus, quo nati furta, iuuencum
Occuluit Liber falsi sub imagine ceruæ:
Quique pater Coryti parua tumulatus arena est:
Et quos Mera nouo latratu terruit agros.

κέραιτος, κάτρος, ergo in Scarabeũ, qui etiã volãt Hesich. Fab. vi. Fab. vij. Fab. viij. Fab. ix.

FAB. X. XI. ET XII.

ARGVMENTVM.

Ab his regionibus digressa Eurypili vrbem contigit, in quã à Iunone Coæ matronæ in cornutas boues transfiguratæ sunt cui conuiciabantur, ægrè ferentes illius impulsu armenta Geryoniæ, rapta ab Hercule, per suos agros acta fuisse. Dehinc Telchinas Ialysios transgressa est: quos, quòd fascinatores essent, & malefici, suo aspectu omnia in peius commutantes, Iuppiter in scopulos versos subiecit mari. Horum regione relicta peruenit in Cæam vrbem, in qua Alcidamas vidit ex filia procreatam columbam.

Eurypylique urbem, quæ Coæ cornua matres
Gesserunt, tunc cum discederet Herculis agmen:
Phœbeámque Rhodon, & Ialysios Telchinas.
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Iuppiter exosus, fraternis subdidit undis.
Transit & antiquæ Carthæi a mœnia Cææ,
Quæ pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

Fab. x. Fab. xi. Fab. xij.

FAB. XIII. ET XIIII.

ARGVMENTVM.

Post hæc lacum Hyries, & Cycni Tempe vidit: in quibus locis cùm Phillius quidam graui amore Cycni Hyries filij teneretur, eiusque imperio volucres indomitas, ac leonem

cepisset, ac vbi manum pati coëgisset, ei tradidisset, neque ideò potitus eo fuisset. indignatus, cùm nouissimè taurum vicisset; petenti puero negauit. Quod ægrè ferens puer cùm se ex præcipiti loco iaceret, in volucrem olorem conuersus est, Hyrie autem mater eius flendo assiduè casum filij sui, in stagnum Deorum misericordia delicuit, quod sui nominis est.

*dicitur ea alibi Teumesia. epitheton autor ab eius tu addidit.

Inde Lucus Hyries videt, & Cycneia Tempe,
Quæ subitus celebrauit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresq́, ferumq́, leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere iussus
Vicerat: & stricto toties* iratus amore
Præmia poscenti taurum suprema negabat.
Ille indignatus, Cupiens dare, dixit: & alto
Desiluit saxo. cunctí cecidisse putabant:
Factus olor niueis pendebat in aëre pennis.
At genitrix Hyrie seruatum nescia, flendo
Delicuitq́: stagnumq́ suo de nomine fecit.

*phyllius dolēs nó se inuicē amari amori viam intercipit.

Cycnus Hyries fil.* in olorem. Fab. xiiij.

FAB. XV. XVI. XVII. XVIII. ET XIX.

ARGVMENTVM.

Ab his locis digressa Medea Pleurona peruenit, in qua vrbe Combe ne à filijs (centum enim peperisse fertur) occideretur, Deorum misericordia effectum est. vt in auem transformaretur. De in Calauream, vbi Latona maximè colebatur, cuius rex cum coniuge in volucres versi sunt. Adijt & Cyllenen vbi Menephron, ne cum matre concumberet, à Ioue in feræ speciem transfiguratus est. Inde profecta vidit Cephisum nepotis sui exitium deflentem, qui ab Apolline in phocam transfiguratus fuerat. Vidit & domum Eumeli Admeti regis filij, lugentis filiam in volucrem cessisse.

Combe in auem

*quod hæc insula primò Latonæ fuerit decreta, etsi postea eam cum Delo commutarit. Fab. xvij. Fab. xviij. Fab. xix.

*Adiacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis,
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureæ* Latoidos adspicit aruz,
In volucrem versi cum coniuge consilij regis.
Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat seuarum more ferarum.
Cephisus procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:

Eumne-

Eumelique domum lugentis in aëre natam.*

*Patras, vbi primus regnauit Eumelus

FAB. XX. & XXI ARGVMENTVM.

Corinthum quoque, vbi Pirene fons est, curru alatis Draconibus vecto accessit, vbi olim è fungis ortos homines seruat. Reuersa tandem vt vidit ab Iasone Creusam Creontis Corinthorum regis filiam sibi prælatam, regiam incendit, arsitque Creusa cum patre: natos quoque suos ex Iasone susceptos interemit. Inspectis itaque miserorum casibus, Athenas fugit: quæ quidem Athenæ Phineum, Peripham, neptemque Polyphemonis volantes videre; ibi enim olim in aues conuersi fuerant.

Tandem vipereis Ephiren P renida pennis
Cont git. hîc veteres æuo mortalia primo
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit noua nupta veneno;
Flagrantémque domum regis male vidit vtroque
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
Vltraque se malè mater Iasonis effugit arma.
Hinc Titania rs ablata Draconibus, intrat*
Palladias arces: quæ te iustissime Phineu,
Téque senex Peripha pariter videre volantes,
Innexámque nouis neptem Polyphemonis alis.

Pluuiales fungi in homines. Fab. xxj.

*quos vnà cũ curru dicitur à Sole seu Titane accepisse.

FAB. XXII. ARGVMENTVM.

Medeam Athenas ingressam, hospitióque susceptam Aegeus rex matrimonio sibi iunxit. Inter hæc Thæseus Aegei filius quem nunquàm antea viderat pater, errore & laboribus plenus aduenit. Quem verita Medea protinus ei venenum parat quod aconitum appellant. Hercules enim cùm ad inferos descendisset, myssus ab Eurystheo vt canem tricipitem ad superos perduceret, cum eum in regionem Ponticam perduxisset, territum ex nouitate aeris vomitum animaduertit profudisse. Notato itaque loco spumam eius conuersam inuenerunt in prætentissimi veneni herbam, quam aconitum nominant, quod in cautibus nascitur.

Spuma Cerberi in Aconitum

Excipit hanc Aegeus fœdo damnandus in vno:
Nec satis hospitium est: thalami quoq; fœdere iungit.
Iámque aderat Theseus proles ignara parenti:*

* id est, ignota. Sic. sæpe Tacit.

Et virtute sua bimarem pacauerat Isthmon.
Huius in exitium miscet Medea, quod olim
Attulerat secum Scythicis Aconiton ab oris.
*Illud * Echidneæ memorant è dentibus ortum*
Esse canis. Specus est tenebroso cæcus hiatu:
Est via decliuis, per quam Tirynthius heros
Restantem, contraq; diem, radiosq; micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Impleuit pariter ternis latratibus auras:
Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concrēsse putant; nactasq; alimenta feracis,
Fecundiq; soli vires cepisse nocendi.
Quæ quia nascuntur dura viuacia caute,
*Agrestes * Aconita vocant. ea coniugis astu*
Ipse parens Aegeus nato porrexit, vt hosti.
Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra;
Cùm pater in capulo gladij cognouit eburno
*Signa sui generis: * facinusq; excussit ab ore.*
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.

* Cerberi, quem ex Echidna monstro natum esse auctor est Hesiodus.

* nata in aconis. 1. cautibus. Plin.

* excutiēdo venenum facinoris instrumentum.

FAB. XXIII. ARGVMENTVM.

Aegeus agnito filio Theseo ingenti lætitia perfusus dies festos indixit, quos agentes Thesei laudes referunt, quemadmodum taurum Marathonium interemisset: vt suem sæuissimam apri Calydonij, ac Erymanthij matrem iuxta Cremyona; vt Procrusten: vt Peripheiam latronem Vulcani filium iuxta Eridaurum: vt Scinem quoque latronem. Referunt præterea Cercionis necem: qui trabes opponebat postibus, ita vt victi exanimarentur ab eis. Scironem quoque Neptuni filium solitum iter facientibus insidias tendere: qui postquàm à Theseo est interfectus, eius fluctibus agitatus propter crudelitatem scopulo inhæsit: vnde Scironides petræ sunt nominatæ ab eius nomine.

At genitor quamquàm lætatur sospite nato;
Attonitus tamen est ingens discrimine paruo
Committi potuisse nefas. fouet ignibus aras:
Muneribúsque Deos implet: feriúntque secures
Collæ torosa boum vinctorum cornua vittis.

Nullus

*Nullus * Erichtidis fertur celebratior illo*
Illuxisse dies. agitant cónuiuia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. te maxime Theseu
Mirata est Marathon Cretæi sanguine Tauri.
Quódque suam securus arat Cromyona colonus,
Munus, opúsque tuum est: tellus Epidauria per te
** Clauigeram vidit Vulcani occumbere prolem.*
*Vidit & immitem Cephisias * ora Procrusten.,*
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusis.
Occidit ille Scinis, magnis male viribus vsus:
Qui poterat curuare trabes: & agebat ab alto
Ad terram latè sparsuras corpora pinus.
*Tutus ad * Alcathoën Lelegeia mœnia limes*
** Composito Scirone patet: sparsísque latronis*
Terra negat sedem, sedem negat ossibus vnda:
Quæ iactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos. scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annósque tuos numerare velimus,
Facta premunt annos: pro te fortissime vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus,
Consonat assensu populi, precibúsque fauentum
Regia: nec tota tristis locus vllus in vrbe est.

* Athenienſib. ab Ericntheo rege. Theſei geſta.

*nam & Clauæ ſuæ Corynæ nomen Periphetas indidit.

*qua Cephiſus Eleuſin preterit,

* Megarã, ſic dictam ab Alchathoo eius inſtauratote.

* proiecto de rupe in mare locũ ſe dignum. Sciron in petram.

FAB. XXIIII. ARGVMENTVM.

Arne cum inſulam Scithona, in qua genita eſſet, hoſti Minoi capta pulchritudine auri vendidiſſet, ne pro meritis ſupplicia penderet, in volucrem monedulam eſt transfigurata quæ adhuc amore ſplendoris eius tenetur

Nec tamen (vsque adeò nulla est sincera voluptas:
Sollicitúmque aliquid lætis interuenit) Aegeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
*Bella parat * Minos, qui quamquam milite, quamquã*
Classe valet; patria tamen est firmissimus ira:
** Androgeique necem iustis vlciscitur armis:*
Antè tamen bello vires acquirit amicas:
Quáque patent aditus volucri freta classe pererrat.

* Cretenſium rex

* ex inuidia per inſidias interfecti ab Aegeo.

Hinc Anaphen sibi iungit, & Astypalcëa regna:
Promissis Anaphen, regna Astypalcëa bello.
Hinc humilem Myconen, cretosaq́ rura Cimoli,
*Florentemq́ * Cythnon, Syron planamq́ Seriphon,*
*Marmoreamq́ Paron, quamq́ impia perdidit * Arne*
Sithonis accepto, quod auara poposcerat auro:
Mutata est in auem, quæ nunc quoque diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.

* Tyron. vnde Mycyll. auro Siphnon: vel viris Siphnon: vel Syron.
* Arne in Monedulam.

FAB. XXV. ARGVMENTVM.

Aeacus Iouis & Aeginæ filius cùm Oenopiam, quam posteà de matris nomine Aeginam appellauit, incoleret, & graui pestilentia Iunonis ira populum amisisset: precibus à Ioue impetrauit, vt quot formicæ in quercu apparuissent, tot versa in hominum facies desideratam multitudinem explerent. Qui quoniam ex huiusmodi animalibus creuerant, Myrmidones sunt appellati: formicæ enim Græcè myrmeces appellantur. Porro sensus hos Cephalo scitcitanti narrat Aeacus.

At non Oliaros, Didymiq́, & Tenos, & Andros,
Et Cyaros, nitidæq́ ferax Peparethos oliuæ
Gnossiacas iuuere rates: latere inde sinistro
Oenopiam Minos petit, Aeacidëa regna.
Oenopiam veteres appellauere: sed ipse
Aeacus Aeginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæq́ virum cognoscere famæ
Expetit. occurrunt illi, Telambonque, minórque,
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur tardus grauitate senili
Aeacus: & quæ sit veniendi caussa requirit.
*Admonitus * patrij luctus, sustirat: & illi*
*Dicta refert * rector populorum talia centum:*
Arma iuues oro pro nato sumpta: piaq́
Pars sis militiæ. tumulo solatia posco.
*Huic * Asopiades, Peris irrita, dixit, & vrbi*
Non facienda meæ: neque enim coniunctior vlla
Cecropidis hac est tellus. ea fœdera nobis.
Tristis abit, Stabuniq́ tibi tua fœdera magno,
Dixit,

* in Minoën ob interfectum filiũ. 459.
* Minos rex Cretæ, quæ hecatonpolis, ob centum vrbes suas, audit.
* Aeacus Aeginæ f. Asopi N.

Dixit; & vtilius bellum putat esse minari,
Quàm gerere, atque suas vbi præ consumere vires.
*Clissis ab Oenopijs etiam nunc * Lyctia muris*
Spectari poterat; cùm pleno concita velo
Attica puppis adest; & portus intrat amicos;
*Quæ * Cephalum patriæq; simul mandata ferebat.*
Aeacidæ longo iuuenes post tempore visum
Agnouere tamen Cephalum: dextrasq; dederunt:
Inq; patris duxere domum. spectabilis heros,
** Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ*
*Ingreditur, ramumq; tenens * popularis oliuæ:*
Ex dextra, leuiq; duos ætate minores
Maior habet, Clyton, & Buten Pallante creatos,
Postquàm congressi prumi sua verba tulerunt
Cecropidæ: Cephalus peragit mandata, rogatq;
Auxilium: fœdusq; refert, & iura parentum:
*Imperiumque petit totius * Acheidos addit.*
Sic vbi mandatum iuuit facundia caussam;
Aeacus in capulo regni nitente sinistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ.
Nec dubiè vires, quas hæc habet insula, vestras
Ducite, &, omnis erit rerum status iste mearum.
*Robora non desunt: superat * mihi miles, & hosti.*
Gratia Dijs, felix, & inexcusabile tempus.
Immo ita si Cephalus, crescat tua ciuibus opto
Vrbs, ait, aduenienti equidem modò gaudia cepi;
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate iuuentus
Obuia processit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius vrbe receptus:
Acacus ingemuit: tristiq; ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna secuta est.
Hanc vtinam vobis possem memorare: sine vllo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos;
Ossa, cinisq; tacent, memori quos mente requiris:
*Et * quota pars illi rerum perijere mearum.*
Dira lues populis ira Iunonis inique

* à Lycto Cretæ vrbe.

* Atheniensem Procrys maritum, oratorem.

* eius enim forma capta est Aurora, etsi repulsa.
* in Attica sua natæ.

* a Minoë.

* plus hic est militū, quàm vel ego egeam, vel hostis velit.

* minima, Pontan. 1.

* Aegina. l 6.113. * humanitàs. accidens.

Incidit exoſæ dictas à * pellice terras.
Dum viſum eſt * mortale malum; tantæq; latebat
Cauſſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem; quæ victa iacebat.
Principio cælum ſpiſſa caligine terras

Peſtilentiæ cauſæ, & deſcriptio.

Preſſit: & ignauos incluſit nubibus æſtus.
Dumq; quater plenis expleuit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem;
Lætiferis calidi ſpirarunt æſtibus Auſtri.
Conſtat, & in fontes vitium veniſſe, lacuſq;;
Milliaq; inculti ſerpentum multa per agros
Erraſſe; atque ſuis fluuios temerraſſe venenis.
Stragē canum primò, volucrumq;, auiumq;, boumq;,
Inq; feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medicaq; recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus agros,
Sponte ſua lanæq; cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæq; in puluere famæ,
Degenerat, palmæ, veterumq; oblitus honorum:
Ad præſepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit; nec fidere curſu
Cerua; nec armentis incurrere fortibus urſi.
Omnia languor habet: ſiluaq;, agriq;, viæq;
Corpora fœda iacent: vitiantur odoribus aurę.
Mira loquar: non illa canes, auidæq; volucres,
Non cani tetigere lupi. dilapſa liquescunt:
Afflatuq; nocent: & agunt contagia latè.
Peruenit ad miſeros damno grauiore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus vrbis.
Viſcera torrentur primò: flammaq; latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet: tepidiſq; arentia ventis
Ora patent: auraq; graues captantur hiatu.
Non ſtratum, non vlla pati velamina poſſunt:
Dura ſed in terra ponunt præcordia; nec ſit

Cor-

Corpus humo gelidum: sed humus de corpore feruet.
Nec moderator adest: inq; ipsos sæua medentes
Erumpit clades: obsuntq; auctoribus artes.
Quò propior quisque est, seruitq; fidelius ægro;
In partem leti citius venit: atque salutis
Spes abijt; finemq; vident in funere * morbi.
Indulgent animis: & nulla, quid vtile, cura est.
Vtile enim nihil est. passim, positoq; pudore
Fontibus, & fluuijs, puteisq; capacibus hærent.
Nec sitis est extincta prius, quàm vita, bibendo.
Inde graues multi nequeunt consurgere: & ipsis
Immoriuntur aquis. aliquis tamen hausit & illas.
Tantaq; sunt miseris inuisi tædia lecti:
Prosiluisse: aut, si prohibent * consistere vires;
Corpora deuoluunt in humum: fugiuntq; penates
Quisque suos: sua cuique domus funesta videtur.
Et quia causa latet; locus est in crimine notus.
Semianimes errare vijs, dum stare volebant,
Adspiceres; flentes alios, terraq; iacentes;
Lassaq; versantes supremo lumina motu.
Membraq; pendentis tendunt ad sidera cæli,
Hic, illic vbi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit esse?
Ni vitam odissem? & cuperem pars esse meorum?
Quo se cumque acies oculorum flexerat; illic
Vulgus erat stratum, veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitataq; ilice glandes.
Templa vides contrà gradibus sublimia longis.
Iuppiter illa tenet. quis non altaribus illis
Irrita tura dedit? quoties pro coniuge coniux,
Pro nato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finiuit in aris?
Inq; manu turis pars inconsumpta reperta est?
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit; & fundit purum inter cornua vinum;
Haud exspectato ceciderunt vulnere tauri?

* morbum. desituri in funus ac mortem.

Ipse ego sacra Ioui pro me, patriáq́, tribusq́,
Cùm facerem natis; mugitus victima diros
Edidit: & subitò collapsa sine ictibus vllis
Exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monitusq́ Deorum
Perdiderat. tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi proiecta cadauera postes.
Ante ipsas, quò mors foret inuidiosior: aras.
Pars animam laqueo claudunt: mortiq́ timorem
Morte fugant: vltroq́ vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant, funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. & iam reuerentia nulla est:
Decq́ rogis pugnant: alienisq́ ignibus ardent.
Qui lacriment, desunt: indefletaq́ vagantur
Natorumq́, virumq́ animæ, iuuenumq́, senumq́.
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Iuppiter ô, dixi, si te non falsa loquuntur
Isse sub amplexus Asopidos Æginæ;
Nec te magne pater nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde sepulcro.
Ille notam fulgore dedit, toni truq́, secundo.
Accipio, sintq́ ista precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Fortè fuit iuxta patulis rarissima ramis
Sacra Ioui quercus de semine Dodonæo.
Hîc nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoq́ suum seruantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem pater optime, dixi,
Tu mihi da ciues: & inania mœnia supple.
Intremuit, ramisq́ sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. pauido mihi membra timore
Horruerant: stabantq́ comæ: tamen oscula terræ,

Robori-

& vnde viscera penitè vitiata, in ipsis fibris notas quibus aruspicum cõsectaræ nituntur, non ostendunt.

* sine vllo honore sepulturæ.

Roboribúsque dedit: nec me sperare fatebar:
Sperabam tamen: atque animo mea vota fouebam.
Nox subit: & curis exercita corpora somnus
Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et rami totidem, totidémque animalia ramis
Ferre suis visa est; pariterq; tremiscere motu;
Granuferumq; agmen subiectis spargere in aruis.
Crescere quod subitò maius, maiusq; videtur;
Ac se tollere humo; rectoq; assistere trunco;
Et maciem, numerumq; pedum, nigrumq; colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit: damno vigilans mea visa: queror q;
In superis opis esse nihil. at in ædibus ingens
Murmur erat; vocesq; hominum exaudire videbar
Iam mihi desuetas. dum suspicor has quoque somni
Esse; venit Telamon properus foribusq; recluſis,
Speq; fideq; pater, dixit, maiora videbis.
Egredere. egredior: qualesq; in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Adspicio, noscoq;. adeunt: rogemq; salutant.
Vota Ioui soluo; populisq; recentibus vrbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros:
Myrmidonasq; voco; nec origine nomina fraudo. Formicæ in Myrmidonas.
Corpora vidisti; mores, quos antè gerebant,
Nunc quoq; habent. parcũ genus est, patiensq; laborum,
Quæsitiq; tenax, & quod quæsita reseruet.
His te ad bella pares annis, animisq; sequentur;
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.

FAB. XXVI. ARGVMENTVM.

Cephalus refert inuicem Aeaco de donis, Procride coniuge, & cur, aut vnde telum gereret. Cùm enim Cephalus in mõte Hymetto Atticæ regionis venaretur, ab Aurora ob speciem raptus est: quem vt comperit Dea Procridis prioris coniugis amore implicitum à se velle diuertere, fecit vt mutata specie remissus Athenas contenderet, eamque pollicitis, muneribusq;

tentaret, an pudicitiam puram posset seruare. Pluribus itaque rebus ad visum feminarum comparatis, quibus capi posset, fallacia mentem Procridis elicuit: Quod vt illa comperit à marito se esse deceptam, pudore exterrita, vt conspectum eius vitaret, altis se recondidit saltibus. Cephalus autem amoris impatientia, cùm eius absentiam ferre non posset, precibus impetrauit, vt ad se rediret: reuersaque canem ei dedit velocissimum, & iaculum inexitabile, quod nunquam frustra iaceretur.

Talibus, atque alijs longum sermonibus illa
Cephalus in aliam figuram ab Aurora mutatus. *Impleuere diem. lucis pars optima mense*
Esi data, nox somnis. iubar aureus extulerat sol:
Flabat adhuc Eurus; redituráque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conueniunt. sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fraterá, viros ad bella legebant:
Phocus in interius spatium, pulcrosq, recessus
Cecropidas duxit; cum queis simul ipse resedit.
Cephalon Deionei F. Aeoli N. *Adspicit Aeoliden ignotæ ex arbore factum*
Ferre manu iaculum; cuius fuit aurea cuspis.
Pauca prius medijs sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædisq, ferinæ.
Quæ tamen è silua teneas hastile recisum,
Iamdudum dubito: certè, si fraxinus esset;
Fulua colore foret: si cornus; nodus inesset.
Vnde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum iaculabile nostri.
Excipit Actæis è fratribus alter; &, Vsum
Maiorem specie mirabere, dixit, in isto.
* Phocus Psamathes F. Nerei N. *Consequitur quodcumq, petit; fortunaq, missum*
Non regit; & resilit nullo referente cruentum.
* pudebat dicere se ob pulchritudinē suā ab vxore accepisse. *Tum vero iuuenis* Nereius omnia quærit:*
Cur sit, & vnde datum; quis tanti muneris auctor.
*Quæ petit, ille refert, & cetera nota: * pudore,*
Quæ tulerit mercede, silet: tactusq, dolore
Coniugij amisse, lacrimis ita fatur obortis:

Hoc

Hoc me nate Dea (quis posset credere?) telum
Flere facit, facietq; diu: si viuere nobis
Fata diu dederint. hoc me cum coniuge cara
Perdidit: hoc vtinam caruissem munere semper.
Procris erat, si fortè magis peruenit ad aures
Orethyia tuas, magnæ soror Orithyiæ.*
Si faciem, moresq; velis conferre duarum,
Dignior ista rapi. pater hanc mihi iunxit Erechtheus:
Hanc mihi iunxit amor. felix dicebar, eramq;:
Non ita dijs visum est: & nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra iugalia mensis;
Cùm me cornigeris tendentem retia ceruis
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea manè videt pulsis Aurora tenebris:
Inuitúmque rapit. liceat mihi vera referre
Pace Deæ: quòd sit roseo spectabilis ore;
Quòd teneat lucis, teneat confinia noctis;
** Nectareis quòd alatur aquis: ego Procrin amabam:*
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coitusq; nouos, thalamosq; recentes,
Primáque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Dea est. &, siste tuas ingrate querelas:
Procrin habe, dixit. quòd si mea prouida mens est;
Non habuisse voles. meq; illi irata remisit.*
Dum redeo, mecumq; Deæ memorata retracto;
Esse metus cœpit, ne iura iugalia coniux
Non bene seruasset. facies, ætasq; iubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed & hæc erat, vnde redibam,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quærere quod doleam, statuo: donisq; pudicam
Sollicitare fidem. fauet huic Aurora timori:
Immutatq; meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo non cognoscendus Athenas:
Ingrediorq; domum. culpa domus ipsa carebat:
Cæstaq; signa dabat: dominoq; erat anxia rapto.

* Lib. 6. 607. Procris Cephali vxor.

* rore, vnde mella, & alia dulciss. medicamẽta.

* permisit ad Procrin meam reditem.

*Proci in Erectei F.

Vix aditus per mille dolos ad Erechthida factus.
Vt vidi; obstupui: meditatáque pœnè reliqui
Tentamenta* fide: malè me, quin vera faterer,
Continui malè quin, vt oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderióque dolebat
Coniugis erepti. tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit; quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam; quoties tentamina nostra pudici
Reppulerint mores? quoties ego, dixerit, vni
Seruor, vbicúmque est: vni mea gaudia seruo.
Cui non ista* fide satis experientia sano
Magna foret? non sum contentus: & in mea pugno
Vulnera: dum census dare me promitto; loquendo,
Muneráque augendo, tandem dubitare coegi.
Exclamo, mala pectora detego. fictus adulter,
Verus eram coniux: me perfida teste teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Insidiosa malo cum coniuge limina fugit:
Offensaq; mei genus omne perosa virorum
Montibus errabat studijs operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Peruenit: orabam veniam; & peccasse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus; si munera tanta darentur.
Hæc mihi confesso læsum prius vlta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam si parua dedisset
Dona, canem munus; quem cùm sua traderet illi
Cynthia; Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & iaculum; quod nos, vt cernis, habemus.

* pro fidei- vt lib. 3. 341.

* vt modò 729.

FAB. XXVII. ARGVMENTVM.

Thebani, Naiadibus, Nymphisque futura prædicentibus, Themidis Deæ obscura dantis responsa templum euerterunt. Indignata Dea feram vulpem immisit, quæ pecora, & agrestes vexabat.

vexabat. Ad quam opprimendam cum reliqua Græciæ iuuentute conuenit Cephalus cum iaculo & Lælape cane à Procride accepto. Qui cùm missus vulpem persequeretur, effetque Cephalus telum conecturus, vtrumque adspexit in saxum commutatum.

Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe mirandum: nouitate mouebere facti.
Carmina Naiades non intellecta priorum
** Soluunt ingenijs; & * præcipitata iacebat*
Immemor ambagum vates obscura suarum,
Scilicet alma Themis; nec talia liquit inulta.
*Protinus * Aonijs immissa est bellua Thebis:*
Cessit & exitio multis. pecoriq; sibiq;
Ruricolæ pauere feram, vicina iuuentus
Venimus; & latos indagine cinximus agros.
Illa leui velox superabat retia saltu:
Summáque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus; quos ilia sequentes
Effugit; & cœtum non segnior alite ludit.
*Poscor & ipse meum consensu * Lælapa magno.*
(Muneris hoc nomen) iamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi; colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat; nec iam poteramus, vbi esset,
Scire; pedum calidus vestigia puluis habebat:
Ipse oculis ereptus erat. non ocyor illo
*Hasta, nec * exutæ contorto verbere glandes,*
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu.
** Collis apex medijs subiectis imminet aruis.*
Tollor in hunc: capioq; noui spectacula cursus:
Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est; nec limite calcida recto,
In spatiumq; fugit: sed decipit ora sequentis:
*Et redit in gyrum, * ne sit suus impetus hosti.*
Imminet hic: sequiturq; patrem: similisq; tenenti
Non tenet; & vanos exercet in aëre morsus.
Ad iaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea; dum digitos amentis addere tento;

* explicant.
* despecta neglectum habebatur.
* Bœotijs, cuius Aonia pars est. sunt verò multæ eoq; distinguit.
* ab impetu eius simili turbini qui λαῖλαψ.
* emissæ funda
* Temnessas nominatur apud Paus. Boeot.
* vt vim canis in celeritate positam flexionibus frangat & eludat.

Canes & vulpes in faxa.

Lumina deflexi: reuocataq; rursus eôdem
Rettuleram: medio (mirum) duo marmora campo
Adspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet inuictos ambos certamine cursus
Esse Deus voluit; si quis Deus affuit illis.

FAB. XXVIII. ARGVMENTVM.

Cephalus cum Dianæ studio feras assiduè persequeretur, sæpeque ex nimio æstu refrigerari cupiens auram inuocaret, nympham aliquis arbitratus vocari, Procridi eius vxori indicauit. At illa in virgultis se recondidit, vt specularetur an esset aliqua aura nomine, cuius ille cupiditate impulsus à se alienaretur. Cephalus procul speculatus moueri virgulta, dum latere feram existimat eo loco, reconditam iaculo emisso coniugem imprudens interfecit. Itaque teli, quod marito dederat, Procris ob iram Auroræ vim maximo cum ipsius viri luctu experta est.

* quia Cephalus se ab eo dixerat perditum. 694.

Hactenus: & tacuit. Iaculo quod crimen in ipso est?*
Phocus ait. iaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam. iuuat ô meminisse beati
Temporis, Aeacide quo primos ritè per annos
Coniuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor socialis habebat:
Nec Iouis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Vlla erat: æquales vrebant pectora flammæ.
Sole serè radijs feriente cacumina primis
Venatum in siluas iuueniliter ire solebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa solebant.
Tutus eram iaculo. sed cùm satiata ferinæ
Dextera cædis erat; repetebam frigus, & vmbram;
Et quæ de gelidis exibat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram exspectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam:
Meq; iuues: intresq; sinus gratissima nostros:

Vtq;

Vtq; facis, releuare velis, quibus vrimur, æstus.
Forsitan* addiderim (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sum solitus, tu me reficisq; foues q;:
Tu facis, vt siluas, vt amem loca sola: meoq;
Spiritus iste tuus semper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis: noménque auræ tam sæpe vocatum
Esse putat Nymphæ. Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguaq; refert audita susurra.
Credula res amor est. subito collapsa dolore,
Vt mihi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore se miseram, se fati dixit iniqui.
Deq; fide questa est: & crimine concita vano,
Quod nihil est, metuit: metuit sine corpore nomen:
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat: sperataq; miserrima falli:
Indicioq; fidem negat: &, nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Posteraq; depulerant auroræ lumina noctem:
Egredior: siluasq; peto: * victorq; per herbas,
Aura veni dixi, nostroq; medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse. Veni tamen optima dicens,
Fronde leuem rursus strepitum faciente caduca
Sum ratus esse feram: telumq; volatile misi.
Procris erat; medioq; tenens in pectore vulnus,
Hei mihi, conclamat. vox est vbi cognita fidæ.
Coniugis; ad vocem præceps, amensq; cucurri.
Semianimem & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum) de vulnere dona trahentem
Inuenio: corpusq; meo mihi carius vlnis
Mollibus attollo: scissaq; à pectore veste
Vulnera sæua ligo: conorq; inhibere cruorem:
Neu me morte sua sceleratum deseratoro.

* potui addidisse

* voti compos, cùm fatiata ferinæ Dextera cædis erat. 810.

Viribus illa carens, & iam moribunda coëgit
Hæc se pauca loqui: Per nostri fœdera lecti,
Perq; Deos supplex oro, superosq;, meosq;,
Per si quid merui de te benè, perq; manentem
Nunc quoq; cum pereo, causſam mihi mortis, amorem,
* ne in meo thalamo colloces. lib. 2. 526. *Ne thalamus Auram patiare * innubere nostris.*
Dixit, & errorem tum demique nominis esse
Et sensi, & docui. sed quid docuisse iuuabat?
Labitur; & paruæ fugiunt cum sanguine vires:
Dumq; aliquid spectare potest; me spectat; & in me
Infelicem animam, nostroq; exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrimans heros memorabat; & ecce
Aeacus ingreditur duplici cum prole, nouoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VIII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Minos Iouis & Europæ filius, cùm propter Androgeum filium interemptum ab Athenienſibus pœnas repeteret; Megaram, qua in vrbe regnabat Niſus, acceſsit, animo enim conceperat, ea expugnata, occiſisque hoſtium præſidijs, ſe facile victoriam conſecuturum. Inter quæ Scylla Niſi filia ſæpe murum aſcendit delectandi gratia, propter lapides eius vocales. ſiquis enim eos calculo percuſiſſet, haud aliter ac pulſata cithara inſonabant: Apollo enim ædificando muro nauaturus operam, lyram ſuper lapides depoſuit: cuius ſonus in eos tranſijt. E muro igitur Minoem vrbi aſsidentem, cultu regali bellicis rebus intereſſe vt animaduertit, pulchritudine eius exarſit, & cum potiundi nullam viam inueniret aliam, victorem, hoſtem fecit, purpureum patri dormienti crinem abſcindens, quo patriæ fata continebantur: quem cùm reſeratis portis accepto hoſte ad Minoem pertuliſſet, ille impium factum auerſatus eſt. Nouiſsimè eam nauigio recipere noluit, patre iam in auem transfigurato, qui Græcis haliaëtus dicitur, & perſequente filiam illa quoque in volucrem Cirin verſa eſt.

Iam

IAm nitidum retegente diem, noctisq́; fugante
Tempora Lucifero; cadit Eurus; & humida surgunt
Nubila, dant placidi cursum redeuntibus austri
* Acacidis, Cephalóque; quibus feliciter acti
Ante exspectatum portis tenuere petitos.
Interea Minos * Lelegeia littora vastat:
Prætentâtque sui vires Mauortis in vrbe
Alcathoë; quam Nisus habet; cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna: duúq;
Inter vtrúmque volat dubijs victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam * proles Latonia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus eius inhæsit.
Sæpe illuc solita est adscendere filia Nisi;
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo;
Tunc cùm pax esset bello quoque sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamq; mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaq́; equosq́; habitusq́; * Cydoneasq́; pharetras.
Nouerat ante alios faciem ducis * Europæi,
Plus etiam, quàm nosse sat est. hac iudice, Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis;
In galea formosus erat; seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum; clypeum sumpsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis:
Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
Imposito calamo patulos sinuauerat arcus:
Sic Phœbum sumptis iurabat stare sagittis.
Cùm verò faciem dempto nudauerat ære;
Purpureusq́; albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi; spumantiaq́; ora regebat;
Vix sua, vix sanè virgo Nisæa compos

* conscripto in Oenopia militi.
* Megarensia ædificata à Lelege Aegyptio, ibidē rege. Paus. vide sup. l. 7. 444.
* operam ad murum ædificandū Alcathoo præstiturus.
* Cretenses ab opp. Cydonia,
* Minois à matre Europa.
Scylla in Minois amorem incidit.

Mentis erat. felix iaculum, quod tangeret ille;
Quæq; manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus è summis in Gnossia mittere corpus
Castrá; vel æratas hosti recludere portas:
Vel si quid Minos aliud velit. vtq; sedebat
*Cretensis, à Dicte mónte Cretæ. Candida * Dictæi spectans tentoria regis,
Leter, ait, doleámne geri lacrimabile bellum,
In dubio est. doleo, quod Minos hostis amanti est.
Sed nisi bella ferent; nunquam mihi cognitus esset.
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obside me comitem, me pacis pignus haberet.
* sic lib. 6. 490. & alibi sæpe. Si quæ te peperit, talis, pulcherrima regum,
Qualis es ipse, fuit, meritò Deus arsit in illa.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possim castris insistere regis,
Fassaq; me, flammasq; meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi tantùm patrias ne posceret arces.
* sc. voti. i. compos voti. hic Fast. 3. 269. & hîc infrà 80. Nam perean potius sperata cubilia; quàm fim
Proditione * potens. quamuis sæpe vtile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta gerit certè pro nato bella perempto:
Et caussaq; valet, caussámq; tuentibus armis.
Vt puto, vincemur. qui si manet exitus vrbem,
Cur suus hæc illi referet mea mœnia Maurors?
Et non noster amor? melius sine cæde, moraq;
Impensaque sui poterit superare cruoris.
Nam metuo certè, nequis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens: quis enim tam durus, vt in te
Dirigere immitem non inscius audeat hastam?
Cœpta placent: & stat sententia, tradere mecum
Dotalem patriam: finémque imponere bello.
Verùm velle parum est. aditus custodia seruat:
Claustraq; portarum genitor tenet. hunc ego solum
Infelix timeo: solus mea vota moratur.

Dij

Dij facerent sine patre forem. sibi quisque profectò
Est Deus: ignauis precibus fortuna repugnat.
Altera iamdudum succensa cupidine tanto
Pardere gauderet, quodcumque; obstaret amori.
Et cur vllo foret me fortior ire per ignes,
Et gladios ausim. neque ad hoc tamen ignibus vllis,
Aut gladijs opus est. opus est mihi crine paterno.
Ille mihi est auro pretiosior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem:
Talia dicenti curarum maxima nutrix
Nox interuenit. tenebrisque audacia creuit.
Prima quies aderat: qua curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus) fatalia nata parentem
Crine suum spoliat: prædaque potita nefanda
Fert secum spolium sceleris; progressaque porta*
Per medios hostes (meriti fiducia tanta est)
Peruenit ad regem. quem sic affata pauentem est:
Suasit amor facinus: proles ego regia Nisi
Scylla tibi trado patriamque, meosque penates:
Præmia nulla peto, nisi te. cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. sceleratáque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit;
Turbatúsque nouo respondit imagine facti:
Dij te summoueant o nostri infamia sæcli
Orbe suo tellúsque tibi, pontúsque negetur,*
Certè ego non patiar Iouis incunabula Creten,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: &, vt leges captis iustissimus auctor
Hostibus imposuit; classis retinacula solui
Iussit; & erato impleri remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit;
Consumptis precibus violentam transit in iram:
Intendensque manus passis furibunda capillis,

* sceleratum munus. vers. 94.

\+ Alludit ad legem Pompeiam qua paricidæ cum simia, gallo, & serpente insuti culeo in mare projciebantur.

Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relicta
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis immitis? cuius victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. nectе data munera, nectе
Nostер amor mouit. nec quod spes omnis in vnum
Te mea congesta est? nam quò deserta reuertar:
In patriam? superata iacet. sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. patris ab ora,
Quem tibi donaui? riues odere* merentem:
* Finitimi exemplum metuunt. obstruximus orbem
Terrarum nobis; vt Crete sola pateret.
Hanc quoque si prohibes; & nos ingrate relinquis;
Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniæq; Tigres, Austróque agitata Charybdis.
Nec Ioue tu natus: nec mater imagine tauri
Lusa tua est. generis falsa est ea fabula. verùm
Et ferus, & captus nullius amore iuuencæ
Qui te progenuit, taurus fuit. * exige pœnas
Nisi pater, gaudete malis modo prodita nostris
Mœnia: nam fateor, merui: & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat. cur qui vicisti crimine nostro,
* Insequeris crimen? scelus hoc patriæq; patríque;
Officium tibi sit. te vero coniuge digna est:
* Quæ toruum ligno decepit adultera taurum;
Discordémque vtero fetum tulit. ecquid ad aures
Perueniunt mea dicta tuas; an inania venti
Verba ferunt; vidémque tuas ingrate carinas?
* Iam iam Pasiphaën non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miseram properare iubet; diuulsáque remis
Vnda sonat: mecúmque simul* mea terra recedit.
Nil agis ô frustra meritorum oblite meorum:
Insequar inuitum: puppimque amplexa recurua
Per freta longa trahar, vix dixerat: insilit vndis:
Consequitúrque rates faciente Cupidine vires:

Grossiacq;

* quia reipsa odio sum digna
* Finitimi timent ne idem apud ipsos perpetrem.
* gaudendo de infelici & digno exitu meæ proditionis.
* damnas, & veluti vlciscеris.
* Pasiphaë mater Minotauri.
* sic Catull. in Nuptijs Pelei: Iam iam nulla viro &c.
* quia videtur recedere nauibus abeuntibus

Gnossiacæq; heret comes inuidiosa carinæ.
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modò factus erat fuluis Halyætus in alis)
Ibat; vt hærentem rostro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimisit: & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit: plumis in auem mutata vocatur
Ciris: & à tonso est hoc nomen adepta capillo.

Nisus rex in Haliætũ, Scylla in Cirim.

ἀπὸ τοῦ κείρειν.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Minos victor cum Atheniensibus stipendium imposuisset, & nobilium liberi quotannis ad Labirynthum a Dædalo factum mitterẽtur; qui Minotauro obiicerentur; quem Pasiphaë Solis filia Minois vxor eiusdem Dædali fabri ope iuncta tauro enixa fuerat; tertio stipendio Theseus Aegei & Aethræ filius in insulam Cretam deuectus, Ariadnes Minois & Pasiphaes filiæ, quæ eius pulchritudine exarserat, amore periculum capitis effugit. Digrediens itaque Athenas cum virgine abducta in Diam insulam appulit: ibique Ariadnen dormientem inde soluens reliquit. desertam autem à Theseo liber Pater sibi copulauit: vtque sui in eam amoris memoria exsisteret, eius coronam in cælum transtulit.

*Vota Ioui Minos taurorum sanguine * centum*
Soluit & egressus ratibus Creteida terram
Contigit: & spolijs decorata est regia fixis.
Creuerat opprobrium generis: fœdúmque patebat
Matris adulterium monstri nouitate biformis.
Destinat hunc Minos thalami remouere pudorem:
Multiplicique domo, cæcísque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
*Ponit opus: * turbátque notas & limina flexu*
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non secus ac liquidis Phrygius Meander in vndis
Ludit; & ambiguo lapsu refluítque, fluítque:
Occurrénsque sibi venturas adspicit vndas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipse reuerti

* hecatombe.

* signa ea quibus loca facile discernuntur, efficit vt incerta sint & dubia.

Ad limen potuit. tanta est fallacia tecti,
Quo postquàm geminam tauri, iuuenisque figuram
Clausit; & Actæo bis pastum sanguine monstrum
Tertia sors annis domuit repetita nouenis;*
Vtq; ope virgineæ nullus iterata priorum
Ianua difficilis filo est inuenta relicto;
Protinus Aegides rapta Minoide Diam
Vela dedit: comitémque suam crudelis in illo
Littore destituit desertæ, & multa quærenti*
Amplexus & opem Liber tulit. vtque perenni
Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cælo: tenues volat illa per auras:
Dúmque volat; gemmæ nitidos vertuntur in ignes:
Consistúntque loco, specie remanente coronæ,
Qui medius nixique genu est, anguémque tenentis.

* fortitione enim tertia. i. nono anno, eductus est Theseus.

¶Elegantissimè querelam eius &c. exsequitur Fast. 3.

471 Corona Ariadnes in sidus cælestc.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Dædalus Eupalami filius supradictus, cùm propter commissa Minoen, à quo clausus tenebatur, fugere vellet, pẽnas sibi & filio Icaro aptauit, quibus vt volucres profugerent regis imperium. Quorum Icarus, quia præceptis parentis obtemperare nequiuit, in mare decidit, quod eius nomine Icarium dictum est; Dedalus autem in Siciliam ad Cocalum regẽ profugit, sepulto filio in insula illi mari in quod ceciderat, vicina: quæ de eius quoque nomine Icaros dicta est. Patrem autem filium sepelientem vidit Perdix, sororis ipsius Dædali filius, eiusque casum cum gaudio tulit. nam cùm a matre fratri datus esset in disciplinam, quia primus serram inuenerat ob inuidiam ingenij ex muro a Dædalo præcipitatus est: cui Minerua opem tulit: ant è enim quàm terram cotingeret, ab ea in volucrẽ est versus, quæ à nomine eius perdix vocatur.

Dædalus interea Creten, longúmque perosus
Exilium, tactúsque loci natalis amore,
Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, & vndas
Obstruat: at cælum certè patet: ibimus illac.
Omnia possideat: non possidet aëra Minos.
Dædalus volucer. *Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:*
Naturámque nouat. nam ponit in ordine pennas

A mi-

A minima cœptas, longam breuiore ſequente,
Vt cliuo creuiſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit auenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compoſitas paruo curuamine flectit;
Vt veras imitetur aues puer Icarus vna
Stabat: & ignarus ſua ſe tractare * pericla*
Ore renidenti, modò quas vaga mouerat aura,
Captabat plumas: flauam modò pollice ceram
Mollibat; luſúque ſuo mirabile patris
Impediebat opus, poſtquàm manus vltima cœpto
Impoſita eſt; geminas opifex, librauit in alas
Ipſe ſuum corpus: motáque pependit in aura.
Inſtruit & natum: Medióque vt lumite curras,
Icare, ait, moneo, ne, ſi demiſſior ibis,
Vnda grauet pennas: ſi celſior, ignis aduret.
Inter vtrúmque vola: nec te ſpectare Booten,
Aut Helicen iubeo, ſtrictúmque Orionis enſem:
Me duce carpe viam: pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus, monitúſque genæ maduere ſeniles
Et patriæ tremuere manus. dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: penníſque leuatus
Antè volat: comitíque timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido.
Hortatúrque ſequi: damnoſíſque erudit artes:
Et mouet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces:
Aut paſtor baculo, ſtiuæq; innixus arator
Vidit: & obſtupuit: quiq; æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe deos. & iam Iunonia Icua
Parte Samos fuerat, Delóſque, Paróſque relictæ:
Dextra Lebynthos erat, fecundáque melle Calymna:
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu:
Deſeruitque ducem· cælíque cupidine tactus
Altius egit iter: rapidi vicinia ſolis

* quæ ipſum erant in vitæ periculum.

Icari volatus.

Mollit odoratas pennarũ vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigióque carens non vllas percipit auras:
Oráque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua: quæ nomen traxit ab illo. 230
At pater infelix, nec iam pater, Icare dixit,
Icare, dixit, vbi es? qua te regione requiram?
Icare dicebat: pennas adspexit in vndis:
Icarium mare. *Deuouitque suas artes: corpúsque sepulchro*
Icaros insula. *Condidit: & tellus à nomine dicta sepulti.* 235
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix:
Et plausit pennis: testatáque gaudia cantu est,
Vnica tunc volucris nec visa prioribus annis,
Factáque nuper auis, * *longum tibi Dædale crimen.* 240
*non intermoriturum. *Námque huic tradiderat fatorum ignara docendam*
Progeniem germana suam, natalibus actis
Perdix in auem. *Bis puerum senis, animi ad præcepta capacis.*
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferróque incidit acuto 245
Perpetuos dentes: & serræ repperit vsum
Primus, & ex vno duo ferrea brachia nodo
* Serræ descriptio. * *Iunxit; vt æquali spatio distantibus illis*
Altera pars staret; pars altera duceret orbem.
Dedalus inuidit: sacráque ex arce Mineruæ 250
Præcipitem misit lapsum mentitus. at illum,
Quæ fauet ingenijs: excepit Pallas: auémque
Reddidit: & medio velauit in aëre pennis.
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas,
Iné pedes abijt. nomen, quod & antè, remansit. 255
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit:
Nec facit in ramis, altóque cacumine nudos.
Propter humum volitat: ponitque in sepibus oua:
Antiquique memor metuit sublimia casus.

FAB. IIII. ARGVMENTVM

Oeneus Parthaonis filius quia in sacrificio cogendorum fru-ctuum

Anum conſultò præterierat Dianam; aper ab ea miſſus eſt, qui Calydoniæ agros vaſtaret. Perſeuerante Oeneo in deſpectu dea; Meleager eius filius conuocatis Græciæ principibus, aprum patris iuſſu venari ingreſſus eſt. cum quibus Atalanta Iaſij Arcadiæ regis filia, ex Arcadia digreſſa eſt; quæ prima aprum vulnerauit. Cuius virtutem & ſpeciem miratus Meleager interempto apro exuuias ei conceſsit: quas Plexippus, Toxeus, Agenor, Meleagri auunculi virgini ereptas cum interitu rependerunt. At Althea mater Meleagri vt fratrũ cædem accepit; ſtipitem fatalẽ conditũ à Parcis, in quo vita Meleagri continebatur, flamma peruſsit. Quo conſumpto, Meleager extinctus eſt: cuius interitu forores inter fiendum in volucres conuerſæ, è fratris nomine Meleagrides cognominantur.

Iámque fatigatum tellus Aetnæa tenebat
Dædalon: & ſumptis proſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur: iam lamentabile Athenæ
*Pendere deſierant Theſea*laude tributum,* *facinore Theſei laudabili.
Templa coronantur: bellatricémque Mineruam
Cum Ioue, Diſque vocant alijs: quos ſanguine voto
Muneribúſque datis, & acerris turis honorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga fama per vrbes
Theſeos: & populi, quos diues Achaia cepit,
Huius opem magnis implorauere periclis.
Huius opem Calydon, quamuis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petijt prece. cauſa petendi
Sus erat infeſtæ famulus, vindéxque Dianæ.
Oenea námque ferunt plenis ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua tuina Lyæo,
**Palladios flauæ latices libaſſe Mineruæ.* *oleum à Pallade inuentum.
*Cœptus ab*agricolis ſuperos peruenit ad omnes* *ruſticis numinibus,
Ambitioſus honor: ſolas ſine ture relictas
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.
*Tangit & ira Deos. At non*impune ferimus,* *patiemur ab ira impunitum.
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneios vltorem ſpreta per agros
*Miſit*aprum: quanto maiores herbida tauros* *Calydonij apri deſcriptio.
Non habet Epirus: ſed habent ſicula arua minores.
Sanguine & igne micant oculi: riget horrida ceruix:

* abest hic versus ab Aldi editione.

*Et setæ rigidis similes hastilibus horrent:
Stántque velut vallum, velut alta hastilia setæ.
Feruida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis:
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.

* herbescentes.

Is modò crescentes segetes proculcat in *herbæ:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercipit. area frustra,
Et frustra exspectant promissas horrea messes.
Sternuntur grauidi longo cum palmite fetus,
Baccáque cum ramis semper frondentis oliuæ.
Sæuit & in pecudes. non has pastórue, canisue,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugunt populi: nec se nisi mœnibus vrbis
Esse putant tutos: donec Meleagros, & vnà
Lecta manus iuuenum caluere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,
Alter equo, primáq; ratis molitor Iason,
Et cum Pirithoo felix concordia Theseus,

* Toxeus & Plexippus Thestij filij.

Et duo* Thestiadæ, & proles Aphareïa Lynceus,
Et velox Idas, & iam non femina Cæneus,
Leucippúsque ferox, iaculóq; insignis Acastus,

*Eurytus & Cretus, filij Actoris cognomento Neptuni familiares amici Phylei Paus. in Eliacis.

Hippothoúsq;, Dryasq;, & cretus Amyntore Phœnix,
*Actoridæq; parens, & missus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis,

* Admeto Pheretis filio.

Cúmque* Pheretiade, & Hyantæo Iolao
Impiger Eurytion, cursúque inuictus Echion,
Nerituísque Lelex, Panopeúsque Hylcusq;, feroxq;
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis
Penelopéque socer, cum Parrhasio Ancæo,
Ampycidésque sagax, & adhuc à coniuge tutus
Oeclydes; nemoriséque decus* Tegæa Lycæi.

* Atalanta patria Tegeatis. Paus. Arcad.

Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
Crinis erat simplex nodum collectus in vnum:
Ex humero pendens resonabat eburnea læuo

Telorum

Telorum custos: arcum quoque læua tenebat.
Talis erat cultu facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
Hanc pariter vidit, pariter Calidonius heros
Optauit renuente Deo: flammàsque latentes
Hausit, &, O felix si quem dignabitur, inquit,
Ista virum: nec plura sinit tempúsque pudórque
Dicere: maius opus magni certaminis vrget.
Silua frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas;
Incipit à plano: deuexáque prospicit arua.
Quò postquàm venere viri; pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
*Signa pedum: cupiúntque suum reperire*periclum.*
Concaua vallis erat: quò se dimittere riui
Assuerant pluuialis aquæ: tenet ima lacunæ
Lenta salix, vluæq; leues, iuncíque palustres,
Viminàque, & longæ parua sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, vt excussis elisus nubibus ignis.
*Sternitur incursu nemus: &*propulsa fragorem*
Silua dat. exclamant iuuenes: protentáque forti
Tæla tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit, spargítque canes, vt quisque furenti
Obstat: & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit: truncoq; dedit leue vulnus acerno.
Proxima si nimijs mittentis viribus vsa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito:
Longius it: auctor teli Pagasæus Iason.
Phœbe, ait, Ampycides, si te coluíque, coloq;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
**Qua potuit precibus Deus annuit. ictus ab illo est,*
Sed sine vulnere, aper: ferrúmque Diana volanti
Abstulerat iaculo: lignum sine acumine venit.
Ira feri mota est: nec fulmine lenius arsit.
**Emicat ex oculis, spirat quoque pectore flammas.*

* vt suprà 196.

Cum apro pugna.

*protur-bata & prosternen-da. sic lib. 3. 80

*sic l. 2. 105 pro, quantũ fieri poterat.

*emicare in eo vidẽtur oculi i. flammæ instar subsilire & scintillare.

Vtque volat moles additо concita neruo;
Cùm petit aut muros, aut plenas milite turres;
In iuuenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur: & Eupalamon, Pelagonáque dextra tuentes
Cornua prosternit: socij rapuere iacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus. trepidantem, & terga parantem
Vertere, succiso liquerunt poplite nerui.
*Forsitan & *Pylius*citra Troiana perisset*
Tempora: sed sumpto posita conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis:
Despexitque loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
*Imminet exitio, fidénsque recentibus*armis*
Orithyiæ magni vostro femur hausit aduncо.
*At gemini nondum*cæleſtia sidera fratres,*
Ambo conspicu, nitue candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera feciſſent, nisi sctiger inter opacas,
Nec iaculis isset, nec equo loca peruia siluas.
Persequitur Telamon: studióque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum leuat hunc Peleus; celerem Tegeæa sagittam
Imposuit neruo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum distrinxit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu letior ictus,
Quàm Meleager erat. primus vidisse putatur;
Et primus socijs visum ostendisse cruorem:
Et meritum dixisse feres virtutis honorem.
Erubuere viri: seque exhortantur: & addunt
Cum clamore animos: iaciúntque sine ordine tela.
Turba nocet iactis: & quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,*
Discite feminеi quid tela virilia præstent

O iuuenes

*Nestorà Pyla vrbe Messeniæ, cui imperabat.

*antè bellum Trojanum.

*dentibus fulmineis in trunco acutis & quasi renouatis.

*Fast 5. 720.

* Ancæus Parrhasius sup. 315.

O iuuenes, operique meo concedite, dixit:
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Inulta tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memorauerat ore:
Ancipitémque manu tollens vtráque securim,
Insteterat digitis primos suspensus in artus.
Occupat audentem, quáque est via proxima leto, Gestus tollentis securim.
Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomeratáque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt: madefactáque terra cruore est.
Ibat in aduersum proles Ixionis hostem
Perithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Aegides, O me mihi carior, inquit, *Theseus.
Pars animæ consiste meæ: licet eminus esse
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & ærata torsit grauc cuspide cornu: *hasta ex cornu arbore. notandum enim vsurpari hoc sensu cornu in iij. inflex. gen. neutro.
Cui bene librato, votique potente futuro
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit & Acsonides iaculum: quod casus ab illo *Iason.
Vertit: & in mentum figit latrantis: & inter *Inferiorē oris caniui partem.
Ilia coniectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Ocnidæ variat: missíq; duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum sæuit, dum corpora versat in orbem;
Stridentémque nouo spumam cum sanguine fundit;
Vulnerus auctor adest: hostémque irritat aduram:
Splendidáque aduersos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socij clamore secundo: Aper confoditur á Meleagro.
Victricémque petunt dextræ coniungere dextram:
Immanémque feram multa tellure iacentem
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant: sed tela tamen sua quisque cruentat.
Ipse pede impositio caput exitiabile pressit:
Atque ita, Sume mei spolium Nonacria iuuis, *Atalanta, á Nonacri vrbe Arcadiæ.
Dixit: & in partem veniat mea gloria tecum.
Protinus exuuias rigidis horrentia setis

Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor,
Inuidere alij. totóque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone agè, nec titulos intercipe femina nostros,
Thestiade clamant: nec te fiducia formæ
Decipiat; nec sit* longè tibi captus amore
Auctor. & huic adimunt munus, ius muneris illi.
Non tulit, & tumida frendens Mauortius ira,
Discite raptores alienj, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent. hausitq; nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, paritérque volentem
Vlcisci fratrem, fraternáque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidúmque priorís
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deûm templis nato victore ferebat,
Cùm videt exstinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mæstis clamoribus vrbem
Implet: & auratis mutauit vestibus atras.
At simul est auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & à lacrimis in* pœnæ versus amorem est.
Stipes erat: quem cùm partus enixa iaceret
Thestias; in flammam triplices posuere sorores:
Staminâque impresso fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignóque, tibíque
O modò nate damus. quo postquàm carmine dicto
Excessere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: sparsitq; liquentibus vndis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Seruatúsque tuos, iuuenis, seruauerat annos.
Protulit hunc genitrix, tedásque, & fragmina posci
Imperat: & positis inimicos admouet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnat matérque, sorórque;
Et diuersa trahunt vnum duo nomina pectus.

*ne interficiatur tuus amator. & cogaris eo carere.

Interimit Meleager suos auunculos.

*vindictæ cupiditatē.

Althæa in filio fratrū mortem vlciscitur.

Sæpe

Sæpe metu ſceleris pallebant cra futuri:
Sæpe ſuum feruens oculis dabat ira ruborem.
Et modò neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat: modò quem miſereri crederes poſſes.
Cúmque ferus lacrimas animi ſiccauerat ardor,
Inueniebantur lacrimæ tamen: vtq; carina,
Quam ventus, ventóque rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, parétque incerta duobus;
Theſtias haud aliter dubijs affectibus errat:
Inq; vices ponit, poſitámque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente:
Et conſanguineas vt ſanguine leniat vmbras;
Impietate pia eſt: nam poſtquam peſtifer ignis
Conualuit; rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Vtq; manu dira lignum fatale tenebat;
Ante ſepulcrales infelix aſtitit aras:
Pœnarúmque Deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides ſacris vultus aduertite veſtros.
Vlciſcor, facióque nefas, mors morte pianda eſt:
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus:
Per concertantes pereat domus impia fratres.
An felix Oeneus nato victore fruetur?
Theſtius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæq; recentes
Officium ſentite meum: magnóque paratas
Accipite inferias vteri mala pignora noſtri.
Hei mihi, quò rapior? fratres ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruiſſe fatemur
Illum cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor,
Ergo impune feret; vitúſque, & victor, & ipſo
Successu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, geluq; iacebitis vmbræ?
Haud equidem patiar. pereat ſceleratus: & ille
Spémque patris, regnúmque trahat, patriæq; ruinam.
Mens vbi materna eſt? vbi ſunt pia vota parentum?
Et quos ſuſtinui bis menſum quinque labores?

O vtinam primis arsisses ignibus infans:
Idq; ego passa forem. vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. cape præmia facti:
Bisque datam, primùm partu mox stipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio: & nequeo. quid agã? modo vulnera fratrũ
Ante oculos mihi sunt, & tantæ cædis imago.
Nunc animum pietas, maternaq; nomina frangunt.
Me miseram! malè vincetis, sed vincite fratres:
Dum modo quæ dedero vobis solatia, vósque
Ipsa sequar. dixit: dextráque auersa trementi
Funereum torrem medios coniecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: & inuitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius, atque absens flamma Meleagrus ab illa
Vritur: & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus: ac magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignauo cadat, & sine sanguine leto;
Mæret: & Ancæi felicia vulnera dicit:
Grandeuúmque patrem, fratrésque, piásque sorores
Cum gemitu, sociámque tori vocat ore supremo:
Forsitan & matrem. crescunt ignísque, dolórque:
Languescuntq; iterum. simul est exstinctus vtérque:
Inq; leues abijt paulatim spiritus auras,
Paulatim cana prunam velante fauilla.
Alta iacet Calidon: lugent iuuenésque senésque:
Vulgúsque procerésque gemunt: scissæq; capillos
Plangunt ora simul matres Calydonides. Oeneus
Puluere canitiem genitor vultúsque senilis
Fœdat humi fusus: spatiosúmque increpat æuum.
Nam de matre manus diri sibi conscia facti
Exegit pœnas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingenium que capax, totúmque Helicona dedisset;
Tristia persequerer miserarum vota sororum.
Immemores decoris liuentia pectora tundunt:

Dumq;

Dúmque manet corpus, corpus refouéntque, fouéntque:
Oscula dant ipsi. posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant:
Affusíq; iacent tumulo: signatáque saxo
Nomina complexæ. lacrimas in nomina fundunt:
Quas post Oeneæ tandem Latonia clade
*Exsatiata domus, præter Gorgénque, * nurúmque*
Nobilis Alcmenæ, natis in corpora pennis
Allúunt; & longas per brachia porrigit alas:
Corneáque ora facit: versásque per aëra mittit.

Sorores Meleagri in aues Meleagrides de quibus Plin. l. 10. 26.

* Deianiram Herculis vxorem.

FABVLA. ARGVMENTVM.

Theseus apro Calydonio interfecto cùm se reciperet Athenas, & torrentibus aquis interpellaretur ab Acheloo amne, qui imbribus intumuerat, inuitatus est vt suis tectis succederet, dum fluminis vnda subsideret. Cuius ille hospitio cum recusaret, inter epulationem procul insulas visas ab hospite, accepit Nymphas fuisse Naiades: quæ cum Deis sacra redderent ab eisque præteritus ipse esset, motus offensa, in insulas Echinadas eas conuertit.

*Interea Theseus sociati parte * laboris*
Functus, Erechthetas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide: nec te committe rapacibus vndis,
Ferre trabes solidas, obliquáque voluere magno
Murmure saxa solent. vidi contermina ripæ
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens niuibus de monte solutis
*Corpora * turbineo iuuenilia vortice mersit.*
Tutior est requies: soliti dum flumina currant
Limite; dum tenues captet sua alueus vndas.
Annuit Aegides: Vtorque Acheloë, domóque,
Consilióque tuo, respondit: & vsus vtróque est.
Pumice multicauo, nec leuibus atria tophis
Structa subit: molli tellus erat humida muscо.

* in Calydonio apro interimendo.

* turbinis instar torquete mersos in orbem & inuoluente. Achelot atrium.

*in lacunaria distinguebant.

*Pirithous comes Thesei.

*gemmatis poculis.

*breuitas spatij confundit earum separationes.

* Quo Oeneum vlta est.

* aquis plurimis excreui.

Naides in Echinadas insulas,

Summa lacunabant alterno murice conchæ.*
Iámque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuere toris Theseus, comitésque laborum,
Hac Ixionides, illa Trezenius heros*
Parte Lelex, raris iam sparsus tempora canis,
Quósque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum lætissimus hospite tanto.
Protinus appositas nudæ vestigia Nymphæ
Instruxere epulis mensas: dapibúsque remotis
In gemma posuere merum, tum maximus heros
Aequora prospiciens oculis subiecta, quis, inquit,
Ille locus: digitóque ostendit: & insula nomen
Quod gerit illa, doce: quamquam non vna videtur.
Amnis ad hæc non est, inquit, quod cernimus, vnum.
Quinque iacent terræ: spatium discrimina fallit.*
Quóque minus spretæ factum mirere Dianæ;*
Naides hæ fuerant: quæ cum bis quinque iuuencos
Mactassent; rurísque Deos ad sacra vocassent;
Immemores nostri festas duxere choreas.
Intumui: quantusq́; feror, cùm plurimus, vnquam;*
Tantus eram: paritérque animis immanis, & vndis
A siluis siluas, & ab aruis arua reuulsi:
Cumq́; loco, Nymphas memores tum denique nostri,
In freta prouolui. fluctus nostérque, marísque
Continuam diduxit humum; paritérque reuellit
In totidem, medijs, quot cernis Echinadas, vndis.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Perimele Hippodamantis filia cùm ab Acheloo amne per vim esset oppressa; pater eam ob admissum præcipitauit in pelagus. stuprator impetrauit beneficio Neptuni, vt mare eam semotam ab Echinadibus efficeret insulam.

*vitium intuli, & feci ne post illa diceretur virgo.

Vt tamen ipse vides, procul, en procul vna recessit
Insula grata mihi, Perimelen nauita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.*
Quod pater Hippodamas ægrè tulit; inq́; profundum

Propulit

Propulit è ſcopulo perituræ corpora natæ.
Excepi; nantémque ferens, ô proxima terræ
Regna vagæ, dixi, ſortite Tridentifer undæ,
In quo deſinimus, quò ſacri currimus amnes,
Hùc ades, atque audi placidus Neptune precantem,
Huic ego; quam porto, nocui: ſi mitis, & æquus,
Si pater Hippodamas, aut ſi minus impius eſſet;
Debuit illius miſereri, ignoſcere nobis.
Cui quondam tellus clauſa eſt feritate paterna,
Affer opem; merſæq; precor feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa licebit,
Hunc quoque complectar. mouit caput æquoreus rex:
Concuſſitque ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit Nymphæ: nabat tamen: ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientia motu:
Dúmque ea contrecto, totum dureſcere ſenſi
Corpus; & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor; amplexa eſt artus noua terra natantes: Perimele in inſulam
Et gratis increuit mutatis inſula membris.

FAB. VII. VIII. ET IX.

ARGVMENTVM.

Iuppiter & Mercurius in hominum figuras verſi. in Phrygia cum animos incolarum expetti à nullo vltro exciperentur hoſpitio, à Philemone & Baucide hoſpitaliſsimè ſunt excepti, & cum maxima voluptate rebus humilibus ad victum neceſſarijs ſimpliciſsimos animos pauperum experti ſunt. Ergo, vt numen ac vim oſtenderent ſuam ſenoctis ſenibus hoſpitibus in excelſiorem collem, caſam eorum in templum conuerterunt, eóſque ipſos optatos antiſtites loci ſacrati præſtiterùt ita vt cum ſenectute ſoluti eſſent, in arbores conuerterentur, Philemon in quercum, Baucis in tiliam. Oppidum autem eorum, quod ceteros ciues inhoſpitales habuerat, aquarum multitudine obrutum, ſtagnum factum eſt.

* hoc ipſo ſimilis patri Centauro, quos Poëtæ vti & Cyclopas, faciunt deorum contemptores. Deorum poteſtas.

Amnis ab his tacuit. factum mirabile cunctos
Mouerat: irridet credentes, vtq; Deorum
*Spretor erat, mentiſque ferox * Ixione natus,*
Ficta refers, nimiúmque putas Acheloë potentes

Esse Deos, dixit, si dant, adimúntque figuras.
Obstupuere omnes; nec talia dicta probarunt:
Ante omnésque Lelex animo maturus, & æuo,
Sic ait: Immensa est, finémque potentia celi
Non habet: & quidquid superi voluere, peractum est.
Quóque minus dubites; tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygijs, medio circumdata muro,
*Ipse locum vidi, nam me * Pelopeia Pittheus*
Misit in arua, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim,
Nunc celebres mergis, fulicísque palustribus vndæ.
Iuppiter huc specie mortalis, cúmque parente
Venit Atlantiades positis cadusifer alis.
Mille domos adiere, locum, requiémque petentes:
Mille domos clausere seræ tamen vna recepit,
Parua quidem stipulis, & canna tecta palustri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
*Illa sunt annis * iuncti iuuenilibus; illa*
Consenuere casa; paupertatémque ferendo
Effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic, famulósne requiras.
Tota domus, duo sunt: ijdem paréntque, iubéntque.
Ergo vbi Cælicolæ paruos tetigere penates;
Summissóque humiles intrarunt vertice postes;
Membra senex posito iussit releuare sedili:
Quò super iniecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimouit: & ignes
Suscitat hesternos; solitísque & cortice sicco
Nutrit; & ad flammas anima perducit anili:
Multifidásque faces, ramaliáque arida tecto
** Detulit, minuit, paruóque admouit aëno.*
Quódque suus coniux riguo collegerat horto,
** Truncat olus folijs, furca leuat ille bicorni*
Sordida terga suis nigro pendentia tigno:
Seruatóque diu resecat de tergore partem
*Exiguam; sectámque * domat feruentibus vndis.*

* Phrygia, à Pelope Tantali Phrygiæ regis filio.

Baccis & Philemon. *eam simul à pueris vsque habitarunt.

Rustici pauperis apparatus

* deorsum tulit.

* folia oleris decerpit. reiecto caule & ceteris inutilibus.

* magno labore mollit & coquit, vtpote durissimam.

Interea

Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentiri que moram prohibent, erat aluus illic
Fagineus, dura cluuo suspensus ab ansa:
*Is tepidis impletur aquis. * artúsque fouendos*
Accipit. in medio torus est de mollibus vluis
Impositus lecto, sponda, pedibúsque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant: sed & hæc vilísque, vetúsque
*Vestis erat, lecto * non indignanda saligno.*
Accubuere Dei: mensam succincta, treménsque
Ponit anus: mensæ sed erat pes tertius impar:
*Testa parem fecit. quæ postquam subdita * clinum*
*Sustulit; æquatam * menta exterse re virenti.*
*Ponitur hic bicolor * sinceræ bacca Mineruæ,*
Conditáque in liquida corna autumnalia fece,
*Intubíque, & * radix, & lactis massa coacti,*
Ouáque, non acri leuiter versata faúlla,
*Omnia fictilibus. post hæc * cælatus eodem*
Sistitur argento crater, fabricatáque fago
Pocula, quæ caua sunt flauentibus illita ceris.
Parua mora est: epulásque foci misere calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ:
Dantque locum mensis paulùm seducta secundis.
Hic nux, hic mista est rugosis carica palmis,
Prunáque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collecta vitibus uuæ,
Candidus in medio fauus est. super omnia vultus
Accessere boni, nec iners, pauperque voluntas,
Interea quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina;
Attonitis nouitate pauent; manibúsque supinis
Concipiunt Bauci sque preces, timidúsque Philemon:
*Et veniam dapibus, nullisque * parátibus orant,*
Vnicus anser erat minimæ custodia villæ:
Quem dýs hospitibus Domini mactare parabant:
Ille celer penna, tardos ætate fatigat;

* pedes tepida lauandos.

* digna existimanda

* mensæ inæqualitatem.

* vt quæ fit odore suauissimo.

* oliua, quæ & viridis & nigra est.

* radicula, herba in acetarijs frequens

* itidem ficulis.

* quòd nihil ijs apparaſſent.

Eludítque diu; tandémque eſt viſus adipſos
Confugiſſe Deos. ſuperi vetuere necari:
Dijq́ ſumus, meritaſque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt: vobis immunibus huius
Eſſe mali dabitur: modò veſtra relinquite tecta:
Ac noſtros comitate gradus: & in ardua montis
Ite ſimul. parent: & Dijs præeuntibus, ambo
Membra leuant baculis: tardique ſenilibus annis
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos: & merſa palude
Cetera proſpiciunt: tantùm ſua tecta manere.
Dúmque ea mirantur; dum deflent fata ſuorum;
Merſa vident. queríntque ſuæ pia culmina villæ.
Illa vetus, dominus etiam caſa parua duobus
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnæ:
Straminea flaueſcunt, auratáque tecta videntur.
Cælataq́ fores, adopertáque marmore tellus.
Talia tum placido Saturnius edidit ore:
Dicite iuſte ſenex, & femina coniuge iuſto
Digna; quid optetis. cum Baucide pauca locutus,
Iudicium ſuperis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubráque veſtra tueri
Poſcimus: & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem: nec coniugis vnquam
Buſta meæ videam: neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur, templi tutela fuere;
Donec vita data eſt. annis, æuóque ſoluti.
Ante gradus ſacros cum ſtarent fortè, locíque
Narrarent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Iámque ſuper gemunos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; valéque
O coniux dixere ſimul: ſimul abdita texit
*Ora frutex. oſtendit adhuc * Tyaneus illic*
Incola de gemino vicinos corpore truncos.

Oppidum in ſtagnum. Fab. viij Domus Philemonis & Baucidis in templum.

Fab. ix, Philemon & Baucis in arbores.

* à Tyana vrbe media cappadociæ & Ciliciæ, ad radicem Tauri.

Hæc

Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
*Narrauere senes, equidem * pendentia vidi*
Serta super ramos: ponénsque recentia, dixi,
** Cura Deûm Dij sint, & qui coluere, colantur.*

* in lucis & arboribus sacris
* qui deos colunt, & obseruant, fiant & ipsi Dei.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Achelous inter epulas Theseo, quem receperat hospicio, enarrans hos qui in alienam figuram versi essent, miranti casus mortalium, etiam refert qui in plures figuras abierint, vt Protea Neptuni filium, solitũ modo in iuuenem, modo in leonem, interdum in aprum, alias in anguem, & cetera animalia conuerti quibus insidias posset eludere.

Desierat; cunctósque & res, & mouerat auctor,
Theseа præcipuè; quem factа audire volentem.
Mira Deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt ô fortissime, quorum
Forma semel mota est, & in hoc renouamine mansit.
Sunt, quibus in plures ius est transire figuras:
Vt tibi complexi terram maris incola Proteu:
Nam modò te iuuenem, modò te videre leonem:
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum:
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras; interdum vndis contrarius ignis.

Proteus in varias formas.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Metra Erisichthonis filia, Autolyci vxor, cùm parẽtem animaduertisset, quòd in Thessalia lucum Cereris deuastasset, grauissimam experiri fame, quòd se quoq; nouissimè rebus alijs omnibus cõsumptis venditisset, à Neptuno, qui eius virginitatem ademerat, petijt vt sibi ferret opem. At ille memor eius concubitus, cũ speciosissima domino tradita fuisset, vt effugeret eius seruitutem, in piscatorem processioris ætatis eã conuertit, concessitque vt in quascunque vellet figuras se cõuertere posset, vt pretio sui parentẽ pœnas pendentem alere posset. Sed cũ sæpius pretio emptores fraudasset, iámq; doli omnes consumpti essent, nouissimè Erisichthon membra sua deuorauit, dignúmque suæ impietate exitum sortitus est.

Nec minus * Autolyci coniux Erisichthone natæ
Iuris habet, pater huius erat, qui numina diuûm
Sperneret; & nullos * aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur; & lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus,
Vna * nemus: vittæ mediam, memorésque tabellæ.
Sertáque cingebant, voti argumenta * potentis.
Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas:
Sæpe etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiere modum: mensuráque roboris vlnas
Quinque ter implebat: nec non & cetera tantum
Silua * sub hac omnis, quantum fuit herba sub illa
Non tamen iccirco ferrum * Triopæius illa
Abstinuit; famulo sque iubet succidere sacrum
Robur: & vt iussos cunctari vidit, ab vno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta Deæ solum, sed & ipsa, licebit,
Sic Dea iam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus;
Contremuit, gemitúmque dedit Dodonia quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Cœpere: ac longi pallorem ducere rami.
Cuius vt in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit discusso cortice sanguis;
Quam solet, ante aras ingens vbi victima taurus
Concidit; abrupta cruor è ceruice profundi.
Obstupuere omnes; aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, sæuámque inhibere bipennem.
Adspicit hunc, méntisque piæ cepe premia, dixit
Thessalus: inque virum conuertit ab arbore ferrum:
Detruncátque caput, repetitáque robora cædit;
Editus è medio sonus est cum robore talis:
Nympha sub hoc ego sum, Cereri grauissima, ligno:
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia leti.

Perſequitur

* Metra. Erisichthō Cereris lucum violat.
* adolendo victimas haberet.
* nemoris magnitudinem æquās
* quod valuit, & exitu comprobatum est.
*. hinc magnitudine & mole cedebat.
* Erisichthon Thessaliæ rex à Triopa patre. Callimachus.

Persequitur scelus ille suum: labefactáque tandem
Ictibus innumeris, adductáque funibus arbor
Corruit: & multam prostrauit pondere siluam.
Attonitæ Dryades damno nemorúmque, suóque,
Omnes germanæ Cererem cum vestibus atris
Mœrentes adeunt; pœnámque Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisque sui pulcherrima motu
Concussit grauidis oneratos messibus agros:
Molitúrque genus pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nullo miserabilis actu;
Pestifera lacerare fame: quæ, quatenus ipsi
Non adeunda Deæ (neque enim Cereremq́, Famémque
Fata coire sinunt) montani numinis vnam
Talibus agrestem compellat Oreada dictis:
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris, Famis descriptio.
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus;
Frigus iners; illic habitant, Pallórque Tremorque,
Et ieiuna Fames. ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata iube: nec copia rerum
Vincat eam: superétque meas certamine vires.
Néue viæ spatium te terreat; accipe currus:
Accipe quos frenis alitè moderere * *dracones:* * nos enim suo currui Ceres iungit.
Et dedit. illa dato subuecta per aëra curru
Deuenit in Scythiam, rigidíque cacumina montis,
(Caucasón appellant) serpentum colla leuauit:
Quæsitámque Famem lapidoso vidit in agro,
Vnguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes.
Dura cutis, per quam spectare viscera possent:
Ossa sub incuruis exstabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus; pendere putares
Pectus; & à spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuúmque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul vt vidit (neque enim est accedere iuxtà

Ausa) refert mandata Deæ; paulúmque morata,
Quamquã aberat longè; quãquã modo venerat illuc:
Visa tamen sensisse Famem; retróque dracones
Egit in Hæmoniam versis sublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamuis contraria semper
Illius est operi) peragit; pérque aëra vento
Aduersam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altóque sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur vlnis:
Séque viro inspirat; faucésque, & pectus, & ora
Afflat: & in vacuis peragit ieiunia venis.
Functáque mandato fecundum deserit orbem:
Inq; domos inopes, assuetáque vertitur antra.
Erisichthonis fames.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat. petit ille dapes sub imagine somni:
*Oráque * vana mouet, dentémque in dente fatigat;*
Exercétque cibo delusum guttur inane:
Próque epulis tenues nequicquam deuorat auras.
Vt verò est expulsa quies, furit ardor edendi:
Pérque uiduas fauces, immensaque uiscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit; & appositis queritur ieiunia mensis:
Inq; epulis epulas quærit: quodque vrbibus esse,
Quodque satis poterat populo, non sufficit vni.
Plúsque cupit, quò plura suam demittit in aluum.
Vtq; fretum recipit de tota flumina terra;
Nec satiatur aquis; peregrinosque ebibit amnes:
Vtq; rapax ignis non vnquam alimenta recusat;
Innumeráque faces cremat; & quò copia maior
Est data, plura cupit; turbaque voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscúntque simul. cibus omnis in illo
Causса cibi est: sempérque locus sit inanis edendo.
Iámque fame patrias altique voragine ventris
* non imminuta. *Attenuarat opes, sed * inattenuata manebat*
Tum quoque dira fames: implacatæq; vigebat

Flamma

Flamma gulæ, tandem demisso in viscera censu,
*Filia restabat non illo * digna parente.*
Hanc quoq; vendit inops dominum generosa recusat:
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. hæc Neptunus habebat:
Qui prece non spreta, quamuis modò visa sequenti:
Esset hero; formámque nouat, vultúmque virilem
Induit, & vultus pisces capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Aera cibo celas moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in vnda
Credulus; & nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
Quæ modò cum vili turbatus veste capillos
Littore in hoc steterat (nam stantem in littore vidi)
Dic vbi sit. neque enim vestigia longiùs exstant.
Illa Dei munus bene cedere sensit: & à se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem:
Quisquis es, ignoscas in nullam lumina partem
*Gurgite ab hoc flexi, * studióque oneratus inhæsi.*
Quóque minus dubites, sic has Deus æquoris artes
Adiuuet, vt nemo iamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec femina constitit vlla.
Credidit; & verso dominus pede pressit arenam;
Elusúsque abijt. illi sua reddita forma est.
*Ast vbi habere * suam transformia corpora sensit;*
Sæpe pater dominis Triopæida tradit: at illa
Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò ceruus abibat:
Præbebátque auido non iusta alimenta parenti.
** Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem*
Materiam, dederátque graui noua pabula morbo;
Ipse suos artus lacero diuellere morsu
Cæpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externus? etiam mihi sæpe nouandi
*Corporis ó iuuenes * numero sinit a potestas.*
Nam modo qui nũc sum videor: modo flector in anguẽ:

* quia ne impium quidem patrem voluit deserere.

Filia Erisichthonis in piscatorem.

* sollicite attentus fui studio piscationis Triopæis in varias figuras.

* filiam vidit sese posse ad varia transformare.

* auiditas & fames. Transitio. Acheloi ad suas metamorphoses ternario.

Armenti modò dux, vires in cornua sumes;
Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera telo*
Frontis, vt ipse vides. gemitus sunt verba secuti.

* infra & ab Hercule lib. 9. 86.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEωN LIBER IX.

FAB. 1. ARGVMENTVM.

Deianira Oenei filia, Aetolarum virgo speciosissima, cùm à multis peteretur, pater constituit ei coniugio se daturum, qui luctandi causa veniret, vincerétque. Manentibus itaque è numero potentum duobus, Achelo flumine, & Hercule, quia reliqui ob metum cesserant, in certamen processum est. Cùm ergo Achelous naturalibus modis Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in speciem draconis, nonnisi in tauri figuram conuersus adstitit: quem Hercules vt amplexus est reluctantem; alterum cornu, quod implicauerat brachijs, rapuit extortum. Quo dolore ille ac deformitate aduersarij viribus cessit. At Nymphæ Naiades fluminis filiæ id cornu quod ereptum capiti erat, omnibus copijs autumnalibus repleuerunt. vt apud posteros maximum haberet fructum, & miratio-nem. Itaque cornucopiæ effectum est vt diceretur omnibus temporibus.

Quæ gemitus, truncæq; Deo Neptunius heros
Causſa rogat frontis: cùm sic Calydonius amnis
Cæpit, inornatos redimitus arundine crines.
Triſte petis munus: quis enim ſua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine: nec tàm
Turpe fuit vinci; quàm contendiſſe decorum eſt:
Magnáque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſiqua ſuo tandem peruenit ad aures
Deianira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorúmque fuit ſpes inuidioſa procorum.
Cum quibus vt ſoceri domus eſt intrata petiti;
*Accipe me generum dixi, * Parthaone nate.*

Deianira. * Oeneus Deianiræ pater, Parthaonis filius.

Dixit

Dixit & Alcides. alij cessere duobus.
Ille Iouem socerum dare se, famámque laborum,*
Et superata suæ referebat iussa nouercæ.*
Contrà ego turpe Deum mortali cedere dixi:
(Nondum erat ille Deus) Dominum me cernis aquarũ
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hospes: tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars vna tuarum.
Tantum ne noceat, quòd me nec regia Iuno
Odit: & omnis abest iussorum pœna laborum.*
Nam quòd te iactas Alcmena matre creatum:
Iuppiter aut falsus pater est; aut crimine verus,
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Esse Iouem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem iamdudum lumine toruo
Spectat; & accensæ non fortiter imperat iræ:
Verbáque tot reddit: Melior mihi dextera lingua:
Dum modò pugnando superem; tu vince loquendo.
Congreditúrque ferox: puduit modò magna locutum
Cedere. reieci viridem de corpore vestem;
Brachiáque opposui, tenuíque à pectore varas*
In statione manus; & pugnæ membra paraui.
Ille cauis hausto spargit me puluere palmis:*
Inq; vicem fuluæ tactu flauescit arenæ.
Et modò ceruicem, modò crura micantia captat;
Aut captare putes: omníque à parte lacessit.
Me mea defendit grauitas: frustráque petebar;
Haud secus ac mòles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa; suóque est pondere tuta.
Digredimur paulùm: rursúsque ad bella coimus:
Inq; gradu stetimus certi non cedere: erátque
Cum pede pes iunctus: totóque ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros;
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur coniux, spectant armenta, pauéntque,

* tanquam dotem Deianiræ.
* Iunonis.
* Lepidè detrahit Herculi, famam appellans pœnam vers. 14.
* paulum incuruatas & inflexas. Herculis & Acheloi congressus.
* quo facilius puterent mẽbra apprehensionibus.

Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contrà
Reijcere Alcides à se mea pectora: quarto
*Excutit amplexus; * adductáque brachia soluit.*
Impulsúmque manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus auertit: tergóque onerosus inhæsit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
*Vix tamen * inserui sudore fluentia multo*
Brachia; vix solui duros à corpore nexus.
Instat anhelanti: prohibétque resumere vires:
Et ceruice mea potitur. tum denique tellus
Pressa genu nostro est; & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas diuertor ad artes:
Elabórque viro, longum formatus in anguem.
Qui postquam flexos sinuaui corpus in orbes;
Cúmque fero moui linguam stridore bisulcam;
Risit, & illudens nostras Tirynthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
*Dixit: & vt * vincas alios Acheloe dracones,*
Pars quota Lernææ serpens eris vnus Echidnæ.
Vulneribus secunda suis erat illa: nec vllam
De centum numero caput est impunè recisum;
Quin gemino ceruix herede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
Crescentémque malo domui: domitámque reduxi.
Quid fore te credis? falsum qui versus in anguem
*Arma aliena moues? quem forma * precaria celat?*
Dixerat; & summo digitorum vincula collo
Inijcit. angebar seu guttura forcipe pressus:
Pollicibúsque meas pugnabam euellere fauces.
Sic quoque deuicto, restabat tertia tauri
Forma trucis. tauro mutatus membra, rebello.
** Induit ille toris à læua parte lacertos:*
Admissúmque trahens sequitur; depressáque dura
Cornua fugit humo; méque alta sternit arena.

* circumducta eius membris & appressa.

* vt prohiberem duros à corpore nexus

Achelous in anguem.

* vt donẽte fortiorem alijs draconibus ne comparandus quidem es ad minimam partem capitum Lernææ hydræ

* veluti precibus accepta vtenda.

A helous in taurum.

* vestis aut fasciæ modo implicat.

Nec

Nec satis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit: truncáque à fronte reuellit.
Naides hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrarunt: diuésque meo bona copia cornu est.
Dixerat: & Nymphæ ritu succincta Dianæ
Vna ministrarum fusis vtrimque capillis
Incessit, totúmque tulit prædita cornu
Autumnum, & mensas felicia poma secundas.
Lux subit: & primo feriente cacumina sole
Discedunt iuuenes. neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, totaq; residant,
Opperiuntur, aquæ. vultu Achelous agrestes,
Et lacerum cornu medijs caput abdidit vndis.
Hunc tamen ablati domuit iactura decoris;
Cætera sospes habet, capitis quoque, fronde saligna,
Aut super impositá celatur arundine damnum.

Cornu copiæ,

* ideóque agrestes & deformes ei vultus dedit.

FAB II. ARGVMENTVM.

Post hæc victor Hercules cùm Deianiram Nesso Centauro commisisset, vt eam Euenum amnem, qui initio Lycormas erat nominatus, transueheret: & ille specie captus puellæ flexibus errans quæreret locũ comprimendi illa fidem mariti implorante, sagittis eum confixit: qui cùm expiraret, vestem suã cruentauit. Deianiraque dedit: indicauitque remedium fore erga coniugem deserti amoris, si ea induceretur, qui tamẽ cruor in veneni cessit partem.

At te Nesse ferox eiusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri traiectum terga sagitta.
Namque nouæ repetens patrios cum coniuge muros,
Venerat Eueni rapidas Ioue natus ad vndas.
Vberior solito, nimbis hiemalibus auctus,
Verticibúsque frequens erat, atque impetuosus amnis.
* *Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem*
*Nessus adit, membríque valens, * scitúsque vadorũ:*
Officióque meo ripa sistetur in illa,
Hæc, ait, Alcide: tu vir bus vtere nando.
*Tradidit * Aonius pauidam Calydonia Nesso,*

* Securum sui, quod nare posset.
* Erat enim portitor ibi constitutus, vt meminit Strabo lib. 10.
* Hoc est nempe Thebanus.

Pallentémque metu, fluuiumq́, ipsúmque timentem.
Mox vt erat pharetráque grauis spolioque leonis,
(Nam clauam, & curuos trans ripam miserat arcus)
Quandoquidem cœpi superentur flumina, dixit. 175
Nec dubitat: nec quia sit clementissimus amnis
Quærit: & obsequio deferri spernit aquarum.
Iámque tenens ripam, missos cùm tolleret arcus;
Coniugis agnouit vocem: Nessóque paranti
Fallere depositum, Quò te fiducia, clamat, 180
*Vana pedem violentè rapit? tibi Nesse * biformis*
Dicimus: exaudi: nec res intercipe nostras.
*Si te nulla mei reuerentia mouit; at * orbes*
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies; quamuis ope fidis equina. 185
Vulnere non pedibus te consequar. vltima dicta
Re probat: & missa fugientia terga sagitta
Traijcit: exstabat ferrum d⁹ pectore aduncum.
Quod simul euulsum est, sanguis per vtrumq́, foramẽ
Emicuit, mistus Lernæi tabe veneni. 190
Excipit hunc Nessus. neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.

* frandare Herculem deposito.

* inguntur enim Centauri pedibus equinis.

* orbes, quibus apud inferos Ixion assiduè vertitur, ob interpellatam de stupro Iunonem.

Nessi cruor in venenũ.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Eodem tempore Hercules in Oechaliam regnum Eurysti cùm traiecisset, Iolẽq; filiam eius dilectam traheret in patriã, prior coniux Deianira, vt audiuit animum viri à se esse mutatum; tunicam sacrificaturo Ioui Lychæ famulo dedit ei perferendam; qua ille honoratus vota religionémque piaret. eã indutus, cùm ad aram accessisset, procecans exta; flamma vestis incaluit, & Lernæo veneno contactis hæsit visceribus. In maximo itaque cruciatu cùm à corpore eius euelli nequiret, Lycham acerbissimi muneris reum proiectum à se Euboico mari mersit; quem innoxium culpæ Tethys vertit in scopulum conchis muricibúsque vestitum.

Longa fuit medij mora temporis: actáque magni
Herculis implerant terras, odiúmque nouercæ. 135
*Victor ab Occhalia Cœneo * sacra parabat*

* quæ vouerat, si Euryti vrbe potiretur.

Vota

Vota Ioui, cum fama loquax præcesſit ad aures
Deianira tuas: quæ veris addere falſa
Gaudet; & è minimo ſua per mendacia creſcit;
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri:
Credit amans: veneriſque nouæ perterrita fama,
Induſit primò lacrimis: ſtendóque dolorem
Diffudit miſeranda ſuum. mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrimis lætabitur iſtis. (dum eſt,
Quæ quoniam aduenit; properandum, aliquidq; nouandum
Dum licet; & thalamos nondum tenet altera noſtros.
Conquerar, an ſiliam? repetam Calydona, morérne?
Excedam tectis, ac ſic nihil amplius obſtem?
*Quid ſi me, * Meleagre, tuam memorem eſſe ſororem?* * Quid ſi fratrē fortibus facinoribus celebrem imiter.
(Fortè paro facinus) quantúmque iniuria poſſit,
Femineúſque dolor, iugulata pellice teſtor?
In curſus animus varios abit. omnibus illis
Prætulit imbutam Neſſæo ſanguine veſtem
Mittere; quæ vires defecto reddat amori:
Ignaróque Lychæ, quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit: blandiſque miſerrima verbis
Dona det illa viro, mandat. capit inſcius heros:
Induitúrque humeris Lernæa virus Echidnæ.
Tura dabat primis, & verba precantia flammis;
Vinàque marmoreas patera fundebat in aras;
Incaluit vis illa mali: reſolutáque flammis
Herculeos abijt latè diffuſa per artus. Hercules ab vxore miſſa Neſſi veſte venenata interimitur
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam eſt patientia reppulit aras:
Impleuitque ſuis; nemoroſam vocibus Oeten.
Nec mora; letiferam conatur ſcindere veſtem.
Quà trahitur, trahit illa cutem (fœdúmque relatu)
Aut hæret membris, fruſtrà tentata reuelli;
Aut laceros artus, & grandia detigit oſſa.
Ipſe cruor, gelido cetis quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridet: coquitúrque ardente veneno.
Nec modus eſt: ſorbent auidæ præcordia flammæ:

Cæruleúsque fitsit toto de corpore sudor:
Ambustíque sonant nerui cæcáque medullis
Tebe liquefactis, tollens ad sidera palmas,
Herculis labores. Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris:
Pascere: & hanc pestem spectа crudelis ab alto:
Córque ferum satia: vel si miserandus & hosti;
(Hostis enim tibi sum) dirus cruciatibus ægram,
Inuisámque animámque, natámque laboribus, auser.
Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona nouercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirim domui? fœuóque alimenta * parentis
Antæo eripui? nec me pastoris * Iberi.
Forma triplex; nec forma triplex tua Cerbere mouit.
Vósne manus valuit pressistis cornua * tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
Parthenióque * nemus: vestra virtute relatum
* Thermodontiaco cælatus balteus auro,
* Pomáque ab insomni malè custodita dracone.
Nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
Arcadiæ vastator aper: nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminásque resumere vires.
Quidíquod * Thracis equos humano sanguine pinguis,
Plenáque corporibus laceris præsepia vidi?
Visaque deiecit dominúmque, ipsósque peremit?
His elisa iacet * moles Nemæa lacertis:
Hac cælum ceruice tuli. defessa iubendo est
Seua Iouis coniux. ego sum indefessus agendo.
Sed noua pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armísque potest. * pulmonibus errat
Ignis edax imis, pérque omnes pascitur artus.
At valet * Eurystheus: & sunt, qui credere possint
Esse Deos, dixit: pérque altam saucius Oeten
Haud aliter graditur, quàm si venabula taurus
Corpore fixa gerit, factíque refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe trementem,
Sæpe retentantem, totas infringere vestes,

Sterna-

* quibus Terra mater prostrato Antæo manus semper robur subministrabat.
* Geryonis.
* amati à Pasiphae.
* ob captam cornam aëripedem.
* victis Amazonibus.
* Hesperidum.
* Diomedis.
* Ieo maximæ molis.
* quia id est ostium cordis & veluti proxima mortis via sic lib 2. 802.
* qui hortatu Iunonis ad tot pericula me impulit.

Sternentémque trabes; iraſcentémque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cælo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cauata
Adſpicit: vtq; dolor rabiem collegerat omnem;
Túne Lycha, dixit, feralia dona dedisti?
Túne meæ necis auctor eris: tremit ille; pauétque
Palladis; & timidè verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibúſque manus adhibere parantem
Corripit Alcides; & tér que, quatérque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, vndas.
Ille per aëreas pendens induruit auras.
Vtq; ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nues fieri; nubibus quoque mole rotatis
*Adſtringi, & * ſpiſſa glomerari grandine corpus;*
Sic illum validis iactum per inane lacertis,
Exſanguemq; metu, nec quidquam humoris habentem
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoq; in Euboico ſcopulus breuis eminet altè
Gurgite: & humanæ ſeruat veſtigia formæ.
Quem quaſi ſenſurum nautæ calcare verentur:
Appellántque Lychan. at tu Iouis inclyta proles
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Octe,
Inq; pyram ſtructis, arcum, pharetrámque capacem,
Reginásque vſitatas iterum Troiana ſagittas
Ferre iubes Pœante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita, dúmque audis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſiluæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis: & impoſita claues ceruice recumbis,
Haud alio vultu, quàm ſi contina iaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.

* in denſam grandinem. Lychas in ſcopulum.

* ſine quibus Troia expugnari non potuit? vnde per Vlyſſem & ille & ipſe Philoctetes ad Grecorum exercitum eſt adductus.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

In Oeta Theſſaliæ monte præſtructo rogo ac ſagittis traditis Philoctetæ Pœantis filio, cui eius pyra ſtruxerat, flammis exuſtus eſt, ita vt immortalium deorum ius à Ioue in cælo reciperet, & aliquando placata Iunone filij eiuſdem nomine Hebe ingeretur. Deianira autem re audita ipſa ſe interfecit.

Iámque valens, & in omne latus diffusa sonabat,
Securósque artus, contemptorémque petebat
Flamma suum. timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Iuppiter alloquitur: Nostra est, timor iste, voluptas
O superi; totóque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectórque, patérque:
Et mea progenies vestro quoque tuta fauore est.
Nam quamquam ipsius datis hoc immanibus actus;
Obligor ipse tamen: sed enim ne pectora vano
Fida metu paueant, Oetæas spernite flammas.
Omnia qui vicit, vincit quos cernitis, ignes:
Nec nisi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. æternum est à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullique domabile flamma:
Idq; ego defunctum terra, cælestibus oris
Accipiam; cunctísque meum letabile factum
Dûs fore confido. si quis tamen Hercule, siquis
Forte Deo dolaturus erit; data præmia nollet;
Sed meruisse dari sciet, inuitúsque probabit.
Assensere Dei. conux quoque regia visa est
Cetera non duro, duro tamen vltima vultu
Dicta tulisse Iouis; séque indoluisse notatam.
Interea quodcúmque fuit populabile flamma
Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit
Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet: tantúmque Iouis vestigia seruat.
Vtq; nouus serpens, posita cum pelle senecta,
Luxuriare solet; squamáque nitere recenti;
Sic, vbi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte sui meliore viget, maiorque videri
Cœpit; & augusta fieri grauitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cana nubila raptum
Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.

FAB.

*gratí, & beneuolentis ei qui omnibus benefecerat.

Herculis apotheosis.

*maritum dedit Hebæ filiæ Iunonis. inf 409.

FAB. V. ET VI. ARGVMENTVM.

Alcmene cùm ex Ioue Herculem conceptum propter Iunonem parere non posset; implorata à Iunone ea quæ partubus præsidet Lucina, quam quidam Ilithyiam interpretantur, adfores reginæ partum impeditura, in vetulam transfigurata venit. & cùm in terra residens nexis manibus partum retardaret; Galantis præministra conspexit eam, suspicatáque est eo gestu impedimento esse dominæ suæ, quò minus pareret: & prouidentia dolum ridens ementita est Alcmenam partu solutam. at illa imprudens resolutis manibus Alcmenam cruciatu liberauit. Cuius astutiam grauissima pœna est prosecuta: namque eam in mustelæ figuram conuertit, ita vt ore quo mẽtita est, pareret,

*Sensit Atlas*pondus. neq; adhuc Stheneleius iras* — Ilithyia in vetulam.
Soluerat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. at longis anxia curis
Argolis Alcmenæ queſtus vbi ponat aniles;
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuiue ſuos caſus; Iolen habet. Herculis illam
*Imperijs, thalamoq;, animoq; receperat * Hyllus:*
Implerátque vterum generoſo ſemine; cùm ſic
Incipit Alcmene: Faueant tibi numina ſaltem:
Corripiántque moras tunc, cùm matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam:
Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
Namque laboriferi cùm iam natalis adeſſet
Herculis; & decimum premeretur ſidere ſignum;
Tendebat grauitas vterum mihi: quodq; ferebam,
Tantum erat, vt poſſes auctorem dicere tanti
Ponderis eſſe Iouem. nec iam tolerare labores
Vlterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: parſq; eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendénſque ad cælum brachia, magno
*Lucinam ad*nexos partus clamore vocabam.*
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, meúmque
Quæ donare caput Iunoni vellet iniquæ.

+Herculis recepti in cælum.

*Herculis F.

*impeditos, qui ſolui non poterant.

Vtq; meos audit gemitus, subsedit in illa
Ante fores ara: dextroque est poplite leuum
Pressa genu: digitisque inter se pectine iunctis
Sustinuit partus. tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio conuicia demens
Vana Ioui, cupioque mori; moturáque duros
Verba queror siluas. matres Cadmeides adsunt:
Votáque suspiciunt; exhortantúrque dolentem,
Vna ministrarum media de plebe Galanthis
Flaua comas, aderat faciendis strenua iussis,
Officijs dilecta suis. ea sensit iniqua
Nescio quid Iunone geri: dúmque exit, & intrat
Sæpe fores; diuam residentem vidit in ara,
Brachiáque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, quæcúnque es, ait, dominæ gratare: leuata est
Argolis Alcmene: potiturque puerpera voto.
Exsilit; iunctáque manus pauefacta remisit
Diua potens uteri, vinclis leuor ipsa remissis.
Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem, prensamque ipsis Dea sæua capillis
Traxit: & è terra corpus releuare volentem
Aiecit, inque pedes mutauit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amisere suum: forma est diuersa priori.
Quæ, quia mendaci parientem iuuerat ore,
Ore parit; nostrásque domos, vt & antè, frequentat.

a pro. presfit. synecdochice.

*agilitas. sup. 307.

Fab. vj. Galanthis in mustelã.

FAB. VII. VIII. ET IX.

ARGVMENTVM.

Dryope Euryti filia soror Ioles Andræmonis coniux, quam antea dilexerat Apollo, dum ad lacum sacratum Nymphis donaferens venisset, & ex arbore Lotos ramum decerpsisset quo paruum filium nomine Amphisson, quem secum tuletat, oblectaret, in quam Lotum Nympha Lotos fugiens Priapum erat transfigurata: quia sacræ arboris exstiterat violatrix, truncoháuit infixa: Quem casum sororis dum Iole refert Alcmenæ,

ementę; Iolaus, fratris Herculis filius, in antiquam pueritiam transfusus videtur. Sic enim Iunonis filia roganti coniungi promiserat.

*Iole Hylli Herculis filij vxor. 278

*Apollinis.

Lotos Nympha in arborem sui nominis Fab. viij.

Dryope in arborem.

Dixit: & admonitu veteris commota ministræ
Ingemuit: quam sic nurus est affata dolentem:*
Te tamen ó genitrix alienâ à sanguine vestro
Rapta mouet facies. quid si tibi mira sororis
Fata meæ referam? quamquam lacrimæq́, dolorq́,
Impediunt, prohibéntque loqui. fuit vnica matri
(Me pater ex alia genuit) notissima forma
Oechalidum Dryopæ: quam virginitate carentem,
Vimque Dei passam Delphos, Deloną tenentis*
Excipit Andræmon: & habetur coniuge felix.
Est lacus accliuis deuexo margine, formam
Littoris efficiens: summum myrteta coronant.
Venerat hic Dryopæ fatorum nescia, quoq́,
Indignere magis, Nymphis latura coronas:
Inq́, sinu puerum, qui nondum impleuerat annum,
Dulce ferebat onus: tepidáque ope lactis alebat.
Haud procul a stagno Tyrios imitata colores,
In spem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpserat hinc Dryopæ, quos oblectamina nato
Porrigerat flores: & idem factura videbar:
(Námque aderam) vidi gutt as è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moueri.
Sciscitat, vt referunt tardi nunc denique agrestes,
Lotos in hanc Nymphæ, fugiens obscena Priapi,
Contulerat versus seruato nomine vultus.
Nescierat soror hoc, quæ cùm perterrita retrò
Iret, & oratus vellet discedere Nymphis;
Hæserunt radice pedes. conuellere pugnat:
Nec quicquam, nisi summa, mouet. succreuit ab imo,
Totáque paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit, conata manu laniare capillos,
Fronde manum implenit, frondes capit omne tegebat.
At puer Amphisus (namque hoc auus Eurytus illi

Addiderat nomen) materna rigescere sensit
Vbera: nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis; opémque
Non poteram tibi ferre soror; quamcúmque valebam
Crescentem truncum, ramósque amplexa, morabar:
Et, fateor, volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorq; miserrimus adsunt:
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Ostendi Lotos. tepido dant oscula ligno:
Affusíq; suæ radicibus arboris hærent.
Nil, nisi iam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara soror. lacrimæ misero de corpore factis
Irrorant foliis: & dum licet; oráque præstant
Vocis iter; tales effundit in aëra questus:
Siqua fides miseris, hoc me per numina iuro
Non meruisse nefas; patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: si mentior; arida perdam,
Quas habeo frondes: & cæsa securibus urar.
Hunc tamen infantem maternis domite ramis:
*Et date nutrici; * nostráque sub arbore, sæpe*
Lac facitote bibat; nostráque sub arbore ludat.
Cúmque loqui poterit; matrem facitote salutet:
Et tristis dicat, Latet hoc in stipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet esse Dearum.
Care vale coniux, & tu germana, patérque:
Qui si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu frondes defendite nostras.
*Et quoniam mihi fas ad vos * incumbere non est;*
Erigite huc artus; & ad oscula nostra venite;
Dum tangi possum; paruúmque attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam iam per candida mollis
Colla liber serpit: summóq; cacumine condor.
*Ex oculis remouete manus. fine * munere vestro*
Contegit inductus morientia lumina cortex.
Desierat simul ore loqui, simul esse: diúque

*Corpore

*sub arbore, in quam nunc transformor.

*procumbere, inclinare me & inflectere.

*etsi vos mihi morienti oculos, utfit, non claudatis; cortex eos claudit

395

400

405

410

415

Corpore mutato rami caluere recentes.
Dumq́ refert Iole factum miserabile; dumq́
** Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat*
Alcmene; flet & ipsa tamen; compescuit omnem
Res noua tristitiam: nam limine constitit alto
Pœnè puer, dubiáque tegens lanugine malas
Ora reformatus primos Iolaus in annos.

Fab. ix.
* Ioles Euryti F. Iolaus senex in iuuenem

FAB. X. ARGVMENTVM.

Callirhoe Acheloi amnis filia, Alcmæonis, qui materno sanguine adspersus in Acarnaniam se cõtulerat vt expiaretur, coniugium inijt. Ex duabus Alcmæon filios edidit. Qui cùm per fallaciam à Phegeo, cuius antè filiam habuerat, esset occisus; petit Callirhoë à Ioue liberis suis, vt vltores patris essent, annos adijceret Ergo vt id consequi possent, Dei voluntate ex pueritia in adolescentes factum est vt cederent.

Callirhoes filij impuberes in viros.
*vnus é ducibus Thebas obsidẽtibus.
* Eteocles, & Polynices Oedipi filij, caussa belli Thebani.
* Amphiaraus ad Thebas à terræ hiatu absorptus. cuius iussu filius Alcmæon matrẽ Eriphylem occidit.
* monile matris, quod repetiturus ab Alphesibœa cui olim, cũ sua vxor esset, donarat, ab eius fratribus occisus est.
* anteuertet, cũ ipse dona Hebes alij largietur.

Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. quæ cùm iurare pararet
Dona tributuram post hunc se talia nulli;
Non est passa Themis: nam iam discordia Thebæ
*Bella mouent, dixit: * Capaneusq́ nisi ab Ioue vinci*
*Haud poterit: flebuntq́ pares in vulnera * fratres:*
Subductáque suos manes tellure videbit
*Viuus adhuc * vates: vltúsque parente parentem*
Natus, erit facto pius, & sceleratus eodem:
Attonitusq́ malis, exsul mentisq́, domusq́,
Vultibus Eumenidum, matrisq́ agitabitur vmbris;
*Donec eum coniux fatale poposcerit * aurum,*
Cognatúmque latus Phlegeius hauserit ensis:
Tum demum magno petet hoc Acheloia supplex
Ab Ioue Callirhoë, natis infantibus annos
Addat, néue necem sinat esse vltoris inultam.
Iuppiter his motus, priuigni dona, nurusq́
** Præcipiet; facietq́ viros impubibus annis.*

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Meletus ex insula Creta in Asiam profectus, ibi vrbẽ sui no

minis constituit: huic ex Mæandri filia Byblis, & Caunus nati sunt. Byblis cùm fratrem corporali amore potius, quàm pio, patrióque more diligeret, nec vesaniam cupiditatis compesceret, atque per litteras detestandum amorem indicauisset; furiali vesania ipse instinctus, patria profugit. Cuius illa dum vestigia persequitur, multas permensa gentes, nouissimè in Cariam venit, ibique assiduo mœrore, & fletu fatigata cùm concidisset, Nympharum Lelegidum misericordia excidentes lacrimæ in fontem conuersæ sunt, qui dominæ nomine est insignis.

Hæc vbi fatidico venturi præscia dixit
Ore Themis; vario superi sermone fremebant.
Et cur non alijs eadem dare dona liceret,
* Tithoni, qui maritus est Auroræ Pallantis filius. *Murmur erat: queritur veteres Pallantias annos*
** Coniugis esse sui: queritur canescere mitem*
** Iasiona Ceres: repetitum Mulciber æuum*
*Poscit * Erichthonio: Venerem quoque cura futuri*
* Iouis ex Electra filiũ, ex quo Plutum peperat. *Tangit, & Anchisæ renouare pacisci tur annos.*
Cui studeat Deus omnis habet: crescitq; fauore
Turbida seditio, donec sua Iuppiter ora
Soluit: & O nostri si qua est reuerentia, dixit,
* lib. 2. 553. *Quò ruitis? tantúmne aliquis sibi posse videtur,*
Fata quoque vt superet? fatis Iolaus in annos
Quos egit, redijt: fatis iuuenescere debent
Callirhoë geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quóque hoc animo meliore feratis;
Me quoque fata regunt: quæ si mutare valerem;
Tres Iouis filij iustitia maximè insignes. *Nec nostrum seri curuarent Aeacon anni:*
Perpetuumq; æui florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo, qui propter amara senectæ
Pondera despicitur; nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Iouis mouere Deos; nec iustinet vllus,
Cùm videat fessos Rhadamanthon, & Aeacon annis,
Et Minôa queri. qui dum fuit integer æui,
Terruerat magnas ipso quoque nomine gentes,
Tunc erat inualidus; Deioniden; iuuentæ
Miletus è Minois regno fugit. *Robore Miletum, Phœboq; parente superbum*
Pertimuit: credensq; suis insurgere regnis,

Haud

Haud tamen est patrijs arcere penatibus ausus.
Sponte fugis, Milete, tua: celeriq; carina
Aegeas metiris aquas; & in Aside terra
Mœnia constituis positoris habentia nomen.
Hic tibi, dum sequitur patriæ curuamina ripæ
Filia Mæandri toties redeuntis eôdem,
Cognita Cyanee præstanti corpore Nympha
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, vt ament concessa puellæ.
*Byblis * Apollinei correpta cupidine fratris*
Non soror, vt fratrem, nec quà debebat, amauit.
Illa quidem primò nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quòd sæpius oscula iungat:
Quòd sua fraterno circundet brachia collo:
Mendaciq; diu pietatis fallitur vmbra.
Paulatim declinat amor; visuraq; fratrem
Culta venit; nimiumq; cupit formosa videri.
Et si qua est illic formosior; inuidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est: nullumq; sub illo
*Igne facit * votum: veruntamen æstuat intus.*
Iam dominum appellat: iam nomina sanguinis odit:
Byblida iam mauult, quàm se vocet ille sororem.
Spes tamen obscenas animo demittere non est
Ausa suo vigilans: placida resoluta quiete
Sæpe videt quod amat. visa est quoque iungere fratri
Corpus; & erubuit, quamuis sopita iaceret.
Somnus abit: silet illa diu; repetitq; quietis
Ipsa suæ speciem; dubiaq; ita mente profatur:
Me miseram, tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quàm nolim rata sit. cur hæc ego somnia vidi?
*Ille quidem est oculis * quamuis formosus iniquis:*
Et placet, & possim, si non sit frater, amare:
Et me dignus erat: verùm nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus;
Testis abest somno: nec abest imitata voluptas.

* formosi instar Apollinis aui sui.

Byblis fratrem amat.

* quale facere solent qui impotenter amant.

* eximiè probãt eius formã etiã hostes.

Prò Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quàm me manifesta libido
Contigit! vt iacui totis resoluta medullis!
Vt meminisse iuuat! quamuis breuis illa voluptas,
Noxq; fuit præceps, & cœptis inuida nostris.
Oego, si liceat mutato nomine iungi;
Quàm bene Caune tuo poteram nurus esse parenti:
Quàm bene Caune meo poteras gener esse parenti!
Omnia Dij facerent, essent communia nobis
Præter auos; tu me vellem generosior esses.
Nescio quam faciès igitur pulcherrima matrem.
Hei mihi, quæ malè sum, quos tu sortita parentes.
Nil nisi frater eris: quod obest, id habebimus vnum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dij melius. Dij nempe suas habuere sorores.
Sic Saturnus Opim iunctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Iunonem rector Olympi.
Sunt superis sua iura. quid ad cælestia ritus
Exigere humanos, diuersaq; fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa; t, roq;
Mortua componar: positæq; det oscula frater:
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum.
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
*At non * Aeolidæ thalamos timuere sororum.
Vnde sed hos nouit? cur hæc exempla paraui?
Quò feror? obscenæ procul hinc discedite flammæ:
Nec, nisi qua fas est germanæ, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore;
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non reiectura petentem,
Ipsa petam? poteriſne loqui? poteriſne fateri?
Coget amor: potero. vel si pudor ora tenebit;
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vicit sententia mentem.

*Sex enim filios suos Aeolus totidem filiabus suis maritos dedit. de quo matrimonio Hom. Odyss. 10 vide nostram Synonymiam.

In

In latus erigitur, cubitóque innixa sinistro,
** Viderit: insanos, inquit, fateamur amores.* * Caunus sc. quid sit acturus.
Hei mihi quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera ceram.
Incipit, & dubitat: scribit, damnatq; tabellas:
Et notat, & delet: mutat, culpatq;, probatq;.
Inq; vicem sumptas ponit: positasq; resumit.
Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Displicet: in vultu est audacia mista pudori.
Scripta soror fuerat: visum est delere sororem, Littera Byblidis ad Caunum.
Verbáque correptis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah pudet edere nomen:
Et si, quid cupiam, quæris; sine nomine vellem
Posset agi mea caussa meo: nec cognita Byblis
Antè forem, quàm spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat sibi pectoris index
Et color, & macies, & vultus, & humida sæpe
Lumina, nec caussa suspiria mota parenti,
Et crebri amplexus, & quæ, si fortè notasti,
Oscula sentiri non esse soror a possent.
Ipsa tamen, quamuis animi grave vulnus habebam;
Quamuis intus erat fur or igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Dij testes) vt tandem sanior essem:
Pugnauique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix, & plus quàm ferre puellam.
Posse putes, ego dura tuli, superata fateri
Cogor, opemq; tuam timidis exposcere votis.
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige verum facias non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cùm tibi sit iunctissima, iunctior esse
Expeti; & vinclo tecum propiore ligari.
Iura senes norunt, & quid liceatq;, nefasq;,
Fasq; sit inquirant: legumq; examina seruent.
Conuenient Venus est annis temeraria nostris:

Quid liceat, nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reuerentia famæ,
Aut timor impediet: tantùm absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi:
Et damus amplexus; & iungimus oscula coràm.
Quantum est quod desit? miserere fatentis amorem,
Et non fassuræ, nisi cogeret vltimus ardor:
Neue mereare, meo subscribi causa sepulcro.
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: summoq; in margine versus adhæsit.
Protinus impressa signat sua crimina gemma:
Quam tinxit lacrimis; linguam defecerat humor.
Dq; suis vnum famulis pudibunda vocauit:
Et paulum blandita, Feras fidissime nostro
Dixit, & adiecit longo pòst tempore * fratri.
Cùm daret; elapsæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata est; misit tamen. apta minister
Tempora nactus adit; traditq; latentia verba.
Attonitus subita iuuenis * Macandrius ira
Proïcit acceptas lectas sibi parte tabellas:
Vixq; manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet ô vetitæ scelerate libidinis auctor
Effuge, ait: quod si nostrum * tua fata pudorem
Non traherent tecum; pœnas mihi morte dedisses.
Ille fugit pauidas: dominæq; ferocia Cauni
Dicta refert. palles audita Byblì repulsa:
Et pauet obsessum glaciali frigore corpus.
Mens tamen vt rediit; pariter rediere furores:
Linguaq; vix tales ictò dedit aëre voces:
* Et merito: quid enim temeraria vulneris huius
Indicium feci? quid? quæ celanda fuerunt,
Tam citò commisi properatis verba tabellis?
Antè erat ambiguis animi sententia dictis
Prætentanda mihi * ne non sequerentur euntem;

Parte

* cùm quatuor amoris lineæ adsint tantùm abest quinta.

* sic lib. 10. 429.

* Caunus Cyanees F. Mæādri N.

* si tua mors nobis dedecori non esset prodita eius causa.

Byblidis repulsæ oratio.

* sc. spernor, non fio voti cõpos.

* vt ea dicta ex animi sententia, posteaquã incepissem, euenirent.

Parte aliqua, veli qualis foret aura, notare
Debueram, tutoq; mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implicui lintea ventis.
Nunc feror in scopulos igitur; subuersaq; toto
Obruor Oceano: nec habent mea vela recursus.
Quid quòd & omnibus certis prohibebar amori
Indulgere meo; tunc cùm mihi ferre * iubenti *vers. 571.
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nónne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse monebat:
Signaq; certa dabat: si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præsensq; meos aperire furores.
Vidisset lacrimas: vultus vidisset amantis:
Plura loqui poteram, quàm quæ cepere tabellæ:
Inuito potui circumdare brachia collo:
Et, si reiicerer, potui moritura videri;
Amplectiq; pedes, affusaq; poscere vitam.
Omnia feci ssem; quorum si singula duram
Flectere non poterant; potuissent omnia mentem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri.
Non adijt aptè nec legit idonea, credo,
Tempora; nec petijt horamq;, animumq; vacantem.
Hæc nocuere mihi. neque enim de tigride natus,
Nec rigidis silices, solidi nec in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit; nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur; repetendus erit; nec tædia cœpti
Vlla mei capiam; dum spiritus iste manebit.
Nam primum, si facta mihi reuocare liceret;
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare, secundum est.
Quippe nec ille potest (vt iam mea vota relinquam)
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et quia deserim, leuiter voluisse videbor:
Aut etiam tentasse illum, insidijsq; petisse.
Vel certè non hoc, qui plurimus vrget, & vrit
Pectora nostra, Deo, sed victa libidine credar.

Denique iam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi; & pestis temerata est nostra voluntas.
Vt nihil adiiciam; non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina paruis. 665
Dixit; & incertæ tanta est discordia mentis, 630
Cùm pigeat tantasse, libet tentare: modumq́
Exit: & infelix committit sæpe repelli.
Mox vbi finis abest; patriam fugit ille, nefasq́:
Inq́ peregrina ponit noua mœnia terra.
Tum verò mœstam tota Miletida mente 635
Defecisse ferunt. tum verò à pectore vestem
Diripuit, planxitq́ suos furibunda lacertos.
Iamq́ palam est demens; inconcessamq́ fatetur
Spem Veneris; siquidem patriam, inuisosq́ penates
Deserit; & profugi sequitur vestigia fratris. 640
Vtq́ tuo mutæ proles Semeleia, Thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos vlulasse per agros
Bubasides videre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamq́ pererrat. 645
Iam Cragon, & Lymirem, Xanthiq́ reliquerat vndas,
Quoq́ Chimæra iugo mediis in partibus ignem, 670
Pectus, & ora leæ, caudam serpentis habebat.
Desiciunt siluæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis; & dura positis tellure capillis, 650
Bybli iaces; frondesq́ tuo premis ore caducas.
Sæpe illam Nymphæ teneris Lelegides vlnis 675
Tollere conantur: sæpe vt medeatur amori
Præcipiunt; surdeq́ adhibent solatia menti.
Muta iacet; viridesq́ suis tenet vnguibus herbas 655
Byblis: & humectat lacrimarum gramina riuo.
Naidas his venam, quæ numquam arescere posset, 680
Suppositisse ferunt: quid enim dare maius habebant?
Protinus, vt sicto piceæ de cortice guttæ,
Vtue tenax grauida manat tellure bitumen; 660
Vtq́ sub aduentum spirantis leue Fauoni

Sole

* si voti expletionem consideres, multum est adhuc reliquum: sin crimen spectes, parum.
* vt sæpius repellatur, quoties nè-pe tentat.
* Caunum vrbem in Caria & æstate & autumno pestiferam.
* Byblida Mileti filiã.
* è Bubaso Cariæ regione. Plin. 5, 18.
* πρόσφελέων, ὅπιθεν δὲ δρέπτουσι. μέσσῃ δὲ χιμαίρα.

Sole remollescit, quæ frigore constitit vnda.
*Sic lacrimis consumpta suis * Phœbeia Byblis*
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ; nigraq; sub ilice manat.

* Mileti F. Phœbi N. sup. 444. Byblis in fontem.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Phæstos est oppidum in insula Creta. Hîc Lyctus generosi animi, ac præstantis fidei, cum petisset à Telethusa coniuge, vt si puellam pareret, necaret, si autem puerum, sobolem patriæ seruaret: & vterque cùm pro casu futuro lacrimas dedissent; mater nequiens inferre manus filiæ, Isidem in malis habuit auxilio: cuius pollicitis, illa inf ntem pro puero decepto patre filij opinione nutriuit. Itaque cum ætas matura nuptijs increuisset, nihil suspicans pater, obstrictus fide coniugis, Ianthem ex Theleste genitam despõdit. Qui inter se dum graui amore premerentur, maximè Iphis (hoc enim pater nomine aui eũ vocari voluerat) & trepidante etiam matre ne Iphis puella cum infamia reperiretur, eadem Dea fuit auxilio, nam vt totis nuptijs iugari possent; Iphin in puerum transfigurauit.

Fama noui centum Cretæas forsitan vrbes
Implesset monstri; si non miracula nuper
Iphide mutato Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæstia regni
Progenuit tellus ignotum nomine Ligdum
Ingenua de plebe virum; nec census in illo
Nobilitate sua maior: sed vita, fidesq;
Inculpata fuit: grauidæ qui coniugis aures
Vocibus his monuit; cùm iam propè partus adesset:
Quæ voueam duo sunt; minimo vt releuere dolore:
*Vtq; marem parias. onerosior altera * sors est.*
Et vires fortuna negat. quod abominor ergo,
Edita fortè tuo fuerit si femina partu;
(Inuitus mando pietas ignosce) necetur.
Dixerat; & lacrimis vultum lauere profusis,
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur.
Sed tamen vsque suum vanis Telethusa maritum
*Sollicitat precibus; ne spem sibi ponat in * arcto.*
Certa sua est Ligdo sententia, iamq; ferendo

* non tam educationis, quam dotis parãdæ caussa.

* in re angusta & aduersa. nõ defuturos enim ipsi Deos.

Vexerat illa grauem maturo pondere ventrem;
Cùm medio noctis spatio sub imagine somni
Inachis ante torum pompa comitata sacrorum
Aut stetit; aut visa est. inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flauentibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
*Sanctaq; Bubastis, * varijsq; coloribus Apis,*
Quiq; premit vocem, digitoq; silentia suadet,
Sistraq; erant, numquamq; satis quæsitus Osiris,
*Plenaq; somniferis * serpens peregrina venenis,*
Tum velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic effata Dea est: Pars ô Telethusa mearum
Pone graues curas; mandataq; falle maritii:
Nec dubita, cùm te partu Lucina leuarit;
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris: opemq;
Exorata fero; nec te coluisse quereris
Ingratum numen. monuit: thalamoq; recessit.
Læta toro surgit, durasq; ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
*Vt dolor increuit; * seq; ipsum pondus in auras*
Expulit, & nata est ignaro femina patri;
Iussit ali mater puerum mentita: fidemq;
Res habuit: neque erat fucti nisi conscia nutrix.
Vota pater soluit, nomenq; imponit auitum:
Iphis auus fuerat, gauisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam siue puellæ,
Siue dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus;
Cùm pater Iphi tibi flauam despondet Ianthen:
Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleste.
Par ætas, par forma fuit: par masq; magistris
Accepere artes elementa ætatis ab iisdem.
Hinc amor amborum tetigit rude pectus: & æquum

Vultus

Ifidis comitatus, de qua lib. 1. 748.

* quòd pingatur bouis figura habẽtis varias maculas.

* Harpocrates

* f. crocodilus, cuius morsus letalis est & nunquam sanatur,

Ideoq; plenus venenis dici videtur.

* facilitatẽ partus indicat, quæ à fetu fere proficisci solet.

Iphis nomẽ commune viro & fœminæ.

Iphis puella ardet in puella.

Vulnus utrique dedit · sed erat fiducia distat.
Coniugium pactæq; exspectat tempora tedæ:
Quémque virum pudet esse, virũ fore credit Ianthe.
Iphis amat, quo posse frui desperat, & auget*
Hoc ipsum flammas: ardétque in virgine virgo:
Vixq; tenẽs lucrimas, Quis me manet exitus? inquit:
Cognita quàm nulli, quam prodigiosa, nouæque
Cura tenet Veneris! si Dij mihi parcere vellent;
Perdere debuerant · si non & perdere vellent;
Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor vrit equarum,
Vrit oues aries: sequitur sua femina cerum:
Sic, & aues coëunt: interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat; taurum dilexit filia Solis:*
Femina nempe marem. meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Passa bouem est: & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet ex toto sollertia confluat orbe,
Ipse licet reuolet ceratis Dædalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine dictis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas? téque ipsa recolligis Iphi?
Consilia que inopes & stultos excutis ignes?
Quid sis nata vides: nisi te quoque decipis ipsam.
Et petc quod fas est: & ama, quod femina debes
Spes est quæ capiat: spes est quæ pascat amorem,
Hanc tibi res admit: non te custodia cæro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris asperitas: non se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potienda tibi: nec, vt omnia fiant,
Esse potes felix: vt Dique, hominésque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum:
Dique mihi faciles quidquid valuere dederunt.

* Lubenter hic poëta neutro genere vtitur. vt & vers. 747. & alibi millies.
* tanquam perdi se & sibi parci iuxta habeat.
* amorem non virginis, sed viri.
* hoc enim mihi esset gratius vitæ munere. 728.
* Pasiphaë

Quod volo, vult genitor, vult ipsa sacérque futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus istis:
Quæ mihi sola nocet. venit ecce optabile tempus:
Luxque iugalis adest: & iam mea fiet Ianthe:
Nec mihi continget: mediis sitientus in vndis.
Promuba quid Iunoi? quid ad hæc Hymenæe venitis
Sacra? quibus qui ducat abest? vbi nubimus ambæ?
Presit ab his vocem. nec leniùs altera virgo
Aestuat: vtq, celer venias Hymenæe precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timēs modò tēpora differt:
Nunc ficto langore, moram trahit: omnia sæpe,
Visaque caussatur. sed iam consumpserat omnem
Materiam ficti: dilatáque tempora tedæ
Institerant. vnúsque dies restabat. at illa
Crinalem capiti vittam natæq, sibique
Detrahit: & passis aram complexa capillis,
Isi, Paretonium, Mareoticáque arua, Pharónque
Quæ colis, & septem digestum in cornua Nilum;
Fer precor (inqu t) opem: nostróque medere timori.
* quæ nūc in ara tua ad quam prouoluor, conspiciūtur. vers. 687. *Te dea, te quondam, tuáque* hæc insignia vidi:*
Cunctáque cognoui, sonitum, comitesque, facésque
Sistrorum: memorique animo tua iussa notaui.
Quòd videt hæc lucem, quòd non ego punior ipsa;
Consilium, monitúmque tuum est: miserere duarum:
Auxilióque iuua. lachrimæ sunt verba secutæ.
Visa Dea est mouisse suos (& mouerat) aras:
Et templi tremuere fores: imitatáque Lunam
Cornua fulserunt: crepui:que sonabile sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine læta
Mater abit templo. sequitur comes Iphis euntem,
Quàm solita est maiore gradu: nec candor in ore
Iphis puella in masculum. *Permanet: & vires augentur & acrior ipse est*
Vultus: & incomptis breuior mensura capillis.
Plúsque vigoris adest, habuit quàm femina: nam quæ
Femina nuper eras, puer es. date munera templis:
Nec timidi gaudete fide. dant munera templis:

Addiuit

Addunt & titulum: titulus breue carmen habebat:
Dona puer soluit, quæ fœmina vouerat Iphis.
Postera lux radijs totum patefecerat orbem
Cùm Venus, & Iuno, sociúsque Hymenæus adignes
Conueniunt: potitúrque sua puer Iphis Ianthe.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEωN LIBER X.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Orpheus Eurydice interempta ad inferos descendit, & à Dite impetrauit vt eam reduceret ad superos, lege proposita si sequentem non respexisset: quod ille præstare non potuit. Reuocata igitur ad inferos, Orpheus non aliter stupuisse dicitur, quam pastor, qui viso Cerbero, quem ab inferis traxerat Hercules, nimio pauore in saxum versus est: quámque Olenus, & Lethæa: quæ cùm pulchritudine superba deabus se prætulisset, deque ea suppliciũ sumere vellent: vxoris culpã Olenus in se trãsferre voluit: sũtque ambo in saxa mutati. Orpheus postea dolore ac fletu finito; ne rursus coniugale desiderium experiretur, puerilem Venerem instituit.

INde per immensum croceo velatus amictu
Aethera digreditur, Ciconumq́, Hymenæus ad oras
Tendit: & Orpheia nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: sed nec solemnia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit lacrimoso stridula fumo
*Vsque fuit: nullóque * inuenit motibus ignes,*
Exitus auspicio grauior: nam nupta per herbas
Dum noua Naiadum turba comitata vagatur;
Occidit in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
Deflevit vates; ne non tentaret & vmbras;
Ad Styga Tenaria est ausus descendere porta,

Infauſtæ Orphei nuptiæ

* non potuit flammescere.

Descensus Orphei ad inferos.

* vmbras cassias corporibus.

Perque * leues populos simulacraque functa sepulchro
Persephonen adiit, inamœnaque regna tenentem
Vmbrarum dominum: pulsisq; ad carmina neruis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem recidimus: quidquid mortale creamur;
Si licet: & falsi positis ambagibus oris
Vera loqui sinitis; non huc, vt opaca viderem
Tartara descendi; nec vti villosa colubris
* Cerberū enim ex Typhaone peperit Echidna quæ Meduſæ fuit progenies Heſiod. Theog.
Terna * Medusæi * vincirem guttura monstri:
Causſa viæ est conitor. in quam calcata venenum
Vipera diffudit; crescentesque abstulit annos.
Posse pati volui: nec me tentasse negabo.
Vicit amor. supera Deus hic bene notus in ora est.
An sit & hic, dubito: sed & hic tamen auguror esse:
Famáque si veteris non est mentita rapinæ;
* vt Hercules.
Vos quoq; iunxit Amor. per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni,
Eurydices oro properata retexite fata.
Omnia debentur vobis; paulúmque morati
Serius, aut citius sedem properamus ad vnam.
Tendimus huc omnes: hæc est domus vltima: vósque
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoque cùm iustos matura peregerit annos;
Iuris erit vestri: pro munere poscimus vsum.
Quod si fata negant veniam pro coniuge; certum est
Nolle redire mihi: leto gaudete duorum.
Talia dicentem, neruosque ad verba mouentem,
Exsangues flebant animæ: nec Tantalus vndam
* Titij, qui Latonam violare conatus erat
Captauit refugam: stupuitque Ixionis orbis.
Nec carpsere * iecur volucres; vrnisque vacarunt
Belides: inque tuo sedisti Sisyphe saxo.
Tum primùm lacrimis victarum carmine, fama est
Eumenidum maduisse genas: nec regia coniux
* á serpentino dente illato. vers. 10.
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicémque vocant. vmbras erat illa recentes
Inter: & incessit passu de * vulnere tardo.

Haus

Hanc simul, & legem Rhodopeïus accipit Orpheus,
Ne flectat retrò sua lumina; donec Auernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur accliuis per muta silentia trames
Arduus, obscurus, caligine densus opaca.
Nec procul abfuerant telluris margine summæ.
Hîc, ne deficeret, metuens, auidúsque videndi
Flexit amans oculos: & protinus illa relapsa est,
Brachiáque intendens, prendique, & prẽdere certans,
Nil nisi cedentes infelix arripit auras.
Iámque iterum moriens non est de coniuge quidquam
Questa suo: quid enim nisi se quereretur * amatam?
Supremúmque vale, quod iam vix auribus ille
Acciperet; dixit: reuocatáque rursus eò dem est.
Non aliter stupuit gemina nece coniugis Orpheus:
Quàm tria qui timidus * medio portante catenas
Colla canis * vidit: quem non pauor antè reliquit,
Quàm natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se traxit crimen: voluitque videri
Olenus esse nocens: túque ô consisa figura
Infelix Lethæa tua iunctissima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide,
Orantem, frustráque iterum transire volentem
Portitor arguerat: septem tamen illa diebus
Squallidus in ripa Cereus sine munere sedit:
Cura dolórque animi, lacrimæque alimenta fuere.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsúmque Aquilonibus Hemũ.
Tertius * equoreus inclusum piscibus annum
Finierat Titan: omnémque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; seu quòd malè cesserat illi;
Siue fidem dederat. multas tamen ardor habebat
Iungere se vati: multæ doluere repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citráque iuuentam
AEtatis breue ver & primos carpere flores.

* & ex nimio sui amore peccasse maritum.
* sc collo
* Hic se abdebat in specũ metu Herculis & semel ꝓspectans.
ac eum videns Cerberum extremis trahentem, dirigit. vide Adag. Erasmi. 802. Vetustas saxũ vocat τὸν παρατυτατα.
* Timidus quidam Olenus, Lethæa ia saxa.
* pisces enim in Zodiaco vltimũ signum anqum claudant.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Ad cantus Orphei desiderantis consuetudinem coniugis cum plurima animalia capta vocis dulcedine conuenissent, & in his etiam arbores elicitæ: inter quas stupens cantibus fuit pinus Cybeles montis qui in Phrygia est, in quã Atys matris Deum antistes mutatus est.

Atys in pinum.

Collis erat, collémque super planissima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Vmbra loco deerat. qua postquam parte resedit
Dijs genitus vates; & fila sonantia mouit;
Vmbra loco venit: non * *Chaonis abfuit arbor,*
Non nemus * *Heliadum, non frondibus æsculus altis,*
Nec tiliæ mollcs, nec fagus, & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus vtilis hastis,
Enodísque abies, curuataque glandibus ilex.
Et platanus genialis, Acerque coloribus impar,
Amnicolæque simul salices, & aquatica Lotos,
Perpetuóque virens buxus, tenuésque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexipedes hederæ venistis, & vnà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus vlmi,
Ornique, & piceæ, pomóque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ,
Et succincta comas, hirsutáque vertice pinus
Grata Deûm matri: siquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncóque induruit illo.

* quercus quòd in Chaonia Epiri multa sit.
* populi. l. 2. 550

FAB. III. ARGVMENTVM.

Cyparissus fuit Amiclei filius ex insula Cæa, hunc Apollo dilexit: & propter cerui patientę manus, quem per imprudentiã sagitta trãsfixum interemerat, manus afferentem sibi, periculo eripuit: & protinus in arborem sui nominis vertit.

Cyparissus in cupressũ * coni modo in acutum tẽdẽs. ea enim figura metæ & cupressi.

Affuit huic turbæ * *metas imitata cupressus,*
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo:
Qui citharam nerus, & neruis temperat arcum.
Namque sacer Nymphis Carthæa tenentibus aruа

Ingens

Ingens ceruus erat: lateq; patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissiq; in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla subest, frontem paruis argentea loris
Vincta mouebatur: parilesq; ætate nitebant
Auribus è geminis, circum cauа tempora, baccæ.
Isq; metu vacuus, naturaliq; pauore
Depositо celebrare domos, mulcendaq; colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios Cæa pulcherrime gentis
Gratus erat Cypariſſe tibi: tu pabula ceruum
Ad noua, tu liquidi ducebas fontis ad vndas:
Tu modò texebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo reſidens huc lætus, & illuc
Mollia purpureis frenabas ora capiſtris.
Aeſtus erat, mediusq; dies: ſolisq; vapore
*Concaua * littorei feruebant brachia Cancri.*
Feſſus in herboſa poſuit ſua corpora terra
Ceruus: & arboreа frigus ducebat ab vmbra.
Hunc puer imprudens iaculo Cypariſſus acuto
Fixit: & vt ſæuo morientem vulnere vidit;
*Velle mori ſtatuit. quæ non ſolatia * Phœbus*
Dixit? & vt leuiter, pro materiaq; doleret,
Admonuit. gemit ille tamen: murmurq; ſupremum
Hoc petit à ſuperis; vt tempore lugeat omni.
Iamq; per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;
Et modo, qui niueа pendebant fronte capilli,
** Horrida cæſaries fieri; ſumptoq; rigore*
Sidereum graciliſ ſpectare cacumine cælum.
Ingemuit, triſtiſq; Deus, Lugebere nobis,
** Lugebisq; alios, aderisq; dolentibus, inquit.*

Cernus manſuetus Cypariſſi.

* ſideri tribuit quod eſt animantis.

* cui tantopere erat carus verſ. 108.

Cypariſſus in arborē.

* rami & frondes.

* cōſecrabe ris inferis, & præ foribus ponēris ædiū vbi ca dauer erit hinc & Diti ſacra.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Ganymedes Troi filius prima forma cùm cæteris Ilienſi-

bus Phrygiæ præferretur, & assiduis venationibus interesset, ne insuetam virentis ætatis subiret: Iuppiter versus in aquilam ex Ida monte eum rapuit in cælum, ministrumq; fecit.

Iuppiter in aquilam.

Tale nemus vates attraxerat: inq; ferarum
Conciliо medius turba volucrumq; sedebat.
Vt satis impulsas tentauit pollice chordas;
Et sensit varios, quamuis diuersa sonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine mouit:
Ab Ioue Musa parens (cedunt Iouis omnia regno)
Carmina nostra moue: Iouis est mihi sæpe potestas
Dicta: prius cecini plectro grauiore Gigantes,
Sparsaq; Phlegræis victricia fulmina campis:
Nunc opus est leuiore lyra: puerosq; canamus
*Dilectos superis: * inconcessisq; puellas*
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superum Phrygij quondam Ganymedis amore
Arsit: & inuentum est aliquid, quod Iuppiter esse,
Quàm quod erat, mallet. nullis tamen alite vertit
Dignatur; nisi quæ posset sua fulmina ferre.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis
*Arripit * Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet:*
Inuitaq; Ioui nectar Iunone ministrat.

* in odium mulierum hoc addit.

Iouis amor, & raptus Ganymedis.

* id est, Troianum, nisi malis ab Ilo eius fratre conformati.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Hyacinthus Amyclides dilectus ab Apolline, cùm per iocũ in certamen disci venisset, altius iactum pondus non prius despicere potuit, quàm capiti sensit iniectum. Quo elisso, post obitum eius, cruor in florem eius nomine inscriptum cessit.

Hyacinthus an florem.

*Te quoq; * Amyclide, posuisset in æthere Phœbus;*
Tristia si spatium ponendi fata dedisset.
Quà licet, æternus tamen es: quotiesq; repellit
Ver hiemem, pisciq; aries succedit aquoso;
Tu toties oreris: viridiq; in cespite flores
Te meus ante omnes genitor dilexit: & orbe
*In medio positi caruerunt præside * Delphi;*
Dum Deus Eurotan, immunitamq; frequentat

* ab Amycleo patre.

* vnde etiã dicuntur terræ vmbilicus.

Sparten:

Sparten: nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ:
Immemor ipse sui non retia ferre recusat;
Non tenuisse canes; non per iuga montis iniqui
Ire comes: longæq; alit assuetudine flammas.
Iamq; ferè medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat: spatioq; pari distabat utrimq;
Corpora veste leuant: & succo pinguis oliuæ
Splendescunt: latiq; ineunt certamina disci.
Quem priùs aërias libratum Phœbus in auras
Misit: & oppositas discussit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus: & exhibuit * iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusq; cupidine lusus
Tollere * Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercusso subiecit in aëre tellus
In vultus Hyacinthe tuos. expalluit æque,
Quàm puer, ipse Deus: collapsosq; excipit artus:
Et modò te refouit: modò tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Vt si quis violas, riguoq; papauera in horto,
Liliaq; infringat fluuio hærentia lingua;
Marcida demittant subitò caput illa grauatum:
Nec se sustineant: spectentq; cacumine terram:
Sic vultus moriens iacet: & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri ceruix: humeroq; recumbit.
Laberis * Oebalide prima fraudate iuuenta,
Phœbus ait: videoq; tuum mea crimina vulnus:
Tu dolor es, facinusq; meum: mea dextera leto
Inscribenda tuo est: ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest? nisi culpa potest, & amasse, vocari?
Atque vtinam pro te vitam, tecumq; liceret
Reddere: quod quoniam fatali lege vetamur;
Semper eris mecum, memoriq; hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt

* quòd & serò rediderat in terram, & volutus in gyrum.

* Lacon, à Tænaro Laconiæ promontorio.

* Lacon, vel ab Oebalo suo ex Cynorta fratre nepote. Paus. ita fert sup. 162.

*Litteris αι gemitū exprimentibus: vers. 215.

*Aiax Telamonius. lib. 13. 395.

*enallage numeri, vulgata in trāſitione à ſpecie ad genꝰ.

*Hyacinti. Amyclei F. Spartes vxoris Lacedæmonis N.

*Flosq́ notus * ſcripto gemitus imitabere noſtros.*
*Tempus & illud erit, quo ſe * fortiſſimus heros*
Addat in hunc florem, folioǵ legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humo ſignauerat herbas; 210
Deſinit eſſe cruor: Tyrioq́ nitentior oſtro
Flos oritur: formamq́ capit, quam lilia: ſi non
*Purpureus color * his, argenteus eſſet in illis,*
Non ſatis hoc Phœbo eſt, (is enim fuit auctor honoris)
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit: & ai ai 215
Flos habet inſcriptum: funeſtaq́ littera ducta eſt.
*Nec dedecuiſſe pudet * Sparten Hyacinthon: honerq́*
Durat in hoc eui: celebrandaq́ more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Amathus oppidum in inſula Cypro, cuius incolæ, obtrita cōſuetudine humani generis, ſoliti in ara Iouis, quæ proxima erat Dea, aduenas immolare: quorum crudelitate Venus offenſa, ne relinquere ſedes ſuas cogeretur, in boues eos vertit: qui à magnitudine cornuum Ceraſtæ apud Salaminios ſunt nominati.

Cypri incolæ in boues. *præcipuè ære.

κέρας cornu. vel vt Stephan. promontorium, quæ multa ſunt in Cypro, vnde & inſulæ nomen videtur locū fabulæ dediſſe.

*Cur ita Cyprū appellarit, fugit nos ratio. alioquin hoc nomē multis locis cō mune eſt.

*At ſi fortè roges ſecundam Amathunta * metallis,* 220
Aa genuiſſe velit Propœtidas; annuat æquè
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat: vnde etiam nomen traxere Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Iouis hoſpitis ara
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam 225
Aduena vidiſſet; mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathuſiasq́ bidentes:
Hoſpes erat cæſus. ſacris offenſa nefandis
*Ipſa ſuas vrbes, * Ophiuſiaq́ arua parabat*
Deſerere alma Venus. ſed quid loca grata, quid vrbes 230
Peccauere meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exſilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece: vel ſi quid medium eſt, mortiſq́ fugæq́.
Idq́ quid eſſe poteſt; niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum 235

Flexit:

Flexit: & admonita est hæc illis posse relinqui:
Grandiaq; in toruos transformat membra iuuencos.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Propœtides filiæ Amathunteæ aspernatæ Venerem, primæ in triuio vulgauere corpora ob eiusdem Deæ iram: quia verò ad pudorem induruerant, nouissimè in lapidem sunt transfiguratæ.

Sunt tamen obscenæ Venerem Propœtides ausæ Propœtides in silicem.
Esse negare Deam: pro qua sua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgasse feruntur:
Vtq; pudor cessit; sanguisq; induruit oris:
In rigidum paruo silicem discrimine versæ.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Pygmalion offensus impudentia vulgari Propœtidum statuit cælebs permanere. qui cùm signum virginale ex ebore fecisset, captus specie eius in vecordem incidit amorem, & tota mente quæsiuit à Dea, vt ei signo, cuius amore exarsisset, animam infunderet. Vt egressus templo domum peruenit, comperit voto se esse donatum coniugij. Itaque lætatus arte sua, Paphum filium genuit, qui in insula Cypro oppidum sui nominis constituit.

Quas quia Pygmalion æuum per crimina agentes Eburnea statua in puellam.
Viderat; offensus vitijs, quæ plurima menti
Femineæ natura dedit, sine coniuge cælebs
Viuebat: thalamiq; diu consorte carebat.
Intereà niueum mira feliciter arte
Sculpsit ebur: formamq; dedit, qua femina nasci
Nulla potest: operisq; sui concepit amorem.
Virginis est verè facies: quam viuere credas, * Virgines bene educatæ præ pudore in conspectu virorũ vix se audent mouere.
*Et, si non obstat reuerentia: velle * moueri.*
Ars adeò latet: arte sua miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admouet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddiq; putat: loquiturq;, tenetq;: *cedere pre inẽtibus digitis. modo carnis.
*Et credit tactis digitos * insidere membris:*
Et metuit, pressos veniat ne liuor in artus.

Et modò blanditias adhibet: modò grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesq́ lapillos,
Et paruas volucres, & flores mille colorum,
Lilia, perpictasq́ pilas, & ab arbore lapsas
** Heliadum lacrimas; ornat quoque vestibus artus:*
Dat digitis gemmas: dat longa monilia collo:
Aure leues baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis:
Appellatq́ tori sociam: acclinataq́ colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
Festa dies Veneris, tota celeberrima Cypro
Venerat: & blandis indutæ cornibus aurum
Conciderant ictæ niueæ ceruice iuuencæ:
Turaq́ fumabant: cùm munere functus ad aras
Constitit: & timidè, Si Dij dare cuncta potestis;
Sit coniux opto, non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, similis mea, dixit, eburnæ.
Sensit, vt ipsa suis aderat Venus aurea festis;
*Vota quid illa velint: & * amici numinis omen*
*Flamma ter accensa est: * apicemq́ per aëra duxit.*
Vt rediit; simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbensq́ toro dedit oscula. visa tepere est.
Admouet os iterum: manibus quoque pectora tentat:
Tentatum mollescit ebur: positoq́ rigore
Subsedit digitis, ceditq́ vt Hymettia sole
Cera remollescit; tractatáque pollice multas
Vertitur in facies; ipsóque fit vtilis vsu.
Dum stupet; & dubiè gaudet; falliq́ veretur;
Rursus amans, rursúsque manu sua vota retractat.
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
*Tum verò * Paphius plenissima concipit heros*
Verba: quibus Veneri grates agit: oráque tandem
Ore suo non falsa premit. datáque oscula virgo
Sensit: & erubuit: timidúmque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cælo vidit amantem.

* electra. lib 2 364.

* propitij & beneuolentis.

* scintillam.

* Pygmaliõ Cypri⁹, per prolepsin tẽporis. nã Cyprus dicta est Paphos à Papho Pygm. P. sic ferè vers. 160. & 196.

Conin-

Coniugio, quod fecit, adest Dea: iamq; coactis
Cornibus in plenum nouies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit: de quo tenet insula nomen.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Myrrha Cinyræ & Cenchreidis filia, iracundia Veneris quod sibi matercius præferretur, patrem impio dilexit amore: nec viam potiendi inueniens cogitur suspendium experiri. Cuius nutrix intra cubile gementis excepit vocem: & signis cognitis nefariæ mortis, dum diligentius scrutatur, causam posc it. Consolata ergo puella et pollicetur se effecturam, vt parenti sine vlla infamia iungatur: promissum in opportunum tempus differt. At anus die solemni Cereris, quo mater eius operata à viro secubabat, alumnam noctu deducit ad Cinyram prædicans formosissimam puellam (filiam tacens) formæ eius impulsam sibi se credidisse: qui data cupiditate lumen inferri iussit, vt speciem eius notam haberet, cognitusque filiæ pater stuprator coactus est pudore ferro stricto eam insequi: quæ duplici metu territa in insulam profugit: ibique misericordia eiusdem Deæ in arborem, quæ eius nomen indicaret, mutata est.

* *Editus* * *hæc ille est: qui si sine prole fuisset,* * sc. insula, nepos nimirum Pygmalionis.
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam: procul hinc nate, procul este parentes:
Aut mea si vestras mulcebunt carmina mentes;
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum:
Vel si credetis; facti quoque credite pœnam.
Si tamen admissum sinit hoc natura videri:
Gentibus Ismarijs, & nostro gratulor * *orbi:* * Thraciæ.
Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas. sit diues Amomo,
Cinnamaq;, costumq; suum, sudataq; ligno
Tura ferat, floresq; alios Panchaica tellus;
Dum ferat & Myrrham: * *tanti noua non fuit arbor.* * vt pater eum filia coire deberit.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha: facesq; suas à crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio, tumidusq; efflauit Echidnis
E tribus vna soror. scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio maius scelus. vndiq; lecti
Tecupiunt proceres; toto q; Oriente iuuentus

Ad thalami certamen adest: ex omnibus vnum
*Elige Myrrha virum; dum ne sit in omnibus * vnus.*
Illa quidem sentit: fœdoq; repugnat amori:
Et secum, Quò mente feror? quid molior? inquit.
Dij precor, & pietas, sacrataq; iura parentum,
Hoc prohibete nefas: scelerisq; resistite nostro:
Si tamen hoc scelus est. sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coëuntq; animalia nullo
Cetera delicto: nec habetur turpe iuuencæ
Ferre patrem tergo: fit equo sua filia coniux:
Quasq; creauit, init pecudes caper ipsq; cuius
Semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices quibus ista licent. humana malignas
Cura dedit leges: & quod natura remittit,
Inuida iura negant. gentes tamen esse feruntur:
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur, vt pietas geminato crescat amore.
Me miseram: quòd non nasci mihi contigit illic!
Fortunataq; loci iedor. quid in ista reuoluor?
Spes interdictæ discedite. dignus amari
Ille, sed vt pater est. ergo si filia magni
Non essem Cinyræ; Cinyræ concumbere possem?
Nunc quia iam meus est, non est meus; ipsaq; damno
Est mihi proximitas: aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc; patriæq; relinquere fines;
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem:
Vt præsens spectem Cinyram; tangamq;, loquarq;,
Oscula q; admoueam, si nil conceditur vltrà.
Vltrà autem sperare aliquid potes impia virgo?
Nec quot confundas & iura, & nomina sentis?
Túne eris & matris pellex, & adultera patris?
Túne soror nati? genitrixq; vocabere fratris?
*Nec metues atro crinitas angue * sorores;*
Quas facibus sæuis oculos, atque ora petentes
Noxia corda vident? át tu dum corpore non es
Passa nefas; animo ne concipe, néue potentis

Concu-

* sc pater, eum excipto.

Myrrha deperit patrem.

* Eumenides furias.

Concubitu vetito naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipsa vetat, pius ille, memorq; est
Moris. & ô vellem similis furor esset in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit; scitatur ab ipsa
Nominibus dictis, cuius velit esse mariti.
Illa silet primò: patrisq; in vultibus hærens
Aestuat: & tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
Flere vetat: siccatq; genas: atq; oscula iungit.
Myrrha datis nimium gaudet: consultaq; qualem
Optat habere virum; similem tibi, dixit, at ille
Non intellectam vocem collaudat: &, Esto
Tam pia semper, ait. pietatis nomine dicto,
Dimisit vultus. sceleris sibi conscia virgo.
Noctis erat medium: curasq;, & corpora somnus
Soluerat. at virgo Cinyreia pervigil igne
Carpitur indomito: furiosaq; vota retractat.
Et modò desperat; modò vult tentare: pudetq;,
Et cupit: & quid agat non invenit. utq; securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat:
Quò cadat in dubio est: omnq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat.
Huc huis, atque illuc: momentaq; sumit utróque.
Nec modus, & requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet: erigitur. laqueoq; innectere fauces
Destinat: & zonæ summo de poste revincta,
Care vale Cinyra, causamq; intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Pervenisse ferunt, limen servantis alumnæ.
Surgit anus: reseratq; fores: mortuq; paratæ
Instrumenta videns, spatio conclamat eodem,
Seq; ferit, scinditq; sinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueiq; requirere causam.

Muta silet virgo, terrámque immota tuetur:
Et deprensa dolet tardæ conamina mortis.
Instat anus: canósque sinus, & inania nudans
Vbera, per cunas, alimentáque prima precatur;
Vt sibi committat, quicquid dolet, illa rogantem
Auersata, gemit. certa est exquirere nutrix:
Nec solam spondere fidem. Dic, inquit: opémque
Me sine ferre tibi: non est mea pigra senectus.
Seu furor est; habeo quod carmine sanet, & herbis.
Siue aliquis nocuit; magico lustrabere ritu:
Ira Deûm siue est, sacris placabimus iram.
Quid rear vlterius? certè fortuna, d. musq;
Sospes ab incursu est: viuunt genitrixq;, paterq;.
Myrrha patre audito, susspiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix etiamnum concipit vllum
Mente nefas: aliquemq; tamen præsentit amorem:
Propositiq; tenax, quodcúmque est, orat, vt ipsi
Indicet: & gremio lacrimantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis membra lacertis,
Sensimus, inquit: amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec sentiet vmquam
Hoc pater. exsilit gremio furibunda, torúmque
Ore premens, Discede, precor: miscróque pudori
Parce, ait. instanti, Discede, aut desine dixit,
Quæcunque quid doleam, scelus est, quod scire laboras.
Horret anus: tremulasq; manus annisq;, metuq;
Tendit: & ante pedes supplex procumbit alumnæ:
Et modò blanditur: modo, si non conscia fiat;
Terret: & indicium laquei, cœptæq; minatur
*Mortis: & officium * commisso spondet amori.*
Extulit illa caput, lacrimisq; implcuit obortis
Pectora nutricis: conatáque sæpe fateri,
Sæpe tenet vocem: pudibundáque vestibus ora
*Texit: & * O, dixit, felicem coniuge matrem!*
Hactenus: & gemuit. gelidos nutricis in artus,
Ossáq; (sensit enim) penetrat tremor: albaq; toto

* temerè, & vitiosè admisso & quem illa scelus appellarat.
* figuratè innuens optare se eâdé felicitatem.

Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis:
Multáque, vt excuteret diros, ſi poſſet, amores,
Addidit: at virgo ſcit ſe non falſa moneri:
Certa mori tamen eſt, ſi non potiatur amore.
*Viue: ait hæc: potiere tuo, non auſa, * parente,*
*Dicere, conticuit: promiſſáque * numine firmat.*
*Feſta pie * Cereris celebrabant annua matres,*
Illa quibus niueæ velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum:
Pérque nouem noctes Venerem, tactúſque virorum
In vetitis numerant: turba Cynireis in illa
Regis adeſt coniux: arcanáque ſacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum coniuge lectus;
Nacta grauem vino Cyniram malè ſedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores:
Et facicm laudat, quæſitis virginis annis,
Parq; ait, eſt Myrrhæ: quã poſtquam adducere iuſſa eſt,
Vtq; domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. infelix non toto pectore ſentit
Lætitiam virgo: præſagáque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. tanta eſt diſcordia mentis.
Tempus erat quo cuncta ſilent: intérque Trionas
Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes,
Ad facinus venit illa ſuum: fugit aurea cælo
Luna, tegunt nigræ latitantia ſidera nubes:
*Nox caret igne ſuo: primus tegis * Icare vultus,*
*Erigonéque pio ſacrata * parentis amore.*
Ter pedis offenſi ſigno eſt reuocata: ter omen
Funereus bubo letali carmina fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, nóxque atra pudorem.
Nutrici ſquæ manum læua tenet; altera motu
Cæcum iter explorat thalami iam limina tangit:
Iámque fores aperit: iam ducitur intus: at illi
Poplite ſuccidunt genua intremuere: fugitque
Et color, & ſanguis: animúsque reliquit euntem.
Quóque ſuo propior ſceleri eſt, magis horret, & auſi

* ſic lib. 9 576.
* iure iurãdo quod fit numinis conteſtatione.
* Theſmophoria. quæ celebrabantur cùm ſemẽ in terram iacerent. quamquam ea poeta confundat cum ſacris proſerpinæ quæ meſsis tempore fiebant
* ne tantũ ſcelus adſpiceres.
* nã patrũ Icarum a paſtoribus occiſum ita fieuit vt mori decerneret.

Pœnitet: & vellet non cognita posse reuerti.
Cunctantem longæua manu deduxit: & alto
Admotam lecto cum traderet: Accipe dixit,
Ista tua est Cynira: deuotáque pectora iunxit,
Accipit obsceno genitor sua viscera lecto:
Virgineósque metus leuat: hortatúrque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, filia, dixit:
Dixit, & illa, Pater; sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert vtero; conceptáque crimina portat.
Postera nox facinus geminat: nec finis in illa est:
Cùm tandem Cyniras auidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illi to lumine vidit
Et scelus, & natam: verbísque dolore retentis
Pendēti nitidum vagina deripit ensem.
Myrrha fugit: tenebrisque, & cæcæ munere noctis
Intercepta neci est: latósque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæáque rura reliquit:
Pérque nouem errauit redeuntis cornua Lunæ:
Cùm tandem terra requieuit fessa Sabæa:
Vixque vteri *portabat onus. tum nescia voti,
Atque inter mortisque metus, & tedia vitæ,
Est tales complexa preces: O si qua patetis
Numina confessis, merui: nec triste recuso
Supplicium. sed ne violem viuósque superstes,
Mortuáque extinctos; ambobus pellite regnis:
Mutateq; mihi vitámque, necémque, negate.
Numen confessis aliquod patet. vltima certe
Vota suos habuere Deos: nam cura loquentis
Terra superuenit: ruptósque obliqua per vngues,
Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
Ossáque robur agunt: mediáque manente medulla
Sanguis it in succos, in magnos brachia ramos
In paruos digiti: duratur *cortice pellis,
Limque grauem crescens vterum præinxerat arbor:
Pectoráque obruerit: collúmque operire parabat.

*sufficiebat portando oneri.

Myrrha in arborem.

*pro, in corticē vt sæpe alibi.

Non

Non tulit illa morem. venientique obuia ligno
Subsedit: mersitq; suos in cortice vultus.
Quæ quamquam amisit veteres cum corpore sensus;
Flet tamen: & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lacrimis: stillatáque cortice Myrrha
Nomen herile tenet; nulloque tacebitur æuo.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Ex Mirrhæ & Cyniræ incesto cõcubitu, ob iram Veneris conceptus est infans, qui versa Myrrha in arborem sui nominis nascitur, Adonisque cognominatur, quem non minus Venus dilexit, quàm puella patrem Cyniram dilexerat, beneficio Cupidinis.

*At * malè conceptus sub robore creuerat infans:* Ex incesto Cyniræ & Mirrhæ concubitu natus Adonis.
Quærebátque viam; qua se genitrice relicta
Exsereret. media grauidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrē: néque habent sua verba dolores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis: curuatáque crebros
Dat gemitus arbor: lacrimisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
*Admouitque manus: & verba * puerpera dixit.* * quæ puerperis prodesse solet.
Arbor agit rimas: & scisso cortice, vitam
Reddit onus: vagitque puer: quem mollibus herbis
Naides impositum lacrimis vnxere parentis.
Laudaret faciem liuor quoque: qualia námque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum;
Talis erat sed ne faciat discrimina cultus;
Aut huic adde leues, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallítque volatilis ætas:
Et nihil est annis velocius. ille sorore
Natus, auóque suo, qui conditus arbore nuper;
Nuper erat genitus; modò formosissimus infans,
Iam iuuenis, iam vir, iam se formosior ipso est: * sagitta extrà pendẽtẽ & adiacẽtẽ parata.
Iam placet & Veneri, matrisque vlciscitur ignes:
Námque pharetratus dum dat puer oscula matri,
*Inscius, * exstanti distrinxit arundine pectus.*

Lesa

Læsa manu natum Dea reppulit. altius actum
Vulnus erat specie: primóque fefellerat ipsam.
Capta viri forma non iam Cytherea curat
Litora, non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosúmque Cnidon, grauidámque Amathunta metallis.
Abstinet & cælo: cælo præfertur Adonis.
Hunc tenet, huic comes est, assiduáq; semper in umbra
Indulgere sibi, formámque augere colendo,
Per iuga, per siluas, dumosáque saxa vagatur
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ;
Hortatúrque canes: tutæ, animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas: à fortibus abstinet apris:
Raptorésque lupos, armatósque unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque, vt hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni monet: fortisque fugacibus esto.
Inquit: in audaces non est audacia tuta.
Parce meo iuuenis temerarius esse periclo:
Néue feras, quibus arma dedit natura, lacessе:
Stet mihi ne magno tua gloria. non mouet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem mouêre, leones,
Setigerósque sues, oculósque, animósque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus est fuluis, & vasta leonibus ira:
Inuisúmque mihi genus est. quæ caussa roganti
Dicam, ait & veteris monstrum miserabile culpæ.
Sed labor insolitus iam me lassauit: & ecce
Opportuna sua blanditur populus umbra:
Datque torum cespes: libet hac requiescere tecum,
Et requiescit humo: præstátque & gramen, & ipsum.
Inq; sinu iuuenis posita ceruice reclinis
Sic ait: ac medijs interserit oscula verbis.

Venatio Veneris.

* Lib. 1. fab. 4.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Atalanta Schoneï filia cum de coniugio oraculum sciscitata esset

esset, monita est vt nulli iungeretur: quia verò omnium virginũ perniciosissima erat, petentibus procis, formosissima enim erat, legem posuit, ne eos aspernari videretur, eius coniugẽ futuram, qui se cursu pedum antecessisset. quam cum Hippomenes Megarei filius ex progenie Neptuni, intenso amore diligeret, nec morem certaminis expauesceret, nam victi proci occidebantur, Venerem in malis habuit auxilio: nam ex Damaso agro ei tria mala aurea donauit, qui est in insula Cypro vt in cursu proijceret virgini: futurum enim vt eorum cupiditate eius tardaretur impetus, ea dum peteret. Cuius monitis Hippomenes consecutus victoriam, postea ingratus aduersus Deam cognitus est. itaque impulsu eiusdem Deæ matris Deum lucum dum transgrediuntur, quem Echion terræ filius sacrauerat, non tenuerunt cupiditatem; quin aduersus religionem in sacrato concubuere solo. quã ob causã à Deo in leones sunt conuersi: vnde Deum matri ex illo leones subiecti.

Forsitan audieris aliquam certamine cursus — Atalantæ velocitas
Veloces superasse viros: non fabula, rumor
Illa fuit: superabat enim: nec dicere possis
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Scitanti Deus huic de coniuge: Coniuge, dixit:
Nil opus est Atalanta tibi: fuge coniugis vsum.
*Nec tamen effugies: * teque ipsa uiua carebis.* — *tua forma adhuc viua priuaberis, conuersa. nempe in leænam.
Territa sorte Dei per opacas innuba siluas
Viuit: & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec sum potienda, nisi, inquit,
Victa prius cursu: pedibus contendite mecum,
Præmia veloci coniux, thalámique dabuntur:
Mors pretium tardis: ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis: sed tanta potentia formæ est.
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator inquis:
Et petitur cuiquam per tanta pericula coniux?
Dixerat, ac nimios iuuenum damnarat amores.
Vt faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si femina fias:
Obstupuit: tollénsq; manus, Ignoscite, dixit,
Quos modò culpaui: nondum mihi præmia nota,

Quæ peteretis, erant. Laudando concipit ignes:
Et ne quis iuuenum currat velocius optat:
Inuidiámque timet. sed cur certaminis huius
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit:
Audentes Deus ipse iuuat. dum talia secum
Exigit Hippomenes; passu volat alite virgo.
Quæ quamquam Scythica non segnius ire sagitta
* Hippomeni Bœotio. ** Aonio visa est iuueni; tamen ille decorem*
Miratur magis: & cursus facit ipse decorem.
Aura refert ablata citus talaria plantis:
Tergáque iactantur, crines per eburnea, quaq;
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inq; puellari corpus candore ruborem
Traxerat haud aliter, quàm cùm super atria velum
Candida purpureum simulem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hospes; decursa nouissima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant genitum victi: pendúntque ex fœdere pœnas.
Non tamen euentu iuuenis deterritus horum
Constitit in medio: vultúque in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quæris inertes?
* voti cõpotẽs, victricem. *Mecum confer, ait. seu me fortuna * potentem*
Fecerit; à tanto non indignabere vinci,
Námque mihi genitor Megareus, Onchestius illi;
Est Neptunus auus: pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus est. seu vincar, habebis
Hippomẽne victo magnum, & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Adspicit: & dubitat superari, an vincere malit.
Atque ita; Quis Deus hunc formosis, dixit, iniquis
Perdere vult? careque iubet discrimine vitæ
Coniugium petere hoc? non sum me iudice tanti.
Nec forma tangor: poteram tamen hac quoque tangi:
Sed quòd adhuc puer est. non me mouet ipse, sed ætas.
Neptunia v. 606. *Quid? quòd ineſt virtus, & mens interrita letis?*
*Quid? quòd ab * equorea numeratur origine quartus?*

Quid?

Quid? quòd amat, tantique putat connubia nostra,
Vt pereat, si me fors illi dura negarit?
Dum licet, hospes, abi: thalamosq; relinque cruentos.
Coniugium crudele meum est: tibi nubere nulla
Nollet: & optari potes à sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui tot iam antè peremptis?
Viderit: intereat, quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est: agiturque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia viuere mecum?
In lignámque necem pretium patietur amoris?
Non erit inuidiæ victoria nostra ferendæ.
Sed non culpa mea est: vtinam desistere velles:
Aut quoniam es demens, vtinam velocior esses.
Ah quàm virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hipponene, nollem tibi visa fuissem.
Viuere dignus eras: quòd si felicior essem,
Nec mihi coniugium fata importuna negarent;
Vnus eras cum quo sociare cubilia vellem.
Dixerat: vtq; rudis, primoq; Cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Iam solitos poscunt cursus populúsque patérque,
Cùm me soll. cita proles Neptunia voce
Inuocat Hippomenes, Cythereiam comprecor, vsus
Adsit, ait, nostris: & quos dedit, adiuuet ignes.
Detulit aura preces ad me non inuida blandas:
Motáque sunt, fateor: nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Damasenum nomine dicunt:
Telluris Cypriæ pars optima: quam mihi prisci
Sacrauere senes: templisque accedere dotem
Hanc iussere meis. medio nitet arbor in aruo
Fulua comas, fuluo ramus crepitantibus auro.
Hinc tria fortè mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii: docuique, quis vsus in illis.
Signa tubæ dederant, cùm carcere pronus vtérque
Emicat, & summam celeri pede libat arenam.

Currentia habatus.

Posse putes illos ficco freta radere passu:
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adiciunt animos iuuenem clamórque, fauórque,
Verbáque dicentum: nunc, nunc incumbere tempus:
Hippomene propera: nunc viribus vtere totis:
Pelle moram, vinces. dubitum Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties cùm iam posset transire, morata est:
Spectatosq; diu vultus inuita reliquit.
Aridus e lasso veniebat anhelitus ore:
Metáque erat longè. tum denique de tribus vnum
Fetibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo: nitidique cupidine pomi
Declinat cursus: aurúmque volubile tollit.
Præterit Hippomenes: resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri, cessatáque tempora cursu
Corrigit: átque iterum iuuenem post terga reliquit.
Et rursus pomi iactu remorata secundi
Consequitor: transitq; virum. pars vltima cursus
Restabat: nunc, inquit, ades Dea muneris auctor:
Iné, latus campi, quò tardius illa rediret,
Iecit ab obliquo* liquidum* iuueniliter aurum.
An peteret virgo visa est dubitare: coëgi
Tollere: & adieci sublato pondera malo:
Impediq; oneris pariter grauitate, moráque.
Néue meus sermo cursu sit tardior ipso;
Preterita est virgo; duxit* sua præmia victor:
Dignáne cui grates ageret? cui turis honorem
Ferret Adonitius? nec grates immemor egit:
Nec mihi tura dedit: subitam conuertor in iram:
Contemptique dolens, ne sim spernenda futuris;
Exemplo caueo: máque ipsam exhortor in ambos.
Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto; nemorosis ablata siluis
Transibant: & iter longum requieuere suasit.
Illic concubitus intempestiua cupido

Occupat

* splendens.
* fortiter, vt iuueuem decebat, id est, longissimè.
* Atalantã.

Occupat Hippomenen à numine concita noſtro.
Limus erat exigui fuerat prope templa, receſſus
Speluncæ ſimilis, natiuo pumice tectus,
Religione ſacer priſca: quo multa ſacerdos
Lignea contulerat veterum ſimulacra Deorum.
Hunc init: & vetito temerat ſacraria probro.
Sacra retorquerunt oculos: turritáque mater,
An Stygia ſontes, dubitauit, mergeret vnda.
Pœna leuis viſa eſt. ergo modò læua fuluæ
Colla iubæ velant: digiti curuantur in vngues:
Ex humeris armi fiunt: * in pectora totum
Pondus abit: ſummæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddit:
Pro thalamis celebrant ſiluas: aliſq; timendi
Dente premunt domito Cybeleia frena leones.
Hos tu care mihi, cúmque his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, ſed pugnæ pectora præbet:
Effuge; ne virtus tua ſit damnoſa duobus.

Hippomenes in leonem, & Atalanta in leænam.

* pectus enim toto corpore craſsius leones habent.

FAB. XII. ET XIII. ARGVMENTVM.

Adonis ſupradictus monitus à Venere quam vim feræ haberent, non obtemperauit. Igitur in Venatione ab apro interimitur: cuius cruor eiuſdem Deæ numine in florem purpurei coloris conuerſus eſt. Sic & olim Minthe pympha in herbam mentham Proſerpinæ Cereris filiæ odio mutata eſt; quòd cum Dite patre coniuge ſuo concubuiſſet.

Illa quidem monuit: tunc liſque per æra cygnis
Carpit iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
Fortè ſuem latebris veſtigia certa ſecuti
Exciuere canes; ſiluiſque exire parantem
Fixerat obliquo tuſcus Cinyreius ictu.
Protinus excuſſit pauida venabula noſtro
Sanguine tincta ſuo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper inſequitur: totóſque ſub inguine dentes
Abdidit: & fulua moribundum ſtrauit arena.
Vecta leui curru, mediis Cytherea per auras
Cyprion oloriinis nondum peruenerat alis.

Adonis in Anemonen

Agnouit longè genitum morientis: & albas
Flexit aues illuc: vtq; æthere vidit ab alto
Examinem: inque suo iactantem sanguine corpus;
Desilijt: pariterque sinum, pariterque capillos
Rupit: & indignis percussit pectora palmis.
Questáque cum fatis, & non tamen omnia vestri
Iuris erunt, dixit. luctus monumenta manebunt
Semper Adoni mei: repetitáque mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. an tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere Menthas
Persephone licuit? nobis Cinyreius heros
Inuidiæ mutatus erit? sic fata, cruorem
Nectare odorato sparsit: qui tactus ab illo
Intumuit; sic vt pluuio perlucida cælo
Surgere bulla solet. nec plena longior hora
Facta mora est; cùm flos de sanguine concolor ortus;
Qualem, quæ lento coluit sub cortice granum
Punica ferre solent: breuis est tamen vsus in illo.
Namq; male hærentem, & nimia leuitate caducum
Excutiunt idem, qui perflant omnia * *venti.*

*in sacris Adonijs. Fab. xiij. Minthe nympha in mentham herbam.

* Ἀνεμοι. vt innuat mutatum esse in anemonē, cuius flos, vt ait Plin. nunquam se aperit, nisi spirante vento.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XI.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Orpheus Oeagri fluminis & Calliopes Musæ filius; cùm habuisset cōiugem nomine Eurydicen, & eam amisisset, & cum sine ea ab inferis, lege accepta a Plutone, ad superos redijsset, ne talem dolorē in altera experiretur, puerilem amorem primus instituit. Quam ob causam Thressæ mulieres instinctæ, in abditis locis solitudinem agentem propter desiderium cōiugis interfecerunt: separatumq; caput eius a reliquo corpore cum lyra in amnē Hebrum præcipitauerūt: per quem in mare delatum, & hinc in insulam Lesbum, cùm hic hæsisset in litore serpensq; morsu sanguinē lamberet, priusquam vultū eius appeteret,

peteret, ab Apolline Iouis & Iatonæ filio duratus in lapidē est

Carmine dum tali siluas, animósque ferarum,
Threicius vates, & saxa sequentia ducit;
Ecce furens cœtum tectæ lymphata ferinis
Pectora vellericis, tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis sociantem carmina neruis.
Equibus vna, leues iactato crine per auras,
Ea, ait, en hic est nostri contemptor: & hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora:
Quæ foliis præsuta, notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso
Aëre concentu victus vocisque, lyræque est:
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
Ante pedes iacuit. sed enim temeraria crescunt
Bella: modúsque abest: insanáque regnat Erinnys:
Iamque tela forent cantu mollita; sed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,*
Tympanáque, & plausus, & Bacchei vlulatus
Obstrepuere sono citharæ. tum denique saxa
Non exaudita rubuerunt sanguine Vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguésque, agménque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et cœunt, vt aues, si quando luce vagantem
Noctis auem cernunt: structóque virimque theatro*
Vt matutina ceruus perituras arena
Præda canum est: vatemq; petunt: & fronde virentes
Coniiciunt thyrsos, non hæc in munera factos:
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices: neu desint tela furori;
Forte boues presso subigebant vomere terram.
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes,
Dura lacertosi fodiebant arua coloni.
Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
Arma sui, vacuóque iacent dispersa per agros

Baccharum habitus, plenius descriptus li. 6. v 592.

* qua in sacris Cybeles, cui Berecynthus mons & ciuitas dicta sunt, primum sunt vsi. Orpheus discerpitur à Bacchis.

* periphrasis amphitheatri,

Saxeulaque, rastrique graues, longique ligones;
Quæ postquam rapuere ferox; cornuque minaci
Diuulsere boues; ad vatis fata recurrunt:
Tendentémque manus, atque illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce mouentem
Sacrilegæ perimunt: perque os (prô Iuppiter) illud
Auditum saxis, intellectúmque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mæstæ volucres Orpheu, te turba ferarum;
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ
Fleuerunt siluæ: positis te frondibus arbos
Tonsa comas, luxit: lacrimis quoque flumina dicunt
Increuisse suis: obscuráque carbasa pullo
Naides, & Dryades, passosque habuere capillos.
Membra iacent diuersa locis. caput Hebre, lyrámque
Excipis, & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmuraz exanimis: respondent flebile ripæ.
Iámque mare inuectæ flumen populare reliquunt:
Et Methymnæ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expositum peregrinus anguis arenis
Os petit: & sparsos stillanti rore capillos
Lambit: & hymniferos inhiat diuellere vultus.
Tandem Phœbus adest: morsúsque inferre parantem
Arcet: & in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat: & patulos (vt erant) indurat hiatus.
Vmbra subit terras, & quæ loca viderat antè
Cuncta recognoscit; quærénsque per arua piorum
Inuenit Eurydicen, cupidisque amplectitur vlnis.
Hîc modò coniunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc præuius anteit:
Eurydicémque suam iam tutò respicit Orpheus.

* quæ Bacchas non mouerent, cum antea mouissent lapides & feras.

* colore nigro

Lyra Orphei.

Serpens in lapidem.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Thraciæ matronæ, quæ cædi interfuerant Orphei, à Libero vlciscente æmulum scientiæ suæ, in arbores varias abierunt.

Non impunè tamen scelus hoc sinit esse Lyæus:
Amissóque

Amissóque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in siluas matres AEdonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligauit.
Quippe pedum digitos in quantum est quæque secuta
Traxit; & in solidam detrusit acumine terram:
Vtq; suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus vbi commisit volucris, sensitque teneri;
Plangitur, ac trepidans adstringit vincula motu:
Sic, quæcúmque solo defixa cohæserat harum,
Exsternata fugam frustrà tentabat. at illam
Lenta tenet radix: exultantémque coërcet.
Dúmque vbi sunt digiti, dũ pes vbi quærit, & vngues;
Adspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrente plangere dextra,
Robora percussit: pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri: porrectáque brachia veros
Esse putes ramos: & non fallere putando.

* Thracias, ab Edonibus Thraciæ populis. Thraciæ mulieres in arbores.
* percutitur á seipsa.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Liber pater Thracia digressus cùm Tmolũ montem Cilicię comitatus bacchis peteret, Silenus ei aufugit: quem Phryges captum ad Midam regem adduxerunt. agnitus ab eo exceptus est & Libero aduenienti reddidit quod ob beneficium, optandi Deus veniam ei dedit. si quid vellet, a se peteret. Ille vt quæque contigisset, aurum fierent: quod ei inutile fuit. Cui Deus petenti vt restitueretur, iussit vt ad flumen Pactolum peruenire, ibique se lauaret, & sic rediret in pristinum statũ. Vis autem illa aurum efficiendi à Mida in fluuium transijt. vnde aureas arenas habere memoratur.

Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros:
Cúmque choro meliore, sui vineta Tmoli,
Pactolónque petit: quamuis non aureus illo
Tempore, nec carus erat inuidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchéq; frequentant:
At silenus abest. titubantem annisque, meróque,
Ruricolæ cepere Phryges: vinctúmque coronis
Ad regem duxere Midam: cui Thracius Orpheus

a Testatur & Initiatus lib. 11. Midam ab Orpheo sacrorum solemnibus initiatum Phrygiam religionibus implesse.

Orgia tradiderat cum Cecropio * Eumolpo.
Quę simul agnouit socium, comitémque sacrorum:
Hospitis aduentu festum genialiter egit
Per bis quinque dies, & tunctas ordine noctes.
Et iam stellarum sublime * coëgerat agmen
Lucifer vndecimus, Lydos cùm lætus in agros
Rex venit: & iuueni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè vsurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero, fuluum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituráque munera soluit
Liber: & indoluit quòd non meliora petisset.
Lætus abit; gaudétque malo Berecynthius heros:
Pollicitique fidem tangendo singula tentat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. arentes Cereris decerpsit aristas:
Aurea messis erat. demptum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes si postibus altis
Admouit digitos; postes radiare videntur,
Ille etiam liquidis palmas vbi lauerat vndis;
Vnda fluens palmis Danaën eludere possit.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia gaudenti mensas posuere ministri
Exstructas dapibus, nec tosta fruge egentes.
Tum verò, siue ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat; Cerealia dona rigebant.
Siue dapes auido conuellere dente parabat;
Lamina fulua dapes, admoto dente premebat.

* Musci filio, Orpheo discipulo.

* Sic locutus est lib. 2. v. 114.

Tacta à Mida in aurum.

quo omnia contacta eius fiebant aurum. v. 161.

Miscuerat puris auctorem muneris vndis:
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus nouitate mali, diuésque, miséque,
Effugere optat opes; & quæ modò vouerat, odit.

Copia

Copia nulla famem releuat; sitis arida guttur
Vrit, & intuso merito torquetur ab auro.
Ad cælúmque manus, & splendida brachia tollens,
Da veniam Lenæe pater, peccauimus, inquit:
Sed miserere precor, speciosoque eripe damno.
Mite Deum numen Bacchus peccasse fatentem
Restituit, factique fide data munera soluit.*
Néue malè optato maneat circumlitus auro;
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Pèrque iugum ripæ labentibus obuius vndis
Carpe viam, donec venias ad flumina ortus.
Spumigeróque tuum fonti, quà plurimus exit;
Subde caput, corpúsque simul, simul elue crimen.
Rex iussa secutus aquæ, vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine venæ
Arua rigent, auro maduis pallentia glebis.

* ob fidem in restituendo Sileno præstitam v. 100.

Pactolus fluuius fit auriger.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Pan cùm Tmolum montem Lydiæ frequentans fistula se oblectaret, elatus gloria agrestium Nympharum, Apollinem in certamen deuocauit. Iudice ergo Tmolo, qui montis illius Deus erat, cùm Apollini victoria esset adiudicata, Midæ regi suprà dicto, qui auri efficiendi potestate amissa, opes perosus in siluis habitans, Pana pastorum Deum colens sequebatur, assidenti soli displicuit. Quam ob causam Apollo, ob eámque stultitiam quam & suprà gesserat in Liberi patris voluntate; iratus, aures eius asininæ vt essent sempiterno, effecit, quibus eius stoliditas appareret, nulliúsque esse iudicij indicaretur.

Ille perosus opes siluas & rura colebat,
Panáque montanis habitantem semper in antris.
Pinguè sed ingenium mansit: nocituráque, vt antè
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
Nam freta prospiciens latè riget arduus alto
Tmolus in ascensu: cliuóque extensus vtróque,
Sardibus hinc, illinc paruis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris iactat sua carmina Nymphis,
Et leue cerata modulatur arundine carmen;

Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Iudice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior iudex concedit: & aures
Pan cantu certat cum Apolline. *Liberat arboribus; quercu coma cerula tantùm*
Cingitur; & pendent curuum caua tempora glandes.
Iſq; Deum pecoris ſpectans, In iudice, dixit,
Nulla mora eſt. calamis agreſtibus inſonat ille:
Barbaricóque Midan (aderat nam fortè canenti)
Carmine delinuit. poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolos ad os Phœbi; vultum ſua ſilua ſecuta eſt.
Ille caput flauum lauro Parnaſſide vinctus
Verrit humum, Tyrio ſaturata murice palla:
Diſtinctáque lyram gemmis, & dentibus Indis
Suſtinet à leua, tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana iubet Tmolus citharæ ſummittere cannas.
Iudicium, ſanctique placet ſententia montis
Omnibus: arguitur tamen, atque iniuſta vocatur
Vnius ſermone Midæ: nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram;
Midæ aures in aſininas. *Sed trahit in ſpatium; villiſque albentibus implet;*
Inſtabiléſque illas facit; & dat poſſe moueri.
Cetera ſunt hominis; partem damnatur in vnam.
Induitúrque aures lentè gradientis aſelli.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Midas deformitatem quidem ſuam celare volebat: ſed eam vidit famulus tonſor. qui cùm eam nec eloqui auderet, nec reticere poſſet; humum effodit; in eáque immurmurat, Midam aſini aures habere: foueam deinde replet. Ibi enatæ ſunt arundines, quæ vento agitatæ Midæ deformitatem indicarunt, verba mihi a famulo immurmurata referentes.

Ille quidem celare cupit; turpíque pudore
Tempora purpureis tentat velare iiaris.
Sed ſolitus longos ferro reſecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cùm nec prodere viſum

Dedecus

Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras;
Nec posset reticere tamen; secedit; humúmque
Effodit: & domini quales adspexerit aures,
Voce refert parua, terræq; immurmurat haustæ;
Indiciúmque suæ vocis tellure regesta
Obruit; & scrobibus tacitus discedit opertis. Cannæ vocales.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cæpit; & vt primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab austro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Inter Sigæum, Rhœtæúmque promontoria quo loco ara Iouis Panomphæi Phrygibus est consecrata, Laomedon Capys filius cùm Iliũ peneret, Apollo & Neptunus in homines versi, operas suas æstimati ad exstruendum murum addixerunt. Quibus perfectis, pactum aurum Laomedon negauit. Neptunus perfidia regis offensus in agros eius mare misit, omnésque fructus obruit: supra quam pœnam coëgit eum Hesionem filiam marinæ prostituere belluæ. Qua liberata ab Hercule, rursus in fraude cognitus · equos enim quos ob salutem virginis pactus erat. ei abnegauit. Ideòque ille expugnato Ilio Hesionem abreptam Telamoni, qui socius militiæ fuerat, copulauit.

Vultus abit Tmolo; liquidúmque per aëra vectus Apollo. & Neptunus in homines
Angustum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedonteis Latonius adstitit aruis.
Dextera Sigæi, Rhœtæi læua profundi
Ara Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.* *vel quód omnium voces exaudiat, vel quód omnium voce colatur. vox. n. ὄμφη.
Inde nouæ primùm moliri mœnia troiæ
Laomedonta vidit: susceptáque magna labore
Crescere difficili; nec opes exposcere paruas.
Cúmque Trident igero tumidi genitore profundi
Mortalium induitur formam; Phrygiæq; tyranno
AEdificat muros, pactus pro mœnibus aurum.
Stabat opus: pretium rex inficiatur: & addit
Persidiæ cumulum falsis periuria verbis.
Non impunè feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinauit aquas ad auaræ littora Troiæ;

Inq; freti formam terras conuertit: opésque
Abstulit agricolis: & fluctibus obruit agros.
Pœna nèque hæc satis est: regis quoque filia monstro
Poscitur æquorea: quam dura ad saxa reuinctam
Vindicat Alcides: promissáque munera dictos
Poscit equos: tantique operis mercede negata,
Bis periura caput superatæ mœnia Troiæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
*Hesionéque data potitur. nam coniuge * Peleus*
*Clarus erat * Diua: nec au: magis ille superbit*
Nomine, quàm soceri: siquidem Iouis esse nepotem
Contigit haud vni: coniux Dea contigit vni.

* Telamonis frater, Aeaci filius. Iouis nepos, * Thetide Nerei filia.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Proteus cũ Thetidi prædixisset si vellet ingalis fieri, quod filium parente suo fortiorem procrearet; Iuppiter, quamuis incensus pulchritudine Nymphæ, id sibi ne accideret, concubitum eius refugit, & in successionẽ cõiugij Peleum nepotem dedit: quem illa refugiens, modò in volucrem, modò in arborem, interdum in tigrim conuersa cùm eluderet, Peleus Neptunum orauit, vt opem sibi ferret. qui cùm Proteo preces eius commendaret: ille emergens è mari, Peleo mandauit, vt quiescenti Thetidi meridiano calore, insidiaretur, eámque vinculis illigaret & quamuis in mille figuras cõuerteretur, ne dimitteret, donec in pristinam redisset formam. Sicq; illa potitus, Achilléſque Græcorum fortissimus natus est.

Thetis in varias figuras.

Námque senex Thetidi Proteus dea, dixerat vadæ,
Concipe: mater eris iuuenis qui fortibus armis
Aëta patris vincet: maiórque vocabitur illo.
Ergo ne quidquam mundus Ioue maius haberet;
Quamuis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Iuppiter; æquoreæ Thetidis connubia fugit:
* Peleum *Inq; sua * Aeaciden succedere vota nepotem*
Iussit: & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Hæmoniæ, curuos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt; vbi si foret altior vnda,
Portus erat: summis inductum est æquor arenis,
Littus habet soliduni, quod nec vestigia seruet;

Nec

Nec remoretur iter: nec opertum pendeat alga,
Myrtea silua subest bicoloribus obsita baccis.
Est specus in medio, natura factus, an arte,
Ambiguum: magis arte tamen: quo sæpe venire
Frenato Delphine sedens Thetis nuda solebas.
Illic te Peleus, vt somno victa iacebas;
Occupat: & quoniam precibus tentata repugnas; Thetis in varias figuras.
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod nisi venisses variatis sæpe figuris
Ad solitas artes, ausa foret illic potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat,
Nunc grauis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa
Territus Æacides à corpore brachia soluit.
Isq; Deos Pelagi vino super æquora fuso, * Proteus quod mare illud inhabitet quod à Carpatho insula nomen habet.
Et pecoris fibris, & fumo turis adorat.
*Donec * Carpathius medio de gurgite vates*
Æacide dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modò cùm gelido sopita quieuerit in antro,
Ignarum laqueis, vinclóque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quicquid erit, dum quod fuit antè reformet. * forma repræsentet.
Dixerat hæc Proteus, & condidit æquore vultum:
Admisitque suos in verba nouissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatóque petebat
Hesperium temone fretum, cùm pulchra relicto
Nereis ingreditur consueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus inuaserat artus.
Illa nouat formas, donec sua membra teneri
Sensit: & in partes diuersas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neq; ait, sine numine victi,
Exhibita est, Thetis confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Peleus fratre Phoco interempto profugus Trachina ad Ceyca Luciferi filium venit, susceptusque ab eo marente, cum-

sam mœroris ab ipso anduit. Huic Ceyci námque frater erat Dædalion, habens filiam Chionem speciosissimam: quæ cum ab Apolline, & Mercurio amaretur, á Mercurio per quietem compressa est. Item ab Apolline in anum verso. Horum altero Autolycum furacissimum, qui ex albis nigra, & ex nigris alba fecit procreatũ ferunt: Ex Apolline verò Philammona studiosissimum citharæ. Hæc etiam gloriata est, quòd cũ talibus cõcubuisset deis: Dianámque se pulchritudini prætulit. Itáq; Dea consessum, vt deberit, procacem eius linguam sagitta traiecit: átque ex eo vulnere est subitò interempta. Qua calamitate Dædalion affectus, cùm se eodem rogo vellet consumi, neque eum proximi paterentur, furiisq; instinctus montẽ Parnassum petisset, & se præcipitasset, antequam radicem montis contingeret, ab Apolline in volucrẽ accipitrẽ est conuersus.

Felix & nato, felix & coniuge Peleus,
Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. fraterno sanguine sontem,
Expulsúmque domo patria Thracuia tellus 270
Accipit; hîc regnum sine vi, sine cæde regebat
Lucifero genitore satus, patriúmque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore mœstus,
Dissimilísque sui, fratrem lugebat ademptum.
Quò postquam Æacides fessus, curáque, viáque, 275
Venit; & intrauit paucis comitantibus vrbem;
Quóque greges pecorum, quæ secũ armenta trahebat,
Haud procul á muris sub opaca valle reliquit;
Copia cùm facta est adeundi tecta tyranni;
**Velamenta manu prætendens supplice quis sit,* 280
Quóque satus memorat: tantum sua crimina celat:
Mentitúrque fugæ caussam; petit vrbe, vel agro
Se iuuet. hunc contrà placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Nostra patent. Peleus; nec inhospita regna tenemus. 285
Adiẽs huic animo monumenta potentia clarum
Nomen, auúmque Iouem: nec tempora perde precando:
Quod petis omne feres; tuáque hæc pro parte vocato,
Qualiacúmque vides; vtinam meliora videres.
Et flebat, moueat quæ tantos caussa dolores, 290

Peleúsque

* velatus vel ramis oleæ, vt Oratores apud Virg. Aeneid. 11. vel vitijs insulis &c. quæ & ipsa a supplicibus prætẽdi solent.

Peleúsque, comitésque rogant. quibus ille profatur:
Forsitan hanc volucrem; rapto quæ viuit, & omnes
Terret aues; semper pennas habuisse putatis.
Vir fuit: & tanta est animi constantia, quantum
Acer erat, belloque ferox: ad vimque paratus,
Nomine Dædalion, illo genitore creatus;
Qui vocat Auroram; cæloque nouissimus exit.
Culta mihi pax est; pacis mihi cura tuendæ,
Coniugiique fuit: fratri fera bella placebant,
Illius virtus regis, gentésque subegit:
*Quæ nunc * Thisbæas agitat mutata columbas.*
Nata erat huic Chione: quæ dotatissima forma
Mille procos habuit, bis septem nubilis annis.
Fortè reuertentes Phœbus, Maiáque creatus,
Ille suis Delphis, hic vertice Cyllanæo,
Videre hanc pariter; pariter traxere calorem.
Spem veneris differt in tempora noctis Apollo:
Non fert ille moras, virgáque mouente soporem
Virginis os tangit. tactu iacet illa potenti:
Vimque Dei patitur. Nox cælum sparserat astris:
Phœbus anum simulat; præreptáque gaudia sumit.
Vt sua maturus compleuit tempora venter;
Alipedis de stirpe Dei versuta propago
Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
Qui fæcere assuerat patriæ non degener artis.
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Nascitur è Phœbo (námque est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharáque Philamon.
Quid peperisse duos, & Dijs placuisse duobus,
*Et * forti genitore, & progenitore Tonante*
Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certe: quæ se præferre Dianæ
Sustinuit: faciémque Deæ culpauit. at illi
Iræ ferox mota est: Factísque placebimus, inquit.
Nec mora: curuauit cornu: neruóque sagittam
Impulit: & meritam traiecit arundine linguam.

Dædalion in accipitrem.

* Thisbe Bœotiæ vrbs, cuius portus & nauale colúbis plenum erat. Stephan.

Mercurius, & Phœbus vitiant Chionem.

* Chione Dædalionis F. Luciferi N. Iouis proneptis Chione à Diana interfecta.

Lingua iacet: nec vox, tentatáque verba sequuntur
Conantémque loqui, cum sanguine vita reliquit.
Quam miser amplexans ego tunc, patrióque dolorem
Corde tuli: fratrique pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter quàm cautes murmura ponti
Accipit: & natam delamentatur ademptam,
Vt verò ardentem vidit; quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus,
Concita membra fugæ mandat similisque iuuenco
Spicula Crabronum pressa ceruice gerenti,
Qua via nulla ruit: iam tum mihi currere visus
Plus homine est: alásque pedes sumpsisse putáres.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti
Vertice Parnassi potitur. miseratus Apollo,
Cùm se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit auem, & subtis pendentem sustulit alis:
Oráque adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,
Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Et nunc Accipiter nulli satis æquus, in omnes
Sæuit aues, aliisque dolens sit causa dolendi.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Anetor pastor armentorum, quæ Peleus ad Ceyca perduxerat, indicat á lupo, cui obsisti nequiret, custodem interimi. Qui vt intellexit Psamathes Nereidis Phoci matris ira id fibi accidere, quod Phocus ea ætate Aeaco genitus à se interisset, & precibus potius, quàm vltione esse sedandum, supplicite rab ea petit, ne vltra prosequeretur admissum. Quæ aliquando Thetidis sororis mota precibus, ne amplius fera armenta petens sæuiret, in saxi eam figeram vertit.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo, cursu festinus anhelo,
Aduolat armenti custos Phocæus Anetor.
Et Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
Cladis, ait. quodcunque ferat, iubet edere Peleus:
Pendet & ipse metu trepidi Trachinius ore.
Ille refert. Fessos ad littora curua iuuencos

Appulerim

Appuleram, medio cùm sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret:
Parsque boum fuluis genua inclinarat arenis:
Latarúmque iacens campos spectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alij, celsóque exstant super æquora collo.
*Templa mari * subsunt, nec marmore clara, neq; auro,* * adiacent proxima sunt.
Sed trabibus densis, lucóque vmbrosa vetusto.
Nereides, Nereúsque tenent. hos nauita, templi
Edidit esse Deos, dum retia littore siccat.
Iuncta palus huic est densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris vnda paludem.
Inde fragore graui strepitus loca proxima terret
Bellua vasta, lupus, siluisque palustribus exit, Lupi rabies
Oblitus & spumis, & crasso sanguine rictus, * Fulminis ritu omnia prosternés.
Fulmineus, rubra suffusus lumina flamma.
Qui quamquam sæuit pariter rabiéque, faméque,
Acrior est rabie. neque enim ieiunia curat
Cæde boum, dirámque famem finire, sed omne
Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omnes.
Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, leto est data. sanguine littus,
*Vndáque prima rubet, * demugitæq; paludes.* * miserò boum mugitu perpetuo insonántes.
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
Dum superest aliquid, cunctí coëamus ad arma,
Arma capessamus, coniunctáque tela feramus.
Dixerat agrestis, nec Pelea damna mouebant:
*Sed memor admissi * Nereida colligit orbam* *Psamathē Phoci matrem, quæ vnà cum aliis templi incolebat modò dictum.
Damna suo inferias exstincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violéntaque sumere tela
*Rex iubet * Oetæus, cum queis simul ipse parabat.* * Ceyx ab Oeta mõte vicino Trachinæ.
Ire. sed Halcyone coniux excita tumultu
Prosilit, & nondum totos ornata capillos,
Desicit hos ipsos, collóque infusa mariti,
Mittat vt auxilium sine se, verbísque precatur,
Et lacrimis, animásque duas vt seruet in vna

Æacides illi, Pulchros Regina, piósque
Porie metus, plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra noua monstra moueri.
Numen adorandum pelagi est. erat ardua turris,
Arce locus summa, fessis loca grata carinis.
Adscendunt illuc, stratósque in littore tauros
Cum gemitu adspiciunt, vastatorémque cruento
Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Psamathen, vt finiat iram,
Orat; opémque ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro coniuge supplex
Accepit veniam. sed enim irreuocatus ab acri
Cæde, lupus perstat dulcedine sanguinis asper;
Donec inhærentem laceræ ceruice iuuencæ
Marmore mutauit. corpus, præterque colorem,
Omnia seruauit: lapidis color indicat illum
Iam non esse lupum; iam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt; Magnetas adit vagus exsul, & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acasto.

Lupus in lapidem.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Ceyx Luciferi filius prodigijs agitatus Miletum ad oraculum Apollinis, quoniam Delphos Phorbas cum Phlegyis infestabat, contendit: coniugique Halcyonæ Aeoli filia tardanti profectionem ob desiderium, affirmauit intra .lterum mensem se reuersurum. Quod vt non posset præstare, naufragio vitam amisit. cuius aduentum cum illa desideraret non respondentem tempori destinato, & in dies grauissimo luctu afficeretur; misericordia Iunonis, quam suis precibus fatigabat, per quietem Somnus Deus filium dictum Morphea, imitatorem figurarum humanarum, Trachinam ad Halcyonem dimisit: quæ per eum coniugem comperit interijsse. Excusso ergo sopore, lumen inferri iussit. Notissimè ad litus decurrit vbi illum demiserat Et vt naufragi exanime corpus fluctuare proximo litore perspexit, in figuram volucris Aeoli cessit: quæ ab eius nomine vocatur in eandem speciem corpus Ceycis est versum. Hæ volucres hiberno tempore per septem dies in mare

in mare nidum ponunt pullósque, qui casus suorum maiorum deplorent, in littore exponunt.

Interea fratrisque sui, fratrémque secutis
Anxia prodigijs turbatus pectora Ceyx,
Consulat vt sacras hominum oblectamina sortes;
Ad Clarium parat ire Deum, nam templa profanæ
Inuia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilij tamen antè sui fidissima certam
Te facit Halcyone: cui protinus intima frigus
Ossa receperunt; buxóque simillimus ora
Pallor obit: lacrimisque genæ maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigauit:
Singultúque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime mentem
Vertit? vbi est, quæ cura mei prior esse solebat?
Iam potes Halcyone securus abesse relicta?
Iam via longa placet? iam sum tibi carior absens?
Ac puto per terras iter est? tantúmque dolebo,
Non etiam metuam? curæque timore carebunt?
Aequora me terrent, & ponti tristis imago:
Et laceras nuper tabulas in littore vidi.
Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neue tuum fallax animum fiducia tangat;
*Quòd socer * Hippotades tibi sit, qui carcere fortes*
Contineat ventos; &, cùm velit, æquora placet.
Cùm semel emissi tenuerunt æquora venti,
*Nil illis vetitum est: * incommendatáque tellus*
Omnis, & omne fretum est: cæli quoque nubila vexant:
Excutiúntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos nouit (nam noui, & sæpe paternæ
Paruæ domo vidi) magis hos reor esse timendos,
Quòd tua si flecti precibus sententia nullis
Care potest coniux; nisi nque es certus eundi;
Me quoque tolle simul. certè iactabimur vnà:
Nec, nisi quæ paritur, metuam: paritérque feremus
Quicquid erit: pariter super æquora lata feremur.

Ceyx it consulturus Apollinem.

* Aeolus Hippotæ filius Halcyones pater.

* non est ipsis curæ, sed perua statur.

Talibus AEolidis dictis, lacrimísque mouetur
Sidereus coniux: néque enim minor ignis in ipso est.
Sed néque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
Multáque respondit timidum solantia pectus.
Non tamen iccirco caussam probat. addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
Longa quidem est nobis omnis mora: sed tibi iuro
Per patrios ignes, (si me modò fata remittant)
Antè reuersurum, quàm Luna bis impleat orbem,
Ceycis nauigatio Delphos.
His vbi promissis spes est admota recursus:
Protinus eductam naualibus æquore tingi,
Aptarique suis primùm iubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti præsaga futuri
Horruit Halcyone: lacrymásque emisit obortas:
Amplexúsque dedit: tristique miserrima tandem
Ore vale, dixit: collapsáque corpore toto est.
At iuuenes, quærente moras Ceyce, reducunt
erat enim baremis.
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
AEqualique ictu scindunt freta. sustulit illa
Humentes oculos: stantémque in puppe recurua,
Concussáque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt: redditque notas vbi terra recessit
Longius; átque oculi nequeunt cognoscere vultus,
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum,
Hæc quoque vt haud poterat spatio summota videri,
Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Vt nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
Séque toro ponit: renouat lectúsque, locúsque
Halcyones lacrimas: & quæ pars admonet absit.
Portubus exierant: & mouerat aura rudentes:
Obuertit lateri pendentes nauita remos.
Cornuáque in summa locat arbore; totáque malo
Tempestatis descriptio verè Ouidiana.
Carbasa deducit; venientésque excipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe secabatur; longéque erat vtraque tellus:

Cùm

Cùm mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus; & præceps spirare valentius Eurus.
Ardua tam iudum dimittite cornua rector
Clamat; & antennis totum subnectite velum.
Hic iubet; impediunt aduersa iussa procellæ;
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris vltam.
Sponte tamen properant, alij subducere remos;
Pars munire latus: pars ventis vela negare.
Ezerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor.
Hic rapit antennas: quæ dum sine lege geruntur;
Aspera crescit hiems; omnique à parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miscent.
Ipse pauet, nec se, quis sit status, ipse fatetur,
Scire ratis rector: nec quid iubeatue, velitue.
Tanta mali moles, tantoque potentior arte est,
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes.
Vndarum incursu grauis vnda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
Pontus; & inductas adspergine tingere nubes.
Et modò, cùm fuluas eximo vertit arenas;
Concolor est illis; Stygia modò nigrior vnda:
Sternitur interdum; spumisque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et nunc sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, interdum que Acheronta videtur:
Nunc, vbi demissam curuum circumstetit æquor;
Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec leuius pulsata sonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries, balistaue concutit arces.
Vtq; solent, sumptis interfu viribus, ire
Pectore in arma feri, protentaque tela leones;
Sic vbi se ventis commiserat vnda coortis,
*Ibat in * arma ratis; multòque erat altior illis.*
*Iamque labant * cunei, spoliataque tegmine ceræ*
Roma patet; peruiæque viam fecêre sagittis.

* instrumẽta nauis & armamenta.

* ne intellige clauos ligneos: æreis enim olim nunc ferreis pangunt naues. sed subscudes, quibus tũ tabulas nauium intercommittebãt. quarũ ea est figura, quasi cum duce cuneos ob auũ mucronis inter ie componas.

Scalig. Decumanus fluctus.

Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:
Inq; fretum credas totum descendere cælum:
Inq; plagas cæli tumefactum ascendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum cælestibus vndis
AEquoreæ miscentur aquæ: caret ignibus æther;
Cæcáque nox premitur tenebris hyemisque, suisque.
*Discutiunt tamen has, præbéntque * micantia lumen*
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus vndæ,
Dat quoque iam saltus intra caua texta carinæ
Fluctus, & vt miles numero præstantior omni
Cùm sæpe assilijt defensæ mœnibus vrbis;
Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat vnus:
Sic vbi pulsarunt celsi latera ardua fluctus;
Vastius insurgens decimæ ruit impetus vndæ:
Nec prius absistit fessam oppugnare carinam;
Quàm velut in captæ descendat mœnia nauis.
Pars igitur tentabat adhuc inuadere pinum:
Pars maris intus erat, trepidant haud segnius omnes;
Quàm solet vrbs, alijs murum fodientibus extra,
Atque alijs murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animique cadunt: totidémque videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, átque irrumpere mortes.

Fruitur os honore exsequiarum.

*Non tenet hic lacrimas: stupet hic: vocat ille * beatos,*
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiáque ad cælum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem: subeunt illi fratérque, parénsque:
Huic cum pignoribus domus, & quod cuiq; relictum est.
Halcyone Ceyca mouet: Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: & cùm desideret vnam;
Gaudet abesse tamen: patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inq; domum supremos vertere vultus.
Verùm vbi sit nescit, tanta vertigine pontus
Feruet: & inducta piceis è nubibus vmbra
Omne latet cælum: duplicatáque noctis imago est,
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor:

Frangitur

Frangitur & regimen: ſpoliíſque animoſa ſuperbit
Vnda velut victrix: ſinuataque deſpicit vndas.
Nec leuius, quàm ſi quis Athon, Pindúmque reuulſos
Sede ſua totos in apertum euerteret æquor;
Præcipitata cadit paritérque & pondere, & ictu,
Mergit in imaratem: cum qua pars magna virorum Naufragiũ Ceycis.
Gurgite preſſa graui, néque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. alij partes, & membra carinæ.
Trunca tenent. tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat,
*Fragmina naufragij Ceyx: * ſocerúmque, patrémque;* * Aeolũ, & Luciferum.
Inuocat (heu) fruſtrà. ſed plurima nantis in ore
Halcyone coniux: illam meminítque, refertque:
Illius ante oculos, vt agant ſua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus;
Nominat Halcyonen: ipſiſque immurmurat vndis.
*Ecce ſuper medios fluctus niger * arcus aquarum* * atra nubes aquoſiſsima.
Frangitur: & rupta merſum caput obruit vnda.
Luciferobſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illa nocte fuit: quoniámque excedere cælo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
AEolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & iam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes: iam quas, vbi venerit ille,
Ipſa gerat. redítúſque ſibi promittit inanes. Halcyones vota pro Ceyce.
Omnibus illa quidem ſuperis pia tura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat:
Próque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras. * vt nullam ſibi præferret. idcóq; finxit poëta ipſius nomen etiam natãti fuiſſe in ore, verſ. 568.
Vtq; foret ſoſpes coniux ſuus; vtq; rediret,
Obtabat; nullámque ſibi præferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non vltrà pro functo morte rogari
*Suſtinet; vtq; manus * funeſtas arceat aris;* + funere mariti polluras.
Iri meæ, dixit, fidiſſima nuncia vocis, Iris.
Vise ſoporiferam Somni velociter aulam:
Exſtinctíque iube Ceycis imagine mittat

Somnia ad Halcyonen veros narrantia casus.
Dixerat, induitur velamina mille colorum
Iris, & arcuato cælum curuamine signans
Tecta petit iussi sub nube latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Somni; eiusq; regiæ descriptio. *Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni:*
Quò numquam radijs oriens, mediúsue, cadénsue
Phœbus adire potest. nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo: dubiæq; crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Euocat auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitiue canes, canibúsue sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæue sonum reddunt conuicia linguæ.
Muta quies habitat. saxo tamen exit ab imo.
Riuus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Inuitat somnos crepitantibus vnda lapillis:
Ante fores antri fecunda papauera florent,
Innumeræq; herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit; & spargit per opacas humida terras.
Ianua ne verso stridorem cardine reddat;
Nulla domo tota est: custos in limine nullus.
At medio torus est ebeno sublimis in antro
Plumeus, vnicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana iacent, totidem quot messis aristas,
Silua gerit frondes, eiectas littus arenas.
Quò simul intrauit: manibúsque obstantia virgo
Somnia dimouit; vestis fulgore reluxit
Sacra domus: tardáque Deus grauitate iacentes
Expergiscentis habitus. *Vix oculos tollens, iterúmque iterúmque relabens,*
Summáque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se; cubitóque leuatus
Quid veniat (cognouit enim) scitatur. at illa:
Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,

Pax

Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministerijs mulces, reparásque labori:
Somnia, quæ veras æquant imitamine formas;
** Herculeam Trachina iube, sub imagine regis,*
Halcyonen adeant; simulacráque naufraga fingant,
Imperat hoc Iuno. postquam mandata peregit
Iris; abit: néque enim vlterius tolerare soporis
Vim poterat; labíque vt somnum sensit in artus;
Effugit; & remeat, per quos modò venerat arcus;
** At pater è populo natorum mille suorum*
Excitat artificem, simulatorémque figuræ
Morphea. non illo iussos solertius alter
Exprimit incessus, vultúmque, sonúmque loquendi.
Adijcit & vestes, & consuetissima cuique
Verba: sed hic solos homines imitatur. at alter
Fit fera: fit volucris: fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. est etiam diuersæ tertius artis
Phantasos: ille in humum, saxumq́, vndamq́, trabēq́,
Quæq́ vacant anima fallaciter omnia transit.
Regibus hi, ducibúsque suos ostendere vultus
Nocte solent: populos alij, plebémque pererrant.
Præterit hos senior, cunctísque è fratribus vnum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit. & rursus molli languore solutus,
Deposuitque caput: stratóque recondidit alto.
Ille volat nullos strepitus facientibus alis
Per tenebras: intráque moræ breue tempus in vrbem
*Peruenit * Hæmoniam: positísque è corpore pennis*
In faciem Ceycis abit. sumptáque figura
Luridus exanimi similis, sine vestibus vllis
Coniugis ante torum miseræ stetit. vda videtur
Barba viri; madidísque grauis fluere vnda capillis.
Tum lecto incumbens fletu super ora profuso
Hæc ait: Agnoscis Ceyca miserrima coniux?
An mea mutata est facies nece? respice, nosces:

* ab Hercule sub Oeta mõte ædificatam.

* Ex somni filijs tres nominat, Morphea, dictum, á forma, quã simulabat: Icelon, id est, similem quòd se omnibus adsimilet, qui & Phobetor, id est, terrefactor: & Phantasou, id est imaginatorem.

* Thessalã, nempe Trachina.

Ceyx Halcyonæ apparet in somnis.

Inueniéſque tuo pro coniuge coniugis vmbram.
Nil opus Halcyone nobis tua vota tulerunt.
Occidimus: falſo tibi me promittere noli.
Nubilus AEgæo deprendit in æquore nauem
Auſter: & ingenti iactatam flamine ſoluit:
Oriique noſtra tuum fruſtrà clamantia nomen
Implerunt fluctus: non hæc tibi nuncia auctor
Ambiguus: non iſta vagis rumoribus audis.
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge age; da lacrimas: lugubriáque indue: nec me
Indeploratum ſub manía tartara mitte.
Adiecit his vocem Morpheus: quam coniugis illa
Crederet eſſe ſui. fletus quoque fundere veros
Viſus erat: geſtúmque manus Ceycis habebat.
Ingemit Halcyone: lacrimas mouet, átque lacertos
Per ſomnum: corpúſque petens amplectitur auras:
Exclamátque, Mane, quò te rapis? ibimus vnà.
Voce ſua, ſpecieque viri turbata, ſoporem
Excutit. & primò ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modò viſus erat. (nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen) poſtquam non inuenit vſquam;
Percutit ora manu: laniátque à pectore veſtes:
Pectoráque ipſa ferit. nec crines ſoluere curat:
Scindit: & altrici quæ luctus cauſſa roganti,
Nulla eſt Halcyone, nulla eſt, ait: occidit vnà
Cum Ceyce ſuo: ſolantia tollite verba.
Naufragus interijt: vidi, agnouique, manúſque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi.
Vmbra fuit: ſed & vmbra tamen manifeſta, virique
Vera mei; non ille quidem, ſi quæris, habebat
Aſſuetos vultus: nec quo prius ore nitebat.
Pallentem, nudúmque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi: ſtetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco: & quærit veſtigia ſiqua ſuperſint.
Hoc erat, hoc animo quod diuinante timebam;
Et ne me fugiens ventos ſequerere, rogabam.
At certè vellem, quoniam periturus abibas;

Me quoque duxisse. fuit ah, fuit vtile, tecum
Ire mihi: neque enim de vitæ tempore quidquam
Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.
Nunc absens periì: iactor quoque fluctibus absens
Et sine me te pontus habet. crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo: nec te miserande relinquam
Et tibi nunc saltem veniam comes: inque sepulcro
Si non vrna, tamen iunget nos littera. si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet: verboq; interuenit omni
Plangor: & attonito gemitus à corde trahuntur.
Manè erat: egreditur tectis ad litus: & illum
Mæsta locum repetit, de quo spectârat euntem,
Dúmque moratur ibi; dúmque, Hinc retinacula soluit,
Hoc mihi discedens dedit oscula litore, dixit,
Dúmque notata oculis remiscetur acta; fretúmque
Prospicit; in liquida spacio distante tuetur
Nescio quid quasi corpus, aqua; primoq; quid illud
Esset, erat dubium. postquam paulum appulit vndæ;
Et, quamuis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Quis foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est:
Et tanquam ignoto lacrimas daret, Heu miser, inquit,
Quisquis es, & si qua est coniux tibi. fluctibus actum
Fit propius corpus. quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus, & minus est mentis. iam iamq; propinqua
Admotum terræ, iam quod cognoscere posset,
Cernit. erat coniux. Ille est, exclamat. & vnà
Ora, comas, vestem lacerat: tendénsque tremente
Ad ceyca manus: Sic ô carissime coniux,
Sic ad me miserande redis? ait. adiacet vndis
Facta manu moles: quæ primas æquoris vndas
Frangit: & incursus quæ prædelassat æquoreos,
Insilit huc: mirúmque fuit potuisse, volabat:
Percutiénsque leuem modò natis æra pennis,
Stringebat summas alis miserabilis vndas,

Ceyx & Halcyone in Halcediones.

Dúmque volat, mæſto ſimilem, plenúmque querelæ
Ora dedere ſonum tenui crepitantia roſtro.
Vt verò tetigit mutum, & ſine ſanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an victum mutibus vndæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat: & tandem ſuperis miſerantibus, ambo
Alite mutantur: fatis obnoxius iſtlem
Tunc quoque manſit amor, nec coniugiale ſolutum eſt
Fœdus in alitibus: coëunt; fiúntque parentes:
Pérque dies placidos hiberno tempore ſeptem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Aeolus egreſſu: præſtátque nepotibus æquor.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Aeſacus natus Priami, & Alixothoës, Gebreni amnis filia, ſub monte Ida furtim editus, vrbanum apparatum conſultúq; cum ſuis, & labori poſtpoſuiſſet, incidit in conſpectum Heſperies nymphæ: cuius captus pulchritudine, dum fugientem perſequitur, cauſa interemptus eius exſtitit. confuſa enim timore, per ignorantiam ſerpentem calce preſsit: cuius morſu ſtricta concidit. Eius deſiderio Aeſacus, ne diutius dolorem ſentiret, è monte in ſubiectum pelagus ſe præcipitauit: aut priuſquam mergeretur, in anem conuerſus: hæc æquora amat, nonénque mergi tener, quia amne mergitur ille.

Hos aliquis ſenior circum freta læta volantes
Spectat: & ad finem ſeruitos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, hic quoque dixit,
Quem mare carpentem, ſubſtrictáque cruda gerentem
Adſpicis, oſtendens ſpatioſum in gutture Mergum,
Regia progenies, &, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt huius origo
Aeſacus Priami f. Heſperiæ vitiu inferre conatur.
Ilus, & Aſſaracus, raptúſque Ioue Ganymedes,
Laomedon, ſenex, Priamúſque nouiſſima Troiæ
Tempora ſortitus: frater fuit Hectoris iſte:
Qui niſi ſenſiſſet primæ noua fata iuuentæ;

Forſitan

Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamuis est illum*proles enixa Dymantis.
Aesacon vmbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur Alixirhoe gracili*conata bicorni.
Oderat hic vrbes: nitidáque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitiosa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, nisi rarus adibat.
Non agreste tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, siluas captatam sæpe per omnes
Adspicit Hesperien patria Cebrenida ripa
Iniectos humeris siccantem sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum
Cerua lupum, longéque lacu deprensa relicto
Accipitrem fluuialis anas. quam Troius heros
Insequitur: celerémque metu, celer vrget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit: virúsque in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est. amplectitur amens
Exanimem; clamáique, Piget, piget esse secutum
Sed non hoc timui; nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo. vulnus ab angue,
A me causa data est. ego sum sceleratior illo:
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit: & è scopulo, quem rauca subederat vnda;
Decidit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit: nantémque per æquora pennis
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans inuitum viuere cogi;
Obstarique animæ misera de sede volenti
Exire: vtq; nonas humeris assumpserat alas,
Subuolat: átque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma leuat casus: fuerit Aesacus: inq; profundum
Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum:
Longa manet ceruix: caput est à corpore longè.
Aequor amat: nomenque manet, quia mergitur illo.

*Hecuba. Hom. Iliad. ☙.

*nixa & hærens sine furcæ siue alij instrumẽto rustico bicorni.

Aesacus in mergum.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XII.

FAB. I. ET II. ARGVMENTVM.

Agamemnon Atrei & Europes filius, dux Achiuorum, cùm in Aulide Ioui sacra ministraret, conspexit Draconem in arbore, quæ impendebat aræ, lapsum ad nidum volucris: cuius octo pullis consumptis ab eodem serpente, nouissimè circumuolantem matrem deuorauit: deinde conuersus in saxum est. Quorum prodigio Calchas Thestoris filius augur respondit, per nouem annos in Troade dimicaturos: decimo autem Ilio eos potituros. Fertur autem portus Bœotiæ hic esse, vbi mille naues aduersis tempestatibus steterisset. Morantibus enim Achiuis, respondetur à Calchante, non ante classes posse moueri, quam Iphigeniam pater immolasset. Quæ cùm pro re communi ad aram esset applicata, inter sacrificium obductis nubibus à Diana rapta est, in finesque Tauricos translata, & pro ea supposita cerua.

Serpens in saxum. non etiam corpus. erat ergo cenotaphium.

Græcorum expeditio contra Troianos.

*concilium totius Græciæ, vel cõmunio & conspiratio

*sua pignora, quorum deuorationem maximo sibi damno ducebat.

NEscius assumptis Priamus pater Aesacon alis
Viuere, lugebat: tumulo quoq; *nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis praesentia tristi:
Post modò qui rapta longum cum coniuge bellum
Attulit in patriam, coniurataq; secum urbe
Mille rates, gentisque simul *commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta; nisi æquora saeui
Inuia fecissent venti; Bœotáque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Ioui cùm sacra parassent;
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara;
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum: cæptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quaternis arbore summa:
Quas simul, & matrem circum *sua damna volantem
Corripuit serpens: auidáque recondidit aluo.
Obstupuere omnes, at veri prouidus augur

Thestorides

Theſtorides, Vincemus, ait: gaudete Pelaſgi.
Troia cadet; ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos;
Fit lapis: & ſeruat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aonijs Nereus violentus in vndis:*
Belláque non transfert: & ſunt qui parcere Troiæ
Neptunum credant; quia mœnia fecerat vrbis.
At non Theſtorides: néque enim neſcitue, tacétue
*Sanguine virgineo placandam virginis * iram*
Eſſe Deæ. poſtquam pietatem publica cauſa,
**Réxque patrem vicit; caſtúmque datura cruorem*
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris;
Victa Dea eſt: nubémque oculis obiecit: & inter
Officium, turbámque ſacri, vocéſque precantum,
Suppoſita fertur mutaſſe Micenida cerua.*
Ergo vbi, qua decuit, lenita eſt cæde Diana;
Et pariter Phœbes, pariter maris ira receſſit;
Accipiunt ventos à tergo melle carinæ:
Multáque perpeſſæ Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio eſt inter terráſque, fretúmque,
Cæleſtéſquæ plagas, triplicis confinia mundi:
Vnde quod eſt vſquam, quamuis regionibus abſit,
Inſpicitur: penetrátque cauas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummáque domum ſibi legit in arce:
Innumeróſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte, diéque patet: tota eſt ex ære ſonantis
Tota fremit: vocéſque refert: iterátque quod audit.
Nulla quies intus, nulláque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed paruæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (ſi quis procul audiat) vndis
Eſſe ſolent: qualémue ſonum, cum Iuppiter atras
**Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt,*
Atria turba tenet: veniunt leue vulgus; eúntque:
Miſtáque cum veris paſſim commenta vagantur

Fab. ij. Cerua pro Iphigenia ſuppoſita.
* inuia faciens Græcorum claſsi æquora.
* ob occiſam ab Agamemnone imprudenter Dianæ ceruã,
* officium regis, patris pietatem.
* Iphigeniã Mycenæam. Famæ domus deſcriptio.

* propriè & energeticè.

Millia rumorum: confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio: mensuráque ficti
Crescit: & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanáque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditioque recens, dubióque auctore Susurri.
Ipsa quid in cælo rerum, pelagoq; geratur
Et tellure videt: totumque inquirit in orbem.

*sic lib. 1. 148.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Cùm fama per orbem Graiorum aduentus ad expugnandum Ilium isset; & in Troade classes apparuissent: primus in congressu bellantium Protesilaus Iphicli filius ab Hectore est interemptus. Dehinc nouissimè Cycnus Neptuni filius qui nullo telo interimi poterat, ab Achille occisus est: cùm enim diu in certamine victoriæ contentio esset, & frustra in eum tela eminus Achilles iaceret, Menete Lycio prius interempto, stricto ense persequens, præcipitatum supra saxum elisio gutture pressit. Qui priusquam spoliaretur armis ab eo. Neptunus eius parens in volucrem eiusdem nominis contulit, ne nominis aboleretur perpetuitas.

Fecerat hæc notum Graias cum milite forti
Aduentare rates: néque inexspectatus in armis
Hostis adest: prohibéntque aditus, litúsque tuentur
Troës: & Hectorea primus fataliter hasta*
Protesilaë cadit: commissáque prælia magno
Stant Danaus; fortésque animæ, neq; cognitus Hector.
Nec Phryges, exiguo quid Achaica dextera possit
Sanguine senserunt: & iam Sygæa rubebant
Littora: iam leto proles Neptunia Cygnus
Mille viros dederat: iam curru stabat Achilles:
Totáque Peliacæ sternebat cuspidis ictu*
Agmina: perq; acies aut Cygnum, aut Hectora quærēs,
Congreditur Cygno, decimum dilatus in annum
Hector erat, tum colla iugo canentia pressos*
Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
Concutiénsque suis vibrantia tela sacertis,

*vti nomen ipsi inditum & oraculū testabātur.

*ex Pelio monte excisa.

Cygni & Achillis certamen.

*quorum colla iugū premebat.

Quisquis

Quisquis es, ô iuuenis, dixit, solamen habeto
Mortis; ab Hæmonio quòd sis iugulatus Achille.
Hactenus Aeacides. vocem grauis hasta secuta est.
Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta;
Nil tamen emissi profecit acumine ferri.
Vtq; hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea (nam te fama prænouimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulua iubis, cassis, nec onus caua parma sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq; ob hoc capere arma solet. remouebitur omne
Tegminis officium: tamen indistrictus abibo.
Est aliquid, non esse satum * *Nereide, sed* * *qui*
Nereaq;, & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curuamine telum
Misit in Aeaciden: quod & æs, & proxima rupit
Terga nouena boum: decimo tamen * *orbe moratum est.*
Excipit hoc heros: rursusq; trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
Sincerumq; fuit. nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit distringere Cygnum.
Haud secus exarsit; quàm circo taurus aperto,
Cùm sua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas vestes, elusaq; vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ.
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo:
Quasq;, ait, antè habuit vires effudit in vno.
Nam certè valuit, vel cùm * *Lyrnesia primùm*
Mœnia deieci; vel cùm Tenedonq;, suoq;
* *Eetionias impleui sanguine Thebas.*
Vel cùm purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opusq; meæ bis sensit Telephus hastæ.
Hîc quoque tot cæsis, quorum per littus aceruos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetq;.
Dixit: & antè actis veluti malè crederet; hastam

* vt Achilles Thetide Nerine.
* Neptuno.
* tergore.
* vnde Briseida rapuit.
* Cilicias. sic dictas. ab Eetione Andromaches patre. Hom. Ili. α, & ζ, rapuit ibi Chryseida.

M. sit in aduersum Lycia de plebe Menetem:
Loricamq; simul, subiectaq; pectora rupit.
Quo plangente grauem moribundo pectore terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atq; ait: hæc manus est, hæc, qua modò vicimus, hasta:
Vtar in hoc ijsdem: sit in hoc precor exitus idem.
Cygnus innumerabilis ab Achille strãgulatur.
Sic fatur. Cygnumq; petit; nec fraxinus errat:
Inq; humero sonuit non euitata sinistro.
Inde velut muro, solidáque à caute repulsa est.
Quà tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
Viderat: & frustrà fuerat gauisus Achilles:
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menetæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Desilit: & nitido securum comminus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeamq; cauari
*retundi.
*Cernit: & in duro * ledi quoque corpore ferrum.*
Haud tulit vlterius: gladioq; aduersa reducto
Ter quater ora viri, capulo caua tempora pulsat:
Cedentemq; sequens instat: turbatq; ruitq;:
Attonitoq; negat requiem. pauor occupat illum:
Ante oculosq; natant tenebræ: retroq; ferenti
Auersos passus, medio lapis obstitit aruo.
Quem super impulsum resupino corpore Cygnum
Vi multa vertit, terræq; affixit Achilles.
Tum clypeo, genibusq; premens præcordia duris,
Cygnus occumbens mutatur in auem.
Vincla trahit galeæ: quæ presso subdita mento
Elidunt fauces: & respiramen, iterq;
Eripiunt animæ. victum spoliare parabat.
Arma relicta videt: corpus Deus æquoris albam
*conuertit. sic lib. 4. v. 278.
** Contulit in volucrem; cuius modò nomen habebat.*

FAB. IIII. ET V. ARGVMENTVM.

Superato autem Cygno, inter epulas Achilles, ceterique Achiui admirantur corporis duritiem, quòd toties hasta à corpore eius esset repulsa: quæ admiratio à Nestore sene doctissimo speciosiore exemplo infirmatur. Retulit enim sua ætate Cœnum Elati filiam fuisse; quæ propter pulchritudinem à Neptuno

Neptuno compressa sit, data venia ob iniuriam vt in virum mutata nullo telo interfici posset. Hic cùm Pirithoi Ixionis filij nuptijs interesset, ducta Hippodamia & Eurytus inter Centauros vino incitatus in nuptam nouam impetum fecisset, ceteri prosilnere Lapithæ, atque Centauri nuptias frequentãtes. Ideoque cùm maxima cædes esset exorta: plurimique ex vtraque parte ob raptum matronarum concidissent, inuiolabilis iste restabat. Ab vniuersis, qui ex cæde reliqui fuerunt, nouissimè impetu facto, congestisque in eum arborum truncis, spiritum reddere coactus est, tamen illius non immemor Deus Neptunus, à quo speciosum munus acceperat, eum in volucrem transfiguauit.

Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars vtráque substitit armis.
Dumq́ vigil Phrygios seruat custodia muros;
Et vigil Argolicas seruat custodia fossas;
Festa dies aderat: qua Cygni victor Achilles
Palladia mactatæ placabat sanguine vaccæ.
*Cuius vt imposuit * prosecta calentibus aris;*
Et Dijs acceptus penetrauit in æthera nidor.
Sacra tulere suam, pars est data cetera mensis.
*Discubuere toris proceres: & corpora * tosta*
Carne replent: vinoq́ leuant curasq́, sitimq́.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longáque multifori delectat tibia buxi:
Sed nocturnum sermone trahunt: virtusq́ loquendi;
Materia est: pugnas referunt hostiq́ suasq́.
Inq́ vices, adita, atq́ exhausta pericula sæpe
Commemorare iuuat. quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerẽtur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cygno
In sermone fuit: visum mirabile cunctis;
Quòd iuuenis corpus nullo penetrabile telo,
*Inuictumq́ à vulnere erat: ferrumq́ * terebat.*
Hoc ipse Aeacides, hoc mirabantur Achiui:
Cùm sic Nestor ait: Vestro fuit vnicus æuo
Contemptor ferri, nulloq́ forabilis ictu
Cygnus: at ipse olim patientem vulnera mi'le

*exta, quæ in sacris Dijs prosecabant, hoc est, seorsim & primitus resecta adolebant.

*Elixa enim heroës non vescebantur.

*lædebat, retũdebat. vers. 131.

Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidit:
Cænea Perrhæbum; qui factis inclytus, Othryn
Incoluit: quoque id mirum magis esset in illo;
Femina natus erat. monstri nouitate mouentur,
Quisquis adest: narretq́, rogant: quos inter Achilles
Dic age (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex ævi prudentia nostri,
Quis fuerit Cænus; cur in contraria versus;
Qua tibi militia, cuius certamine pugnæ
Cognitus; à quo sit victus, si victus ab vllo est.
Tum senior: Quamuis obstet mihi tarda vetustas;
Multaq́, me fugiant primis spectata sub annis;
Plura tamen memini; nec quæ magis hæreat: vlla
Pectore res nostro est, inter bellaq́, domusq́,
Nestoris ætas. *Acta tot: ac si quem potuit spatiosa senectus*
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia viuitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateia Cænis
Thessalidum virgo pulcherrima, perq́, propinquas,
Perq́, tuas vrbes (tibi enim populatus Achille)
Multorum frustrà votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos:
Sed iam aut contigerant illi connubia matris,
Cænis à Neptuno compressa, optat mutari in virum. *Aut fuerant promissa tuæ, nec Cænis in vllos*
Denupsit thalamos: secretaq́, littora carpens
Æquoreo vim passa Dei est: ita fama ferebat.
Vtq́, nouæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ:
Elige quid voueas: eadem quoque fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc iniuria votum.
Tale pati tam posse mihi da femina ne sim:
Omnia præstiterat. grauiore nouissima dixit
Cænis in virum ferro inuiolabilem. *Verba sono; poteratq́, viri vox illa videri;*
Sicut erat, nam iam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatq́, super; ne saucius vllis
Vulneribus fieri, ferroue occumbere posset.

Munere

Munere letus abit: studijsq; virilibus æuum
Exigit * *Atracides, Peneiq; arua pererrat.* * à patria Cænei, Atracæ Theſſaliæ vrbe.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenasq; feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere iuſſerat antro. Pirithoi nuptiæ.
Hæmonij proceres aderant: aderamus & ipſi:
Feſtáque confuſa reſonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon: & ignibus atria fumant:
Cinctáq; adeſt virgo, matrumq; nurumq; caterua,
Præſignis facie. felicem diximus illa
Coniuge Pirithoum: quod pœnè fefellimus omen.
Nam tibi ſæuorum ſæuiſſime Centaurorum
Euryte quam vino pectus, tam virgine viſa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus euerſæ turbant conuiuia menſæ: Centauri nuptias Pirithoi interturbant.
Raptaturq; comis per vim noua nupta prehenſis.
Eurytus Hippodamen, alij, quam quiſque probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæq; erat vrbis imago.
Femineo clamore ſonat domus. ocyus omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte pulſat? ait, qui me viuente laceſſas
Pirithoum: violasq; duos ignarus in vno?
Neue ea magnanimus fruſtrà memorauerit heros;
Summouet inſtantes: raptamq; furentibus aufert.
Ille nihil contrà: neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora proteruis
Inſequitur manibus, generoſaq; pectora pulſat.
Forte fuit iuxtà ſignis exſtantibus aſper
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſo
Suſtulit * *Aegides: aduerſaq; miſit in ora.* * Theſei & ſociorum cum Centauris pugna.
Sanguinus ille globos pariter, cerebrumq;, merumq;,
Vulnere, & ore vomens, madida reſupinus arena
Calcitrat: ardeſcunt germani cæde bimembres:
Certatimq; omnes ſimul vno ore, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & prima pocula pugnæ
Miſſa volant, fragilesq; cadi, curiſiq; lebetes,

Res epulis quondam tum bello, & cædibus aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis: & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumq; altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi;
Illisit fronti Lapithæ Celadontis. & ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exsiliere oculi: disiectisq; ossibus oris
Acta retrò naris, medioq; est fixa palato.
Hunc pede conuulso mensæ Pellæus acernæ
Strauit humi Belates, deiecto in pectora mento:
*Cumq; atro mistos * spumantem sanguine dentes,*
Vulnere tartareas geminato misit ad vmbras.
Proximus vt steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, vtimur istis?
Cumq; suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum iecit in agmen:
Oppressitq; duos, Brotean, & Orion: Orio
*Mater erat * Mycale: quam deduxisse canendo*
Sæpe reluctantis constabat cornua lunæ.
Non impunè feres. teli modò copia detur;
Dixerat Exadius: teliq; habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votiui cornua cerui.
Fingitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturq; oculos: quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam: concretaq; sanguine pendet.
Ecce rapit medijs flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextraq; à parte Charaxi
Tempora perfringit fuluo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines: & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; vt dare ferrum
Igne rubens plerumq; solet, quod sæpe curua
Cùm faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet: & in tepida submersum sibilat vnda.

* cũ spuma eiectantem.

* Alludit ad mor ẽ Thessalarũ, quæ veneficijs & incantationibus ferè infames erant.

Rhœti Cẽtauri strenuitas & mors.

Stridor cãdentis ferri in aqua.

Saucius

Saucius hirsutis auidum de crinibus ignem
Excutit: inq; humeros limen tellure reuulsum.
Tollit onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit grauitas. socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cetera sit fortis castrorum turba tuorum;
Semicremoq; nouat repetitum stipite vulnus:
Terq;, quaterq;, graui iunctiuras verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Euagrum, Corytumq; Dryantaq; transit.
E quibus vt prima tectus lanugine malas
Procubuit Coritus; Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Euagrus ait. nec decere Rhœtum
Plura sinit: rutilasq; ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, ferq; os in pectora, flammas.
Te quoque seue Drya circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus: assiduæ successu cædis ouantem,
Quà iuncta est humero ceruix, fude figis obiusta.
Ingemuit, duroq; fidem vix osse reuellit
Rhœtus: & ipse suo made factus sanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycabasq; & saucius armo
Dexteriore Mædon, & cum Pisenore Thaumas,
Quiq; pedum nuper certamine victrat omnes.
Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum:
Quiq; * suis frustrà bellum dissuaserat augur
Astylos. ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge, ad Herculeos, iniquit, seruaberis arcus.
At non Eurynius, Lycidasq;, & Arœus, & Imbreus
Effugêre necem. quos omnes dextra Dryantis
Perculit aduersos: aduersum tu quoque, quamuis
Terga fugæ dederas, vulnus * Cænee tulisti.
Nam graue respicienti inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis imæ.

Drysantis Thessali virtus.

* Cætauris.

* Alius hic est Lapitha ab eo quo de agitur, vt syllabæ quantitas indicio est. Alludit vero poëta ad Cæsaris dictum quo Pomponiũ quēdã vulnus in cre ostendentē monuit ne vnquam fugiens respiceret.

In tanto fremitu cunctis sine fine iacebat
Sopitus venis, & inexperrectus Aphidas:
Languentiq; manu carchesia missa tenebat,
Fusus in Ossææ villosis pellibus vrsæ,
Quem procul vt vidit frustrà nullæ arma mouentem, 320
Inserit amento digitos, missendaq; dixit,
Cum Styge vina bibes. Rhoetas, nec plura locutus,
In iuuenem torsit iaculum. ferratáq; collo
Fraxinus, vt casu iacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenoq; è gutture fluxit 325
Inq; toros, inq; ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem euellere terra
Glandiferam quercum quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc, illuc; labefactáq; robora iactat;
Pirithoi curtus. *Lancea Pirithoi costis immissa Petræi* 330
Pectora cum duro luctantia robore fixit;
Pirithoi cecidisse Lycum virtute ferebam;
Pirithoi virtute Chromin: sed vterq; mixorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helopsq; dederunt.
Fixus Helops iaculo est: quod pernia tempora fecit: 335
Et missum à dextra læuam penetrauit ad aurem.
Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum;
Decidit in præceps: & pondere corporis vnum
Dictys mira mors. *Ingentem fregit; suáque induit ilia fractæ.* 340
Vltor adest Pharetus: saxóque è monte reuulsum
Mittere conatur. nitentem stipite querno
Redit ad Theseæ. *Occupat Aegides: cubitique ingentia fregit*
Ossa; nec vlterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergóque Bianoris alti 345
Insilit, haud solito quemquam portasse nisi ipsum:
Oppositáq; genu costis: prensaq; sinistra
Cæsariem retinens, vultum, minantiaq; ora
Robore nodoso, prædixáque tempora fregit.
Robore Nedymnum, iaculatoremque Lycetum 350
Sternit, & immissa prostectum pectora barba

Hippa-

Hippason, & summis exstantem Riphea siluis,
Tereaq; Hæmonijs qui prensos montibus vrsos
Ferre domum viuos, indignantesq; solebat.
Haud tulit vtentem pugnæ successibus vltrà
Thesea Demoleon: solidoque reuellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit; præfractam misit in hostem.
Sed procul à telo Theseus veniente recessit
Pallados admonitu. (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit iugulo pectus, humerúmque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor
*Aeacidæ dederat * pacis pegnúsque, fidémque.*
Hunc procul vt fœdo disiectum vulnere Peleus
Vidit; & inferias iuuenum gratissime Crantor
Accipe, ait, validóque in Demoleonta lacerto
*Fraxineam misit * mentis quoque viribus hastam.*
Quæ laterum cratem perrupit: & ossibus hærens
Intremuit, trahit ille manu sine cuspide lignum:
Id quoque vix sequitur: cuspis pulmone retenta est,
Ipse dolor vires animo dabat: æger in hostem
Erigitur: pedibúsque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galea, clypeóque sonanti:
Defensatq; humeros: prætentaque sustinet arma.
Perque armos vno duo pectora perforat ictu.
Antè tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Glanimq;.
Additur his Dorilas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sæuiq; vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et iaculum torsi: quod cùm vitare nequiret;
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus; fit clamor: at illum

* obsidem Pelei.

* cum mentis indignatione validius coniectam. Pelei fortitudo.

Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.
Prosilüt: terrâq; ferox sua viscera traxit:
Tractâq; calcauit: calcatâq; rupit: & illis
Crura quoque impedijt: & inani concidit aluo.
Nec te pugnantem tua Cyllare forma redemit,
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens, barbæ color aureus: aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos:
Gratus in ore vigor: cervix, humeriq; manusq;,
Pectoraq; artificum laudatis proxima signis;
Et quicunque vir est, nec equi mendosa sub illo
Deteriorq; viro facies, da colla, caputq;;
Castore dignus erit. sit tergum sessile, sic sunt
Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere sua de gente; sed vna
Abstulit Hylonome: *qua nulla decentior inter*
Semiferas altis habitauit femina siluis.
Hæc & blanditijs & amando, & amare fatendo
Cyllaron vna tenet: cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris; vt sit coma pectine leuis:
Vt modo rore maris, modo se violauerit, rosaue
Implicet: interdum canentia lilia gestet:
Bisq; die lapsis Pagasææ vertice siluæ
Fontibus ora lauet: bis flumine corpora tingat:
Nec nisi quæ deceant electarumq; ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera læuo.
Par amor est illis: errant in montibus vnà.
Antra simul subeunt: & tum Lapitheia tecta
Intrarant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: ia vulnus de parte sinistra
Venit, & inferius, qua collo pectora subsunt,
Cyllare tefixit: paruo cor vulnere lesum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Proximus Hylonome morientis excipit artus:

Cyllarus adolescens.

* biformi, nempe Centaurorum.

*Alludit ad equũ Pollucis, Georg. 3. cui & Cyllaro nomen erat.

* Siluæ depascens.

*vicinæ Pagasis Thessaliæ vrbi, quæ fontibus abundat: vnde & nomen habere videtur.

Impos-

Impositáque manu vulnus fouet; oráque ad ora
Admouet: átque animæ fugienti obsistere tentat.
Vt videt exstinctam: dictis, quæ clamor ad aures*
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit: moriénsque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos: qui sæua leonum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis
** Phæocomes, hominémq; simul* protectus, equumq;*
Codice qui misso, quem vix iuga bina mouerent
Iuncta, Phonoleniden à summo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima, pérque os,
Pérque cauas nares oculósque aurésque cerebrum
Molle fluit; veluti concretum vimine querno
Lac solet; vtúe liquor rari sub pondere cribri
Manat, & exprimitur per densa foramina succus.
Ast ego, dum parat hic armis nudare iacentem;
*(Scit tuus hoc * genitor) gladium spoliantis in ima*
Ilia demisi. Chthonius quoque, Teloboásque
Ense iacent nostro: ramum prior ille bifurcum
Gesserat: hic iaculum: iaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni si non superare, morari
Hectoris arma meis. illo sed tempore nullus,
Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampica quid referam? qui quadrupedantis Oecli
Fixit in aduerso cornum sine cuspide vultu.
Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto*
Strauit Erigdupum: memini & venabula condi*
Inguine Nessei manibus coniecta Cymeli.
Nec tu credideris tantùm cecinisse futura
Ampiciden Mopsum. Mopso iaculante biformis
Occubuit, frustráque loqui tentauit Odites,
Ad mentem lingua, mentóque ad guttura fixo.
Quinq; neci Cæneus dederat, Stiphelúmq;, Bromũq;

* pro cùm ea dixisset Sic lib 2. v. 771. Cyllarus cum vxore occubuit

* quasi dicas. suscicomus.

* sc comatus.

* Peleus Achillem enim alloquitur. Nestoris gesta ab ipso, more senum, comemorata

* à Pelethronio Thessaliæ monte.

* q. d. granistrepum. Ad Cenei gesta & transformationem transit.

Antimachũq;, Helimúmq;, securiferúmq; Piracmon.
Vulnera non memini: numerum, noménque notaui:
Prouolat Emathijs spolijs armatus Alæsi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. huic ætas inter iuuenémque, senémque:
Vis iuuenilis erat: variabant tempora cani.
Qui clypeo, gladióque, Macedoniáque sarissa
Conspicuus, faciémque obuersus in agmen vtrúmque
Armáque concussit: certúmque equitauit in orbem:
Verbáque tot fudit vacuas animosus in auras:
Et te Cæniferam? nam tu mihi femina semper,
Tu mihi Cænis eris: nec te natalis origo
Commonuit; mentémque subit; quo premia facto,
Quáque viri falsam speciem mercede pararis:
Quid sis nata vide, vel quid sis passa: colúmque
I, cape cum calathis: & stamina pollice torque:
Bella relinque viris. iactanti talia Cæneus
Extentum cursu missa latus eruit hasta,
Quà vir equo commissus erat. furit ille dolore:
*Nudáque * Phylei iuuenis ferit ora sarissa.*
Non secus hæc, resilit, quàm tecti à culmine grando:
Aut siquis paruo feriat caua tympana saxo:
Comminus aggreditur: lateríque recondere duro
Luctatur gládium: gladio loca peruia non sunt.
Haud tamen effugies: medio iugulaberis ense:
Quãdoquidem mucro est hebes, inquit: & in latus ensẽ
Obliquat: longáque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus in corpore marmoris icti:
Fractáque dissilijt percusso lamina collo.
Vt satis illæsos miranti præbuit arte;
Nunc age, ait Cæneus, nostro tua corpora ferro
Tentemus: capulóque tenus demisit in armos
Ensem satiferum: cæcámque in viscera mouit,
*Versauitque manum: * vulnúsque in vulnere fecit.*
Ecce ruunt vasto rapidi clamore bimembres:
Teláque in hunc omnes vnum mittuntque, feruntque.

* Cænei à Phillo Thæssaliæ oppido Strab. 9.

* versando manum

Tela

Tela retusa cadunt: manet imperfossus ab omni, * dialysis.
* Inq; cruentatus Cænæus Elateius ictu.
Fecerat attonitos noua res. Heu dedecus ingens,
* Monychus exclamat: populus superamur ab vno, * solidipes quasi μονόνυχος.
Vixque viro, quamquã ille vir est: nos segnibus actis,
Quod fuit ille sumus, quid membra immania prosunt?
Quid geminæ vires? & quòd fortissima rerum
In nobis duplex natura animalia iunxit?
Nec nos matre * Dea, nec nos Ixione natos * Iunono
Esse reor; qui tantus erat, Iunonis vt altæ
Spem caperet: nos semimari superamur ab hoste.
Saxa, trabesque super, totosque inuoluite montes:
Viuacémque animam missis elidite siluis:
Silua premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insanis deiectam viribus Austri
Fortè trabem nactus, validum coniecit in hostem:
Exemplúmque fuit: paruóque in tempore nudus
Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion vmbras.
Obrutus imm ini cumulo sub pondere Cæneus
Aestuat arboreo: congestáque robora duris
Fert humeris. sed enim postquam super ora, capútque
Creuit onus; nec habet quas ducat spiritus auras;
Deficit interdum: modò se super aëra frustra
Tollere conatur; iactásque euoluere siluas:
Interdúmque mouet: veluti quam cernimus, ecce
Ardua, si terræ quatiatur motibus, Ide,
Exitus in dubio est: alij sub inania corpus
Tartara detrusum siluarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides medioque ex aggere fuluis
Vidit auem pennis liquidas exire sub auras:
Quæ mihi tunc primùm, tunc est conspecta supremũ.
Hanc vbi lustrantem leni sua castra volatu Cæneus in auem.
Mopsus, & ingenti circum clamore sonantem
Adspexit: parisérque animo est, oculísque secutus
O salue, dixit, Lapithææ gloria gentis
Maxime vir quondam, sed auis nunc vnica, Ceneu.

Credita res auctore suo est: dolor addidit iram.
Oppressúmque aegrè tulimus tot ab hostibus vnum.
Nec prius abstitimus ferro exercere dolorem:
Quam data pars leto, partem fuga, noxá remouit.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Periclymenus à Neptuno accepta potestate, vt se in varias figuras transuerteret, cùm aduersus Herculem dimicasset, & eum varietate formarum vellet eludere; in aquilam transformatus est. quam ille aduolantem sibi, & in altitudinem se aeris efferentem, nouissime sagitta traiectam interemit.

Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros
Prælia Tlepolemus Pylio referente dolorem
Præteriit. Alcidæ tacito non pertulit ore.
* oblitioni à te esse tradita. *Atq; ait: Herculeæ mirum est * oblita laudis*
Acta tibi: senior certè mihi sæpe referre
Nubigenas domitos à se pater esse solebat,
Tristis ad hæc Pylius: Quid me meminisse malorum
Cogis? & obductos animis rescindere luctus?
Inq; tuum genitorem odium, offensásque fateris?
Ille quidem maiora fide quoque gessit: & orbem
Impleuit meritis: quod mallem posse negare:
Sed neque Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus. quis enim laudauerit hostem?
Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
Herculis ingentia facinora. *Strauit & immeritas vrbes Elinque, Pylúmque*
Diruit: inque meos ferrum, flammásque penates
Impulit: vtq; alios taceam, quos ille peremit:
Bis sex Neleidæ fuimus conspecta iuuentus:
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus vno,
Virilus atque alios vinci potuisse ferendum est:
Mira Periclimeni mors est: cui posse figuras
Periclymenus in varias figuras & postremũ in aquilam. *Sumere quas vellet, rursúsque reponere sumptas*
Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
Hic vbi nequicquam est formas variatus in omnes;
Vertitur in faciem volucris: quæ fulmina curuis
Frere solet pedibus, diuum gratissima Regi.

Virbius

Viribus vsus auis, pennis, vostróque reduneo.
Hæmatéſque viri laniauerat vnguibus ora.
Tendit in hanc nimium certos Tyrynthius arcus:
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentémque ferit, lateri quà iungitur ala.
Nec grauę vulnus erat: ſed rupti vulnere nerui
Deficiunt: motúmque negant viréſque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & quæ leuis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt grauitate ſagitta:
Pérque latus ſummum iugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis ô Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis?
Ne tamen vlterius quàm fortia facta ſilendo,
Viſiſcar fratres; ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Neleius edidit ore;
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi
Surrexere toris; nox eſt data cetera ſomno.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Neptunus grauiter ferens Cygnum filium ſuum ab Achille occidiſſe, & Hectorem defenſorem operum, quæ ipſe poſuiſſet; ab Apolline ſocio laboris petit, quoniam ſibi non daretur vt comminus cum eo congredi poſſet, vt vltor exiſteret. At ille auditis precibus eius, immiſtus acie nullique conſpectus arcum Alexandri in Achillem conuertit, vt ſagittam in eum dirigere poſſet: talúmque (qui fuit in eius corpore mortalis) percuſsit, & interemit.

At Deus equoreas qui cuſpide temperat vndas,
*In volucrem corpus nati * Phaëtontida verſum*
Mente dolet patria: ſeuúmque peroſus Achillem,
Exercet memores, plus quàm ciuiliter, iras.
Iámque ferè tracto duo per quinquennia bello,
*Talibus intonſum compellat * Smynthea dictis:*
O mihi de fratris longè carißimæ natis,
Irrita quæ mecum poſuiſti mœnia Troiæ;
Ecquid, vbi has iamiam caſuras adſpicis arces,

* quod in eâ versus Cygnus Stheneli F Phaethõti cognatus & amicus
* Apollinis ephithetõ quod ipsi Cretenses a muribus indiderunt

Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa doles? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris vmbra subit circum sua Pergama tracti?
Cùm tamen ille ferox, belloque cruentior ipso
Viuit adhuc operis nostri populator Achilles.
** Det mihi se: faxo triplici quid cuspide possim,*
Sentiat. at quoniam concurrere comminus hosti
Non datur; occulta nec opinum perde sagitta.
Annuit: átque animo pariter patruique, suóque
Delius indulgens, nebula velatus, in agmen
Peruenit Iliacum, mediáque in cæde virorum
Rara per ignotos spargentem cernit Achiuos
Tela Parin: fassúsque Deum, Quid spicula perdis
Sanguine plebis, ait? si qua est tibi cura tuorum;
Vertere in AEaciden, cæsósque vlciscere fratres.
Dixit & ostendens sternentem Troica ferro
Corpora Peliden, arcus obuertit in illum:
Certáque letifera direxit spicula dextra.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset
Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es á timido Graiæ raptore maritæ.
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum;
** Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.*
Iam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis AEacides, caput insuperabile bello
*Arserat; * armarat Deus idem, idémque cremarat.*
Iam cinis est: & de tam magno restat Achille
Nescio quid, paruam quod no bene compleat vrnam.
At viuit; totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi mensura viro respondet: & hæc est
Par tibi Pelide: nec inania tartara sentit.
Ipse etiam, vt cuius fuerit cognoscere posses;
Bella mouet clypeus: déque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileus Aiax,
Non minor Atrides, non bello maior, & æuo
Poscere non alij: soli Telamone creato,

* cõmittat se mihi mari

Mors Achillis

* Amazonica. sunt enim Amazones Thermodotis fl. accolæ.

* Fabricarat enim Vulcanus arma Achilli rogatu Thetidis.

Laërtéque

Laërtæq; fuit tantæ fiducia laudis.
A se Tantalides onus, inuidiamq; remouit:*
Argolicosq; duces medijs considere castris
Iussit: & arbitrium litis traxecit in omnes.

* Agamemnō Atrei F. Pelopis N. Tātali pronepos.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XIII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Achille ab Alexandro occiso, arma cùm peterentur ab Aiace, quia frater patruelis esset, & Vlysse, qui consilio se potiorem, ac virtute iudicaret: placuit principibus, vt vtriusque res gestæ in bello perpenderentur: & digniori propositum præmium ab vniuerso exercitu tribueretur. Cùm itaque in conspectu omnium Aiax virtutes suas, quibus Graios iuuisset, retulisset; & Vlysses consilia sua, quibus communem rempub. iuuisset; duces quoque adduxissent; nouissimè signum Mineruæ, quod è Troia sustulerat, ostendit. Quo Graij moti, cùm antè oratione eiusdem perculsi stuperent, ab Aiace arma abiudicata sunt, & Vlysi data. Qua ille contumelia accensus, incubuit ensi: ex cuius cruore flos purpureus similis hyacintho natus est.

Aiacis in concione Græcorum oratio.

Consedere duces, & vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Aiax:
Vtq; erat impatiens iræ, Sigeia toruo
Littora respexit, classemq; in littore vultu:
Intendensq; manus, Aginus prō Iuppiter, inquit,
Ante rates causſam; & mecum confertur Vlysses!
At non Hectoreis dubitauit cedere flammis:
Quas ego sustinui: quas hac à classe fugaui.
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu. sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere est isti: quantumq; ego marte feroci,
Inq; acie valeo, tantum valet iste loquendo.

septē boū corijs tecti, ἑπτάβοειον.

Nec memoranda tamen vobis mea facta Pelasgi
Esse reor (vidistis enim) sua narret Vlysses;
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
*Præmia magna peti fateor: sed * demit honorem*
Æmulus Æacidæ, non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens quidquid sperauit Vlysses.
Ipse tulit pretium iam nunc certaminis huius:
Quòd cùm victus erit, mecum certasse feretur.
Atque ego si virtus in me dubitabilis esset;
*Nobilitate potens essem, * Telamone creatus:*
Mœnia qui forti Troiana sub Hercule cepit:
*Littoraq; intrauit * Pagasæa Colcha carina.*
Aeacus huic pater est: qui iura silentibus illic
Reddit, vbi Aeoliden saxum graue Sisyphon vrget.
Aeacon agnouit summus, prolemq; fatetur
Iuppiter esse suam. sic à Ioue tertius Aiax.
Nec tamen hæc series in causſam profit Achiuis;
Si mihi cum magno non sit communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. quid sanguine cretus
Sisyphio? furtisq;, & fraude simillimus illi,
Inferus Aeacidæ alienæ nomina gentis?
An quòd in arma prior, nullaq; sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorq; videbitur illis,
Vltima qui cepit; detrectauitq; furore
Militiam ficto: donec sollertior isto,
*Et sibi * inutilior, timidi commenta retexit*
Naupliades animi: vitaq; traxit ad arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit vlla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus.
Atq; vtinam, aut verus furor ille, aut creditus esset;
Nec comes hic Phrygias vmquam venisset ad arces
*Hortator scelerum. non te * Pœantia proles*
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet:
Qui nunc (vt memorant) siluestribus abditus antris,
Saxa mouet gemitu; Læertiadenq; precaris,

Quæ

* Ex æmuli collatione mea fama plus detrimẽti, quàm victoria gloriæ est acceptura.

* lib. 11. v. 217.

* lib. 7. v. 1. mordet Vlyssem, qui natus dicebatur ex Anticlea à Sisypho latrone Isthmum obsidente compressa.

* quod eũ adduxerit qui sibi postea fuerit auctor necis.

* Palamedes Nauplij F.

* Philoctetes Pœantis F. qui ad Troiam adducẽdus in Lẽno obcasum & vulnus sagittæ venenatæ in pede, relictus est. li. 9. vers. 232.

Quæ meruit: quæ (si Dij sunt) non vana precaris.
** Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma,*
Heu, pars vna ducum, quo successore sagittæ
Herculis vtuntur, fractus morboq́, fameq́,
Velaturq́, aliturq́, auibus: volucresq́ petendo
Debita Troianis exercet spicula fatis.
Ille tamen viuit: quia non comitatur Vlyssem.
Vellet & infelix Palamedes esse relictus:
Viueret; aut certè letum sine crimine haberet.
Quem, malè conuicti nimium memor iste furoris,
Prodere rem Danaam finxit: fictumq́ probauit
Crimen: & ostendit, quod iam præfoderat, aurum;
Ergo aut exsilio vires subduxit Achiuis,*
Aut nece: sic pugnat, sic est metuendus Vlysses.*
Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat:
Haud tamen efficiet desertum vt Nestora crimen
Esse rear nullum: qui cùm imploraret Vlyssem
Vulnere tardus equi, fessusq́ senilibus annis:
** Proditus à socio est. non hæc mihi crimina fingi*
Scit bene Tydides: qui nomine sæpe vocatum
Corripuit: trepidoq́ fugam exprobrauit amico.
Adspiciunt oculis superi mortalia iustis.
En eget auxilio, qui non tulit: vtq́ reliquit,*
Sic linquendus erat: legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios: adsum: videoq́ trementem,
Pallentemq́ metu, & trepidantem morte futura.
Opposui molem clypei: texiq́ iacentem:
Seruauiq́ animam (minimum est hoc laudis) inertem.
Si perstas certare; locum redeamus ad illum:
Redde hostes, vulnuiq́ tuum, solitumq́ timorem:
Post clypeumq́ late: & mecum contende sub illo.
At postquam eripiis; cui standi vulnera vires
Non dederant, nulli tardatus vulnere fugit.
** Hector adest: secumq́ Deos in prœlia ducit:*
Quaq́ ruit, non tu tantùm terreris Vlysse,*
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.

* eodẽ obstrictus Philoctetes fœdere nobiscum. Palamedes.

* relicto tanquam exsule Philocteta.

* Palamedis.

* Desertus ab Vlysse, defensus tamen à Diomede Tydei F.

* cùm interfecisset Socũ Hipsaci F. & certatim in eũ Troiani ita irruerent, vt pœnè obruerent.

* nã latus illi hasta traiecerat Socus.

* Iliad. 12.

* homo omniũ mortaliũ timidissimus.

Hunc ego sanguineæ successu cædis ouantem
*saxo in pectus illato. Iliad. 14. Eminus ingenti resupinum * pondere fudi.
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, vnus
* vt sortiētibus ix. fortissimis sors in me caderet. Iliad. 7. Sustinui: * sortemq; meam vouistis Achiui:
Et vestræ valuere preces. si quæritis huius
*Iliad 15. Fortunam pugnæ; non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrumq;, ignesq;, Iouemq;
In * Danaas classes: vbi tunc fucundus Vlysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus. date pro tot nauibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere; quæritur istis,
Quàm mihi maior honos: coniunctaq; gloria nostra est:
Atque Aiax armis, non Aiaci arma petuntur.
* Vlyssem sic à patria cognominat per cōtemptum. Conferat his * Ithacus Rhesum, imbellemq; Dolona,
Priamidenq; Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
Diuidite: & pars sit maior Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? quu clàm, quis semper inermis
Rem gerit: & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet: manifestabitq; latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa, grauisq;
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conueniet timidæ, nataq; ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi si populi donauerit error Achiui;
Cur spolieris, erit: non, cur metuaris ab hoste,
Et fuga. qua sola cunctos timidissime vincis;
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde quod iste tuus tam rarò prælia passus
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, nouus est successor habendus.
Denig; quid verbis opus est? spectemur agendo.

Arma

Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde iubete peti: & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus: vulgiq; secutum
Vltima murmur erat: donec Laërtius heros
Adstitit: atq; oculos paulùm tellure moratos
Sustulit ad proceres. expectatoq; resoluit
Ora sono: neque abest facundis gratia dictis. Oratio Vlyssis.
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi;
Non foret ambiguus tanti certaminis heres:
Tuq; tuis armis, nos te potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobisq; negarunt
Fata, (manuq; simul veluti lacrimantia tersit
Lumina) quis magno melius succedet Achilli;
Quàm per quem magnus Danais successit Achilles? *Respondet ad vers. 10.
** Huic modò ne prosit, quòd vt est, hebes esse videtur,*
Néue mihi noceat, quod vobis semper Achiui
Profuit ingenium: meaq; hæc facundia, si qua est. * sed liceat cuique ea agnoscere, & suo locò ijs gloriari.
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
*Inuidia careat: bona nec sua quisque * recuset.*
Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi, *Astutè cõtemnit propter suspicionẽ quam dixi ad vers. 26.
** Vix ea nostra voco. sed enim quia rettulit Aiax*
Esse Iouis pronepos; nostri quóque sanguinis auctor
Iuppiter est: totidemq; gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi,
*Iuppiter huic: neq; in his quisquã * damnatus & exsul.* * vt Peleus & Telamõ, ob occisum tertiũ fratrem Phocum. Comment. Pind. Nem. 5. & hîc li. 11. 270.
*Est quoque per matrem * Cyllenius addita nobis*
Altera nobilitas. Deus est in vtróque parente.
Sed neque materno quòd sum generosior ortu;
Nec mihi quòd pater est fraterni sanguinis insons;
Proposita arma peto: meritis expendite caussam;
Dummodo quòd fratres Telamon, Peleusq; fuerunt,
*Aiacis meritum non sit: nec * sanguinis ordo,*
Sed virtutis honor spolijs quæratur in istis. *nam Anticlea Autolyci F. Mercurij N. erat.
Aut si proximitas, primusq; requiritur heres;
Est genitor Peleus: est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam hæc, Scyrónue ferantur. *ad v. 31.

Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen. num si petat auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promptu mihi sit. rerum tamen ordine ducar.
*Præscia venturi * genitrix Nereia leti*
Dissimulat cultu natum; & deceperat omnes,
In quibus Aiacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego semineis animum motura virilem
** Mercibus inserui. neque adhuc proiecerat heros*
Virgineos habitus; cùm parmam, hastamq́ tenenti,
Nate Dea, dixi: tibi se peritura reseruant
Pergama: quid dubitas ingentem euertere Troiam?
Inieciq́ manum: fortemq́ ad fortia misi.
Ergo opera illius, mea sunt. ego Telephon hasta
*Pugnantem domui: victum, orantemq́ * refeci.*
Quòd Thebæ cecidere, meum est: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenq́, & Cyllan Apollinis vrbes,
Et Syron cepisse. mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextra.
Vtq́ alios taceam, qui sæuum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me iacet inclytus Hector.
*Illis hæc armis, quibus est * inuentus Achilles,*
Arma peto: viuo dederam, post fata reposco.
*Vt dolor * vnius Danaos peruenit ad omnes;*
Aulidaq́ Euboicam complérunt mille carinæ;
Exspectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina erant, duræq́ iubent Agamemnona sortes
Immeritam sæuè natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: diuisq́ irascitur ipsis:
*Atque in rege tamen * pater est, ego mite parentis*
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fussoq́ ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo iudice caussam.
Hunc tamen vtilitas populi fraterq́, datiq́
*Summa mouet sceptri; laudem vt cum * sanguine pẽsat.*

Orditur à fructibus suæ eloquẽtiæ.

* Thetis, à patre. lib. 11. v. 260.

* cùm ageret in Scyro apud Lycomedem immixtꝰ puellis regijs. Stat. l. 2. Achill.

* persanaui admota eadem hasta. Gesta Achillis.

* cùm ea semineis mercibus inserui, & ipsi vt puellæ ostendi. vers. 166.

* Menelai, ob raptam Helenam.

* sic lib. 12. vers. 30. Iphigenia immolata.

* sc. Iphigeniæ.

Mittor

Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, sed * æstu
Decipienda fuit: quò si Telamonius isset,
Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Visaq; & intrata est altæ mihi curia Troiæ:
* Plenaq; adhuc erat illa viris, interritus egi
Quam mihi mandarat communis Græcia caussam:
* Accusoq; Parim: prædamq; Helenamq; reposco:
Et moueo Priamum, Priamoq; Antenora iunctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus (scis hæc Menelaë) nefandas,
Primaq; lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quæ consilioq;, manuq;
Vtiliter feci spatiosi tempore belli.
Post acies primas, vrbis se mœnibus hostes
Continuere diu: nec aperti copia Martis
Vlla fuit: decimo demum pugnauimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prœlia nosti?
Quis tuus vsus erat? nam si mea facta requiris;
Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
Consolor socios; vt longi tædia belli
Mente ferant placida: doceo quo simus alendi,
Armandiq; modo: mittor quò postulat vsus.
Ecce Iouis monitu deceptus imagine somni
* Rex iubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest * auctore suam defendere vocem.
Non sinat hoc Aiax: delendaq; Pergama poscat:
Quodq; potest * pugnet: cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc * nimium, nunquam nisi magna loquuti.
Quid quòd & ipse fugit? vidi, puduitq; videre;
Cùm tu terga dares, inhonestaq; vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat ô socij captam dimittere Troiam?
Qui lue domum fertis decimo nisi dedecus anno?
Talibus atque alijs, in quæ dolor ipse disertum

* fingebat vero filiam nupturam fuisse Achilli: alioqui nolle illum cum alijs arma capere.
* integra iuuentute: quæ postea variè perijt.
* Legatio Vlyssis ad Priamum.

Vlyssis prudentiæ inuctus.

* Agamemnõ Iliad. 2.
* sc. Ioue.

* Ironia.

* cùm opus esset eloquentia ad remorandũ abituros.
* si vel hoc præstitisset quod volebat videri posse. sed non fecit.

Fecerat; aduersos profuga de classe reduxi.
Conuocat Atrides socios terrore pauentes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quidquam
Audet: & ausus erat reges incessere dictis
* sceptro ab Vlysse percussus. Thersites, etiam per me * haud impune proterue.
Erigor: & trepidos ciues exhortor in hostem:
Amissamq; mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc quodcumq; potest fecisse videri
Fortiter iste; meum est: qui dantem terga retraxi.
* Resp. ad vers. 100. * Deniq; de Danais quis te laudatue, petitue?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Vlyssis fortiter gesta. Me probat: & socio semper confidit Vlysse.
Est aliquid de tot Graiorum millibus, vnum
* & tamen rogatu Diomedis ius. A Diomede legi. nec me fors ire iubebat:
* Sed tamen & spreto noctisq; hostisq; periclo,
* Ausum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona
* missum ad castra Græcorum speculatorem. vt nos ad Troianorum. Interimo, non ante tamen, quàm cuncta coegi
Prodere: & edidici quid perfida Troia pararet.
Omnia cognoram: nec, quid speculare, habebam:
Et iam promissa poteram cum laude reuerti.
Haud contentus eo, petij tentoria Rhesi:
Rhesus ab Vlysse interemptus. Inq; suis ipsum castris, comitesq; peremi:
Atq; ita captiuo victor, votisq; petitus
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
* Achillis enim equos Dolon pro sua speculatione petierat, si vincerent Troiani. *Cuius equos pretium pro nocte poposcerat hostis;
Arma negate mihi. fuerit q; * benignior Aiax.
Quid Lycij referam Sarpedonis agmina ferro
Deuastata meo? cùm multo sanguine fusi
Cœranon, Iphitidenq;, Alastoraq;, Chromiumq;,
Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonaq;, Pritanimq;,
* sit melius de vobis, quàm ego meritus. Exitioq; dedi cum Chersidamante Thoona,
Et Charopem, fatisq; immitibus Ennomon actum:
Quiq; minùs celebres nostra sub mœnibus vrbis
Procubuere manu. sunt & mihi vulnera, ciues,
Sarpedon. Ipso pulchra loco. nec vanis credite verbis.
Adspicite en (vestemq; manu diduxit) & hæc sunt

Pectora

Pectora semper,' ait, vestris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: & habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert; si se pro classe Pelasgæ
Arma tulisse refert contra Troasq́, Iouemq́? Resp. ad vers. 91.
Confiteorq́, tulit: neque enim benefacta malignè
Detrectare meum est; modò ne communia solus
Occupet, atq́ aliquem nobis quóque reddat honorem.
Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsurus cum defensore carinis.
* *Ausum etiam Hectoreis solum concurrere telis* * Resp. ad vers. 86.
Se putat, oblitus regisq́, ducisq́, meiq́,
Nouus in officio & prælatus munere sortis.
Sed tamen euentus vestræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo,
Me miserum, quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius: quo Graium murus Achilles Achilles Græcorum murus.
Procubuit: nec me lacrimæ, luctusq́, timorq́,
Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem
His humeris: his inquam humeris ego corpus Achillis,
Et simul arma tuli: quæ nunc quóque ferre laboro.
* *Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:* * Resp. ad vers. 101.
Est animus certè vestros sensurus honores.* † intellecturus & ex merito æstimaturus.
Scilicet idcirco pro nato cærula mater*
Ambitiosa suo fuit, vt cælestia dona,
Artis opus tantæ rudis, & sine pectore miles * Thetis.
Indueret? neque enim clypei cælamina norit,
Oceanum, & terras, cumq́, alto sidera cælo,
Pleiadasq́, Hyadasq́, immunemq́, æquoris Arctον, lib. 2. vers. 528.
Diuersasq́ vrbes, nitidumq́ Orionis ensem.
Postulat vt capiat, quæ non intelligit arma.
Quid? quòd me duris fugientem munera belli
Arguit incepto serum accessisse labori? Resp. ad vers. 36.
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocas crimen; simulauimus ambo.
Si mora pro culpa est; ego sum maturior illo.

Me pia detinuit coniux. pia mater Achillem:
Primáque sunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud time iam, si iam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro. deprensus Vlyssis
Ingenio tamen ille; at non Aiacis, Vlysses.
Nèue in me stolidæ conuicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Obiicit. an falso Palamedem crimine turpe est
Accusasse mihi? vobis damnasse decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Támque patens valuit: nec vos audistis in illo
Crimina: vidistis: pretióque obiecta patebant.
* Nec Pœantiaden quòd habet Vulcania Lemnos,
Esse reus uerui: crimen defendite vestrum:
(Consensistis enim) nec me suasisse negabo;
Vt se subtraheret bellíq, viæq, labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit: & viuit. non hæc sententia tantùm
Fida, sed & felix cùm sit, facit esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt;
Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit:
Eloquioq, virum, morbíq, iraq, furentem
Mollíet: aut aliqua perducet callidus arte.
Antè retrò Simois fluet: & sine frondibus Ide
Stabit: & auxilium promittet * Achaia Troiæ;
Quàm cessante meo pro vestris pectore rebus
Aiacis stolidi Danais sellertia prosit.
Sis licet * infestus socijs, regnó, mihiq,
Dure Philoctete: licet exsecrere, meumq,
Deuoueas sine fine caput: cupiásque dolenti
Me tibi fortè dari: nostrúmque haurire cruorem:
Vtq, tui mihi, sic fiant tibi copia nostri:
Te tamen aggrediar: mecúmque reducere nitar.
Támque tuis potiar (faueat fortuna) sagittis;
Quàm sum * Dardanio, quem cepi, vate potitus.
Quàm responsa Deûm, Troianáque fata renexi:

Quàm

Resp. ad vers. 56.

Resp. ad vers. 45.

* tota Græcia.

* Alludit ad fabulam Sophoclis, qua fingitur Philoctetes relictus in Lenno insectari omnes Græcos, maximè Agamemnonem & Vlyssem.

* Heleno.

Quàm rapui Phrygiæ signum penetrale Mineruæ
Hostibus è medijs. & se mihi comparat Aiax.
*Nempè capi Troiam prohibebant fata sine * illo*
Fortis vbi est: Aiax? vbi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Vlysses
Ire per excubias? & se committere nocti?
Pérque feros enses, non tantùm mœnia Troiæ,
Verùm etiam summas arces intrare: suáque
Eripere æde Deam: raptámque afferre per hostes?
Quæ nisi fecissem: frustra Telamone creatus
Gestasset læua taurorum tergora septem:
Illa nocte mihi Troiæ victoria parta est:
Pergama tunc vici; cùm vinci posse coegi.
Desine Tydiden vultúque, & murmure nobis
Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cùm socia clypeum pro classe tenebas;
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit vnus.
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse; nec indomitæ deberi præmia dextræ;
*Ipse quoque hæc peteret: peteret * moderatior Aiax,*
*Eurypilusq́, ferox, claróque Andremone * natus:*
*Nec minus Idomeneus: * patriáque creatus eadem*
Meriones: peteret maioris frater Atridæ:
Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi:
Consilijs cessere meis. tibi dextera bello
Vtilis; ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. tu tantùm corpore prodes;
Nos animo. quantóque ratem qui temperat, anteit
Remegis officium; quanto dux milite maior;
Tantum ego te supero. nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu: vigor omnis in illis.
At vos ó proceres vigili date præmia vestro;
Próque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.

*Palladio

ad versum 100

* Oilei F. qui tam temerarius nõ est, vttu.
* Thoas qui 40 naues Græcorum classi adiecit
* ambo Lyctij erant

Iam labor in fine est: obstantia fata remoui:
Altáque posse capi faciendo Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuráque mœnia Troum,
Pérque Deos oro, quos hosti nuper ademi;
Per, si quid super est, quod sit sapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum est;
Si Troiæ fatis aliquid restáre putatis;
Este mei memores: aut si mihi non datis arma;
Huic date: & ostendit signum fatale Mineruæ.
Mota manus procerum est: & quid facũdia posset
Re patuit: fortísque viri tulit arma disertus:
Hectora qui solus, qui ferrum, ignésque, Iouémque
Sustinuit toties; vnam non sustinet iram.
Inuictúmque virum vicit dolor, arripit ensem:
Et meus hic certe est: ait & hunc sibi poscit Vlysses,
Hoc, ait, vtendum est in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quisquam Aiacem poßit superare, nisi Aiax.
Dixit & in pectus tum demum vulnera passum
Quà patuit ferro, lætalem condidit ensem.
Nec valuere manus infixum educere telum:
Expulit ipse cruor: rubefactáque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
*Qui prius * Oebalio fuerat de vulnere natus.*
** Littera communis medijs pueróque, viróque*
Inscripta est folijs: hæc nominis, illa querelæ.

Aiax in gladiũ spõte incũbit. Aiacis cruor in Hyacinthũ

*lib. 10. ver 205. & 215.

* ai, ai.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Vlysses postquam Phyloctetæ sagittas ipso comitante in castra Graiorum pertulit, quibus Ilium captum est; præda diues Hecuba Priami coniux Vlyssi sorte cessit: quæ nouissimè interitum Astyanactis, & Polixenæ, quæ in bustis Achillis fuerat interempta, mærens, classe in Thraciam cum esset appulsa, reliquis liberis orba, Polydorum apud Polymestora qui clam fuerat educatus, putabat incolumem permanere: quædum spatiatur in littore, animaduertit eum aquæ fluctibus in aridã deiectũ. Polymestor autẽ propter aurũ quod cũ infãte Polydoro ei traditũ fuerat, auaritia eũ interfecit. Et vt indicia

quoque

quoque facinoris celari possent, eum in profundum præcipitant. Quod vt Hecuba supradicta Cissei filia comperit, curauit vt perueniret ad Polimestorem, dicens se velle aduicere super quod ante dederat auram, quo facilius nati celarentur indicia. Et tyrannus verum esse existimans, petenti secretũ colloquium dedit. Hecuba nacta locum, lumina ei abstulit: Thracesque dum eam prosequuntur saxis, versa est in canis figuram.

* Victor ad * Hyspiles patriam clarique Thoantis,
Et veterum terras infames * cæde virorum,
Vela dat; vt referat Tirynthia tela sagittas;
Quæ postquam ad Graios domino comitante reuexit;
Impositáque fero est tandem manus vltima bello;
Troia simul, Priamúsque cadunt. Priameia coniux
Perdidit infelix hominis post omnia formam:
Externáque nouo latratu terruit auras.
Longus in angustum quà clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat: neque adhuc consederat ignis:
* Exiguúmque senis Priami Iouis ara cruorem
Combiberat: tractísque comis * antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa Deorum
Dum licet amplexas, succensaque templa tenentes
Inuidiosa trahunt victores præmia Graij.
Mittitur Astyanax illis de turribus; vndæ
Pugnantem pro se, proauitáque regna tuentem
Sæpe videre patrem monstratum à matre solebat.
Iámque viam suadet Boreas: flatúque secundo
Carbasa mota sonant; iubet vti nauita ventis.
Troia vale, rapimur, clamant. dant oscula terræ
Troades: & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Vltima conscendit classem, miserabile visu,
In medijs Hecubæ natorum inuenta sepulchris.
Prensantem tumulos atque ossibus oscula dantem
* Duluchiæ traxere manus: tamen vnius hausit,
Iná sinu cineres secum tulit Hectoris hausto.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem

* Vlysses voti cõpos
* filiæ Thoantis regis in Lemno insula.
* vide argumentum epistolæ 6. Heroidum & Eras. Adag. 827.
* Paucũ vt est in sene decrepito
* Cassandra.
Præda Troiana.
* Vlisi enim forte obtigerat.

Inferias inopes, crinem, lachrimásque reliquit.
Est, vbi Troia fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistonijs habitata viris, Polymnestoris illic
Regia diues erat: cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater: Phrygijsq; remouit ab armis.
Consilium sapiens; sceleris nisi præmia, magnas
Adiecisset opes, animi irritamen auari.
Vt cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum: iugulóque sui demisit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem scopulo subiectas misit in vndas,
Litore Threicio classem religarat Atrides:
Dum mare pacatum, dum ventus mitior esset.
Hic subitò, quantus cùm viueret esse solebat,
Exit humo latè rupta, similisque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles;
*Quo ferus iniusto * petijt Agamemnona ferro.*
Immemorésque mei disceditis, inquit Achiui?
Obrutáque est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite vtque meum non sit sine honore sepulchrum;
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: & immiti socijs parentibus vmbræ
Rapta sinu matris quam iam propè sola fouebat:
Fortis & infelix, & plusquam femina virgo
Ducitur ad tumulum: diróque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui postquam crudelibus aris
Admota est: sensitque sibi fera sacra parari;
*Vtq; * Neoptolemum stantem, ferrúmque tenentem;*
Vtq; suo vidit figentem lumina vultu;
Vtere iamdudum generso sanguine, dixit:
Nulla morá est: aut tu iugulo, vel pectore telum
Conde meo: iugulúmque simul, pectúsque retexit.
Scilicet haud vlli seruire Polixena vellem.
Haud per tale sacrum numen placabitis vllum:
Mors tantùm vellem matrem mea fallere posset:
Mater obest, minuitque necis mihi gaudia; quamuis

Polymnestor Thrax Polydorũ puerum occidit.

* ob raptã Briseida.

Polyxena sacrificiũ fit Achilli.

* Pyrrhum, Achillis filiũ ex Deidamia.

Non

Non mea mors illi, verùm sua vita gemenda est.
Vos modò, ne Stygios adeam * non libera manes,
Este procul, si iusta peto: tactúque viriles
Virgineo remouete manus, acceptior illi,
Quisquis is est, quem cede mea placare paratis;
Liber erit sanguis. si quos tamen vltima nostri
Verba mouent oris, Priami vos filia regis
Nunc captiua rogat: genitrici corpus inemptum
Reddite: nèue auro redimat ius triste sepulcri,
Sed lacrimis. tunc cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat. at populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet. ipse etiam flens, vnitúsque sacerdos
Præbita coniecto rupit præcordia ferro.
Illa super terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata nouissima vultus,
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas;
Cùm caderet; castique decus seruare pudoris.
Troades excipiunt: deploratósque recensent
Priamidas, & quid dederit domus vna cruoris.
Téque gemunt virgo, téque ô modò regia coniux,
Regia dicta parens, Asie florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala sors: quam victor Vlysses
Esse suam nollet, nisi quòd tamen Hectora partu
Ediderat: dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natisque, viróque,
Huic quoq; dat lacrimas: lachrimas in vulnera fundit
Osculaque ore tegit: consuetáque pectora plangit:
Canitiémque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc laniato pectore dixit:
Nata tua (quid enim superest?) dolor vltime matris)
Nata tace: videóque meum tua vulnera pectus.
Et ne perdiderim quemquam sine cæde meorum;
Tu quoque vulnus habes. at te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidisti & femina ferro.
Tétque tuos idem fratres, te perdidit idem

* violata vestro attactu.

Exitium Troiæ, noſtrique orbator Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis, Phœbique ſagittis
Nunc certè, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erat: cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſeuit: tumulo quoque ſenſimus hoſtem.
AEacidæ fœcunda fui. iacet Ilion ingens:
Euentúque grauis finita eſt publica clades.
Sed finita tamen. ſoli mihi Pergama reſtant:
In curſúque meus dolor eſt, modò maxima rerum,
Tot generis, natúſque potens, nuribuſque, viróque,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis auulſa meorum,
Penelopæ munus, quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameia coniux.
Póſtque tot amiſſos tu nunc, quæ ſola leuabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi, quò ferrea reſtas?
Quidue moror? quò me ſeruas annoſa ſenectus?
Quo dij crudeles, niſi vti noua funera cernam,
Viuacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua eſt: nec te mea nata peremptam
Adſpicit: & vitam pariter, regnúmque reliquit.
At puto* funeribus dotabere regia virgo:
Condetúrque tuum monumentis corpus auitis.
Non hæc eſt fortuna domus: tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæq; * hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus: ſupereſt cur viuere tempus
In breue ſuſtineam, proles gratiſſima matri
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad litus paſſis procedit anili,
Albentes lacerata comas. Date Troades vrnam
Dixerat infelix, liquidas hauriret vt vndas.

Adſpicit

* exſequiarum honoribus

* poſſeſsio ſepultura in externa regione.

Adſpicit eiectum Polydori in litore corpus:
Factáque Threicijs ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrimáſque introrſus obortas — Corpus Polydori inuenit Hecuba.
Deuorat ipſe dolor: duróque ſimillima ſaxo
Torpet: & aduerſa figit modò lumina terra:
Interdum toruos ſuſtollit ad æthera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera nati,
Vulnera præcipuè: ſéque armat, & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tamquam regina maneret,
Vlciſci ſtatuit: * *pœnæq; in imagine tota eſt.* — *ſic lib. 6. 586.
Vtq; furit catulo lactente orbata leæna;
Signáque nacta pedum ſequitur, quē non videt hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram;
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis:
Colloquiúmque petit: nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit *Odryſius: prædæq; aſſuetus amore,* — *Thracius ab Odryſio Thraciæ populis.
In ſecreta venit tum blando callidus ore.
Tolle moras Hecube, dixit: da munera nato:
Omne fore illius quod das, quod & antè dediſti
Per ſuperos iuro. ſpectat truculenta loquentem,
Falſáque iurantem: tumidáque exæſtuat ira.
Atque ita *correpto, captiuarum agmina matrum* — *comprehenſo Polymneſtore.
Intuocat: & digitos in perfida lumina condit,
Expellítque genis oculos: facit ira valentem.
Immergitque manus: fœdatáque ſanguine ſonti — Hecuba oculos eruit Polymneſthra.
Non lumen (néque enim ſupereſt) loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum, lapidúmque inceſſere iactu
Cœpit: at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum — * *κυνὸς σῆμα.*
Morſibus inſequitur: victúque in verba parato — Hecuba in eandem
Latrauit conata loqui, locus exſtat, & ex re — *a Sithonis
Nomen habet: veterumq; diu memor illa malorum:
Tum quoque *Sithonios vlulauit mæſta per agros.*

Illius Troáſque ſuos, hoſtéſque Pelaſgos,
Illius fortuna Deos quóque mouerat omnes:
Sic omnes, vt & ipſa Iouis coniúxque, ſorórque,
Euentus Hecubam meruiſſe negauerit illos.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Memnon Tithoni & Auroræ filius Priamo ferens auxiliũ ab Achille occiditur. mater ergo precibus pro aſsiduo officio inducendæ lucis ab Ioue impetrat, vt fauillæ eius adusto rogo in volucres cõuerterentur, Memnonides nomine: quæ memores belli quotannis ad ſepulcrum eius conueniunt, & inter ſe dimicantes ſanguine ſuo manibus eius frequentes parentant. Et ipſa mater eius matutinis temporibus lacrimas deſiderio filij ſui Memnonis transformat in rorem. quod tamen monumentum in Phrygia conſtituit patruus eius vt Heſiodus vult.

Memnon's rogi fauillæ in aues.

Non vacat Auroræ, quãquam ijſdem fauerat armis;
Cladibus, & caſu Troiæq;, Hecubæq; moueri.
Cura Deam propior, luctuſque domeſticus angit
Memnonis amiſſi: Phrygijs quem lutea campus
Vidit Achillea pereuntem cuſpide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora: pallucrat: latuitque in nubibus æther.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere nati eſt
Dedignata Iouis; lacrymiſque has addere voces:
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem)
Diua tamen veni: non vt delubra, dieſque
Des mihi ſacrificos, caliturãſque ignibus aras:
Si tamen adſpicias quantum tibi femina præſtem;
Tum cum luce noua, noctis confinia ſeruo:
Præmia danda putes. ſed non ea cura: neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos vt poſcat honores.
Memnonis orba mei, venio: qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo: primiſque ſub annis
Occidit á forti (ſic Dij voluiſtis) Achille.
Da precor hinc aliquem ſolatia mortis honorem

Summe

Summe Deûm rector: maternáque vulnera leni.
Iuppiter annuerat: cùm Memnonis ardius alto Memnon in
Corruit igne rogus: nigríque volumina fumi aurem.
Infecere diem: veluti cùm flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infrà.
Atra fatilla volat: glomeratáque corpus in vnum
Denſatur. faciémque capit: ſumítque colorem,
*Atque*animum ex igni: leuitas ſua præbuit alas.* *ſcitè & vtitum ſentiebant philoſophi, ignem ſtatuentes animum.
Et primo ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis: pariter ſonuere ſorores
Innumeræ: quibus eſt eadem natalis origo.
Térque rogum luſtrant: & conſonus exit in auras
Ter plangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tunc duo diuerſa populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtríſque & aduncis vnguibus iras *nonis, ſubitò & iamiam ortis, ſic & alibi, Memnonides.
Exercent: alíſque, aduerſáque pectora laſſant:
Inferiæq; cadunt cineri cognata ſepulto * vt iterum ex ijs quædam inferiæ cadant cineri cognata ſepulto corpora.
Corpora: ſeque viro forti meminere creatas.
*Præpetibus*ſubitis nomen facit auctor: ab illo* * Hecubam Dymâtis F.
Memnonides dictæ, cùm Sol duodena peregit
*Signa parentali morituræ * morte rebellant.*
*Ergo alùs latraſſe * Dymantida flebile viſum eſt:*
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta: piáſque
Nunc quoque dat lacrimas: & toto rorat in orbe.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Aeneas cum parente Anchiſe, & filio Aſcanio profugus Delphos venit. Hîc ab Anio ſacerdote Apollinis recipitur hoſpitio: quibus indicat quinque ſe natorum, hoc eſt, filij vnius & quatuor filiarum parentem, orbum relictum. Andrum enim filium, à quo Andros inſula, reliquiſſe patriam narrat. Huic vt Apollo dederit augurium, ſic Liberum dediſſe virginibus, vt contacta manibus earum in ſegetem, vinum, oleumque verterentur. Eas Agamemnon vt cæleſti munere exercitum aleret, cùm vellet abducere in inſulam eandem Andron profugiſſe. Hinc rurſus ne vinculis illigatæ raperentur potentia regis Agamemnonis, Liberi numen effecit ob miſericordiam, & muneris ſui cauſam, vt in columbarum ſpeciem tranſferentur.

Non tamen euersam Troiæ cum mœnibus esse
Spem quoque fata sinunt. sacra,& sacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereius heros:
Aeneæ pictas in parentem.
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniúmque suum: profugáque per æquora classe
Fertur ab Antandro: scelerataque litora Thracum,
Ex Polydoreo manantem sanguine terram
Linquit: & vtilibus ventis, æstíque secundo
Intrat Apollineam socijs comitantibus vrbem.
*Delum Apollinis oraculo insignem.
*Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phœbus
*Ritè colebatur temploque, domóque recepit:
*Vrbémque ostendit, delubráque nota, duásque
Latona quondam stirpes pariente retentas.
*Ture dato flammis, vinóque in tura profuso,
*Cæsárúmque boum fœris de more crematis,
*Regia tecta petunt: posítisque tapetibus altis
*Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
*Tunc pius Anchises: O Phœbi lecte Sacerdos
Fallorne an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi;
Bísque duas natas, quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius niueis circumdata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait: Non falleris heros
Maxime: vidisti natorum quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerũ inconstantia versat)
Pœne vides orbum: quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locúmque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineæ stirpi voto maiora, fidéque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, latícémque meri, baccámque Minerua
Transformabantur: diuésque erat vsus in illis.
Agamemnon.
Hoc vbi cognouit Troiæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus vsus
Abstrahit inuitas gremio genitoru; alántque

Imperat

Imperat Argolicam cæleſti munere gentem.
Effugiunt quò quæq́ poteſt; Euboea duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt: & ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia corpora pœnæ
Dedidit: & timido poſſes ignoſcere fratri.
Non hîc Aeneas, non qui defenderet Andron
Hector erat: per quos decimum duraſtis in annum.
Iámque parabantur captiuis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum liberą cælo
Brachia, Bacche pater fer opem dixere: tulítque
Muneris auctor opem. (ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſum, Anij filiæ
Summa mali nota eſt: pennas ſumpſere: tuæq́ in colũbas,
Coniugis in volucres mueas abiere columbas.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Diſcedentes ab Anio Anchiſes & Aeneas, inuicem munera dant, & accipiunt: in quibus fuit crater Aeneæ datus ab Alcone Lydio cælatus: Anius autem à Therſe Bœotio acceperat: in quo ſculptæ erant Thebæ, & Orionis filiæ, quæ pro populo Thebano ſe paſſæ erant immolari: quæ cùm aduſtæ eſſent, è rogi fauilla duo adoleſcentes increuerunt: qui & virginum nomine Coronæ ſunt nominati.

Libus, atque alijs poſtquam conuiuia dictis
Implerunt; menſa ſomnum petiere remota:
Cunque dæ ſurgunt: adeúntque oracula Phœbi.
Qui petere *antiquam matrem, cognatáque iuſſit*
Litora, proſequitur rex: & dat munus ituris:
Anchiſæ ſceptrum, chlamydem, pharetrámque *nepoti,*
Craterem Aeneæ: quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aonijs Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc illi Therſes: fabricauerat Alcon
Myleus: & longo cælauerat argumento.
Vrbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas:
Hæ pro nomine erant: & quæ foret illa, docebant.

E fauilla rogi filiarũ Orionis duo iuuenes.
*Italiam, vnde Dardanus in Phrygiam fuerat profectus.
*Aſcanio.
ſ nã ſeptem portæ oſtẽdunt eſſe Thebas Bœotiæ.

Ante vrbem exſequiæ, tumulique, ignéſque, rogique;
Effuſæq; comas, & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoque flere videntur,*
Siccatóſque queri frontes. ſine frondibus arbor
Nuda riget: lambunt arentia ſaxa capellæ.
Ecce facit mediis natas ab Orione Thebas:
Hanc non femineum iugulo dare pectus aperto;
Illam demiſſo per fortia pectora telo
Pro populo cecidiſſe ſuo, pulchríſque per vrbem
Funeribus ferri, celebríque in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire fauilla,
Ne genus intereat, iuuenes; quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.

*propter populum peſtilentia afflictum.

FAB. VI. ET VII. ARGVMENTVM.

Petentes inſulam Cretam, & hinc Italiam Aeneas & Anchiſes, vt aliquando errorem poſitis ædibus finire poſſent, multis regionibus tranſitis Ambraciam adeunt. à Dijs olim per certamen petitam: in quam Ambracij iudicis imaginem in ſaxum conſpiciunt figuratam: hinc in Chaoniam, in qua oraculum Iouis Dodonæi: ibique adſpiciunt Moloſſi regis filios: qui ne flamma conſumerentur, immortalium numine factum eſt, vt in auium figuras mutarentur.

Hactenus antiquo ſignis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat aſper acanto,
Nec leuiora datis Troiani dona remittunt:
Dántque ſacerdoti cuſtodem turis acerram:
Dant pateram, clarámque auro, gemmiſque coronam
Inde recordati Teucros à ſanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuere: locique
*Ferre diu nequiere luem: * centúmque relictis*
Vrbibus, Auſonios optant contingere portus.
Sæuit hiems, iactátque viros: Strophadúmque receptos
*Portibus infidis exterruit ales *Aëllo.*
Et iam Dulichios portus, Ithacámque, Samúmque,
Nerutiáſque domos, regnum fallacis Vlyſſei,
*Præterеunt vecti: * certatam luce Deorum*

Iudex Ambracius in ſaxum.

*Creta hecatompoli.

*vna trium Harpyiarum *pro, de qua certatum eſt.

Ambraciam

Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,
Vocalémque suæ terram Dodonida quercus,
Chaoniósque sinus. vbi nati rege Molosso
Impia subiectis fugere incendia pennis.

Fab vij. Filij Molossi in aues.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Acis Fauni Simethidisque nymphæ filius Galateam Nerei & Doridis filiam cùm diligeret, nec minus ipse ab ea peteretur; Cyclops eius quoque captus amore, dolens copiam eius nullam sibi fieri (erat enim Galateæ Cyclopis feritas inuisa) incensus furore, spelunca relicta palam prosiluit: vagatúsque per siluas conspexit Galateâ gremio Acidis residentem. auulsum scopulũ Aetnę in eos eiecit, cuius vi exterita Galatea sub iecto mari mersa est. Acis verò qui effugere impetum eius non potuit, obrutus saxo est: cuius cruor numine eiusdem Galateæ in flumen eiusdem nominis sui, quod est in Cicilia, versus est.

Proxima Pheacum felicibus obsita pomis
Rura petunt: Epiros ab his, regnatáque vati
*Buthrotos * Phrygio, simulatáque Troia tenetur.*
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
*Sicaniam: tribus hæc excurrit in æquora * linguis,*
E quibus imbriferos versa est Pachynos ad Austros:
Mollibus expositum Zephyrus Lilybeon: ad Arctos
AEquoris expertes, spectat Boreámque Peloros.
Hanc subeunt Teucri: & remis, æstúque secundo,
Sub noctem potitur Zanclæa classis arena.
Scyllæ latus dextrum, lævum irrequieta Carybdis
Infestat: vorat hæc raptas, reuomitque carinas:
Illa feris atram canibus succingitur aluum
Virginis ora gerens. & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petuere proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat: & elusos iuuenum narrabat amores.

* Heleno.

* promontorijs, vnde Trinacria.

Scylla in monstrum.

Cui dum pectendos præbet Galatea capillos;
Talibus alloquitur referens suspiria dictis:
Te tamen ô virgo genus haud immite virorum
Expetit: vtq; facis, potes his impunè negare.
At mihi cui pater est Nereus: quam cærula Doris
Enixa est; quæ sum turba quoque tuta sororum;
Non nisi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lacrimæ vocem impediere loquentis.
Quas vbi marmoreo deterst pollice virgo:
Et solata Deam est, Referò carissima, dixit:
Néue tui causſam tege, sum tibi fida, doloris,
*Nereis his contrà resecuta * Crateidamatam est.*
Acis erat Fauno, Nymphâque Simethide cretus,
Magna quidem patrisque sui, matrisque voluptas,
Nostra tamen maior. nam me sibi iunxerat vni
Pulcher: & octonis iterum natalibus actis
Signarat teneras dubia lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec si quæsieris odium Cyclopis, amórne
Acidis in nobis fuerit præstantior, edam.
Par vtrúmque fuit. prò quanta potentia regni
Est Venus alma tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus siluis, & vsus ab hospite nullo
Impunè, & magni Dijs contemptor Olympi,
Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus.
Vritur, oblitus pecorum, anrorúmque suorum.
Iámque tibi formæ, iámque est tibi cura placendi.
Iam rigidos pactis rastris Polypheme capillos:
Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
Et spectare feros in aqua. & componere vultus.
Cædis amor, ferúmque, sitisque immensa cruoris
Cessant: & tutæ veniunt, abeúntque carinæ.
Telemus interea Siculum delatus in æquor,
*Telemus Eurymides, * quem nulla fefellerat ales,*
Terribilem Polyphemon adit: Lumémque quod vnum
Fronte geris media, raptet tibi, dixit, Vlyssis.

Risit,

* Scyllam Phorci & Crateidis filiam.

Polyphemus amator Galateæ.

* cuius augurium.

Risit, & O vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera iam raptet. sic frustrà vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora passu
Degrauat: aut fessus sub opaca reuertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: vtrúmque latus circumfluit æquoris vnda.
Huc ferus adscendit Cyclops: mediúsque resedit:
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ,
Cui postquam pinus, baculus quæ præbuit vsum;
Ante pedes posita est, antemnis apta ferendis;
Sumptáque arundinibus compacta est fistula centum;
Senserunt tori pastoria sibila montes:
Senserunt vndæ. latitans ego rupe, meique
Aculis in gremio residens procul auribus hausi
Tal a dicta meis, audtáque verba notaui:
Candidior folio nasci Galatea ligustri,
Floridior prato, longa procerior alno,
Splendidior viro, tenero lasciuior hædo,
Lætior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hibernis, æstiua gratior vmbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior vua,
Mollior & cygni pulmis, & lacte coacto,
Et si non fugias, rigno formosior horto.
Sæuior indomitis eadem Galatea iuuencis,
Durior annosa quercu, fallacior vndis,
Lentior & salicis virgis, & vtibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pauone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœta truculentior vrsa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro,
Et, quod præcipuè, si possem, demere vellem,
Non tantùm ceruo clarus latratibus actò,
Verùm etiam ventis, volucrique fugatior aurâ.
At, bene si noris, pigeat fugisse: morásque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores.

Polyphemi cantilena.

Opes Polyphemi.

Sunt mihi pars montis viuo pendentia saxo
Antra: quibus nec sol medio sentitur in æstu:
Nec sentitur hiems: sunt poma grauantia ramos.
Sunt auro similes longis in vitibus vuæ:
Sunt & purpureæ: tibi & has seruamus, & illas:
Ipsa tuis manibus siluestri nata sub vmbra
Mollia fraga leges; ipsa autumnalia corna,
Prunáque non solum nigro liuentia succo,
Verumetiam generosa, nouásque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ me coniuge, nec tibi deerunt
Arbutei fetus. omnis tibi seruiet arbos.

* sic Fast. 4. v 763.

Hoc pecus omne meum: multæ quoque vallibus errãt:*
Multas silua tegit: multæ stabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, possem tibi dicere, quot sint:
** Pauperis est numerare pecus. de laudibus harum*
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
*Vt vix * circumeant distentum cruribus vber.*
Sunt fetura minor tepidis in ouilibus agni:
Sunt quoque par ætas alijs in ouilibus hædi.
Lac mihi semper adest niueum: pars inde bibenda
Seruatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgatáque tantùm
Munera contingent, damæ, leporésque, capræq́,
Párue columbarum, demptúsue cacumine nidus:
Inueni geminos, qui tecum ludere possint;
Inter se similes, vix vt dignoscere possis,
Villosæ catulos in summis montibus vrsæ.
Inueni: & dixi, Dominæ seruauimus istos.
Iam modò ceruleo nitidum caput exsere ponto:
Iam Galatea veni: nec munera despice nostra:
Certè ego me noui: liquidæq́ in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Adspice sim quantus. non est hoc corpore maior
Iuppiter in cælo, (nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Iouem) coma plurima toruos
Prominet in vultus, humerósque vt lucus obumbrat.

* vide vltimum adagiũ in appendice nostræ epitomes.

* vel quòd crura in orbem & vicissim mota videantur ambire vbera: vel quod grauitas impediat, & crura impingant in vbera in eundo.

Nec

Nec mea quod rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora; turpe puta. turpis ſine frondibus arbor;
Turpis equus: niſi colla iubæ flauentia velent,
Pluma tegit volucres: ouibus ſua lana decori eſt.
Barba viros, hirtæq; decent in corpore ſetæ.
Vnum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cælo? ſolus tamen vnicus orbis.
Adde, quod in veſtro* genitor meus æquore regnat. * Neptunus
Hunc tibi do ſocerum, tantùm miſerere, preceſque
Supplicis exaudi. tibi enim ſuccumbimus vni.
Quiq; Iouem & cælum ſperno, & penetrabile fulmẽ,
Nerei te veneror. tua fulmine ſæuior ira eſt.
Atque ego contemptus eſſem patientior huius;
Si fugeres omnes. ſed cur Cyclope repulſo,
Acin amas? præferque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeátque: ſi ſi: placeátque licebit,
Quod nollem, Galatea tibi: modò copia detur;
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viua traham: diuulſáque membra per agros,
Pérque tuas ſpargam, ſi ſe tibi miſceat, vndas,
Vror enim: læſúſque exæſtuat acrius ignis:
Cúmque ſuis videor tranſlatam viribus Aetnam
Pectore ferre meo. nec tu Galatea moueris.
Talia nequicquam queſtus (nam cuncta videbam)
Surgit: &, vt taurus vacca furibundus adempta,
Stare nequit: ſiluáque & notis ſaltibus errat:
Cum ferus ignaros, nec quidquam tale timentes,
Me videt, atque Acim: Videóque exclamat: & iſta
Vltima ſit, faciam, Veneris concordia veſtræ.
Tantáque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit: illa fuit. clamore perhorruit AEtna.
Aſt ego vicino pauefacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat conuerſa Simetheus heros:
Et fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Dixerat: & veſtris periturum admittite regnis.

Insequitur Cyclops: partémque è monte reuulsam
Mittit: & extremis quamuis peruenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acim.
At nos quod fieri solum per fata licebat;
Fecimus vt vires assumeret Acis auitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor cuanescere cœpit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre:
Purgatúrque mora. tum moles tacta dehiscit:
Viuáque per rimas, proceráque surgit arundo:
Acis in fluuium. *Oscq; cauum saxi sonat exsultantibus vndis:*
Miráque res, subitò media tenus exstitit alno
Incinctus iuuenis flexis noua cornua cannis:
Qui, nisi quòd maior, quòd toto cærulus ore est;
Acis erat: & sic quoque erat tamen Acis in amnem
Versus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Glaucus Anthedonis filius, piscator, cùm speciosos pisces cepisset, & eos vellet recentissimos in vrbem ferre, in opaco loco proximo mari eos, dũ requiescceret, ac retia siccarẽtur, sub recentissimam herbam exposuit: at illi vigore eius succoque contacti, reparato spiritu quem amiserant, merserunt se in profundum. At Glaucus experrectus existimans vim quandam diuinitatis esse in herba, ipsa quoq; ieiunium pollutus, alienatúsque mente ex alto se præcipitauit in pelagus, sed inter Deos marinos receptus qui vt Scyllam Phorci, & Nymphæ Crathei filiam eodem mari versantem conspexit, pulchritudine eius accensus fugientem prosecutus est.

Glaucus, in Deum marinum. Scyllæ sedes. *Desierat Galatæa loqui: cœtúque soluto*
Discedunt: placidisque natant Nereides vndis.
Scylla redit: neque enim medio se credere ponto
Audet: & aut bibula sine vestibus errat arena;
Aut vbi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat vnda.
Ecce fretum scindens alti nouus incola ponti
Nuper in Euboica versis Anthedone membris
Glaucus adest; visæq; cupidine virginis ardet:

Et

Et quæcúmque putat fugientem posse morari,
Verba refert: fugit illa tamen: velóxque timore
Peruenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in vnum
Longa sub arboribus conuexus ad æquora vertex.
Constitit hic: & tuta loco, monstrúmne, Deúsne
Ille sit ignorans, admiratúrque colorem,
Cæsariémque humeros, subiectáque terga tegentem,
Vltimáque excipiat, quod tortilis inguina pisci.
Sensit: & innitens, quæ stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec sum fera bellua, virgo,
Sed Deus, inquit, aquæ: nec maius in æquore Proteus
Ius habet, & Triton: Athamantiadésque * *Palæmon.* lib. 4. vers 542.
Antè tamen mortalis eram: sed scilicet altis
Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars vndis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ morsu læsere iuuencæ:
Nec placidæ carpsistis oues, hirtæue capellæ.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta: nec vnquam
Falciferæ secuêre manus. ego primus in illo
Cespite consedi, dum lina madentia sicco.
Vtq; recenserem captiuos ordine pisces;
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua crudelitas in aduncos egerat hamos.
Res similis fictæ: sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto cœpit mea præda moueri,
Et motare latus; terráque vt in æquore niti.
Dúmque moror, mirórque simul, fugit omnis in vndas
Turba suas; dominúmque nouum, littúsque relinquit.
Obstupui: dubiúsque diu, quæ causa requiro:
Num Deus hæc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vireshabet herba? manú

Pabula decerpſi: decerptáque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſucos:
Cùm ſubitò trepidare intus præcordia ſenſi;
Alteriúſque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare diu: repetendáque nunquam
Terra vale dixi: corpúſque ſub æquore merſi.
Dij maris exceptum ſocio dignantur honore,
Glaucus in Deũ mari. *Vtq; mihi quæcumque feram mortalia demant,*
Oceanum, Tethyńq; rogant. ego luſtror ab illis:
Et purgante nefas nouies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus iubeor ſuppoſnere centum.
Nec mora: diuerſis lapſi de partibus amnes
Totáque vertuntur ſupra caput æquora noſtrum.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini nec mens mea cetera ſenſit.
Quæ poſtquam: rediit; alium me corpore toto
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hanc ego tum primum viridi ferrugine barbam,
Cæſariémque meam, quam longa per æquora verro;
Ingentéſque humeros, & cærula brachia vidi,
Curuáque pennigero curuata nouiſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies? quid Dijs placuiſſe marinis?
Quid iuuat eſſe Deum? ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum, ſurit ille, irritatúſque repulſa
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEωN LIBER XIIII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Glaucus Anthedonius ſupradictus Scyllam circa Siciliam conſpicatus dum adamaſſet, & quia noliet ſequi appetentem, venit ad Circen obſecrãs remedia, vt amanti ſuccurreret: quę illa

illa ipsius non leui cupiditate capta nequijt à proposito retardare. Vbi autem scivit quæ esset quæ sibi præterretur: instructa enim Hecates carminibus venit in locum in quo Scylla ablui consueuisset, venenisque imbuit, quibus illa tenus pube canibus est efferata, vt amantibus odio, ac timori esset, quod ob factum, illa postea in Vlyssem amatũ ab ea exercuit sæuitiam. Quod Glaucus factum hoc à Circe dolenter tulit.

Scyllæ ingenium in canem.

Iamq́, giganteis iniectam faucibus Aetnam,
Aruaque Cyclopum, quid rastra, quid vsus aratri
Nescia, nec quidquam iunctis debentia bobus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, aduersaque mœnia Rhegi,
Nauifragúmque fretum, gemino quod littore pressum
Ausonie, Siculæq́ tenet consinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adijt colles, atque atria Glaucus
Sole satæ Circes variarum plena ferarum.
Quam simul adspexit, dicta, accepáque salute,
Diua Dei miserere precor: nam sola leuare
Tu potes hunc, dixit, (videar modò dignus) amorem.
Quanta sit herbarum Titani patentia nulli:
*Quàm mihi cognitius: * qui sum mutatus ab illis.*
Neue mei non nota tibi sit caussa furoris;
Littore in Italico Messenia mœnia contra
Scylla mihi visa est. pudor est promissa, precésque,
Blanditiásque meas, contemptáque verba referre.
*At tu siue aliquod * regnum est in carmine; carmen*
Ore move sacro; siue expugnantior herba est;
Vtere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec mediare mihi, sanésque hæc vulnera mando:
Finéque nil opus est: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius vlla
*Talibus * ingenium; seu caussa est huius in ipsa;*
*Seu Venus * indicio facit hoc offensa paterno)*
Talia verba refert: Melius sequerere volentem,
Optantémque eadem, parique cupidine captam.
Dignus eras: vltrò poteras certéque rogari;

* lib. 13. v. 944.
* potentia. efficacia vide in adagijs nostris, Rex sum.
Circes veneficia.
* ingenitã ad amores inclinationem.
* quo Sol suum cum Marte adulteriũ palam fecit: vt ob id omnẽ Solis progeniem turpiss. amoribus contaminet

Et si spem dederis, mihi crede, rogaberis vltrò.
Ne dubites: adsitque tuæ fiducia formæ.
En ego cum Dea sim, titidi cùm filia Solis:
Carmine cùm tantum, tantum quoque gramine possim:
*Vt tua sim, voueo. * spernentem sperne: * sequenti*
*Redde vices: vnóque * duas vlciscere facto.*
Talia tentanti prius inquit in æquore frondes,
Glaucus, & in summis nascentur montibus algæ;
Sospite quàm Scylla nostri mutentur amores.
Indignata Dea est: & ladere quatenus ipsum
Non poterat, nec vellet, amans; irascitur illi,
Quæ sibi prælata est: Veneríque offensa repulsæ,
Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit. & tritis Hecateïa carmina miscet.
Cæruláque induitur velamina: pérque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppositúmque petens contra Zancleia saxa
*Rhegion ingreditur, * feruentésque æstibus vndas:*
In quibus, vt solida ponit vestigia terra:
Summáque decurrit pedibus super æquora siccis.
Paruus erat gurges curuos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò se referebat ab æstu
Et maris, & cæli, medio cum plurimus orbe
Sol erat; & nunimas à vertice fecerat vmbras,
Hunc Dea præuitiat: portentificíque veneni
Inquinat, hic pressos latices radice nocenti
Spargit: & obscurum verborum ambage nouorum
Ter nouies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit: mediáque tenus descendebat aluo,
Cùm sua fœdari latrantibus inguina monstris
Adspicit: at primo credens non corporis illas
Esse sui partes, refugitque, abigitque, timétque
Ora proterua canum: sed quos fugit, attrahit vnà.
Et corpus quærens femorum, cruriúmque, pedúmque;
Cerbereos rictus pro partibus inuenit illis.
Státque canum rabies: subiectáque terga ferarum
Inguinibus

* Scyllam mihi.
* me quæ tibi ea nolo concedere quæ optas: illam, quæ te aspernata est.
* freti periphrasis, quod á fermēdo dictū volunt.

*Inguinibus truncis, vteróque exſtante * coercet.* * continet, cõprimit.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Docet eandem Scyllam transformatam eſſe in ſaxum, ne Aeneæ nauiganti in Italiam nocere poſsit.

Fleuit amans Glaucus: nimiúmque hoſtiliter vſæ Scylla in
Viribus herbarum fugit connubia Circes, ſaxum.
Scylla loco manſit: cùmque eſt data copia primùm,
In Circes odium ſocijs ſpoliauit Vlyſſem
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas;
Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus exſtat,
Transformata foret: ſcopulum quoque nauita vitat.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Cercopes propter fraudem, ſceléſque, quia boni ſemper inſidiatores fuerunt, exoſus eſt Iuppiter: qui cum vellet eos conuenientem animo figuram habere, in ſimias conuerſi ſunt. Itaque de earum nomine (nam Græcis pithecos ſimia dicitur) inſulas, quas hi incoluerant, Pithecuſas vocauit,

Hunc vbi Troianæ remis auidámque Charybdim Cercopes
Euicere rates; cùm iam propè littus adeſſent in ſimias.
Auſoniũm, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit AEneam illic animóque, domóque, lib. iiij. &
Non bene diſcidium Phrygij latura mariti v. Aeneid.
Sidonis: inq́, pyra ſacri ſub imagine factа argumentũ
Incubuit ferro: deceptáque decepit omnes.
*Rurſus * arenoſæ fugiens noua mœnia terræ,* * Carthaginis, de
Ad ſedes Ericis, fidúmque relatus Aceſten qua Hiarbas. cui Iitus arandũ
Sacrificat: tumulúmque ſui genitoris honorat. dedimus.
Quiſque ratis Itus Iunonia pænè cremarat,
*Soluit: & * Hippotadæ regnum, terráſque calentes* * lib.ij. v.
Sulfure fumantes, Acheloidúmque relinquit 432.
*Sirenum ſcopulos: orbatáque * præſide pinus* * Palinuro.
Inarimen, Prochiténque legit, ſterrilique locatas Virg. lib. 5. extremo.
Colle Pithecuſas habitantum nomina dictas.
Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ

In deforme viros animal mutauit; vt ijdem
Dissimiles homini possent, similésque videri.
Membráque contraxit: narésque à fronte remissas
Contudit, & rugis perarauit anilibus ora:
Totáque velatos flauenti corpora villo
Misit in has sedes. nec non prius abstulit vsum
Verborum, & natæ dira in periuria linguæ.
Posse queri tantùm rauco stridore reliquit.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Apollo Iouis & Latonæ filius Glauci filiam cùm diligeret, optandi veniam tribuit: at illa in longum victura tempus, spatians in litore, hausto pugno arenæ petit tot annorum spatium, quot partes eius dinumerare posset. igitur præstata fide, senectute dilapso corpore relicta est vox, quæ Sibyllam indicaret. Deus verò pro concubitu si consensisset æternam quoque iuuentam dedisset. sed illa neglexit Dei voluntatem.

Has vbi præterijt; & Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit; læua de parte canori
** AEolidæ tumulum, & loca feta palustribus vndis*
Littora Cumarum, viuacísque antra Sibyllæ
Intrat: &, vt manes adeat per auerna paternos,
Orat. at illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandémque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factus maxime, cuius
Dextera per ferrum, pietas spectata per ignes.
Pone tamen Troiane metum. potiere petitis:
Elysiásque domos, & regna nouissima mundi
Me duce cognosces, simulacráque cara parentis:
Inuia virtuti nulla est via dixit: & auro
*Fulgentem ramum silua * Iunonis Auernæ*
Monstrauit: iussitque suo diuellere trunco.
Paruit AEneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atauósque suos, vmbrámque senilem
Magnanimi Anchisæ: didicit quoque iura locorum;
Quæq; nouis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lassos aduerso tramite passus

* Miseni Aeoli F. Aeneæ nauigatio.

lib. vj. Aeneid. argumentum.

* Proserpinæ. sic Iouē infernalē quidem Plutonem vocant. Aeneæ cōgressus cū Sibylla Cumana.

Cum

Cum duce Cumæa fallit sermone laborem,
Dúmque iter horrendum per opaca crepuscula carpit;
Seu Dea tu præsens, seu Dijs gratissima, dixit,
Numinis instar eris semper mihi; méque fatebor
Muneris esse tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti euadere mortis.
Pro quibus aërias meritis euectus ad auras,
Templa tibi statuam: tribuam tibi turis honores,
Respicit hunc vates, & suspiratibus haustis,
Nec Dea sum, dixit, nec sacri turis honore
Humanum dignare caput. nec nescius erres,
Lux æterna mihi, carituráque fine dabatur;
Si mea virginitas Phœbo patuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat; dum præcorrumpere donis
Me cupit; Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes:
Optatis potiere tuis. ego pulueris * hausti
Ostendens cumulum, quot haberet corpora puluis,
Tot mihi natales contingere vana rogaui.
Excidit vt peterem iuuenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternámque iuuentam,
Si Venerem patercr. contempto munere Phœbi
In uuba permaneo: sed iam felicior ætas
Terga dedit: tremulóque gradu venit ægra senectus:
Quæ patienda diu est: nam iam mihi sæcula septem
Acta vides: superest, numeros vt pulueris æquem:
Tercentum messes, tercentum musta videre.
Tempus erit, cùm de tanto me corpore paruam
Longa dies faciet: consumptáque membra senecta,
Ad minimum redigentur onus. nec amata videbor,
Nec placuisse Deo: Phœbus quoque forsitan ipse
Vel non agnoscet; vel dilexisse negabit.
Vsq; adeo mutata fe ar: nullique videndа,
Voce tamen noscar: vocem mihi fata relinquent.

Humanum caput non dignãdum diuino honore.

* quem pugno meo eram cõplexus.

Sibyllæ Cumanæ ætas prærogata à Phœbo.

Sibylla in vocem.

FAB. V. ET VI. ARGVMENTVM.

Aeneas iter in Italiã tendens ad Lystrygonas venit, vbi Ma-

carens Nericius comes Vlyssis apparuit, congressúsque eos est comitatus. Itaque cum exposuisset Achæmenides apud Cyclopé quæ essent passi socij, similiter & ille quæ apud Circen cum comite Eurilocho, qui potione accepta in porcos commutati sunt: nouissimè Vlysses, remedio Mercurii eò venit. & socios recuperauit ab eadē Circe pristinæ formæ restitutos. Ex eo Circe iunxit se ei in matrimonium. Monuit deinde Aeneam ne littoribus Circes accederet.

Talia conuexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam Stygiis emersit in vrbem
Troius AEneas: sacrísque ex more litatis,
Litora adit nondum nutricis habentia nomen.
Híc quoque substiterat post tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Vlyssei:
Desertum quondam mediis in rupibus AEtnæ
*Noscit Achæmeniden: improuisóque * repertum*
Viuere miratus, Quis te casúsue, Deúsue
Seruat Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur vestra quæ terra carina?
Talia quærenti iam non hirsutus amictu,
*Iam suus, & spinis * conserto tegmine nullis,*
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Adspiciam fluidos humano sanguine rictus:
Hæc mihi si potior domus est, Ithacéque carina:
Si minus AEneam veneror genitore: nec vmquam
Esse satis potero, præstem licet omnia gratus.
Quòd loquor; & spiro; cælùmque, & lumina Solis
Adspicio, (possúmne ingratus, & immemor esse?)
Ille dedit: quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & vt lumen iam nunc vitale relinquam;
Vt tumulo, aut certè non illa condar in aluo.
Quid mihi tunc animi, nisi si timor abstulit omnem
Sensum, animúmque, fuit; cùm vos petere alta relictus
AEquora conspexi? volui inclamare: sed hosti
*Prodere me timui: vestræ quoque clamor * Vlyssis*
Pæne rati nocuit. vidi cum monte reuulsum
Immanem scopulum medias permisit in vndas.

Caieta nutrix Aeneæ.
* immistū classi Troianorum.
* Sū psit ex Aeneid 3. extremo, vbi & hæc de Achæmenide. dira illuuies, immissáque barba, Cōsertum tegmē spinis. Achæmenidis relicti in Aetna liberatio.
* cùm abiēs clamaret se Neminem vocari & secutus iactus lapidis pænè ipsam nauē demersisset

Vidi

Vidi iterum veluti tormenti viribus actæ
Vasta giganteo iaculantem saxa lacerto.
Et ne deprimeret fluctúsue, lapísue carinam
Pertimui. iam me non esse oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit;
Ille quidem totam gemebundus obambulat Aetnam,
Pertentátque manu siluas: & luminis orbus Polyphemi excæcati querela.
Rupibus incursat: fœdatáque brachia tabo,
In mare protendens, gentem exsecratur Achiuam.
Atque ait: O si quis referat mihi casus Vlyssem,
Aut aliquem ex sociis, in quem mea sæuiat ira:
Viscera cuius edam: cuius viuentia dextra
Membra mea laniem: cuius mihi sanguis iundet
Guttur: & elisi trepident sub dentibus artus.
Quàm nullum, aut leue sit damnum mihi lucis adeptæ:
Hæc & plura ferox: me luridus occupat horror
Spectantem vultus, etiamnum cæde madentes,
Crudelésque manus, & inanem luminis orbem,
Membráque, & humano concreta sanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimum tamen ipsa doloris:
Et iam prensurum, iam nunc mea viscera rebar
In sua mersurum; mentíque hærebat imago
Temporis illius; quo vidi bina meorum
Ter quater afflicti sociorum corpora terræ.
Cùm super ipse iacens hirsuti more leonis
Visceráque, & carnes, cúmque albis ossa medullis,
Semianiméque artus auidam condebat in aluum; Polyphemus homines deuorat.
Me tremor inuasit, stabam sine sanguine mœstus
Mandentémque videns, eiectantémque cruentas
Ore dapes, & frusta mero glomerata vomentem.
Talia fingebam misero mihi fata parari:
Pérque dies multos latitans, omnémque tremiscens
Ad strepitum, mortémque timens, cupidúsque mori,
Glande famem pellens, & mista frondibus herba,
Solus inops, exspes leto, pœnáque relictus.
Hanc procul adspexi longo post tempore nauem:

Errores Vlyssis.

Antiphates Læstrygonum rex.

Oranique fugam gestu: ad littúsque cucurri:
Et moui: Graiúmque ratus Troiana recepit.
Tu quoque pande tuos comitum gratissime casus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum est credita ponto.
Aeolon ille refert Tusco regnare profundo:
Aeolon Hipporaden cohibentem carcere ventos:
Quos bouis inclusos tergo (memorabile munus)
Dulichium sumpsisse ducem: flatúque secundo
Lucibus isse nouem; & terram adspexisse petitam:
Proxima post nonam cùm se Aurora moueret;
Inuidia socios, prædæq; cupidine victos
Esse ratos aurum, dempsisse ligamina ventis:
Cum quibus isse retrò, per quas modò venerat undas:
Aeoliique ratem portus repetisse tyranni.
Inde Lami veterem Læstrygonis, inquit in urbem
Venimus; Antiphates terra regnabat in illa.
Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:
Vixque fuga quæsita salus, comitique, mihique.
Tertius é nobis Læstrygonis impia tinxit
Ora cruore suo: fugientibus instat: & agmen
Concitat Antiphates. coëunt: & saxa, trabésque,
Conjiciunt: mergúntque viros, mergúntque carinas.
Vna tamen, quæ nos, ipsúmque vehebat Vlyssem,
Effugit: amissa sociorum parte dolentes,
Multáque conquesti terris allabimur illis; (da
Quas procul hinc cernis. procul hinc, mihi crede, vide-
Insulæ visa mihi. túque ô iustissime Troum
Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
Hostis es Aenea) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo religata in littore pinus
Antiphatæ memores, immanisque Cyclopis
Ire negabamus: vel tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti: sors me, fidúmque Polyten,
Eurylochúmque simul, nimiique Elpenora vini,
Bísque nouem socios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus; stetimúsque in limine tecti;

M. lle

Mille lupi, miſtique lupis vrſíq́, leæq́
Occurſu fecere metum, ſed nulla timenda,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus.
Quinetiam blandas mouere per atria caudas:
Noſtráque adulantes comitant veſtigia donec
Excipiunt famulæ: pérque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. pulcro ſed & illa receſſu
Sublimi ſolio: pallámque induta nitentem,
Inſuper aurato circumuelatur amictu.
Nereides, Nymphæq́ ſimul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis; nec fila ſequentia ducunt;
Gramina diſponunt: ſparſóſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variiſque coloribus herbas.
Ipſa quod hæ faciunt opus exigit: ipſa quis vſus
Quóque ſit in ſolio, quæ ſit concordia miſtis
Nouit: & aduertens * penſas examinat herbas,
Hæc vbi nos vidit; dicta, acceptáque ſalute,
Diffudit vultus: & reddidit omnia votis.
Nec mora: miſceri toſti iubet ordea grani,
Mellíque, vimque meri, cum lacte coagula paſſo.
Quíque ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adjecit: accipimus ſacra data pocula dextra.
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore;
Et tetigit ſummos virga Dea dira capillos;
Et pudet, & referam: ſetis horreſcere cœpi;
Nec iam poſſe queri; pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu:
Oſq́, mcum ſenſi pando occaleſcere roſtro;
Colla tumere toris. & * qua modò pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa veſtigia feci.
Cúmque eadem paſſis (tantum medicamina poſſunt)
Claudor in antra. Suis ſolum caruiſſe figura
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet; pecoris pars vna maneret
Nunc quoque ſétigeri, nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen vltor veniſſet Vlyſſes.

Circæ aula, & pediſequæ.

* tanquam pōdere, & menſura.

Vlyſis ſocij in porcos.

* brachia in crura anteriora.

Eurylochus non mutatur à Circe.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius album:
Moly vocant superi; nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul cælestibus intrat
Illa domum Circes: & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextræq; datæ: thalamóque receptus
Coniugij dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ:
Percutimúrque caput conuerse verbere virgæ:
Verbáque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur: setæq; cadunt; bisidóque relinquit
Rima pedes: redeunt humeri: & subiecta lacertis
Brachia sunt. flentem flentes complectimur illum:
Hæremúsque ducis collo: nec verba locuti
Vlla priora sumus, quàm nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multáque præsens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hausi.
Hoc quoque cum multis, quod clàm mihi rettulit vna
Quatuor è famulis ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur;
Illa mihi niueo factum de marmore signum
Ostendit iuuenile, gerens in vertice Picum
AEde sacra positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra colerentur in æde,
Cur hanc ferret auem, quærenti, & scire volenti,
Accipe ait Macarcu: dominæq; potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ: tu dictis adhibe mentem.

* Plin. lib. 25. cap. 4.

Fab. vj. Vlyssis socij in pristinas formas.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Picus Saturni filius, Latij rex, cùm Canentem Iani ex Venilia filiam duxisset vxorem, à Circe in venatione visus, statim ab ea amatus est. Cui cùm morem gerere nollet, ab ea in auē sui nominis mutatus est.

Picus in ausonijs, proles Saturnia, terris
Rex fuit, vtilium bello studiosus equorum.

Picus Latij rex.

Forma

Forma viro, quam cernis, erat: licet ipse decorem
Adsticias: fictáque probes ab imagine veram.
*Par animus formæ: * nec adhuc spectasse tot annos*
*Quinquennem poterat * Graia quater edere pugna.*
Ille suos Dryadas Latijs in montibus ortas
Verterat in vultus. illum fontana petebant
Numina Naiades. quas Albula, quásque Numici,
*Quas Anienis aquæ, * cursúque brevissimus Almo,*
Narue tulit præceps, & opacæ Farfarus undæ,
*Quæq; colunt * Scythicæ stagnum nemorale Dianæ,*
Finitimóque lacus spretis tamen omnibus, vnam
Ille colit Nympham: quam quondam in colle Palati
Dicitur anciputi peperisse Venilia Iano.
Hæc vbi nubilibus primùm maturuit annis;
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est,
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Vnde Canens dicta est: siluas, & saxa mouere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucrésque vagas retinere solebat.
Quæ dum feminea modulatur carmina voce;
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros: tergúmque premebat
Acris equi: læuáque hastilia bina ferebat
Phœniceam fuluo Chlamydem comprensus ab auro,
Venerat in siluas, & filia Solis eadem:
Vtq; nouas legeret fecundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arua.
Quæ simul ac iuuenem virgultis abdita vidit;
Obstupuit, cecidere manu, quas legerat, herbæ,
Flammáque per totas visa est errare medullas.
Vt primùm valido mentem collegit ab æstu;
Quid cuperet, fassura fuit. ne posset adire
Cursus equi fecit, circumfusúsque satelles.
Non tamen effugies; vento rapiare licebit:
Si modò me noui: si non euanuit omnis
Herbarum virtus; & me mea carmina fallunt.

* Ordo est, n. a. p. e. q. q. s. t. a. g. p. palæstra.

* qui non longè à suo fonte Tiberim influit.

* cui Scythico siue taurico ritu, hoc est, humano sanguine, aliquando à Rom. sacrificatum fuit. Ser. Aeneid. 2. Canens.

Circe amat Picum.

Dixit: & effigiem nullo cum corpore falsi
Finxit apri; prætérque oculos transcurrere regis
Iussit; & in densum trabibus nemus ire videri:
Plurima qua silua est: & equo loca peruia non sunt.
Haud mora: continuo prædæ petit inscius vmbram
Picus, equique celer spumantia rerga reliquit.
Spémque sequens vanam, silua pedes errat in alta,
Concipit illa preces: & verba precantia dicit:
Ignotósque Deos ignoto carmine adorat:
Quo solet & niueæ vultum confundere Lunæ:
* Sol. *Et * patrio capiti bibulas subtexere nubes,*
Tunc quoque cantato densatur carmine cælum:
Et nebulas exhalat humus: cæcísque vagantur
Limitibus comites: & abest custodia regis.
Nacta locum, tempúsque, Per ô tua lumina, dixit,
Quæ mea çeperunt; pérque hanc pulcherrime formã,
Quæ facit vt supplex tibi sim Dea, consule nostris
Ignibus: & socerum, quæ præuidet omnia, Solem
Accipe; nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat: ille ferox ipsámque, precésque repellit:
Et quæcúmque es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet: & teneat per longum comprecor æuum.
Nec Venere externa socialia fœdera lædam;
Dum mihi Ianigenam seruabunt fata Canentem
Sæpe retentatis precibus Titania frustrà.
Picus à Circe mutatur in auem sui nominis. *Non impunè feres. neque, ait, reddere Canenti:*
Læsáque quid faciat, quid amans, quid femina, disces
Rebus, ait: sed amans, & læsa, & femina Circe est.
Tum bis ad occasus, bis se conuertit ad ortus:
Ter iuuenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit: sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit.
Sèque nouam subitò Latijs accedere siluis
Indignatus auem, duro fera robora rostro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:

Fibula

Pibula quod fuerat, vestémque mordérat aurum,
Pluma fit: & fulvo cæruix præcingitur auro.
Nec quidquam antiquum Pico, nisi nomina restant.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Socij quoq; Pici requirentes ducem, ne viribus in noxiã ſæuirét, contactu venenis in varias ferarũ ſpecies abiere mutati.

Pici comites in varias feras.

Interea comites clamato sæpe per agros
Nequicquam Pico, nullâque in parte reperto,
Inueniunt Circen: nam iam tenuauerat auras;
Passáque erat nebulas ventis ac sole resolui:
Criminibúsque premunt vera: regémque reposcunt:
Vimque ferunt: sæuisque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succósque veneni:
Et noctem, noctisque Deos Erebónque, Chaónque
Conuocat: & longis Hecaten vlulatibus orat.
Exsiliere loco (dictu mirabile) siluæ:
Ingemuitque solum: vicináque palluit arbor:
Sparsáque sanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides visi mugitus edere raucos:
Et latrare canes; & humus serpentibus atris
Squallere; & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pauet: illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga;
Cuius ab attactu variarum monstra ferarum
In iuuenes veniunt: nulli sua manſit imago.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Vxor quoque Pici Canens ſecundum Tiberim deſiens deſiderio viri amiſi extabuit: ita tamen vt locus memoriam nominis præberet poſteris. Canens enim nominatus eſt.

Canens Pici vxor in auras, locóque nomen dedit.

Preſſerat occiduus Tarthesia littora Phœbus:
Et ſruſtrà coniux oculis animóque Canentis
Exſpectatus erat. famuli, populúsque per omnes
Diſcurrunt ſiluas; atque obtusa lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphe flere; & lacerare capillos;
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia: ſeque

Proripit: ac latos errat vesana per agros:
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem somnique, cibique
Per iuga, per valles, quà fors ducebat euntem.
Vltimus adspexit fessam lucique, viaque
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipsos modulata dolores,
Verba sono tenui mœrens fundebat; vt olim
Carmina iam moriens canit exsequialia Cygnus.
Luctibus extremam tenues liquefacta medullas
Tabuit: inque leues paulatim euanuit auras.
Fama tamen signata loco est: quem rite canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere coloni.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visaque sunt. resides, & desuetudine tardi
Rursus inire fretum. rursus dare vela iubemur:
Ancipitésque vias, & iter Titania vastum
Dixerat. & sæui restare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactúsque hoc litus adhæsi.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Refert Macareus Aeneam aduersus Rutulos pro Latino dimicantes ab Euandro auxilium petisse, & quemadmodum Turnus Venulo legato à Diomede item auxilium postulasset, qui sub Dauno Iapygiæ rege domicilium posuisset: qui id se facturum negasset, eo quod pro Aenea Venus staret, quam in bello Troiano à se vulneratam inimicam haberet. Refert quoque vt Diomedis comites Veneris contemptu cupientes in illud proficisci bellum, à Dea in aues mutati sunt, quæ de nomine ducis Diomedeæ sunt appellatæ. Eorum nomina hæc sunt: Agmon, Lycus, Idas. Rhetenor, Nycteus. Quæ volucres albi coloris cygnis similes sunt.

Finierat Macareus. vrnáque Aeneïa nutrix
Condita, marmoreo tumulo breue carmen habebat:
Caietæ sepulcrum. *Hîc me Caietam nota pietatis alumnus*
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremauit.
Soluitur herboso religatus ab aggere funis:
Et procul insidias, infamatæq; relinquunt

Tecta

Tecta Deæ locósque petunt; vbi nubilus vmbra
In mare cum fulua prorumpit Tibris arena.
Faunigenæq́; domo potitur, natáque Latini;
Non sine Marte tamen bellum cum gente feroci
Suscipitur: pactáque furit pro coniuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diúque
Ardua sollicitis victoria quæritur armis.
Auget vtérque suas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Troiana tuentur
Castra: neque Aeneas Euandri ad mœnia frustrà.
At Venulus frustrà profugi Diomedis ad vrbem
Venerat. ille quidem sub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat; dotaliáque arua tenebat.
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit;
Auxilium petijt. vires Aetolius heros
Excusat. nec se aut soceri committere pugnæ
Velle sui populos: aut quos è gente suorum
Armet, habere vllos néue hæc commenta putetis;
(Admonitu quamquam luctus renouentur amari)
Perpetiar memorare tamen. postquam alta cremata est
Ilion: & Danaas pauerunt Pergama flammas;
** Naritiúsque heros à * virgine, virgine rapta,*
*Quam meruit pœnam solus, digessit in * omnes,*
Spargimur: & ventis inimica per æquora rapti
Fulmina, noctem, imbres, iram cælique, marísque
Perpetimur Danai, cumulúmque Capharea cladis.
Néue morer referens tristes ex ordine casus:
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ seruatum cura Mineruæ
Fluctibus eripuit: patrijs sed rursus ab agris
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus: tantósque per alta labores
Aequora sustinui, tantos terrestribus armis;
Vt mihi felices sint illi sæpe vocati:
Quos communis hiems, importunúsque Caphareus
Mersit aquis: vellémque horum pars vna fuisse.

Diomedes. Turnus Rutulorum rex contra Aeneam.
*Aiax Oilei P. à Narice Locridis vrbe
*Pallade ob stupratã in eius templo Cassandram.
*nam tota classis tẽpestatibus disiecta est: & ipse fulmine percussus.
Diomedis errores.

Vltima iam passi comites, bello, q. fretoq.
Deficiunt: finémque rogant erroris. at Agmon
Feruidus ingenio, tum verò & cladibus asper,
Quid superest, quod iam patientia nostra recuset
Ferre viri? dixit. quid habet Cytherea, quod vltrà
(Velle puta) faciat? nam dum peiora timentur;
Est locus in voto. fors autem vbi pessima rerum est;
Sub pedibus timor est: securáque summa malorum.
Audiat ipsa, licet: & quod facit, oderit omnes
Socij Diomedis in aues Diomedeas. *Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes*
Spernimus; & magno stat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem, Pleuronius Agmon,
Instimulat verbis: veterémque resuscitat iram.
Dicta placent paucis. numeri maioris amici
Agmona corripimus. cui respondere volenti
Vox pariter, vocisque via est tenuata: comæq.
In plumas abeunt: plumis quoque colla teguntur,
Pectoráque, & tergum: maiores brachia pennas
Accipiunt: cubitique leues sinuantur in alas,
acuminata sunt. Magna pedis digitos pars occupat: oráque corni
*Indurata rigent: * finémque in acumine ponunt,*
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas: & dum mirantur; eandem
Accipiunt faciem: numerúsque ex agmine maior
Subuolat: & remos plausis circumuolat alis.
Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris;
Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has sedes, & Iapygia arida Dauni
Arua gener teneo minima cum parte meorum.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Laviniæ regionis locũ arboribus obumbratũ Pan Mercurij filius tenuit: quẽ postea Nymphæ coluerũt. has pastor Appulus cũ procacibus maledictis terruisset; ne amplius linguã in propatulo haberet, numine earũ in arborẽ oleastrum extabuit. cuius fructus suo amore linguæ pastoris asperitatem refert.

Pastor Appulus in oleastrum

Hactenus OEnides. Venulus Calydonia regna,
Peuceciosq.

Peucetioſq; ſinus, Meſſapiáque arua reliquit: Pan
In quibus antra videt: quæ multa nubila ſilua,
Et leuibus guttis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet; at quondam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa paſtor regione fugatas
Terruit: & primò ſubitæ formidine mouit.
Mox vbi mens rediit, & contempſere ſequentem;
Ad numerum motis pedibus duxere choreas;
Improbat has paſtor: ſaltiique imitatus agreſti
Addidit obſcænis conuicia ruſtica dictis.
Nec priùs obticuit; quàm guttura condidit arbor:
Arbor enim eſt: ſuccoq; licet cognoſcere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet: aſperitas verborum ceſſit in illas.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Turnus aduerſus Aeneam pro Lauinia ſponſa dimicans, cùm immittere ignem claſsibus conaretur: mater deorum, quia ex Ida monte Phrygiæ ſibi ſacrato eſſent factæ, impetrauit precibus ab Ioue; vt in Nympharum ſpeciem conuerſæ, dearum marinarum numen augere poſſent.

Hinc vbi legati rediere negata ferentes
Arma Aetola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella infauſta gerunt: multúmque ab vtráque cruoris Turnus
Parte datur. fert ecce auidas in pinea Turnus Aeneæ claſſem cō
Tecta faces. ignéſque timent, quibus vnda pepercit. natur exu-
Iámque picem, & ceras, alimentáque cetera flammæ rere.
Mulciber vrebat: pérque altum ad carbaſa malum
Ibat: & incuruæ fumabant tranſtra carinæ;
Cùm memor has pinus Ideo vertice cæſas Eadem
Sancta Deûm genitrix tinnitibus æthera pulſi Virg.
Aeris, & inflati compleuit murmure buxi, Aeneid. 12.
Pérque leues domitis inuecta leonibus auras,
Irrita ſacrilegæ iactas incendia dextræ
Turne, ait; eripiam: nec me paciente cremabit
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente Dea; tonitrúmque ſecuti

Cum saliente graues ceciderunt grandine nimbi.
Aëraque, & tumidum subitis concursibus æquor
**Astræi turbant, & eunt in prœlia fratres.*
E quibus alma parens vnius viribus vsa,
Stuppea prærupit Phrygiæ: retinacula classis:
Fértque rates pronas: medióque sub æquore mergit.
Robore mollito, lignóque in corpora verso,
In capitum facies puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia remi:
Quódque sinus fuerat, latus est: mediísque carina
Subdita nauigijs, spinæ mutatur in vsum.
Lina comæ molles, antemnæ brachia fiunt.
Cærulus, vt fuerat, color est. quásque antè timebant;
Illas virgineis exercent lucibus vndas.
Naides æquoreæ: durisq́ in montibus ortæ
*Molle fretum celebrant: nec eas * sua tangit origo,*
Non tament oblitæ, quàm multa pericula sæuo
Pertulerint pelago, tactatis sæpe carinis
Supposuere manus: nisi si qua vehebat Achiuos.

*venti, nam finguntur filij Auroræ & Astrei Gigantis. Hesiod. Theog.

Aeneæ naues in Nymphas.

*non capit eas desiderium montium vbi natæ erant.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Naues Aeneæ in speciem Nympharum versas deorum voluntate docet ex recordatione odisse Grecos, ideóque hilares vidisse fluctuantia fragmina nauis Vlissis, qui naufragium fecerat. Item Alcinoi nauem, qua Vlysses in Ithacam vehebatur in saxum transfiguratam

Cladis adhuc Phrygiæ memores, odére Pelasgos:
Neritiæq́ ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus: & lætis vidêre rigescere puppem
Vultibus Alcinoi, saxúmque increscere ligno.

Nauis ab Alcinoo* Vlyssi data in saxum.

FAB. XIIII. ARGVMENTVM.

Turno ab Aenea interempto Ardea vrbs regnum Turni incendio ad cinerem redacta: ex qua volucris emersa est, quæ patriæ eius nomine vocaretur à posteris Ardea.

Spes erat in Nymphas animata classe marinas
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
*Perstat; habetq́ * Deos pars vtraq́: quodq́ Deorum est*

*Alludit ad Turni verba Aeneid ix. Sunt & mea fata. &c.

Instar,

Instar, habent animos, nec iam dotalia regna
Nec sceptrum soceri, nec te Lauinia virgo;
Sed vicisse petunt: deponendiq; pudore
Bella gerunt. tandemq; Venus victricia nati
Arma videt: Turnusq; cadit: cadit Ardea, Turno
*Sospite dicta potens: quam postquam * barbarus ensis*
Abstulit; & tepida patuerunt tecta fauilla;
Congerie è media tum primùm cognita præpes
Subuolat: & cineres plausis euerberat alis:
Et sonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant vrbem; nomen quoque mansit in illa
Vrbis: & ipsa suis deplangitur Ardea pennis.

Turnus vincitur ab Aenea.
* Troianus.

Ardea Turni ciuitas in auem.

FAB. XV. ARGVMENTVM.

Venus vt animaduertit filium Aeneam laboribus exhaustis ad finem veniſſe æui, petit ab Ioue patre vt promiſsis fidem faceret. Cuius ille precibus auditis efficit vt in ægro Laurenti flumine Numicio mortalitatem ablueret, interque indigetes deos transferretur, ita vt à poſteris, ſicut ceteris dijs, ſacra ei adminiſtrarentur.

Iamq; Deos omnes, ipsamq; Aeneia virtus
Iunonem veteres finire coërcuit iras:
Cùm bene fundatis opibus crescentis Iuli,
*Tempestiuus erat cælo * Cythereius heros.*
Ambiuratq; Venus superos: colloq; parentis
Circumfusa sui, Numquam mihi, dixeras, vllo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus opto:
Aeneæq; meo, qui te de sanguine nostro
Fecit auum, quamuis partuum, dea, optime, numen,
*Dum modò des aliquod, satis est * inamabile regnum*
Adspexisse semel; Stygios semel isse per amnes.
Assensere Dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit: placatóque annuit ore.
Tum pater, Est tibi, ait, cælesti numine dignus:
Quæq; petis, pro quoq; petis, cape nata quod optas.
Fatus erat: gaudet, gratesq; agit illa parenti:

* Aeneas Cytherea siue Veneris F.

* supra 118.

Perq́ leues auras iunctis inuecta columbis
Lætus adit Laurens; vbi tectus arundine serpit
In freta flumineus victima Numicius undis.
Hunc iubet Aeneæ quæcumq́ obnoxia morti
Abluere; & tacito deferre sub æquora cursu.
Corniger exsequitur Veneris mandata: suisq́,
Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,
Et respersit aquis. pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix diuino corpus odore
Vnxit: & ambrosia dulci cum nectare mista
Contigit os: fecitq́ Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem: temploq́, aris q́ recepit.

Aeneas inter Deos indigetes.

FAB. XVI. ARGVMENTVM.

Tiberinus Albanorum rex Tusco amni, qui tunc dicebatur Albula, mersus interijt, ac nomen, suum reliquit. Item Auentinus, à quo mons dictus, vrbis Albæ accepit imperium. Sub hoc fuit Pomona Hamadryadum nympharum hortorum cultrix, feliciumque arborum: vnde nomen è pomis obtinet. Hanc cum Vertumnus diligeret, solitus in varias figuras mutari, & ea refugiente concubitum sollicitudine assidua vteretur: nouissimè in anum conuersus est, eique multa retulit, quibus feminæ fideli solerent, vt sibi iungeretur. Ipsa autem perseuerante in proposito, nouissimè refert quoque fuisse in Cypro Anaxareten virginem, quæ propter superbiam punita fuisset a Venere: versusq́ in suam formam concubuit cum ea.

Iunia & Iulus dictus * Posthumus Siluius Aeneæ ex Lauinia F. vide Fastorũ lib. 4. v. 43. &c
* Tiberis * lib. Fast. 4. v. 49
Agrippum Siluium facit filium Tiberini, Remulum nepotem.
Auentinus mons.

*Inde sub Ascanij ditione * binominis Alba,*
*Resq́ Latina fuit: successit * Siluius illis*
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro: clarus subit Alba Latino:
Epitus ex illo: post hunc Capetusq́, Capysq́,
Sed Capys ante fuit: regnum Tiberinus ab illis
*Cepit: & in * Tusci demersus flumina undis*
*Nomina fecit aquæ: de quo * Remulusq́ fevoxq́*
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis,
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota sorti
Tradit Auentino: qui quo regnarat, eodem

Monte

Monte iacet positus. tribuitque vocabula monti: Pomana.
*Iámque Palatinæ * summam Proca genus habebat.* *imperium regionis
Rege sub hoc Pomona fuit: quæ nulla Latinas Palatium
Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos: circumiacentia.
Nec fuit Arborei studiosior altera fœtus:
Vnde tenet nomen. non siluas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes:
Nec iaculo grauis est, sed adunca dextera falce:
Quæ modò luxuriem premit: & spatiantia passim
Brachia compescit: fisso modò cortice lignum
Inserit; & succos alieno præstat alumno: Insitio.
Nec sentire sitim patitur: bibulæq; recurnas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc studium: Veneris quoq; nulla cupido est,
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus: & accessu prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri saltatibus apta iuuentus
Fecêre; & pinu præcincti cornua Panes;
Silenúsque suis semper iuuenilior annis;
Quique Deus fures vel falce, vel inguine terret;
Vt potirentur eâ? sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis. Vertumnus in omnes formas.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit: verique fuit messoris imago!
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Desectum poterat gramen versare videri.* * instar fœni secæ.
Sæpe manu stimulos rigida portabat; vt illum
Iurasses fessos modò disiunxisse iuuencos.
Falce data frondator erat, vitisque putator.
Induerat scalas; lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piscator arundine sumpta,
Denique per multas aditum sibi sæpe figuras Vertumnus in anum.
Repperit; vt caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam pictâ redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, positis per tempora canis
Assimulauit anum: cultosq; intrauit in hortos:

*In omnibus, quos vidi, lib. vulgatis hunc versum sequuntur duo alij, planè falsi. absunt enim ab Aldi edito libro, & scriptis nostris nouem vt intelligas, quis præter Aldu veteribus membranis sit vsus, quas tamē certatim omnes iactant.

* Hippodamia lib. xij. v. 210.

*in conflictu.

*instruendis insidijs.

* Pomaq́ mirata est: Tantoq́ potentior, inquit:
Paucaq́ laudatæ dedit oscula; qualia numquam
Vera dedisset anus: glebaq́ incurua resedit
Suspiciens pandos autumni pondere ramos.
Vlmus erat contrà speciosa nitentibus vuis:
Quam socia postquam pariter cum vite probauit;
At si staret, ait, cælebs sine palmite truncus;
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ iuncta viti, requiescit in vlmo,
Si non iuncta foret; terræ acclinata iaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius;
Concubitusq́ fugis: nec te coniungere curas.
Atque vtinam velles. Helene non pluribus esset
Sollicitata procis: nec * quæ Lapitheia mouit
Prælia, nec coniux * timidi, * atque audacis Vlyssei.
Nunc quoque cùm fugias auerseriq́ petentes;
Mille viri cupiunt, & semideiq́, Deiq́,
Et quæcumq́ tenent Albanos numina montes.
Sed tu si sapies; si te bene iungere, anumq́
Hanc audire voles; quæ te plus omnibus illis,
Plus quàm credis, amo; vulgares reijce tedas:
Veriumnumq́ tori socium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. neque enim sibi notior ille est;
Quàm mihi: nec toto passim vagus errat in orbe:
Hæc loca magna colit, nec vti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat: tu primus, & vltimus illi
Ardor eris: soliq́ suos tibi deuouet annos.
Adde quòd est iuuenis: quòd naturale decoris
Munus habet: formasq́ aptè fingetur in omnes:
Et quod erit iussus (iubeas licet omnia) fiet.
Quid quòd amatis idem? quòd quæ tibi poma coluntur,
Primus habet? lectaq́ tenet tua munera dextra?
Sed neque iam fetus desiderat arbore demptos:
Nec quas hortus alit cum succis mitibus herbas:
Nec quicquam, nisi te. miserere ardentis: & ipsum
Quod petit, ore meo præsentem crede precari.

Vlto-

Vltoresq́ Deos, & pectora dura perosam
Idaliam, memoremq́ time Rhamnusidis iram.
Quoq́ magis caueas, (etenim mihi multa vetusta
Scire dedit) referam tota notissima Cypro
Facta: quibus flecti facilè, & mitescere possis.

FAB. XVIII. ARGVMENTVM.

In insula Cypro Anaxarete fuit ex progenie Teucri Salaminii, quæ formas ceteras gentes eiusdem ciuitatis supergressa est. sed vt pulchritudo eminens fuit, ita propter aspernationem virorum abominanda omnibus. Quam cùm Iphis eiusdem ciuitatis, amore diligeret, neque aditum ad eam haberet, dolens quòd in tam grauem sortem incidisset, ne diutius doleret, ad extremum noctu clam ante fores puellæ suspendio eius amore se liberauit: Cui cum funus: pro dignitate fortunæ per publicum maxima frequentia duceretur; & patientissimè ex superiori parte domus prospiceret; ob nimiam crudelitatem animique duritiam in vestigio suo à Venere saxo durata est: ita vt apud Salaminios species eius prospicientis Veneris nomen acceperit. Dehinc Vertumnus rediens in suam speciem Pomona potitus est.

Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxereten humili de stirpe creatus:
Viderat: & totis perceperat ossibus ignes:
Luctatusq́ diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit; supplex ad limina venit.
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes orauit alumnæ:
Et modò de multis alicui blanditus amicis
Sollicita petijt propensum voce fauorem.
Sæpe ferendæ dedit blandis sua verba tabellis.
Interdum madidas lacrimarum rore coronas
Postibus intendit: posuitq́ in limine duro
Molle latus: tristisq́ seræ conuicia fecit.
Seuior illa freto surgente cadentibus hædis
Durior & ferro quod Noricus excoquit ignis;
Et saxo quod adhuc viuum radice tenetur;
Spernit: & irridet: factisq́ inimitibus addit

Iphis Anaxaretes amore periens, se laqueo suspendit ad eiusdem summã ianuam.

Verba ſuperba ferox: & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis: & ante fores hæc verba nouiſſima dixit:
Vincis Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Vlla ferenda mei: lætos mollire triumphos:
Et pæana voca: nitidiq; incingere lauro.
Vincis, ait: moriorq; libens. agè ferrea gaude.
Certè aliquid laudare mei cogĕris; eritq;
Quo tibi ſim gratus: meritumq; fatebere noſtrum.
Non tamen antè mihi curam exceſſiſſe memento;
Quàm vitam: geminaq; ſimul mihi luce carendum eſt.
Nec tibi fama mei uentura eſt nuncia leti;
Ipſe ego, ne dubites, adero: præſensq; videbor;
Corpore vt exanimi crudelia lumina paſcas.
Si tamen ô ſuperi mortalia facta videtis;
Eſſe mei memores: nihil vltrà lingua peccari
Suſtinet: & longo facite vt narremur in æuo:
Et quæ dempſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes ornatos ſæpe coronis
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cùm foribus laquei religaret vincula ſummis:
Hæc tibi ſerta placent, crudelis, & impia, dixit:
Inſeruitq; caput: ſed tum quoque verſus ad illam eſt:
Atque vnus infelix eliſa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantem, & multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, adapertaq; ianua factum
Prodidit. exclamant famuli: fruſtraq; leuatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu: complexaq; frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
Edidit; & matrum miſerarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lacrimoſa per vrbem;
Luridaq; arſuro portabat membra feretro.
Fortè viæ vicina domus, quà flebilis ibat
Pompa fuit: duræq; ſonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam iam Deus vltor agebat.

Mota

Mota tamen, Videamus, ait, miſerabile funus:
Et patulis inijt tectum ſublime feneſtris.
Vixque bene impoſitum lecto proſpexerat Iphim:
Diriguere oculi: calidúſque è corpore ſanguis
Inducto pallore fugit: conatáque retrò
Ferre pedes, hæſit: conata auertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatim que occupat artus,
Quod fuit in duro iampridem corpore, ſaxum*
Néue ea fícta putes; domine ſub imagine ſignum.
Seruat adhuc Salmis: Veneru quoq; nomine templũ
Proſpicientis habet. quorum memor, o mea lentos
Pone, præor, faſtus: & amanti iungere, Nympha,
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc vbi nequicquam formas Deus aptus in omnes,
Edidit; in iuuenem redijt: & anilia demit
Inſtrumenta ſibi: taliſque apparuit illi;
Qualis vbi oppoſitas nitidiſſima ſolis imago
Eiecit nubes; nullâque obſtante reluxit:
Vimque parat: ſed vi non eſt opus. inque figura
Capta Dei Nymphæ eſt: & mutua vulnera ſenſit.

Anaxaretes puella in ſaxum.

*præcipuè circa pectus rigidũ planè & inexpugnabile.

FAB. XVIII. ET XIX. ARGVMENTVM.

Poſt Amulij, ac Numitoris Albanorum regum interitum, Romulus vrbis á ſe conditæ cepit imperium. Qui cùm aduerſus Titum Tatium pro raptu virginum dimicaret; hoſtis appropinquauit vrbi; portis obſeratis vna prætacta eſt, Tarpeia virgine prodente patriam. Quod vt præſenſit Venus; pro filij incolumitate á Nymphis, quæ proximæ Iano erant, geminum petijt auxilium. Data ergo venia, ſecundum portam, quam Sabini irrupturi erant, recluſo fonte ſcaturire aquæ, quæ antea latuerant, cœperunt: quæ cum frigidæ hoſtium introitum non prohiberent, ex frigidis in calidas verſæ, hoſtem auerterunt; victoriáque Romulus potitus, rebus vrbis compoſitis, iura reddens populo, ſicut petierat mater, raptus in cælum eſt: ita vt Quirinus nouo nomine vocaretur.

*ob fratrẽ eiectum & occiſum imperio Lauſum eius F.

Proximus Auſonias iniuſti miles Amuli*
Rexit opes: Numitorq; ſenex amiſſa nepotum

Tatius Romam inuadit.

Munere regna capit: festisq; Parilibus vrbis
Mœnia conduntur. Tatius, patresq; Sabini
*Bella gerunt: arcisq; via * Tarpeia reclusa*
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
*Inde * sati Curibus tacitorum more luporum*
Ore premunt voces: & corpora victa sopore
Inuadunt, portasq; petunt: quas obice firmo
*Clauserat * Iliades. vnam tamen ipsa reclusit,*
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit, nisi quòd rescindere nunquam
Dijs licet acta Deûm. Iano loca iuncta tenebant
Naiades Ausoniæ gelido rorantia fonte.
Has roget auxilium. nec Nymphæ iusta petentem
Sustinuere Deam: venásque, & flumina fontis
Elicuere sui. nondum tamen inuia Iani
Ora patentis erant, nec iter præcluserat vnda.
Lurida supponunt fecundo sulfura fonti:
Incendúntque cauas fumante bitumine venas.
Viribus his, alijsq; vapor penetrauit ad ima
Fontis: & Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant adspergine postes:
*Portáque nequicquam rigidis * promissa Sabinis*
*Fonte fuit præstructa nouo; dum * Martius arma*
Indueret miles. quem postquam Romulus vltrò
Obtulit; & strata est tellus Romana Sabinis
Corporibus: strata estq; suis: generiq; cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis.
Pace tamen sisti bellum, nec in vltima ferro
Decertare placet: Tatiumq; accedere regno.
Occiderat Tatius populisq; æquata duobus
Romule iura dabas: posita cùm casside Mauors
Talibus affatur diuumq; hominumq; parentem:
Tempus adest genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet: & præside pendet ab vno)

* propter raptum Sabinarum.
* Pp. Tarpei qui Rom. arci præerat filia.
* quomodo armis obruta & necata sit, variè narrat Liu. lib 1.
* Sabini, quorũ vrbs est Cures.
* Romulus Iliæ F.
* Loca quæ modò dixit Iano iũcta, hîc ora Iani vocat, adludẽs ad suos Fastos lib. 1. v. 269. vbi & calorem aquarũ Iani munus facit, vt hic Nympharũ. Aquæ frigidæ in calidas.
* quod necârit eã quę patefecerat portam.
* Romanus à patre Romuli Fa. 19. Romulus in Deũ nomine Quirinũ.

Præmia

Præmia iam promissa mihi, dignóque nepoti
Soluere; & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi consilio quondam præsente Deorum
(Nam memoro, memoriq́ animo pia verba notaui)
*Vnus erit, quem tu tolles ad * sidera cæli;*
Dixisti. rata sit verborum summa tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitruq́, & fulgure terruit orbem.
Quæ sibi promissæ sensit data signa rapinæ,
Innixúsque hastæ pressos temone cruento
Impauidus conscendit equos Gradiuus; & ictu
Verberis increpuit: pronumq́ per aëra lapsus
Constitit in summo nemorosi colle Palati:
*Reddentemq́ suo * non regia iura Quiriti*
Abstulit Iliaden. corpus mortale per auras
Dilapsum tenues; vt lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere cælo.
Pulchra subit facies: & puluinaribus altis
*Dignior est; * qualis trabeati forma Quirini.*
Flebat vt amissum coniux; cum regia Iuno
*Irin ad Hersiliam descendere * limite curuo*
Imperat: & vacuæ sua sic mandata referre.

* Versus est Ennij, legẽdus & hic, vt ab auctore relictus est, quod cum infinitis alijs docebimus in nostra editione.
* æqua & ciuilia, non tyrannica.
* talis tunc apparuit, qualis eius trabea induti imago postea pingi consueuit.
* arcu suo.

FAB. XX. ARGVMENTVM.

Hersilia coniux Romuli cùm fleret amissum coniugem, à Iunone ei post datam immortalitatem Ora nuncupata est: quorum templa à populo Romano in colle Quirinali constituta sunt.

O & de Latio, ó & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, dignissima tanti
Antè fuisse viri coniux, nunc esse Quirini;
Siste tuos fletus: & si tibi cura videndi,
Coniugis est; duce me lucum pete colle Quirino
Qui viret; & templum Romani Regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapsa per arcum,
Hersiliam iussis compellat vocibus Iris.

Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea (namq; mihi, nec quæ sis dicere promptum est:
Et liquet esse Deam) duc, ô duc, inquit: & offer
Coniugis ora mihi: quem si modo posse videre
Fata semel dederint; cælum accepisse videbor.
Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumanthæa
Ingreditur colles. ibi sidus ab æthere lapsum
Decidit in terras: ictuus lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notus Romanæ conditor vrbis
Hersilia in Orã Deam. *Excipit: & priscum pariter cum corpore nomen*
Mutat: Oramq; vocat: quæ nũc Dea iũcta Quirino est.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEωN LIBER XV.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Mycilus Alemonis filius procreatus Argis, cùm quieti se dedisset, Hercules visus est, qui eum moneret vt patriam relinqueret, & secundum Aesarem amnem consideret. qui cùm facere extimesceret, quia lex vetaret deserere patriam, & in aliam ciuitatem transire. rursus admonitus est. Metuens itaq; penates suos destituit, ideóque in iudicium publicum est denocatus. & cùm omnem populum aduersus se haberet, iudicaturis calculi albi ac nigri dati sunt: vt atri damnarent, candidi absoluerent. Mycilus itaque pertimens periculum capitis, Herculem inuocauit. vt laboranti sibi quia eius iussis obtemperasset ferret auxiliũ: cuius preces nõ incassum abierunt. Nam cũ calculi more patriæ in vrna effusi deducti essent, omnes apparuerunt in colorem album conuersi. Quamobrem ille metu liberatus per Ionium pelagus nauigans, cùm in Italiã deuenisset, & Aesarem amnem attigisset, sicut præceptum erat, vrbem constituit: eamque à proximo tumulo, cui & *Tares Neptuni filius subiectus erat, Tarentum nominauit.

*videtur Lactatius: aliũ potius secutus quàm Ouidiũ, qui de Tara Illo & Tarẽto ne somniauit quidẽ.

Quæritur interea quis tantæ pondera molis
Sustineat: tantoq; queat succedere regi.

Destinat

Destinat imperio clarum prænuntia veri — Numa Pompilius.
Fama Numam. non ille satis cognosse Sabina
Gentis habet ritus; animo maiora capaci — * Crotonis qui Herculem ex Hispania victo Gerione reuersũ excepit.
Concipit: & quæ sit rerum natura requirit.
Huius amor curæ, patria, Curibúsque relictis
*Fecit, vt Herculei penetraret ad * hospitis vrbem.*
Graia quis Italicis auctor posuisset in oris — * Promontorium inter Hadriaticum mare & Ionicum
Mœnia quærenti, sic è senioribus vnus
Rettulit indigenis, veteris non inscius ævi:
Diues ab Oceano bobus Ioue natus Iberis
*Littora felici tenuisse * Lacinia cursu*
Fertur: & armento teneras errante per herbas
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis — Mycilus capitis reus factus.
Intrasse; & requie longum releuasse laborem;
Atque ita discedens. Aeuo, dixisse, nepotum
Hic locus vrbis erit: promissáque vera fuerunt, — * procul hinc distat est enim hic. fl. in Calabria iuxta Crotonam labens. Strab. 6
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Mycilus, illius Dũs acceptissimus æui.
Hunc super incumbens pressum grauitate soporis
Clamiger alloquitur: lapidosas Aesaris vndas
*Pete * diuersi: patrias age desere sedes.*
Et nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Postea discedunt pariter somnúsque Deúsque.
Surgit Alemonides: tacitáque recentia mente
Visa refert: pugnátque diu sententia secum.
Numen abire iubet: prohibent discedere leges:
Pœnáque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol:
Et caput extulerat densissima sidereum nox:
Visus adesse idem Deus est; eadémque monere;
Et nisi paruerit; plura, & grauiora minari.
Pertimuit: patriúmque simul transferre parabat
In sedes penetrale nouas. fit murmur in vrbe:
Spretarúmque agitur legum reus: vtq; peracta est
*Causa prior: crimenque patens * sine teste probatum;* — * ipsa confitenti
Squalidus ad superos tollens reus ora, manúsque,

*O cuius *cælum bis sex fecere labores,
Fer precor, inquit, opẽ; nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niueis, atrisque lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in vrnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos:
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
Candidáque Herculeo sententia numine facta
Soluit Alemonidem, grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventisque fauentibus æquor
Nauigat Ionium: Lacedæmoniúmque Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinúmque Neæthum,
Thurinósque sinus, Temesénque & Iapigis arua.
Vixque pererratis quæ spectant littora terris,
Inuenit Aesarei fatalia fluminis ora;
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus: iussáque ibi mœnia terra
Condidit: & nomen tumulati traxit in vrbem.
Talia constabat certa primordia fama
Esse loci, positæque Italis in finibus vrbis.

*aperuerũt, acquisiuerunt. Suffragia lata per lapillos.

Calculi nigri in candidos.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Pythagoras Samius tyrannidem fugiens cum patriam reliquisset, in Italiam venit, & quæ didicerat de rerum natura, mũdique, aperit, ad modúmque seculi aurei docet: ad vsus quoque necessarios cuncta præbente terra nefas esse animalibus vesci, quòd essent in eis fortè, consanguineorum animæ mortalium: & quòd è corporibus in corpora animæ transfunderẽtur. Postea docet vnde occidendorum animalium vsus primum inoleuerit. Nam paulatim concessum est, vt maleficæ feræ dolis interceptæ occiderentur; & mansuetarum fetus sues, quòd fruges satas eruerent; item capri, quod vitem maturã præcerpere assueuissent, nec deinde fructus cresceret.

*Vir fuit hic ortu Samius: sed fugerat vna
Et Samon, & dominos; odióque; tyrannidis exsul
Sponte erat. ísque licet cæli regione remotus,
Mente Deos adijt: &, quæ natura negabat
Visibus humanis; oculis ea pectoris hausit.*

Pythagoræ dogmata.

Cúmque

Cúmque animo. & vigilá perſpexerat omnia curâ;
In medium diſcenda dabat, cœtúmque ſilentum,
** Dictáque mirantum, magni primordia mundi,*
Et rerum cauſſas, & quid natura, docebat:
Quid Deus, unde niues, quæ fulminis eſſet origo:
Iuppiter, an uenti diſcuſſa nube tonarent;
Quid quatcret terras; qua ſidera lege mearent;
Et quodcúmque latet. primúſque animalia menſis
Arguit imponi; primus quoque talibus ora
Doctá quidem ſolúit, ſed non & credita, uerbis:
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: ſunt fruges: ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidæq; in uitibus uuæ:
Sunt herbæ dulces; ſunt quæ mitéſcere flamma,
Mollíríque queant: nec uobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga diuitias, alimentáque mitia tellus
Suggerit: atque epulas ſine cæde, & ſanguine præbet.
Carne feræ ſedant ieiunia: nec tamen omnes:
Quippe equus, & pecudes, armẽtáq; gramine uiuũt.
At quibus ingenium eſt immanſuetúmq; ferumque,
Armeniæ tigres, iracundíque leones,
Cúmque lupis urſi dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu quantum ſcelus eſt in uiſcere uiſcera condi;
Congeſtóque auidum pingueſcere corpore corpus:
Alteriuſque animantem animantis uiuere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat; nil te niſi triſtia mandere ſæuo
Vulnera dente iuuat? ritúſque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium; placare uoracis,
Et male morati poteris ieiunia uentris?
At uetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen;
Fetibus arboreis, & quas humus educat, herbis,
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aues tutæ mouere per aera pennas:
Et lepus impauidus mediis errauit in aruis;

* Pythagoreis enim pro ipſorũ captu ad certa tempſilentium iniungebatur. Angell. l. 8

Pythagoræ dogmata.

Nec sua crudelitas piscem suspenderat hamo.
Cuncta sine insidijs, nullâque timentia fraudem,
Plenáque pacis erant, postquam non vtilis auctor
* Victibus inuidit, (quisquis fuit ille Deorum)
Corporeásque dapes auidam demersit in aluum;
Fecit iter sceleri primóque è cæde ferarum
Incaluisse potest maculatum sanguine ferrum:
(Idq; satis fuerat) nostrúmque petentia letum
Corpora missa neci, saluâ pietate fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abijt: & prima putatur
Hostia sus meruisse mori: quia semina paudo
Eruerit rostro; spémque interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur vltoris. nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis oues placidum pecus inque tuendos
Natum homines? pleno quæ fertis in vbere nectar?
Mollia quæ nobis vestras velamine lanas
Præbetis? vitáque magis, quàm morte iuuatis?
Quid meruere boues, animal sine fraude, doli sque
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curui dempto modò pondere aratri
Rusticolam mactare suum: qui trita labore
Illi, quibus toties durum renouauerat aruum;
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quod tale nefas committitur: ipsos
Inscripsere Deos sceleri: numénque supernum
Cæde laborifici credunt gaudere iuuenci,
Victima labe carens, & præstantissima forma,
(Nam placuisse nocet) vittis insignis, & auro
Sistitur ante aras: auditque ignara precantem:
Imponique suæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit * fruges: percussaque sanguine cultros
Inficit: in liquida * præuisos forsitan * vnda
Protinus creptas viuenti pectore fibras

Viuendi facilitati.

Sus prima hostia. Caper. Oues.

Boues. Alludit poeta ad id quod Pythagoras non vi. & im: s sed placetas in Deorum sacris obtulerit.

* molam salsam.

* vel ipso ictu vel iacentes in aquis

* quæ in sacrificijs iuxta poni solet, vbi hostiæ iugulantur

Inspiciunt

Inſpiciunt, mentéſque Deum ſcrutantur in illis:
Vnde fames homini vetitorum tanta ciborum eſt?
Audetis veſci genus ô mortale? quod oro
Ne facite: & monitis animos aduertite noſtris:
Cúmque boum dabitis cæſorum membra palato,
Mandere vos veſtros ſcite, & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora mouet, ſequar ora mouentem
Ritè Deum, Delphoſque meos, ipſúmque recludam
Aethera: & auguſtæ referabo oracula mentis.
Magna nec ingenijs inueſtigata priorum,
Quæq; diu latuere, canam. iuuat ire per alta
Aſtra: iuuat terris, & inerti ſede relicta
Nube vehi: validíque humeris inſiſtere Atlantis;
Palantéſque homines paſſim, rationis egentes.
Deſpectare procul, trepidoſque, obitúmque timentes
Sic exhortari, ſeriémque euoluere fati.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Pythagoram eundem inducit referentem cúcta rerum temporibus mutari: ſiquidem ipſe annus vertitur in quatuor ſpecies, veris, ætatis, autumni, & hiemis: & quæ naſcũtur, quoniam in initio prodita teneras, imminutáſque ſpecies habeant, deinde creſcendo robuſtæ ætatis, nouiſsimè ſenescentis fieri. Se quoque memoria tenere bello Troiano Euphorbum Panthoidem fuiſſe, & poſtea quàm à Menelao ſit occiſus in belló animam eius in ſe eſſe transfuſam, clypeúmque eius dum in ætates duſtus ſit quo vſus eſſet in bello in templo Iunonis Argiuæ cognouiſſe.

O genus attonitum gelidæ formidine mortis, — Euphorbus in Pythagoram.
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis,
Materiam vatum, falſíque periculá mundi?
Corpora ſiue rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non vlla putetis.
Morte carent animæ: ſempérque priora relicta — Palingeneſia Pythagoræ.
Sede nouis domibus viuunt, habitántque receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam,
Hæſit in aduerſo grauis haſta minoris Atridæ.

Cognoui clypeum læuæ gestamina nostræ
Nuper Abanteis templo Iunonis in Argis.
Omnia mutantur; nihil interit: errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit vllo.
Vtq; nouis facilis signatur cera figuris;
Nec manet vt fuerat; nec formam seruat eandem;
Sed tamen ipsa eadem est; animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergóne pietas sit victa cupidine ventris;
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore: plenáque ventis
Vela dedi; nihil est toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur imago.
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen: neque enim consistere flumen,
Nec leuis hora potest: sed vt vnda impellitur vnda;
Vrgetúrque prior veniente, vrgétque priorem;
Tempora sic fugiunt pariter; paritérque sequuntur:
Et noua sunt semper: nam quod fuit antè, relictū est:
Fitq; quod haud fuerat: momentáque cuncta nouantur:
Cernis & ementsas in lucem tendere noctes;
Et iubar hoc nitidum nigræ succedere nocti,
Nec color est idem cæli cùm lassa quiete
Cuncta iacent media: cùmque albo Lucifer exit
Clarus equo: rursúsque alius, cùm præuia lucis
Tradendum Phœbo Palantias inficit orbem,
Ipse Dei clypeus, terra cùm tollitur ima,
Manè rubet; terráque, rubet, cùm conditur ima.
Candidus in summo est: melior natura quod illic
Aetheris est: terræq; procul contagia fugit.
Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest vnquam: semperque hodierna, sequente
Si crescit, minor est: maior: si contrahit orbem.

Vel ab Abante rege, vel ab Abantibus Euboïæ populis

Mutationes rerum.

Sol.

Luna.

Quid

Quid? non in ſpecies ſecedere quatuor annum
Adſpicus, ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus æuo
Vere nouo eſt: tunc herba recens, & roboris expers
Turget: & inſolida eſt: & ſpe delectat agreſtes.
Omnia tum florent; florumq; coloribus almus
Ludit ager: neque adhuc virtus in frondibus vlla eſt. Ver.
Tranſit in Aeſtatem, poſt Ver, robuſtior annus: Aeſtas.
Fitq; valens iuuenis: neque enim robuſtior ætas
Vlla, nec uberior: nec, quæ magis ardeat, vlla eſt.
Excipit Autumnus, poſito feruore iuuentæ, Autumnus.
Maturus, mitisq; inter iuuenemq;, ſenemq;
Temperie medius, ſparſus quoque tempora canis.
Inde ſenilis Hiems tremulo venit horrida paſſu, Hiems.
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieq; ſine vlla Aetates quatuor.
Corpora vertuntur: nec quod fuimus ſumusue,
Cras erimus: fuit illa dies, qua ſemina tantùm,
Spesq; hominum primæ, matrisq; habitauimus aluo.
Artifices naturæ manus admouit: & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit: eq; domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem iacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, ritusq; tulit ſua membra ferarum:
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adiutisq; aliquo conamine nerus:
Inde valens, veloxq; fuit: ſpatiumq; iuuentæ
Tranſit: & emeritis medij quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ.
Subruit hæc æui, demoliturq; priores
Robora, fletq; Milon ſenior, cùm ſpectat inanes Milo Crotoniates.
Illos, qui fuerant ſolidarum morte ferarum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque vt in ſpeculo rugas adſpexit aniles Helenę forma ætate deterior.
Tyndaris: & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit
Tempus edax rerum, tuq; inuidioſa vetuſtas

Omnia deſtruitis: vitiataq́; dentibus æui,
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Hæc quoque non perſtant, quæ nos elementa vocamus:
Quasq́; vices peragant, animos adhibete, docebo.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Ipſa quoque initia quatuor, ex quibus generantur omnia, transfigurari motibus ſuis: reſolutam enim tellurem in aquas abire, attenuatum aquam efficere & aëra rurſus per eundē ordinem retexi: ſpiſſatum ignē enim in aëra verti, hūc in aquam, hanc in terram abire ceteraq́; rerum perinde variari, quę tempus, aut natura acceptas ab initio facies cogit amittere, eadem fluminibus etiam fontibus ac terrenis locis accidere.

Elementorum mutationes.

Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo ſunt onerosa, ſuoq́;
Pondere in inferius tellus, atque vnda feruntur:
Et totidem grauitate carent: nulloq́; premente
Alta petunt aër, atque æthere purior ignis.
Quæ quamquam ſpatio diſtant; tamen omnia ſunt
Ex ipſis: & in ipſa cadunt; reſolutáque tellus
In liquidas rarescit aquas: tenuatur in auras,
Aëráq́; humor habet: dempto quoque pondere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retrò redeunt: idemq́; retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit:
Hinc in aquas: tellus glomerata cogitur vnda.
Nec ſpecies ſua cuique manet: rerumq́; nouatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam (mihi credite) mundo:
Sed variat, faciemq́; nouat: naſciq́; vocatur
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit antè: moriq́;
Deſinere illud idem, cùm ſint huc forſit in illa,
Hæc tranſlata illuc; ſumma tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim: ſic ad ferrum veruſtus ab auro
Aquæ in terras, mōtes in vallet, & contra.
Sæcula: ſic toties verſa eſt fortuna locorum.
Vidi ego quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus;
Eſſe fretum: vidi factas ex æquore terras.

Et

Et procul à pelago conchæ iacuere marinæ:
Et vetus inuenta est in montibus anchora summis.
Quodq; fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: & eluuie mons est deductus in æquor.
Eq; paludosa siccis humus aret arenis:
Quæq; sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hic fontes natura nouos emisit, & illic
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt: aut exsiccata residunt.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Amnem Lyciæ consumptum ostendit, alias apparuisse, alias non. Lycus fluuius. De vtroq; Plin. li. 2. c. 103.

Sic vbi terreno Lycus est epotus hiatu;
Exsistit procul hinc, alioq; renascitur orbe.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Erasinus in Arcadia fluere visus, modò latens, terræ voragine absumptus, postea Argis est redditus voluntate Iunonis.

Sic modò combibitur; tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in agris. Erasinus fluuius.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Caycum flumen Mysiæ alijs nunc ripis, alijs in initio fluxisse fertur.

Et Misum capitisq; sui, ripæq; prioris*
Pænituisse ferunt, alia nunc ire Caycum. * Caycus fluuius.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Amasenum flumen Siciliæ intumescere, refluere, interdum siccari.

Necnon Sicanias voluens Amasenus arenas
Nunc fluit: interdum suppressis fontibus aret. Amasenus fluuius.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Anigrum flumen iucundissimam aquam sitientibus præstitisse: posteaquam Centauri ab Herculeis sagittis confecti cruorem in eo abluerint, aspero aduenientes fugasse odore.

Antè bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas: postquam (nisi vatibus omnis Anigrus fluuius.

Eripienda fides) illic lauêre Bimembres
Vulnera, clauigeri quæ fecerat Herculis arcus.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Hypanim Scythiæ amnem marmi factum liquoris ait, cùm fuerit in initio dulcissimi, ob fontem regionis eiusdem in eum influentem

Hypanis fluuius.

Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Antissa, & Pharos, item Tyros in Phœnicia, insulæ fuerunt, nunc verò continenti coniunctæ.

Insulæ in continentem.

Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharosq́,
Et Phœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Item Leucades insulæ tres in salo sunt nũc, à fluctibus olim relictæ: item Zancle olim cõiuncta Italiæ, nũc freto discriminatur propterea id cõtigit, quòd Latonæ sedes est ibi negata.

Insula ex cõtinente.

Leucádá continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circumeunt. Zancle quoque iuncta fuisse
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abstulit; & media tellurem reppulit vnda.

Regiones quædam à loco genuino abruptę.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Helice, & Bura Achaiæ vrbes ponto veratæ sunt.

Helice. Bura.

Si quæris Helicen, & Buram Achaidas vrbes;
Inuenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.

FAB. XIIII. ARGVMENTVM.

Tumulum secundum Trœzenam vrbem ex area factum ait eruptione spiritus qui terræ increuerat.

* Pittheï Aethræ patris patriã. Ex planitie montes.

*Est prope * Pittheam tumulus Trœzena sine vllis*
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis inclusa cauernis,
Exspirare aliquà cupiens, luctataq́ frustrà
Liberiore frui cælo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec peruia flatibus esset;

Terræ motus.

Extentam tumefecit humum: ceu spiritus oris

Ten-

Tendere veſicam ſolet, aut direpta bicornis
Terga capri. tumor illo loci permanſit: & alti
Collis habet ſpeciem: longóque induruit æuo.

FAB. XV. ARGVMENTVM.

Fons in Africa Hammonis, ſolis ortu obitúque caleſcit, poſtmodum in glaciem vertitur.

Plurima cùm ſubeant audita, aut cognita nobis; Hammonis
Pauca ſuper referam. quid? non & lympha figuras fons.
Datá, capitá, nouas? medio tua corniger Hammon
Vnda die gelida eſt: ortúque, obitúque caleſcit.

FAB. XVI. ARGVMENTVM.

Athamanis Theſſaliæ regionis fonti lignum tenuata luna admotum accenditur.

Admotis Athamantis aquis accendere lignum Athamanis
Narratur; minimos cùm luna receſſit in orbes. fons.

FAB. XVII. ARGVMENTVM.

Flumen quoque apud Ciconas eſt: ex quo qui bibit, in lapidem conuertitur.

Flumen habent Cicones: quod potum ſaxea reddit Fluuius
Viſcera; quod tactis inducit marmora rebus. Ciconum.

FAB. XVIII. ARGVMENTVM

Crathis amnis, & ei confinis Sybaris, capillos aurei coloris efficiunt.

Crathis, & hinc Syharis veſtris conterminus oris Crathis &
Electro ſimiles faciunt, auróque capillos. Sybaris.

FAB. XIX. ARGVMENTVM.

Salmacis fons in Caria contactu ſui liquoris cogit in mollitiem corporis obſceni verti: beneficio Mercurij & Veneris dicitur eſſe factum.

Quodá, magis mirum, ſunt qui non corpora tantùm, Salmacis
Verùm animos etiam valeant mutare liquores. fons.
Cui non audita eſt obſcenæ Salmacis vnda?

FAB. XX. ARGVMENTVM.

Lacus eſt in Aethiopia hauſto liquore ad ſitim ſedandam, aut in inſaniam aut in ſoporem vertit

Aethiopeſq, lacus: quos ſi quis faucibus hauſit; Aethiopũ
Aut furit; aut patitur mirum grauitate ſoporem. lacus.

FAB. XXI. ARGVMENTVM.

Clitorius fons in Arcadia vinum in odium adducit: quòd Melampus Amithaonis filius Prœtidas cùm ab insania liberasset, nouissimè remedia in eum proiecisse fertur.

Clitorius fluuius.

Clitorio quicumque sitim de fonte leuarit;
Vina fugit: gaudetq; merus, abstemius vndis.
Seu vis est in aqua calido contraria vino:
Sitne, quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prœtidas attonitas postquam per carmen, & herbas
Eripuit furijs; purgamina mentis in illas
Misit aquas: odiumq; meri permansit in vndis.

FAB. XXII. ARGVMENTVM.

Lynceſtius amnis Thraciæ hanc vim obtinet, poteſtate mutata, vt aquam eius bibentes ebrij fiant.

Lynceſtius fluuius.

Hunc fluit effectu dispar Lynceſtius amnis:
Quem quicumque parum moderato gutture traxit;
Haud aliter titubat; quàm si mera vina bibisset.

FAB. XXIII. ARGVMENTVM.

In Arcadia ſecundum Phenon vrbem aquæ feruntur, quæ potæ nocte nocent, luce autem innocuæ cognoſcuntur.

Arcadiæ lacus.

Est lacus Arcadiæ, Pheneum dixere priores,
Ambiguis suspectus aquis: quas nocte timeto,
Nocte nocent potæ: sine noxa luce bibuntur.

FAB. XXIIII. ARGVMENTVM.

Ortygia inſula olim mobilis erat. Symplegades quoque cautes in ponto concurrentes, flatibus ſolitæ moueri, nunc fixæ fundamentis tenentur loco.

Ortygia inſula.

Sic alias, aliasq; lacus, & flumina virēs
Concipiunt: tempusq; fuit, quo nauit in vndis:
Nunc sedet Ortygie: tenuit concursibus Argo

Symplegades.

Vnderum sparsas Symplegadas elisarum:
Quæ nunc immotæ perstant: ventisq; resistunt.

FAB. XXV. ARGVMENTVM.

Aetna mons Siciliæ in ignem verti cœpit, cùm initio rigueriſ.

Aetna mõs vnde perpetuo ardeat. Terra animal.

Nec quæ fulsureis ardet fornacibus Aetna;
Ignea semper erat: neque enim fuit ignea semper.
Nam sine est animal Tellus: & viuit: habetq;

Spira-

Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quoties{que} mouetur,
Has finire potest, illas perire cauernas.
Siue leues imis uenti cohibentur in antris:
Saxaq{ue} cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiam iactant; ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis frigida ventis.
Siue bituminææ rapiunt incendia vires;
Luteáue exiguis arescunt sulfura fumis;
Nempe vbi terra cibos, alimentaq{ue} pinguia flammæ,
Non dabit, absumptis per longum viribus æuum;
Naturæq{ue} suum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem: desertaq{ue} deseret ignes.

FAB. XXVI. ARGVMENTVM.

In Pallene, quæ sub Aquilone iacet, homines dicuntur in volucres verti, nouies cùm in Tritoniacam paludē mersi sint.

Pallenei viri in aues.

Esse viros fama est in Hyperborea Pallene:
Quis soleant leuibus velari corpora plumis;
Cùm Tritoniacam nouies subiere paludem.

FAB. XXVII. ARGVMENTVM.

Scythides, in Scythia feminæ, venenis sparsæ corpora immutant, se in aues transfigurantes.

Mulieres in aues.

Haud equidem credo: sparsæ quoq{ue} membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.

FAB. XXVIII. ARGVMENTVM.

Ex vitulis apes nascuntur: quas Aristeus fertur inuenisse.

Apes ex cadauere bubulo.

Si qua fides rebus tamen est addenda probatis;
Nónne vides quæcumque mora, fluidóq{ue} calore
Corpora tabuerint, in parua animalia verti?
I quoque: delectos mactatos obrue tauros:
(Cognita res vsu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes: quæ more parentum
Rura colunt: operiq{ue} fauent: in spemq{ue} laborant.

FAB. XXIX. ARGVMENTVM.

Ex equo putrefacto crabrones nasci potuisse primùm proditur.

Ex equo crabrones.

Pressus hun o bellator equus crabronis origo est.

FAB. XXX. ARGVMENTVM.

Cancrum demptis brachijs si terræ subijcias, scorpius nascitur.

Scorpius ex cancro.

Concaua littoreo si demas brachia cancro;
Cetera si supponas terræ; de parte sepulta
Scorpius exibit: caudaq; minabitur vncæ.

FAB. XXXI. ARGVMENTVM.

Bombyces quæ folia filis intexunt, in papiliones vertuntur.

Bombyces in Papiliones.

Quæq; solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ (res obseruata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.

FAB. XXXII. ARGVMENTVM.

Ranæ nascuntur ex limo sine pedibus: mox natando pedes increscunt.

Ranæ ex limo.

Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: vtq; eadem sint longis saltibus apta;
Posterior superat partes mensura priores.

FAB. XXXIII. ARGVMENTVM.

Vrsæ carnem pariunt, eamque lambendo in figuram sui conuertunt.

Vrsa lambendo fingitur.

Nec catulus, partu quem reddidit Vrsa recenti,
Sed malè viua caro est: lambendo mater in artus
Fingit: & in formam, quantam capit ipsa, reducit.

FAB. XXXIIII. ARGVMENTVM.

Apes initio truncæ, vt vermes, nascuntur: postea corporis partes, ac pennas accipere produntur.

Apes primo sine pedibus.

Nonne vides, quos cera tegit sexangula fetus
Melliferarum apium sine membris corpora nasci?
Et serosq; pedes, seraq; assumere pennas?

FAB. XXXV. ARGVMENTVM.

Pauones, qui in tutela Iunonis habentur, item aquilæ Iouis, columbæq; Veneris; & cæteræ volucres, ex media parte oui, qui vitellus vocatur, videntur nasci.

Aues ex oui medio.

Iunonis volucrem, quæ cauda sidera portat;
Armigerumq; Iouis, Cythereidasq; columbas,
Et genus omne auium medijs è partibus oui
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?

FAB.

FAB. XXXVI. ARGVMENTVM.

Ex medulla humana in sepulcris angues prosemmantur.

Anguis ex hominis spina.

Sunt qui cùm clauso putrefacta est spina sepulcro;
Mutari credant humanas angue medullas.

FAB. XXXVII. ARGVMENTVM.

Phœnix in Assyriæ finibus nido ex odoribus facto, cùm est senectute pressa, supra recumbit, ex cuius sabie alia renascitur: & viribus roborata, nidum in vrbem effert solis ibiq; in templo eius monumentum patris reponit. Fertur enim quinque ætatis secula replere.

Phœnix ex seipso.

Hæc tamen ex alijs generis primordia ducunt:
Vna est quæ reparet, seq; ipsa reseminet ales:
Assyrij Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed turis lacrimis, & succo viuit amomi.
Hæc vbi quinque suæ complexit secula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quo simulac cassias, & nardi lenis aristas,
Quasq; cum fulua substrauit cinnama myrrha;
Se super imponit: finitq; in odoribus æuum.
Inde ferunt, totidem qui viuere debeat annos:
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cùm dedit huic ætas vires; onerique ferendo est;
Ponderibus nidi ramos leuat arboris altæ:*
Fertq; pius, cunasq; suas, patriumq; sepulcrum:
Perq; leues auras Hyperionis vrbe potitus*
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

* antea grauatos nidi onere liberat.
* Plin. li. 4. cap 9.

FAB. XXXVIII. ARGVMENTVM.

Hyæna fera ex femina in marem vertitur.

Hyæna, modo mas, modo femina.

Si tamen est aliquid miræ nouitatis in istis,
Alternare vices, & quæ modò femina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur Hyænam.

FAB. XXXIX. ARGVMENTVM.

Chameleon ventis, & aura nutritus, quodcumque contigerit, coloris eiusdem efficitur.

Cameleontis natura.

Id quoque, quod ventis animal nutritur, & aura,
Protinus assimulat, tetigit quoscumque colores.

FAB. XL. ARGVMENTVM.

Lyncurium ex Lyncum vrina. Lynces, qui sunt in Liberi tutela, vrinam vertunt in lapidem.

Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho:
E quibus, vt memorant, quidquid vesica remisit,
Vertitur in lapides: & congelat aëre tacto.

FAB. XLI. ARGVMENTVM.

Coralium ex molli durum. Coralium lapis sub aqua mollis est, extra durescit.

Sic & Coralium, quo primum contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub vndis.

FAB. XLII. ARGVMENTVM.

Rerum adeoque regnorū mutationes. Significat gentes variari in species deorum voluntate.

Desinet ante dies; & in alto Phœbus anhelos
Aequore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species translata nouas: sic omnia verti
Cernimus: atque alias assumere robora gentes;
Concidere has sic magna fuit, censuq́, virisq́:
Perq́, decem potuit tantum dare sanguinis annos:
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro diuitijs tumulos ostendit auorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguere Mycenæ:
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces:
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid sunt nisi nomina Thebæ?
Quid Pandioniæ restant nisi nomen Athenæ?

FAB. XLIII. ARGVMENTVM.

Numa Pompilius propter scientiam rerum à populo Romano in regnum est receptus: cuius præcepta cum antè dictis hæc sunt: Quæcunque nascuntur, hæc crescendo, & senescendo transmutari in dissimiles species: & post obitum sic consumi, vt aut in terram abeant quæ corpora sunt; aut in aëra, quæ spiritu contineri videntur. Porro Helenus Priami filius refert ab Aenea vrbis conditæ positionem.

Roma. *Nunc quoq; Dardaniam fama est consurgere Romā.*
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis vndis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat: & olim

Im-

Immensi caput orbis erit: sic dicere vates,
Faticinásque ferunt sortes: quantúmque recordor,
Dixerat AEneæ, cum res Troiana labaret,
Priamides Helenus flenti, dubióque salutis,
Nate Dea, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes: non tota cadet te sospite Troia,
Flammatibi, ferrúmque dabunt iter: ibis: & vnà
Pergama rapta feres; donec Troicá, tibique
Externum patrio contingat amicius aruum.
Vrbem etiam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec est, nec erit: necvisa prioribus annis.
Hanc alij proceres per sæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
Efficiet: quo cùm tellus erit vsa: fruentur
Aetherææ sedes, cælúmque erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse Penatigero AEneæ
Mente memor refero: cognatáque mœnia Letor
Crescere: & vtiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitus ad metam tendere longè
Exspatiemur equis; cælum, & quodcúmq; sub illo est
Inmutat formas, tellúsque, & quidquid in illa est.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora solum,
Verùm etiam volucres animæ sumus: ima, ferinas
Possimus ire domos: pectúdmque in pectora condi)
Corpora quæ possint animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctiorum fœdere nobis,
Aut hominum, certè, tuta esse, & honesta sinamus:
Nésas Thyestæus cumulemus viscera mensis.*
Quàm malè consuescit: quam se parat ille cruori*
Impius humano: vitulo qui guttura vulnere
Rumpit: & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus hædum
Edentem iugulare potest; aut alite vesci,
Cui dedit ipse cibos! quantum est quod desit in istis
Ad plenum facinus! quàm transitus inde paratus
Bos aret; aut mortem senioribus imputet annis.

* quibus Atreus Thiestæ fratri suo proprios filios deuorandos apposuit.
* infelici, exitu praue, iniquo.

*agite in retia for-midari aũt aceruis puniceas pennas, ait Virg. Geor 3. rubras Ausonius ad Theonem Cel. li 16. ca. 11

Horriferum contrà Borean ouis arma ministret.
Vbera dent saturæ manibus pressanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueósque, artèsque dolosas
Tollite; nec volucres viscata fallite virga,
*Nec formidatis ceruos * includite pennis;* 475
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite siqua nocẽt; verùm hæc quoque perdite tãtùm:
Ora vacent epulis: alimentáque congrua carpant.

FAB. XLIIII. ARGVMENTVM.

Egeria post mortem mariti Numæ in vallem Aricinam se contulit lugens.

Numa deorũ cultã istituit

Talibus atque alijs instructo pectore dictis,
In patriam remeasse ferunt; vltróque petitum
Accepisse Numam populi Latialis habenas. 480
Coniuge qui fœlix Nympha, ducibúsque Camenis
Sacrificos docuit ritus: gentémque feroci
Assuetam bellò pacis traduxit ad artes.
Qui postquam senior, regnúmque, æuúmque peregit 485
Exstinctum Latiæq; nurus, populúsque, patrésque,
Defleuere Numam: nam coniux vrbe relicta,
Vallis Aricinæ densis latet abdita silua:
*Sacráque * Oresteæ gemitu, questúque Dianæ*
Impedit. ah quoties Nymphæ nemorisque, lacúsque 490
Nè facerct, monuere! & consolantia verba
*Dixerunt. quoties flenti * Thesëus heros*
Siste modum, dixit: nec enim fortuna quærenda
Sola tuæ est: similes aliorum respice casus:
Mitiùs ista feres: vtinámque exempla dolentem, 495
Non mea te possent releuare: sed & mea possunt.

*quã Orestes vnà cũ sorore Iphigenia de Taurica regione in Italiã trãstulerat.

* Hippolytus Thesei & Hippolytæ Amazonis filius.

FAB. XLV. ARGVMENTVM.

Hyppolitus cùm propter nouercale odium propulsus esset patria & Trœzena proficisceretur, ex improuiso mari elatus taurus, sicut parens optauerat, grauissimum ei obiecit timorem exasperatis equis tractus interijt. Quẽ Aesculapius Dianæ voluntate, cuius initio comes fuerat, reduxit ad superos. Hinc ab eadem Deæ euocatus in nemus Aricinum, mortalitatẽ exuit ei. Cõuerso itaq; nomine Deus Virbius est appellatus.

Fando

Fando aliquem Hyppolytũ, veſtras ſi contigit aures,
Crudelitate patris, ſceleratæ & fraude nouercæ
Occubuiſſe neci; mirabere, vixque probabo.
*Sed tamen ille ego ſum: me * Paſiphaeia quondam* Phædra Paſiphaes F. Hippolyti nouerca.
Tentatum fruſtra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluiſſe: & crimine verſo,
Indictine metu magis, offenſaue repulſæ
Arguit: immeritúmque pater proiecit ab vrbe:
Hoſtilique caput prece deteſtatur euntis.
Pittheiam profugo curru Trœzena petebam:
Iámque Corinthiaci carpebam littora ponti:
Cùm mare ſurrexit: cumulúſque immanis aquarum
In montis ſpeciem curuari, & creſcere viſus;
Et dare mugitus; ſummóque cacumine findi.
*Corniger hinc * taurus ruptis expellitur vndis,* * Phocæ.
Pectoribúſque tenus molles erectus in auras
Naribus, & patulo partem maris euomit ore.
Corda pauent comitum: mihi mens interrita manſit
Exilijs contenta ſuis. tum colla feroces
Ad freta conuertunt: erectiſque auribus horrent
Quadrupedes: monſtríque metu turbantur: & altis
Præcipitant currum ſcopulis: ego ducere vana
Frena manu, ſtumus albentibus oblita luctor:
Et retrò lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum;
Ni rota, perpetuum quæ circumuertitur axem;
Stipitis occurſu fracta, ac diſiecta fuiſſet.
Excutior curru: loriſque tenentibus artus
Viſcera viua trahi: neruos in ſtirpe tineri;
Membra rapi partim, partim repreſſa relinqui;
Oſſa grauem dare fracta ſonum; feſſámque videres
Exhalare animam; nullásque in corpore partes,
Noſcere quas poſſes: vnúmque erat omnia vulnus.
Num poſſes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum foui Phlegethontide corpus in vnda.

Aesculapius reducit Hippolytum ab inferis.

Nec, nisi Apollinea valido medicamine prolis,
Reddita vita foret, quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia Dite indignante recepi;
Tum mihi, ne præsens augerem muneris huius
Inuidiam: densas obiecit Cynthia nubes:
Vtq; forem tutus; possémque impunè videri?
Addidit ætatem: nec cognoscenda reliquit
Ora mihi: Cretéaque diu dubitauit habendam
Traderet, an Delon Delo, Cretáque relictis
Hic posuit. nomenque simul quod possit equorum
Admonuisse, iubet deponere: Quique fuisti
Hyppolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo: de Diisque minoribus vnus
Numine sub dominæ lateo: atque assentior illi.

Hyppolytus in Virbiũ quasi bis virum.

FAB. XLVI. ARGVMENTVM.

Egeria Nympha Numæ Pompilij coniux, post viri interitum cum se in nemus Aricinum contulisset, ibi questu assiduo defleuit casum viri fatigans Dianam eius regionis incolã assiduo fletu. Nouissimè lacrimæ eius ab eadẽ Dea transmutatæ sunt in fõtem: qui ex eius nomine nuncupatur Egeria.

Egeria in fontem.

Non tamen Egeriæ luctus aliena leuare
Damna valent: montisque iacens radicibus imis
Liquitur in lachrimas; donec pietate dolentis
Mota soror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit: & æternas artus tenuauit in vndas.

FAB. XLVII. ARGVMENTVM.

Cùm in Tyrrhenia, quæ etiam Tuscia est, quidam arator iustũ opus in dies redderet, presso vomere glebam opinione sua ponderosiorem excitauit, cuius dum miratione premeretur, animaduertit eam in figuram pueri esse transmutatam, qui Etruscorum lingua Tages postea nomine, futurorum scientiam inuenit.

Gleba in puerum.

At Nymphas tetigit noua res: & Amazone natus
Haud aliter stupuit, quàm cùm Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis adspexit in aruis,
Sponte sua primum, nullo quo agitante moueri;
Sumere mox hominis, terræq; amittere formam;

Oráque

Oràque vēturis aperire recētiæ fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Etruſcam
Edocuit gētem caſus aperire futuros.

FAB. XLVIII. ARGVMENTVM.

Romulus Martis & Iliæ filius, cum venaretur, ex monte Anētino perſequens aprum fugientem iaculum iecit quod cum protinus in colle Palatino hæſerit, loco eius montis ſcala facta cuius ima pars adeo depreſſa terræ eſt, vt ſit compreſſa radicibus effectum eſt noniſimè, vt in arborē cornum conuerſum ſit

Vetꝰ Palatinis hærentem collibus olim,
Cùm ſubitò vidit frondeſcere Romulus haſtam:
Quæ radice noua non ferro ſtabat adacto:
Et iam non telum, ſed lenti viminis arbor
Non expectatas dabat admirantibus vmbras.

Lăcea Romuli in arborem. Sumptum ex hiſtoria quā refert Plutarch in Romulo.

FAB. XLIX. ARGVMENTVM.

Cippus Genutius ab hoſte victor reuertens, priuſquam triumphans portam intraret, animaduertit cornua ſibi tempore enata. quo prodigio exterritus haruſpices cùm conſuluiſſet; reſponſum eſt eum, ſi in vrbem intraret, regnaturum: quod ille auerſatus patribus conuocatis indicauit. ac cum perſtitiſſet numquam ſe tyrannum futurum, decretum eſt ei vniuerſorum conſilio tantum agri quantum vno die aratro poſſet circumdare: portāque qua intraturus fuiſſet in ſigni gratiam factum vt æneis cardinibus aptaretur, in qua ad memoriam poſterorum cornutum caput eius exſculperetur

Aut ſuæ fluminea cùm vidit Cyppus in vnda
Cornua: vidit enim: falſámque in imagine credens
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſæpe relatis
Quæ vidit, tetigit: nec iam ſua lumina damnans
Reſtitit, vt victor domito veniebat ab hoſte.
Ad cælúmque, oculos, & eōdem cornua tollens,
Quid quid, ait, ſuperi monſtro portenditur iſto,
Seu lætum eſt aliquid patrio, populóque Quirini;
Siue minax, mihi ſit: viridique è ceſſite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras:
Vinigæ dat pateris: mactatarúmque bidentum
Quid ſibi ſignificent trepidantia conſulit exta.
Quæ ſimul adſpexit Tyrrhenæ gentis haruſpex;

Cippus cornutus Valer. l. 5. cap 6

Magna quidem rerum molimina vidit in illis:
Non manifesta tamen, cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cyppi cornua lumen;
Rex, ait, ô salue. tibi enim, tibi Cippe tuisque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portásque intrare patentes
Adpropera: sic fata iubent. namque vrbe receptus
Rex eris: & sceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem: toruámque à mœnibus vrbis
Auertens faciem, Procul ô procul omnia dixit,
Talia Dij pellant; multóque ego iustius æuum
Exul agam: quàm me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populúmque, grauémque senatũ
Conuocat. antè tamen capitis noua cornua fronde
Velat: & aggeribus factis à milite forti
Insistit: priscósque Deos de more precatus,
Est, ait, hic vnus, quem vos nisi pellitis vrbe,
Rex erit: is qui sit, signo, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit famularia iura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
Sed nos obstitimus: quamuis coniunctior illo
Nemo mihi est: vos vrbe virum prohibete Quirites.
Vel si dignus erit, grauibus vincite catenis:
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, vbi trux insibilat Eurus;*
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Aequorei faciunt, siquis procul audiat illos:
Tale sonat populus: sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet vna, Quis ille est?
Et spectant frontes: prædictáque cornua quærunt
Rursus ad hos Cippus, quem poscitis, inquit, habetis.
Et dempta capiti populo prohibente corona.*
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes: gemitúmque dedere:
Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)

* quod more eorũ qui altè sunt iacti iuxta cacumen demũ ramos emittant

* frondea v. 591.

Inuiti

Inuiti videre caput: nec honore carere
Vlterius passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris;
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedere,
Quantum depresso subuectis bobus aratro
Complecti posses ad finem lucus ab ortu,
Cornuaque auratis mirata referentia formam
Postibus insculpunt, longum mansura per aeuum.

FAB. L. ARGVMENTVM.

Grauis pestilentia Romanis cum incidisset, & maxima trepidatio vrbem teneret; per legatos oraculum Apollinis consultum est, ex quo responsum, vt Aesculapium Epidauro accerserent: nobilissimique legati cum simulacrum Dei petitu ad Epidaurios iussent, stupentibus admiratione Deus in Draconem versus, per medium Epidaurum lapsus, patrem legatorum conscendit. cum quibus vectus Romam vt delatus est, insulam Tiberis ingressus est. Ibique se virgultis occuluit: qui locus Draconis vocatur.

Pandite nunc Musae praesentia numina vatum
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
*Vnde *Coroniden circum fluua Tiberidis alti*
Insula Romuleae sacris adiecerit vrbis.
Dira lues quondam Latias vitiauerat auras:
Pallidaque exsangui squalebant corpora morbo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium caeleste petunt: mediamque tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phoebi:
Vtq; salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantaeq; vrbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipse pharetras,
*Intremuere simul: * cortinaque reddidit imo*
Hanc adyto vocem: pauefactaque corpora mouit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petisses:
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est; sed Apolline nato.
Ite bonis auibus: prolemque accersite nostram.

Aesculapiũ Coronidis F.

Pestilentia.

*vel tripus Delphica: vel holmus id est, ea tripodis pars in qua Pythias sedere consueuerat. Interp. Aristoph.

Iussa Dei prudens postquam accipere Senatus;
Quam colat, explorat, iuuenis Phœbeius vrbem:
Quisque petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quæ simul incurua missi tetigere carina;
Concilium, Gratósque patres adiere: daréntque
Orauere Deum: qui præsens funera genti
Finiat Aesoniæ: certas ita dicere sortes.
Dissidet, & variat sententia: párque negandum
Non putat auxilium. multi retinere, suámque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant; seram pepulere crepuscula lucem:
Vmbráque telluris tenebras induxerat orbi:
Aesculapij insignia. *Cùm Deus in somnis opifer consistere visus*
Ante tuum, Romane, torum, sed qualis in æde
Esse solet: baculúmque tenens agreste sinistra
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metum, veniam: simulacráque nostra relinquã.
Hunc modò serpentem, baculum qui nexibus ambit;
Perspice: & vsque nota; visum vt cognoscere possis:
Vertar in hunc: sed maior ero: tantúsque videbor;
In quantum verti cælestia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deóque
Somnus abit: somnique fugam lux alma secuta est.
Postera sidereos Aurora fugauerat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Perueniunt operosa Dei: quáque ipse morari
Sede velit, signis cælestibus indicet, orant.
Vix bene desierant; cùm cristis aureus altis
Aesculapius in serpentem. *In serpente Deus prænuncia sibila mouit:*
Aduentúque suo, signúque, aráque, foréque,
Marmoreúmque solum, fastigiáque aurea mouit:
Aesculapius Romæ arcersitur. *Pectoribúsque tenus media sublimis in æde*
Constitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba patet. cognouit numina castus
Exinctus vitta crines albente sacerdos.

En

En Deus est: Deus est: animis, linguisque fauete,
Quisquis adest, dixit: sis ô pulcherrime visus
Vtiliter: populosq; iuues tua sacra colentes.
Quisquis adest, visum veneratur numen: & omnes
Verba sacerdotis referunt geminata, piúmque
Aeneidæ præstant & voce, & mente fauorem.
Annuit his: motisque Deus rata pignora cristis,
Et repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis elabitur; oráque retrò
Flectit: & antiquas abiturus respicit aras:
Assuetásque domos, habitatáque templa salutat.
Inde per iniectus adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitq; sinus: meduámque per vrbem
Tendit ad incuruo munitos aggere portus.
Restitit hîc: agménque suum, turbæq; sequentis
Officium, placido visus dimittere vultu,
Corpus in Ausonia posuit ratc. numinis illa
Sensit onus: pressáque Dei grauitate carina.
Aeneadæ gaudent: cæsoq; in litore tauro
Torta coronatæ soluunt retinacula nauis.
Impulerat leuis aura ratem: Deus eminet alrè:
Impositáque premens puppim ceruice recuruam
Cæruleas despectat aquas: modicisque per æquor
Ionium Zephyrus sextæ Pallantidos ortu
Italiam tenuit: prætérque Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scyllæáque littora fertur.
Linquit Iapygiam, leuisque Amphrysia remis
Saxa fugit; dextra prærupta Ceraunia parte.
Romechitúmque legit, Caulonáque, Naritiámque,
Eumcitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadæq; domos regis, Themesesque metalla,
Leucosiámque petit, tepidique rosaria Pæsti:
Inde legit Capreas, promontoriúmque Mineruæ,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeámque vrbem, Stabiásque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sybillæ.

*Caieta.
*Formiæ.

Aesculapius Romam venit.

Hinc calidi fontes, lentiſciferúmque tenetur
Liternum, multámque trahens ſub gurgite arenam
Vulturnus, niueiſque frequens Sinueſſa colubris,
*Minturnæq́ graues, & * quam tumulauit alumnus,*
** Antiphatæq́ domus, Trachíſque obſeſſa palude,*
Et tellus Cincæa, & ſpiſſi littoris Antium.
Huc vbi veliferam nautæ aduertêre carinam;
(Aſper enim tam pontus erat) Deus explicat orbes:
Pérque ſinus crebros, & magna volumina labens,
Templa parentis init fluuium tangentia littus.
Aequore placato patrias Epidaurius oras
Linquit: & hoſpitio iunctí ſibi numinis vſus
Litoream tráctu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat: & innixus moderamine nauis, in alta
Puppe caput poſuit; donec Caſtrúmque, ſacráſque
Lauini ſedes, Tiberíndque ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrúmque, patrúmque
Obuia turba ruit, quæq́ ignes Troica ſeruat
Veſta tuos: lætóque Deum clamore ſalutant.
Quáque per aduerſas nauis cita ducitur undas,
Tura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab vtráque ſonant: & oderant aëra fumis:
Ictáque coniectos incalfacit hoſtia cultros.
Iámque caput verum, Romanam intrauerat vrbem:
Erigitur ſerpens: ſummóque accliuia malo
Colla mouet. ſedéſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet: laterúmque à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem, ſpecie cœleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit; venítque ſalutifer vrbi.

FAB. LI. ARGVMENTVM.

Ouidius opere peracto docet ſe à Chao principium cepiſſe, & ad Cæſarem deduxiſſe: quem gentibus orbis deuictis, Venus poſt ſuorum infidias in cometen vertit.

Hic

Hic tamen acceſſit delubris aduena noſtris: Iulius Cæſar in cometa.
Cæſar in urbe ſua Deus eſt: quem marte, togáque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Réſque domi geſtæ, properatáque gloria rerum
Inſidus vertere nouum, ſtellámque comantem,
Quàm ſua progenies. nec enim de Cæſaris actis
Vllum natus opus, quam quòd pater exſtitit huius.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos:
Pérque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates: Numidáſque rebelles,
Cyniphiúmque Iubam, Mithridatiſque tumentem
Nominibus Pontum, populo adeciſſe Quirini:
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos;
Quàm tantum genuiſſe virum: quo præſide rerum
Humano generi ſuperi fauiſtis abundè.
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus;
Ille Deus faciendus erat. quod vt aurea vidit
Aeneæ genitrix; vidit quoque triſte parari
Pontifici letum; & coniurata arma moueri;
Palluit: & cunctis, vt cuique erat obuia, diuis, Veneris oratio pro Iulio.
Adſpice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Inſidiæ: quantáque capuè cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iulo.
Solane ſemper ero iniuſtis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret haſta:
Nunc malè defenſæ confundant mœnia Troiæ:
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Iactarique freto, ſedéſque intrare ſilentum;
Belláque cum Turno gerere; aut, ſi vera fatemur,
Cum Iunone magis: quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit. in me actui ſceleratos cernitis enſes:
Quos prohibete, præcor: facinúſque repellite: néue
Cæde ſacerdotis flammas exſtinguite Veſtæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cælo
Verba iacit: ſuperoſq; mouet: qui rumpere quamquam

Prodigia quæ Cæsaris mortem portenderint.

Ferrea non possunt veterum decreta sororum:
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilésque tubas, audítáque cornua cælo
Præmonuisse nefas: Solis quoque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat: sparsi lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lacrimauit ebur: cantúsque feruntur
Auditi, sanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat: magnósque instare tumultus
Fibra monet: cæsúmque caput reperitur in extis.
Inque foro, circúmque domos, & templa Deorum
Nocturnos vlulasse canes; vmbrásque silentum
Errauisse ferunt; motámque tremoribus vrbem.
Non tamen insidias, venturáque vincere fata
Præmonitus potuere Deum: strictíque feruntur
In templum gladij. nec enim locus vllus in vrbe
Ad facinus, dirámque placet, nisi curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percussit vtráque
Pectus: & æthcrea molitur condere nube:
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ:
Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum
Nata mouere paras? intres licet ipsa sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum * tabularia ferro:
Quæ neque concussum cæli, neque fulminis iram,
Nec metuunt vllas tuta, atque æterna ruinas.
Inuenies illic * incisa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse: animóque notaui:
Et referam; ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua compleuit, prò quo Cytherea labo as

Cæsar in curia à Cassio & Bruto interficitur.

*Vnde Capella Parcas scribas Iouis appellat, quod eius decreta in æreas tabulas referant.

*Fatorum series in adamante, Augustus.

Tempora,

Tempora, perfectiu, quos terræ debuit, annis.
Vt Deus accedat cælo, templisque colatur;
Tu facies, natisque tuis: qui nominis hæres
Impositum feret vnus onus: cæsique parentis
Nos in bella suos fortissimus vltor habebit.
Illius auspicijs obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Parsalia sentiet illum:
AEmathijq; iterum madefient cæde Philippi:
Et magnum Siculis nomen superabitur vndis:
Romanique ducis coniux AEgyptia tedæ
Non bene fisa cadet: frustáque erit illa minatæ Cleopatra
Seruitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi barbariam, gentésque ab vtroque iacentes
Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus
Sustinet; huius erit: pontus quoque seruiet illi.
Pace data terris animum ad ciuilia vertet
Iura suum, legésque feret iustissimus auctor:
Exemplóque suo mores reget: iná; futuri
Temporis ætatem: venturorúmque nepotum
Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam
Ferre simul noménque suum, curáque iubebit.
*Nec, nisi cum * senior similes æquauerit annos;* *Videtur Augustus facière hæc Ouidio, nõdum attigisse lvj. annos; quæ est ætas Iulij, quam Augustus xx annis superauit, mortuus ætatis anno lxxvj.
AEthereas sedes cognatáque sidera tanget,
Hanc animam interea cæso de corpore raptam
Fac iubar, vt semper Capitolia nostra, forúmque
Diuus ab excelsa prospectet Iulius æde.
Vix ea fatus erat; media cum sede senatus
Constitit alma Venus, nulli cernenda: suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solsi
Passa recentem animam, cælestibus intulit astris.
Dumque tulit; lucem capere, atque ignescere sensit:
Emisitque simul: simul euolat altius illa:
Flammiferúmque trahens spatioso limite crinem
Stella micat; natique videns benefacta, fatetur.
Esse suis maiora: & vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis;

Libera fama tamen, nulliſque obnoxia iuſſis
Inuitum præfert: vnáque in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonius Atreus:
AEgeæ ſic Theſeus, ſic Pelea vincit Achilles.
Denique vt exemplis ipſos æquantibus vtar;
Sic & Saturnus minor eſt Ioue. Iuppiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra ſub Auguſto pater eſt, & rector vterque.
Dij, precor, AEneæ comites, quibus enſis, & ignis
Ceſſerunt, Dijq; indigites, genitórque Quirine
Vrbis, & inuicti genitor Gradiue Quirini,
Veſtáque Cæſarios inter ſacrata Penates,
Et cum Cæſaria tu Phœbe domeſtice Veſta,
Quique tenes altus Tarpeias Iuppiter arces,
Quóſque alius Vati fas appellare, piúmque eſt,
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior æuo;
Qua caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cælo: faueátque precantibus abſens.

PERORATIO.

IAmq; opus exegi: quod nec Iouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cùm volet illa dies, quæ nil niſi corporis huius
Ius habet; incerti ſpatium mihi finiat æui.
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, nomenque erit indelibile noſtrum:
Quáque patet domitus Romana potentia terris;
Ore legar populi: pérque omnia ſecula fama,
Si quid habent veri Vatum præſagia, viuam.

FABV-

FABVLARVM ET RERVM MEMORABILIVM COPIOSVS INDEX.

A

Accipiter. 288
Achelous in anguem, & taurum. 230
Acheloi atrium. 217
Achæmenidis relicti in AEtna liberatio. 356
de Achillis armis contentio. 321
Achilles Græcorum murus. 329
Achillis gesta. 320
mors. 329
Achis à Polyphemo interfectus, in fluuium. 348
Actæon in ceruum. 82
Actæon est præda suis canibus. 83
Adonis ex Cinyræ & Myrrhæ conciubitu. 269
Adonis in anemonem. 275
AEacus. 188
AEneas inter deos indigites. 370
AEneæ naues in Nymphas. 368
AEneæ congressus cum Sibylla Cumana. 354
AEneæ pietas. 340
AEneæ nauigatio. 354
Aesacus Priami F. Hesperiæ vim afferre conatur. 300
In mergũ mutatur. 301
AEsculapius in serpẽtẽ. 402
in Virbium 398
AEsculapius Romam arcessitur. 403
venit. 404
Reducit Hippolytũ ab inferis. 398
AEsculapij insignia. 402
AEstas. 385
AEthiopum lacus furorẽ inducens. 389
AEtates quatuor hominis. 385
AEtnæ mons ardens 390
AEtnæ incendium. 137
Aglauros in lapidem. 74
Aiax in gladium incumbit, & eius cruor in hyacinthum. 332.
Aiacis Telamonij pro indipiscendis Achilleis armis oratio 321
Aiacu fortiter gesta. 322
Alcidamantis filia parit columbam. 83
Althæa in filio fratrũ mortem vlciscitur. 241
Amasenus fluuius. 382
Anij filiæ in columbas. 341
Ambracius iudex in saxum 342
Anaxarete in saxum. 375
Andromeda obiecta bellue

marmiæ. 121
Andromeda liberatori suo nubit. 123
Anemone. 276
Anguis ex hominis spina. 393
Anigrus fluuius. 387
Annus in quatuor partes. 27
Antigone in volucrem. 151
Antiphates Læstrygonũ rex 358
Antyssa in continentẽ. 388
Apes è bubulo cadaucre. 391
Apes primo sine pedibus. 392
Apollinis adulteria. 152
Apollo & Neptunus Troiana mœnia ædificant. 283
Apulus pastor in oleastrum. 366
Aquæ frigidæ in caldas 376
Aquæ in terras . 306
Arachne lanificij peritissima. 148
Arachnes cũ Pallade certamen. 149
Arachne in araneam. 153
Arcas Calistus filius. 62
Ardea turni ciuitas in auẽ. 369
Arethusa in fontem. 144
Argi oculi in caudam pauonis. 46
Aries in agnum. 181
Ariadne corona in sidꝰ. 206
Arne in monedulam. 188
Ascalaphus in bubonẽ. 143
Atalanta in læenam. 275
Atalantæ velocitas. 271
Athamanis fons. 389
Athamas furens se occidit. 116
Atlas in montem. 121
Atys in pinum. 259
Aues ex oui medulla. 392
Augustus, maior Cæsare. 406
Autumnus. 385

B

Bacchantium habitus. 99
Baccharũ habitus. 167 & 277
Bacchus insuitur femori Iouis. 85
Bacchus in puerum. 94
Bacchi acclamationes & cognomina. 99
Bacchi adulteria. 152
Bacchi nutrices reiuuenescunt. 180
Battus in silicem. 70
Baucis & Philemon. 220
Bellorum nerui. 28
Bombyces in papiliones. 392
Boreas raptor Orithyiæ. 171
Bos in apes. 391
Boues hostiæ. 382
Bura urbs absorpta à mari. 388
Biblis fratrem amat. 243
Biblis in fontem. 249

Byblidis

Byblidis repulsæ querela. 246
Byblidis litteræ ad Caunum. 245

C.

Cadmus & Hermione in dracones 118
Cadmus sorore non inuenta Thebas condit. 76
Cadmi congressus cum serpẽte, & de co victoria. 78
Cænis in virum ferro inuulnerabilem. 308
Cænus à Neptuno cõpressa optat mutari in virũ. ibid
Cæneus inuulnerabilis opprimitur siluis. 317
mutatur in auem. ibid.
Cæsaris mors. 406
Cæsaris mors prædicta. 406
Cæsar in stellam. 405
Caietæ sepulchrum. 364
Caieta nutrix Æneæ. 356
Caleuli nigri in cãdidos. 380
Calisto in vrsam. 63
Calisto & Arcas in sidera. 63
Calliopes cantus. 137
Callirrhoës filij impuberes in viros. 241
Calidonij apri descriptio. 209
cum Calidonio apro pugna. 211
de eodem victoria. 213
Cancer in Scorpium. 392
Cannæ vocales. 289
Caneus vxor Pici. 363
Canus & vulpesin saxa. 198
Caper hostia. 382
Carnium esus detestandus. 396
Caycus fluuius. 387
Celmus in adamantẽ. 109
Centauri nuptias Pirithoi interturbant. 309
Cephalus in aliam viri formam. 194
Cephali telũ iucuitabile. ibid
Cephenorum pugna. 127
Cepheni in saxa. 131
Cephisi nepos in phocam. 184
Cerambus in auem. 182
Ceraſtæ. 260
Cerberus. 114
Cerberi spuma in aconitum. 185
Cercopes in simias. 353
Cereris laus. 137
Ceres aduertit raptum filiæ. 141
Coronis Coronci F. in cornicem. 65
Ceruæ pro Iphigenia suppositæ. 303
Ceruus candidus proditor Coronidis. 64
Ceruus mãsues Cypariss. 257
Ceycis infelix nauigatio. 292
Ceycis naufragium. 295
Ceyx it consultum Phœbum 291.
Ceyx in halcedonem. 300

Ceyx Halcionæ apparet in somnis. 297
Chaos in elementa. 23
Chamæleontis natura. 393
Chione à Diana interfecta. 287.
Chrysaor. 125
Ciconum fluuius saxificus. 389
Cinyræ natæ in gradus templi. 151
Cippus cornutus. 399
Circæ aula & pedisequæ. 359.
Circe amat Picum. 361
Circes veneficia. 351
Cleopatra. 407
Clitorius fons vino infestus. 389
Clitie nympha in heliotropium. 106
Coæ matres cornutæ. 183
Columbæ. 341
Combe in auem. 184
Cornu copiæ. 231
Coronis transfixa telo ab Apolline. 67
Coralium. 123
Coralium ex molli durum, 394
Coronis Phlegyæ F. Phœbũ amatorem fallit. 65
Crabrones ex equo. 391
Crathis capillos electro facit similes. 389
Crepusculum. 112
Creusa cũ patre exusta. 185
Crocos in florem. 108
Croton Herculis hospes. 379
Cyane prohibitura raptum Proserpinæ, in fontẽ. 139
Cygni natura. 59
Cygnus rex in olorem. 59
Cygnus Hyries F. in olorem. 184
Cygni & Achillis certamẽ. 304.
Cygnus inuulnerabilis ab Achille strangulatur. 306
Cygnus in auem. 306
Cyllarus Centaurus formosissimus. 314
Cyllarus cum vxore occumbit. 315
Cyparissus in cupressum. 256
Cypri incolæ in boues. 260

D

DAedalion in accipitrem. 287
Dædalus volucer. 206
Danaides. 114
Daphne in laurum. 41
Daphnis in saxum. ibid.
Decumanus fluctus. 294
Deianiræ forma. 228
Dẽtes serpentim in homines. 79
Deorum potestas. 219
Deorum cum Typhoẽo pugna, & cum in fugam coniecti essent, secutæ mutationes. 136
Dercetis in piscem. 99

à Deucalione: acti lapides in viros. 32
Dictys mira mors. 312
Diluuij descriptio. 33
Diomedis errores. 365
Diomedis à bello reuersi sedes. 365
Diomedis socij in aues Diomedeas. 366
Draco Hesperius. 176
Draco in saxum. 183
Driantis Thessali virtus. 311
Dryope in arborem. 239

E

ECho Iunonis F. in vocē. 87
in siluis. 88
Echinades insulæ. 218
Egeria Numæ vxor. 396
Egeria in fontem. 398
Electrum ex lacrimis sororū Phaëthontis. 59
Elementorum mutationes. 386
Equus in crabrones. 391
Erasinus fluuius. 387
Eridanus. 90
Erisichthon Cereris lucū violat. 224
Erisichthonis fames. 226
Erisichthonis filia in piscatorem & alias deinde formas. 227
Eumeli filia in aucm. 185
Euphorbus in Pythagoram. 383
Europa à Ioue abducta & vitiata. 75
Eurylochus non mutatur à Circe. 359

F.

FAmis descriptio. 225
Famæ domus descriptio. 303.
Fatorum series in adamāte. 406
Filiarum Orionis exustarū faucillæ in duos iuuenes. 341
Fontes & flumina orbis celeberrima. 55
Formicæ in Myrmidonas. 193
Fulmina Iouis secunda.
Fungi in homines. 185
Furiarum ornatus. 115

G.

GAlanthis in mustelā. 238
Ganimedis raptus. 258
Gestus ingressuri aquas. 111
Gestus tollentis securim. 213
Gestus se eleuantis è terra. 122
Gestus & habitus currentis. 275
Gestus expergiscentis. 296
Gigantum sanguis in homines. 28
Glaucus in Deum maris. 348
Gleba in puerum. 398

Græcorum expeditio contra Troianos. 302

H.

HAEmus in montẽ. 151
Halcyones vota pro Ceyce marito. 295
Halcyone in halcedinẽ. 300
Hammonis fons. 389
Hecubæ Vlyssi sorte obtingit 346
Hecuba inuenit Polydari corpus. 337
Hecuba in canem. 337
Helénæ forma ætate deterior 385
Helice vrbs absorpta à mari. 388
Herculis & Acheloi congressus. 229
Herculis labores. 234
Herculis sagittæ ad Troiam vincendã necessariæ. 235
Herculis ingentia facinora. 318.
Hercules ab vxore missa Nessi veste venenata interimitur. 233
Herculis apotheosis. 236
Ex Hermaphrodito & Salmace vnũ corpus. 111
Hersilia in Oram deam. 378
Hesperie effugit vitium illatum ab AEsaco. 300
Hiems. 385
Hippocrene. 134
Hippomenes in leonem. 275
Hippoliti mors. 397
Hippolitus Virbius. 397
Hirundo. 169
Hippomenes cursu cum Atalanta certat. 274
Humani generis reparatio per lapides. 32
Hyacinthus in florem. 258
Hyacinthus. 332
Hyæna modo mas, modo femina. 393
Hypanis fluuius, 388
Hyrie in stagnum, 184

I

IAson potitur vellere aureo. 171
Icari volatus & submersio. 207
Icarium mare, insula. ibid.
Ichthyia in vetulam. 208
Inferorum aditus & descriptio. 114
Ino vxor Athamantis in Leucotheam. 113
Insitio. 371
Inuidiæ descriptio. 72
Inus comites Sidoneæ in saxa 117
Io comprimitur à Ioue. 42
Io Inachi F. in vaccam. 41
Io in Isidem. 46
Iolaus senex in iuuenẽ. 241
Iouis adulteria. 152
Iouis tres filij iustitia maximè insignes. 242
Iphigenia immolata. 339
Iphis nomen commune viro & fœminæ. 250

Iphis

Iphis puella ardet in puellam. 250
Iphis puella in masculum. 252
Iphis amore Anaxaretes, se ad summos eiusdē postes suspendit. 373
Iris. 295
Isidis comitatus. 250
Irys patri apponitur deuorandus. 169
Iulius Cæsar in cometē. 405
Iuno in Beroën. 84
Iuppiter in Dianam. 61
Iuppiter causſa rapiendæ Europæ in taurum. 74
Iuppiter in aquilam. 258
Ixion. 114

L.

Labyrinthus Dædali. 205
Lacteus circulus. 29
Lanificij tres partes. 100
Lanificij partes. 148
Laurus Apollini sacra. 41
Lethæa in saxum. 255
Leucothoë à Phœbo cōpressa in arborem turiferā. 106
Leucothoë defoditur viua. 107
Leucothea. 116
Laucades insulæ olim continentes. 388
Lotos nympha in arborem sui nominis. 239
Lunæ mutationes. 384
Lupi rabies. 289
Lupus Pelei armenta vastās in lapidem. 290
Luscinia. 170
Lycaon in lupum. 29
Lychas in scopulum. 235
Lycus fluuius. 387
Lycij rustici in ranas. 160
Lycus cædem parās Triptolemo in lyncē feram. 147
Lynceſtius fluuius inebriat. 390
Lyncurium ex lyncum natura. 394

M

Marsyæ supplicium. 161
Medeæ amor erga Iasonem. 172
Medea Æsoni reparat iuuentutem. 179
Medusæi capitis guttæ sanguineæ in serpentes. 119
Medusæ crines in angues. 125
Meleagri sorores in Meleagrides. 217
Meleager interimit suos auunculos. 214
aper ab eo conficitur. ibid.
Melicertes. 113
Memnonis rogi faullæ in aues Memnonides. 338
Menephron in feram. 184
Mercurius in pastorem. 44
Mercurius vitiat Chionem. 287
Mergus. 300
Micylus capitis reus factus. 379

à Mida tacta in aurũ. 280
Midæ aures in asininas. 282
Miletus è Minois regno fugit. 242
Milo Crotoniates. 385
Meneides Thæbanæ in vespertiliones. 112
Minerua in aniũ. 148. *&* 149
Minos Scyllam proditricem patris repudiat. 203
Minthe nympha in mentham herbam. 276
Molossi filij in aues. 343
Monedula. 194
Montes altissimi. 54
Montes in valles. 386
Mopsus Thessalus. 315
Mori alba poma in sanguinem. 101
Mundus in sæcula, siue ætates quattuor. 26
Mutationes rerum. 384
Myrmidones. 193
Myrrha deperit parẽtẽ. 264
& fruitur. 264
Myrrha in arborem. 268

N.

NAis in pisce. 100
Naides in Echinadas insulas. 218
Narcissus Cephisi F. ab Echo amatur. 87
Narcissus pereus sui amore, in florem mutatur. 89
Nauis ab Alcinoo Vlyssi data, in saxum. 390
Neptunus fretum è terra elicit percussu tridentis. 150
Neptuni adulteria. 152
Nessi cruor in venenũ. 232
Nestoris ætas. 308
Nestoris gesta. 315
Niobes lacrimantia. 154
Niobes 7. filiorũ mors. 156
Niobes 7. filiarũ mors. ibid.
Niobe in marmor. 158
Nisus rex in halyetum. 205
Numa deorum cultum instituit. 396
Nyctimene in noctuam. 66
Nymph arum, satyrorũ &c lacrimæ ob Marsiam excoriatum in flumen. 161

O

OCyrhoe in equam. 69
Ocyrhoe vates. 68
Olea Minerua. 150
Oleaster. 366
Olenus in saxum. 255
Olor. 184
Omina nuptiarum inauspicata. 163
Oppidum Phrygium quoddã in stagnum. 212
Ora dea. 378
Orbis incendium. 54
Orgiorum descriptio. 93
Orithyia à Borea rapitur. 171
Orpheæ descensus ad inferos. 253
Orphei infaustæ nuptiæ. ibid.
Orpheus discerpitur à Bacchis. 277

Orphei lyra. 278
Ortygia olim fuit natans insula. 390
Oues hostiæ. 382
Ouidius quando scripserit Metamorphoses. 427

P.

PActolus fl. fit auriger. 281
Palamedes. 334
Pallenæi viri in aues. 381
Palingenesia Pythagoræ. 383
Palemon. 116
Pan cantu certat cum Apolline. 282
Papilio è bombicibus: 392
πεφαυπτῶν in saxum. 255
Pegasus è collo Medusæ 125
Peleus Thetin precatur. 284
ea consilio Protei fruitur. 285
Pelei fortitudo. 313
Pelias æstu Medeæ à natalibus suis interficitur. 182
Pelopis humerus è carneo in eburneum. 161
Pentheus Tiresiam ridet, & Bacchi sacra. 52
Pentheus à Bacchis discerpitur. 98
Perdix in auem. 208
Periphas in aucm. 185
Periclumenus in varias formas, & postremo in aquilam. 318
Perimele in insulam. 219
Persei & Andromedæ nuptiæ. 124
Pestilentiæ caussa & descriptio. 190
Phaëthon præceps in Eridanum. 57
Phaëthontis sorores in arbores. 57
Pharos in continentem. 388
Phædra. 397
Philemonis & Baucidis domus in templum. 222
Philemon & Baucis in arbores. 222
Philomela in luscinia. 170
Philomelam Tereus deperit & vitiat. 163
Philoctetes & sagittæ Herculis. 322
Phinæus in saxum. 132
Phineus in auem. 185
Phœbus vitiat Chionem. 287
Phœnix ex seipso. 393
Picæ. 135. & 147
Picus Latij rex. 360
Picus à Circe mutatur in auem sui nominis. 362
Pici comites in varias feras. 363.
Pierides Musas prouocant. 135
Pierid. in picas. 135. & 147
Pirithoi nuptiæ. 309
Pirithoi virtus. 312
à Pyrrha iacti lapides in mulieres. 32

Planities in montes. 388
Polydectes in lapidem. 133
Polymnestor Polydorum occidit. 334
Polymnestori eruuntur ab Hecuba oculi. 337
Polyphemonis neptis in auē. 185
Polyphemus amator Galateæ. 344
Polyphemi cantilena. 345
opes. 346
Polyphemus homines deuorat. 357
Polyphemi excæcati querela 357
Polyxena sacrificium fit Achilli. 334
Pomona. 371
Procris Cephali uxor. 196
Procris a marito interfecta. 198
Prodigia ante Cæsaris mortem. 446
Proteus in saxum. 133
Progne in hirundinem. 169
Propœtides in silicem. 261
Proserpina partim apud superos, partim apud inferos. 144
Præfilaus. 304
Proteus in uarias formas. 233
Puer quidam in stellionem. 140
Pygmalionis statua in puellam mutata fruitur. 263
Pygmei. 151
Pyramus sibi manus infert. 103
Pyrenæus Musarum violator. 134
eiusdem Præcipitium. 135
Pythagoræ dogmata. 380 & 381
Pythagoras placentas offert 382
Pythagoræ μετεμψύχωσις 383
Python serpens occisus ab Apolline. 37

Q

Quirinus. 376

R

Rana ex limo. 392
Regnorum mutationes. 394
Radamanthus. 242
Resus ab Vlysse interemptus. 335
Rhodope in montem. 151
Rhœti centauri strenuitas 310
Roma fit è Troia. 394
Romulus in Deum Quirinum. 376
Romuli lancea in arborem 399
Rustici pauperis apparatus. 220

S

Salmacis amat Hermaphroditum. 109

Salmacis fons effeminat. 111
Salmacus effeminat. 389
Saturni adulteria. 152
Saxa ex hominibus. 131 & 132
Scaron in petram. 187
Scylla in Minois amorẽ incidit. 201
Scylla in Cirim. 205
Scylla in monstrum. 343
Scyllæ sedes. 348
Scyllæ inguina in canes. 351
Scylla in saxum. 353
Scorpius è cancro. 392
Scython modo vir, modo femina. 108
Scythides in aues. 391
Semele ex Ioue grauida. 84
Semiramis in columbam. 100
Serræ descriptio. 208
Serpens in lapidem. 278
Serpens in saxum. 302
Sibylla in vocem. 315
Sibyllæ Cumanæ ætas prorogata a Phœbo. 355
Silenus. 100
Simiæ. 353
Sirenes comites Proserpinæ ex parte in aues. 144
Sisyphus. 114
Smilax in florem. 168
Solis aula 48
Solis comitatus. 49
Solis quatuor equi. 53
Sol Veneris & Martis adulterium prodit. 105
Solis mutatio. 384
Solonis gnome. 80
Somni eiúsque regiæ descriptio. 296
Somni filij tres. 297
Statua eburnea in puellam. 261
Stellio. 140
Stridor cadentis ferri in aquis. 310
Styx Deorum timor. 84
Suffragia lata per lapillos. 380
Sus prima hostia. 382
Sybaris capillos similes reddit electro. 390
Symplegades olim natantes. 390
Syrinx nympha in fistulam. 45

T.

TAntalus. 114 & 156
Tarpeia arcem Romæ Sabinis prodit, & ab iisdem necatur. 376
Tatius Romam inuadit. 376
Telæ laneæ descriptio. 149
Telchines in scopulos. 183
Tempestatis descriptio verè Ouidiana. 292
Tereus linguam Philomelæ exsecat. 166
Tereus in vpupam. 170
Terra in varias formas. 24
Terræ in aquas. 386
Terræ motus. 388
Terra animal. 390

Thelæ à Cadmio cõdũtur. 80
Therſites. 328
Theſeus agnoſcitur patri, & tantum non veneno necatur. 186
Theſei geſta. 187
Theſei & ſociorum cum Centauris pugna. 309
Theſmophoria. 258
Theſſalæ magæ. 310
Thetis in varias figur. 284
Thisbe ferro incumbit. 104
Thraciæ mulieres in arbores. 279
Thyoneus in ceruum. 183
Tireſias in feminam, inde denuò in virum. 86
Tityus. 114
Triopeis in varias figuras. 227
Triptolemus agriculturã docet iuſſu Cereris. 147
Troia ab Hercule expugnata. 283
Troiana præda. 333
Tumultus deſcriptio. 126
Turnus Rutulus cõtra AEneam. 369
Turnus AEneæ claſſem conatur exurere. 367
Typhoei ſupplicium. 137
Tyros inſula in continentẽ. 388
Tyrrheni nautæ in Delphinos. 96

V

VAlles in montes. 386
Venti. 25
Venus Solis proditionem vlciſcitur. 105
Veneris cum Marte adulterium. *ibidem*
Veneris venatio. 270
Veneris ad Iouẽ oratio pro Iulio. 405
Ver. 385
Vertumnus in omnes formas. 371
Vertumnus in anum. *ibid.*
Veſperugo. 112
Virgæ in coralia. 123
Vlyſſis oratio, vt Achillis arma ipſi decernantur. 325
Vlyſſis ſceleratè geſta. 322
Vlyſſis prudẽtiæ fructus. 327
Vlyſſis legatio ad Priamũ. 327
Vlyſſis fortiter geſta. 328
Vlyſſi Achillis arma adiudicantur. 332
Vlyſſis errores. 358
Vlyſſis ſocij in porcos. 359
Vlyſſis ſocij in priſtinã formam. 360
Vpupa. 170
Vrſa lauabendo fingit catulum. 392

Z

ZAncle inſula olim cõtinens. 388
Zetes, & Calais ex parte aues. 171
Zodiacus circulus. 49 & 52
Zonæ & circuli. 24

FINIS.

LEC-

LECTORI.

QVAM multa in his Ouidij libris ex antiquis exemplaribus correximus, neque necessarium nobis visum est nunc referre: & cuicunque eos legere collibuerit, facillimum erit cognoscere. Quoniam tamen & pauca quædam (quamuis subtimidè id, & parcè admodum fecimus) nullo suffragante exemplari, vti nobis visum est, immutauimus: & veteres quidam libri, post hos impressos, ad manus nostras peruenerunt: in quibus multa, quæ nos prius subterfugerant, inuenimus: & illorum admonere lectorem voluimus: ne quis fortè id suspicetur, abuti nos velle veterum librorum auctoritate, & quæ nos emendauimus, ex illis credi emendata: & hæc addere, ne quid, quod in nobis esset, diligentiæ prætermissum esse videatur: & vtile, & necessarium propè existimauimus. Quæ vt cumulatius fierent, eas etiam lectiones quę ita quãdoque diuersæ reperiuntur vt omnes tamen probari possint, subiunximus: vti liberum omnibus iudicium sit, quam velint, sequi. Si quid verò in tam longo opere, aut præteritum à nobis est, aut ingenium nostrum subterfugit: doctiores id fortasse alij, modo animum intẽderint, inuenient. vos ob labores, quos pro cõmuni vtilitate nulla gloria adducti suscepimus, debetis ignoscere.

VARIETAS LECTIONVM IN METAMORPHOS. OVIDII ex Aldina editione, Anno M. D. XXXIII.

Ex primo Metamorph.

versu. 244.

stimulóque frementi Adijciunt.
In quibusdam furenti.
333 conchâque sonanti) *In nonnullis sonaci.*
360 quo consolante dolores? *In quibusdam, doleres*
525 opiféxque per orbem, Dicor, *Multò rectior vetus lectio, opiférque per orbem, qua vocabulo idem Ouid. & x v. Metamorph. vtitur.*
Cum deus in somnis opifer consistere visus.
580 Apidanúsque senex, lenisque Amphrysus, & AEas. *in veteribus omnibus, Eridanúsque senex. & profectò non solus est eius nominis in Italia fluuius. Sed & Eridani cuiusdam Atticæ fluuij Ilissum influentis meminit Pausanias. mihi tamen qui Apidanus castigarũt, rectè videntur castigasse. Cum enim dicat Ouid. Conueniunt illuc popularia flumina primùm, & Thessalus sit fluuius Peneus: Thessaliæ sunt profectò flumina nominanda, non vel ignobiles Atticæ riuuli conquirendi. Apidanus autem accepto ad Pharsalon Enipeo in Peneum ill ibitur, vt Strabo.*
743 dilapsa absumitur vngues. *In nonnullis, diducta absumitur vngues.*

Ex. II. Metamorph.

189 Et modò quos illi fatum contingere non est. *In nonnullis fas tum contingere non est. mihi fatum magis placet.*
201 tetigere iacentia tergo. *recta lectio. Sed & rectè*

nonnulli

nonnulli legunt, Sensereiacentia tergo.

209 combustaque nubila fumant. *in veteribus, ambustáque nubila fumant.*

314 Consternuntur equi : *Multo in antiquis quibusdam rectius, Consternantur equi.*

326 signant quoque carmine factum. *Legitur in nonnullis saxum, non factum. in alijs fatum. omnia recte.*

Cùm deficit orbi. *Ita in nonnullis. Alij, orbe : quod fortasse non æquè rectum est.*

506 Arcuit omnipotens. *Arguit, in omnibus. nos arcuit, legendum duximus.*

556 sic inconfessa quid esset. *Sic in veteribus. Sed rectius fortasse nonnulli, Sed enim incõfessa, legitur etiam, Sed non confessa.*

637 Quam quondam nympha Chariclo
Fluminis in rapidi rapis enixa vocauit
Ocyrhoën. *in veteribus Charicto. Sed profectò Chariclo Chironis uxor fuit, auctore Pindaro atque alijs: ideò nos Chariclo castigauimus.*

681 Illud erat tempus quo te pastoria pellis
Texit : onúsque fuit baculus silueſtris oliuæ:
Alterius dispar; è septem fistula cannis.
Sic in pluribus antiquis exemplaribus. ac si hoc modo legatur, ob id, quod alterius dixit, int lligendum est: unius manus onus fuisse baculum, alterius fistulam. Sed & in veteribus quibusdam, Onus dextræ baculus silueſtris oliuæ: quæ si probetur lectio, verbum fuit, subintelligendum est: quod sepius à poetis prætermittitur. Nonnulli malunt legere, Alterius dispar è septem fistula cannis. vt id dicat Ouidius nunc baculum solitum ferre Apollinem, nunc fistulam.

704 Sub illis Montibus inquit eunt (& erant sub mõtibus illis) *Sic in nonnullis. mihi prior lectio magis placet, Montibus inquit erant: vt scilicet sequens parẽthesis (& erant sub montibus illis) sit verbi repetitione venustior.*

37 longo caput extulit antro: *In nonnullis longum.*

52 Tegimen direpta leonis Pellis erat: *rectius in nonnullis, direpta leoni.*

132 Exsilio felix. *rectè, at in veteribus nonnullis, nequaquam rectè: Exsilij felix.*

216 Sicyonius ilia Ladon. *Lagon, in nonnullis, quod & Planudes.*

302 Qua tamen vsque potest. *Rectius fortasse in veteribus, quo tamen vsque potest.*

460 Dumque dolet; summo vestémque reducit ab ore. *Ita in omnibus: nos tamen legendum credimus, summa ab ora.*

511 Quis furor anguigenæ proles Mauortia vestras Attollit mentes? *multò in nonnullis rectius, Attonuit mentes.*

519 Hac Tyron, ac profugos potuisti sede penates: *Sic legendum ex vetustissimis exemplaribus, non prior lectio,* A Tiro, hac profugos, *repugnante syllaba claudicaret. minatus est autem Virgilij carmen ex primo Aeneid.*

Ilium in Italiam portans, victósque penates. *quin alibi Ouid, Ilion in Tyriam transfer felicius vrbem.*

620 Dextera Naxos erat. *In nonnullis fortasse rectius, Dextra Naxos erat.*

668 vixque animum firmat deus, excute dicens Corde metum: Chiámque tene. *In nonnullis,* Diámque tene; *& fortasse rectius. Naxos enim quo iusserat Bacchus cursum nautas dirigere, Dia etiam, auctore Stephano est dicta. Planudes tamen Chiam.*

702 Nō habet infelix, quę matri brachia tendat. *Neque in veteribus libris inuenitur id carmen; quod ante hoc interponunt nonnulli: & si maxime inueniretur, expungendum esset, ita subsultat, ita nullius est sensus.*

EX IIII. METAMORPH.

1 At non Alcithoë Mineias. *Arsinoë, apud Planudem,*

non

non Alcithuë, legitur.

53 Hæc placet. *In nonnullis, Hoc placet.*

123 Scinditur, & tenui stridente foramine longas Eiaculatur aquas. *Nonnulli, & tenuis stridentz foramine longè. sed & prior recta.*

279 Nec loquar, vt quondam. *In nonnullis. Nec loquor.*

311 Sæpe Citoriaco deducit pectine crines. *In omnibus, Cytheriaco. Sed profecto Cytoriaco legendum.*

336 Desinis? aut fugio, tecumque ait ista relinquo? *Nonnulli legunt, Desine: vel fugio. mihi prior lectio magis placet.*

426 Nil poterit Iuno nisi multos flere dolores? *Rectius in veteribus: nisi inultos flere dolores?*

475 Et obstantes reiecit ab ore colubros. *Rectius in nonnullis, çolubras.*

498 Inspirántque graues animos. *In nonnullis, animas.*

538 Spuma fuit: gratúmque manet mihi nomen ab illa. *Rectius in quibusdam, Graiúmque manet.*

628 Constitit Hesperio regis Atlantis in orbe. *In quibusdam rectius: regnis Atlantis in orbe.*

725 Quáque patent nunc terga cauis super obsita cõchis. *In quibusdam, quáque patet.*

EX V. METAMORPH.

3 nec coniugalia festa, *& sexto etiam Ouidius, coniugalia, secunda producta. Nec mea virginitas, nec coniugalia iura. & XI. Nec coniugale solutum est Fœdus in altibus. & fortasse coniugalia sit legendum. Sed vetera omnia exemplaria, coniugalia,*

74 Ecce Syenites genitus Methione Phorbas. *In veteribus, Suenites. Nos id u pro y, veterum more positum credimus. quin Syenites & Planudes. Syenites autem à Syena vrbe ductum est: cuius incolas Syenites dici ait & Stephanus.*

85 Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,

Polydegmona Planudes non Polydæmona.

110 Amphycus, *Rectius fortasse, Alphytus.*

111 Tu quoque lapetide non hos adhibendus ad vsus. *Lampetide, Planudes.*

127 Sed retinente manu moriens, è poste pependit. *in quibusdam, Sed retinente manum. vtrumque rectè.*

135 Bracteus Alciones. *Barceus Planudes. mihi Bactreus placet.*

147 Regisque Thoastes *(ita legendum)* Armiger. *Choristes Planudes, non Thoastes.*

237 Intrat: & immeriti vindex, vltórque parentis. *quidam, immeritæ parentis, legunt.*

251 Inde caua circundata nube Seriphon.

Deserit à dextra Cythno, Gyaróque relictis. *In omnibus Cypro legitur. Sed tam longè à Ceripho, & Cycladibus omnibus Cypros; vt nullum omnino in hoc versu locum habeat. Ideo nos Cythno legendum putauimus: quæ vna est Cycladum Seripho propinqua, auctore Strabone, Stephano, & reliquis. Sed & Planudes Ouidij locũ hunc ita interpretatur:* Ἐντεῦθεν δὲ κόιλη νεφελη περιχεσθεῖσα τὴν σέριφον καταλέλοιπε, τήν τε κύθνον καὶ γύαρον δεξιὰς ἀφεῖσα, ὅθεν συντομωτάτη ὁδὸς ἔδοξεν ὑπὲρ τὴν θαλασσανίουσι, τάς τε θήβας καὶ τὴν παρθενικὸν ἑλικῶνα ζητεῖ

286 Fusca repurgato fugiebant nubila cælo. *In quibusdam fortasse rectirs, fusa repurgato.*

364 Depositóque metu videt hunc Erycina vagantem Monte suo residens, natumque amplexa volucrem.

Multo rectius, quod & in nonnullis legitur; & è Planude etiam colligitur.

Deposuitque metum. videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens, natúmque amplexa volucrem.

370 Ipsumque regit: qui numina terræ. *Fortasse rectius, id quod nonnulli legunt ipsúmque regit qui numina ponti.*

445 Solis ab occasu, solis quærebat ad ortus. *In nonnullis*

nullis, solis ad occasus.

459 Mirantem, flentémque, & tangere monstra pauentem. *Parantem, in quibusdam, non pauentem.*

481 Fertilitas terræ latum vulgata per orbem. *In nonnullis, totum vulgata per orbem.*

541 Ex Acheronte tuo furuis peperisse sub antris. *in nonnullis, syluis peperisse sub atris.*

598 Territaque imisto propioris margine fontis. *Ripæ, in quibusdam, non, fontis, & rectius.*

616 Sed cettè sonituque pedum terrebat. *In quibusdam, sonituſque pedum terrebat. In alijs, sonituque pedum terrebat, omnia rectè.*

675 Plangere, dúmque volunt. *In quibusdam fortasse rectius, dúmque volunt plangi.*

EX. VI. METAMORPH.

77 Exsiluisse fretum: quo pignore vindicet vrbem. *Sic in nonnullis, & rectè legitur. dicitur enim in fabulis, cum certaret cum Pallade Neptunus de Athenarum nomine, percusso à Neptuno scopulo mare subito exstitisse. Sed & equum à Neptuno eo pacto editum illo in certamine non minus est reperire: ideo prior etiam lectio recta, Exsiluisse ferum. ferum autẽ equum dici, satis sit nobis Virgilij auctoritas, In latus, inque feri curuam compagibus aluum.*

189 Exsul erat mundi. *In quibusdam, mundo.*

202 Quódque licet tacito venerantur murmure numen.

Latonæ turba quantum distabat ab orba,
Indignata Dea est. *Vti id fortasse sit rectius, quod in quibusdam, Latonæ turbæ. vt sit turbæ venerantur. sic ex ijs quæ sequuntur, procul dubio sensus qui placeat, elici nullus potest. Legitur in nonnullis, quæ quantum distat in alijs, quæ quam distabat. ego, quoquo modo legatur, aliud quid desidero. est & exemplaria inuenire, in quibus hoc insertum sit carmen.*
Tantum an: mosa sui furijs agitata doloris

Indignata Dea est. hoc verò vt rude, & minime Ouidio dignum est, ita audacter excludi debet.

323 Terga premunt: auro grauidis moderantur habenis. *Quidam legunt, grauidisque auro moderantur habenis. Sed multo mea sententia rectius in veteribus nonnullis legitur, auróque graues moderantur habenas.*

320 vidi presens, stagnúmque, locúmque. *In quibusdam, lacúmque.*

332 Illa suam vocat hanc, cui quondam regia cõiux Orbem interdixit. *In nonnullis, regia Iuno. Sed & regia coniux non minus recte. id quod sequitur in nonnullis fortasse rectius: orbe interdixit.*

333 Quem vix erratica Delos Orantem accepit. *Rectius in quibusdam, Errantem accepit. vt superius. Tu terris erras, ego dixit in vndis.*

341 Sidereo liccata sitim collegit ab æstu *In quibusdam, concepit.*

406 Concolor huic humerus nascendi tempore dextro Corporeúsque fuit. *Multo rectius in quibusdam hic humerus.*

489 Hinc placido dantur sua corpora somno *nonnulli, tradunt.*

600 Attonitámque trahens intra sua mœnia ducit. *Alij, limina.*

617 Abstulerant, ferro rapiam. *Fortasse rectius sit, abstulerunt, vt apud Virg. Steteruntque comæ: &, Miscuerúntque herbas, & non innoxia verba.*

677 Sceptra loci, rerúmque capit moderamẽ Erechtheus. *In quibusdam, regnique capit.*

707 Orithyiam adamans sulus complectitur alis. *In veteribus propè omnibus, rectius, Orithyian amans sulus amplectitur alis.*

EX VII. METAMORPH.

56 Magna sequar: titulum seruatæ pubis Achiuæ *Sic in nonnullis: sed & puppis Achiuæ, quod in quibusdam*

dam, legi rectè potest.

115 Diriguere metu Minyæ: subit ille: nec ignes Sensit anhelatos. *Sic in veteribus. præterquam quod non ignes, sed illos, aut vllos, sensit anhelatos, aut anhelatus, aut anhelantes. Varia enim sunt in hoc exemplaria. Sed nos ignes, legendum putauimus, vt & alibi Ouidius: Isset anhelatos non præmedicatus in ignes.*

171 Dissimilémque animum subijt pater Aeta relictus. *In nonnullis, subijt Aeta relictus.*

178 Non annis renouare tuis. *In quibusdam, reuocare.*

184 Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos. *quidam, nudis humeris.*

187 nullo cum murmure serpens.
Sopitæ similis nullo cum murmure serpit:
Immotæque silent frondes: *Nullus si hoc pacto legantur, est horum carminum sensus. atque ideò recta sint fortasse nonnulla exemplaria: in quibus medio excluso carmine, Nullo cum murmure sepes, Immotæque silent frondes, legitur. Sed & rectè legi potest, Nullo cum murmure serpens, vt sit quies serpens nullo cum murmure. Sequentia verò carmina, vt in veteribus quibusdam: Sopitis similes nullo cum murmure sepes, Immotæque silent frondes. Quæ lectio & è Planude colligitur.*

214 Custodémque rudem somno sopistis: *Quidam, rudem somni.*

229 Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis: *& hic Eridani in omnibus. Sed ego ijsdem rationibus, quas superius primo libro adduxi, permotus, quòd scilicet hic etiam Thessaliæ loca & flumina ab Ouidio percenseantur: inter quæ non magis sit Attico, quàm Gallico Eridano locus: eos, qui Apidani castigarunt, secutus sum. Idque eò libentius feci, quòd Planudes etiam, qui in primo, vbi idem error, cum ceteris errauerat: hic meliora videtur secutus exemplaria. Sic enim hoc carmen interpretatur:* πολλαὶ δ' αὐτῇ κ' ἀν τᾶις ὄχ-

θαις τοῦ ἀπιδανοῦ ἤρεσαν.

294 Ante quaterdenos hunc se reminiscitur annos. *Cùm in omnibus, nunc se reminiscitur, nos hunc se, legendum credidimus. quam lectionem & Planudes secutus est. quod verò sequebatur carmen, quod in pluribus id antiquis exemplaribus non inuenitur, & superfluere videtur, expungendum duximus.*

344 Ille cruore fluens subitò tamen alleuat artus: *Cubito, non subitò, ex veteribus legendum.*

376 Et stricto toties iratus amore. *Spreto, in nonnullis.*

466 Florentémque Cythnon, Syron, planàmque, Seriphon. *In omnibus, florentémque Tyron, Cypron, planámque Seriphon. Nos neutrum probamus Cypron & Tyron, quæ longissimè absunt à Cycladibus, legi nullo pacto potest. vti tamen Cypron è Cythno deprauatum, vt alio etiam in loco superius diximus; prope affirmauerim: ita non ausim Cythnon prima correpta loco Tyri ponere, & Syron, vbi Cypron, substituere: ac mea quidem sententia Cythnon planámque Seriphon, rectè legatur. quid verò Tyri loco sit reponendum, quærant alij.*

510 Ducite: & omnis eat, rerum status iste mearum. *In pluribus, dicite, non ducite. Quin & melius fortasse diuidatur carmen quo pacto Planudes, Dicite: & omnis eat rerum status iste mearum.*

565 In partem leti citius venit, atque salutis. *Aliter in quibusdam, & fortasse rectius, Vtque salutis*
Spes abijt: finémque vident in funere merbi:
Indulgent animis.

617 Isse sub amplexus Asopidos Aeginæ. *Sic nos legendum putauimus, atque id ex veteribus quibusdam collegimus: vt diuidatur s. dipthongus, vt apud Virg. Neptuno Aeegeo.*

637 Et rami totidem, totidémque animalia ramis. *Rectius in quibusdam, & ramos totidem.*

765 Cessit & exitio multis, pecoríque sibíque Ruricolæ

ricolæ pauere feram. *Sic in veteribus multis. sed fortasse rectius sit quod in quibusdam, Cessit & exitio multis, pecorúmque suúmque: vt sit multis pecorum, & suum: quam lectionem & Planudes agnoscit, sic hoc carmen interpretatus,* καὶ πολλοῖς εἰς ὄλεθρον προβάτων καὶ χοίρων γέγονεν. *quod verò sequitur, Ruricolæ pauere feram, in nonnullis, Rurigenæ: Planudes Indigenæ, qui sic interpretátur,* ἔδειαν δὲ καὶ οἱ ἰθαγενοῖς τὸ θήριον. *quod fortasse sit rectius. sequitur enim, vicina iuuentus.*

EX VIII. METAMORPH.

123 generis falsa est ea fabula: verum
Et ferus, & captus nullius amore iuuencæ. *In nonnullis, verus, non verum. Mihi, verum, magis placet.*

285 Et setæ rigidis. *Ita in nonnullis, éstque eiusdem sententiæ cum carmine sequenti. vtrúmque mea sententia Ouidij est, cùm tamen alterum repudiandum sit: proximum hemistichion, riget horrida ceruix, in causa fuit vt hoc excluderemus:*

301 Tyndaridæ gemini præstantes cestibus alter. *In nonnullis, spectatus cestibus alter.*

317 nemorisque decus Tegeæa Lycei. *Quod post hoc sequebatur carmen.*
Venit Atalanta Schenei pulcherrima virgo, tum quia in veteribus non inuenitur, tum quod & sillabis claudicat, & rude ac nihili est; reijciendum duximus.

339 vt excussis elisus nubibus ignis. *In quibusdam, elisi ignes.*

356 spirat quoque pectore flammas. *In quibusdam, flamma.*

371 Orithyiæ magni rostro femur hausit adunco. *Orichiæ, in nonnullis. Planudes Orityiæ.*

585 & ab aruis arua reuulsi: *Reuélli, in quibusdam, & rectè.*

623 medio circumdata muro. *Quidam, medico legunt, non, medio.*

637 famulos ne requiras. *Famulósue, in quibusdam.*

672 quæ causa sunt flauentibus illita ceris. *In nonnullis, quæ causa sunt.*

857 Vultúmque virilem
Induit, & vultus pisces capientibus aptos. *Legendum ex veteribus, cultus, non vultus.*

EX IX. METAMORPH.

49 tanti victoria regni. *In nonnullis belli, non regni.*

98 Hunc tamen ablati. *In nonnullis, hunc tantum. & fortasse rectius.*

197 His elisa iacet moles Nemeæa lacertis: *Quod post hoc legebatur carmen,*
His Cacus horrendum Tiberino in litore monstrum.
Quod & syllaba repugnat: & in plurimis antiquis exemplaribus non inuenitur: ideo nos repudiandum arbitrati sumus. Sunt tamen qui malint retinere: sed corrigant. Quidam, His iacet horrendum. quidam, Cacus & horrendum.

251 Iugulata pellice testor? *fortasse sit rectius, tester. Superius enim memorem: Sed & testor rectè.*

347 Lotos in hanc nymphe fugiens obscena Priapi, *Lotis fortasse legendum sit. Lotis enim non Lotos dicta Nympha illa, quæ in lotum versa est.*

493 Hei mihi, quæ malè sum. *Rectius in veteribus: Et mihi, non, hei mihi.*

647 Quóque Chimæra iugo medijs in partibus ignē
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat. *Malè qui hircum, non ignem. fortasse ingens, legendum. vt sit ingens pectus; atque id dicat Ouidius, quod Lucretius eo versu.*
Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimæra.

691 Sanctáque Bubastis, variisque coloribus Apis. *In nonnullis, variisque coloribus Apis.*

749 Spes est, quæ capiat; spes est, quæ pascat amorē. *In nonnullis amantem.*

EX

215. Ipse suos gemitus foliis inscripsit: & ai aĭ
Flos habet inscriptum, funestáque littera ducta est.
In veterib. multis & ya: quam lectionem sunt qui probent: ego non video cur probare debeam: cùm nullo pacto Aiacis nomen his litteris describi possit: quod in eodem flore factum & hîc paulo superius ostendit Ouidius, cùm inquit:

Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem: folioq; legatur eodem.

& XII.

Littera communis mediis, puerog; viroq;
Inscripta est foliis: hæc nominis: illa querelæ.

Querelæ dicunt quidam ya esse posse. nominis non video, quomodo esse possit, cùm Aiacis tamen nomen designandum sit. Ideo illi mihi rectè sentire videntur, qui & ai aĭ legunt. ai enim & querelæ est, & Aiacis nomen innuit. Quin Planudes sic interpretatur: ἢ αἴ αἴ τὸ ἄνθος ἔχει δὲ γεγραμμένον. & tamen fortasse sit rectius ai non repetere, sed diphthongum dividere, quod sæpius à poëtis fit: & Latinorum morem sequi, apud quos ai est bisyllabum, quod & in ipso hoc Aiacis nomine licet cognoscere.

418. Et officium commisso spondet amori. *nonnulli, at officium.*

EX XI. METAMORPH.

37. cornúque minaci Diuulsere boues.
In nonnullis, cornuá, minaces vtrumq; rectè.

318. Carmine vocali clarus, citharáque Philammon.
Huius Philammonis fit ab Apollonij interprete mentio, qui ait Pherecydem dixisse non Orphea cum Argonautis, sed Philammonem nauigasse. hunc verò ait Suidas fuisse Thamyra Thracis patrem.

674. Gestúmque manus Ceycis habebat. *Planudes, sceptrúmq; manus Ceycis habebat.*

675. Ingemit Halcyone: lacrimas mouet, atque lacertos. *Fortasse legendum sit, Ingemit Halcyone la-*

Et

crimans: mouet atque lacertos.

764. Fertur Alixithoë. *Alixothoë, Planudes.*

770. Adſpicit Heſperien patria Cebrenida ripa. *Eperien, in omnibus. quin & Planudes, Ἠπειρίνι.*

EX XII. METAMORPH.

236. Quem vaſtum vaſtior ipſo. *In nonnullis, ipſe.*

526. Quæ mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum. *In quibuſdam, Quæ mihi tunc primum fuerat conſpecta volucris. Sed & prior recta. ait enim inferius, ſed auus nunc vnica Cæneu.*

592. Cùm tamen ille ferox. *In nonnullis, Cur tamen. in alijs, Et tamen.*

622. Non ea Tydides, non audet Oileus Aiax. *Si Oileus legatur, ſumendum eſt pro Oileius. quidam malunt Oileos, vt intelligatur filius.*

EX XIII. METAMORPH.

19. Ipſe tulit pretium. *Ita nonnulli. Alij, Iſte.*

51. Heu pars vna ducum. *Sic in omnibus. Sed fortaſſe ſit rectius, Et pars vna ducum.*

53. Velatúrque, alitúrque auibus: *In quibuſdam, Venatúrque; alitúrque.*

368. Tantum ego te ſupero: *In nonnullis, Tanto ego te ſupero.*

518. Quo dij crudeles, niſi vti noua funera cernam. *In quibuſdam, niſi quo noua funera.*

562. Expellítque genis oculos: *In nonnullis, Expilatq; genis, vtrumque rectè.*

610. Térque rogum luſtrant: & conſonus exit in auras Ter plangor: *In nonnullis, tum conſonus exit in auras.*

707. Ferre diu nequiere luem: *Sic in quibuſdam, Vt Virgiliano vtatur verbo, qui de eadem peſtilentia, Arboribusq; ſatisq; lues, & letifer annus. in nonnullis tamen Iouem, non luem.*

713. Prætereunt vecti: *In quibuſdam, præter erant vecti.*

956. poſſum memoranda referre, *Legitur & miranda.*

6. Nauifragúmque fretum, *In vetuſtis. Nauſragumq́ fretum: vt tamen quadriſyllabum ſit, veluti & id Virgilianum, & nauſragum Scylaceum.*

87. - Acheloidúmque relinquit
Sirenum ſcopulos: *Profectò pænultima Acheloidum ſyllaba breuis eſt; ideò fortaſſe Acheloiadum ſit legendum.*

324. Nec adhuc ſpectaſſe tot annos
Quinquennem poterat Graia quater edere pugnã. *In nonnullis, Graiam pugnam. Sed licet apertè quid ſibi hîc Ouidius velit, intelligatur: confuſus tamen verborum ordo, & ſibi non quadrans, aliquid facit, vt deſideremus.*

612. Clarus ſubit Alba Latino. *In omnibus, Clarus ſubit ecce Latino. Sed profectò Alba Latino ſucceſſit. ideo nos Alba, non ecce, legendum putauimus.*

622. Iámque Palatinæ ſummam Proca gẽris habebat. *Quamuis in omnibus, Iámque Palatinus ſummæ loca gentis habebat. quia tamen nuſquam legitur Palatinum Albæ regnaſſe: qui hoc carmen ita caſtigarunt, rectè mihi ſenſiſſe viſi ſunt.*

723. Non tamen antè mihi curam exceſſiſſe memento: *In quibuſdam, Non tamen antè tui.*

777. congeſtis exuit armis. *In nonnullis, edidit.*

812. memoríque animo, pia verba notaui. *In quibuſdam, tua verba.*

EX XV. METAMORPH.

150. Palantéſque homines paſſim rationis egentes. *In nonnullis, ac rationis egentes in alijs, ac ratione carentes. mihi, ac, videtur ſuperfluere.*

274. Alióque renaſcitur orbe *In quibuſdam, ore.*

386. Armigerúmq; Iouis, Cythereidaſq; columbas. *Fortaſſe Cythereiadas rectius, ne claudicet pænultima.*

NOTÆ LIBRORVM, QVIBVS HIC VSI SVMVS.

C. LIBER Cornelij Walteri antiquissimus, qui hæc argumenta in marginibus adscripta habet, sed adeò ferè extrita, vix vt legi queant.

V. ALTER eiusdem Corn. Walteri liber: in quo hæc argumenta versibus auctoris eadem serie, eodémque calamo intersesta sunt: priore quidem ætate inferior, scriptus tamen, vt videtur, ante annos ampliùs CCCC.

BIRCKM. Editio Colonienſis Birekmannorum, ann. M. D. LXII.

RAEN ER. Editio Lugdunenſis Antonij Vincentij, à Ioanne Rænerio recognita, ann. M. D. LV.

HERVAG. Editio Basilienſis cum Commentarijs, per Ioannem Heruagium, ann. M D. XXXXIX. quæ proximè ad veteres libros accedit.

NOTA-

NOTATIONES QVORVNDAM LOCORVM IN ARGVMENTIS LVctatij Grammatici, quæ in V. Giſelini libris variè leguntur.

Ad Georgivm Fabricium Chemnicenſem.

Ad verſum 32. ſeparata. *Hæc ad verbum ſcripſi ex V. poſita ante verſum 76. quo loco item poſuerunt eadem non admodum variata Heruagius, & Binckm. At in C. primæ fabulæ argumẽto appenſa erant hæc:* Ex terra cùm omnia generata ſint; variarúmque rerum mater reperiatur; tum humanum genus, quod cuncta vinceret, Prometheus Iapeti filius, vt idem Heſiodus oſtendit, ex humo finxit: cui Minerua ſpiritum infudit. *Idem verò calamo paulo recentiore in eodem C. repetitur ad verſum* 34. *his verbis:* Cùm omnium, quæ oneroſæ ſunt, rerum mater reperiatur terra, tum humanum genus, quod cuncta. .... Prometheus Iapeti filius, vt idem Heſiodus oſtendit, ex humo finxit: eiúque Minerua ſpiritum immiſit. *Eadem etiam repetit V. ad eundem verſ.* 34. *ſed liturâ planè immerſa. Iudicabunt ij quibus alia contiget videre exemplaria, an duo ſtatuenda ſint argumenta: & ſi vnum; vtrum verius: item illud; quam rectè* melior natura *à Luctatio intelligatur Minerua.*

89. Deinde ſeculum in argent. *Ita C. quem lubenter exprimimus. at in V. eſt:* Deinde in argenteum, ſæculum aureo colore migrauit: *vt ſæculum aureo colore dixerit, pro ſeculo aureo.* 123. continuam. *Ita C. V. etſi diuersè admodum à vulgatis; tamen verè. Vult Luctatius ver, quod ob perpetuam ſuam ſerenitatem vnum putabatur, in quarta anni parte cogi, & coartari ab anguſto trimeſtri ſpatio.*

163. vetſati ſint. *Hanc Ranerij lectionem comprobat maculoſa ſcriptura libri C. iſta:* De Gigantum ſanguine natum quam ſacrilega mente uem ſatis in Lycao-

nis, &c. *In V. videtur talis castigatio excidisse; qualis in Heruag. & Birckm. nempe:* De Gigantum sanguine natus Lycaon qua sacrilega mente versatus sit, ipsius testatur exemplum.

in lupi formam. *Ita C. & Heruag. At in V.* sed lupi sacri in formam. *Alij aliter. Latet nescio quid.*

240 mortalium; qui scel *Longè aliter C. neque tamen adeò diuersè à sensu poëtæ:* Iuppiter propter audaciã Lycaonis, ceterorumque mortalium scelera, etiam Deorum potentiam tentauit.

416. aboleret. *Ita C. Heruag. Birckm. Fortasse scripsit aboleretur. Solẽt enim in his marginum notis litteræ minusculæ suprascriptæ vt, r in tur, n in lent, exteri, & aboleri. Nisi fortasse originis verbum Luctatius ita vsurparit; quomodo Columella 3. 2. Varg. 7. & alii, verbo inde deflexo, abolescere usi sunt, nempe neutro modo, vti & adolescere, inolescere, &c. hodie& vsurpantur. Sed & soleciſmus esse potest, quales in Luctatio non paucos reperias. In V. est,* aboleret vetustas, *quod & Rænerius agnoscit, sed vereor vt sit γνησιον.*

in his ostendit. *Sic liquidè scribit V. quæ verba mirè trajiciunt Birckm. & Heruag. Absunt verò à C. & Rœner. libro.*

452. Fluminis filia. *In C. est:* omnium virginum, quæ in Thessalia sunt, speciosissima habebatur: adeò quoque, vt Deus pulchritudine eius caperetur: Apollo enim cùm eam &c.

Deorum auxilio. *Ita C. V. & meliores vulg. Solet autem huiusmodi multa Luctatius de suo adspergere: quæ, qui viderunt cum Ouidij verbis non congruere, ausi sunt alij submouere.*

568. tribuit confestim. *Ita ferè vulgati, non malè: si nuda sententia spectanda est. At C. V. omisso Iunonis nomine, scribunt* tribuit quæ cõfestim, ne amplius, &c. *Minuta quidem sunt hæc: ideoq; vt plurimum hic prætereo: & tamen necessaria omnino sunt ei qui perfectè hãc aliquando volet edere.*

patris

patris iussu interemit. *quæ hîc de suo ingenio visus est Rænerius interseruisse, vt semel dicam, nihilo magis ea me tangunt, quàm infinita alia. Veterum librorum scripturam tantum hic proponimus. ea quantopere à popularibus libris differat, videant alij.*

à casu eius. *Ita Herua. & Ræn. non malè, vt indicto esse potest mendosa scriptura illa in C. & à casse tus: neque obscurissima litura libri V. aliud videtur repræsentare, nisi fortassè,* à caeso eo.

quibus amissa lumina. *Ita vulg. omnes. at in V. est:* transformatum, & receptum in suam tutelam pennis insignibus amissa lumina exornauit. *quod quonam modo volente aut saltem permittente Prisciano recipere ausim, non video. In C.* transformauit: & receptum in suam tutelam pennis insignibus decorauit. *Trãsformationem autem aliquam Argi in pauonẽ nondum animaduertere potui in poëtæ verbis: ideoq; eam, vt alia multa, Luctatio acceptam refero.*

689. Syrinx Nympharum Naiadum. *In Birckm. C. V. Syringa. malè, vti colligo ex altero loco mutilo, vbi V. habet* Syrinx, *C.* Syrinax, *Birckm.* Syringos, *pro*, nympharum Naiadum *in V. masculosè scriptum visitur*, dearum nympharum nata. *In C.* nympharum Naiadarum.

Pan Mercurij *In C.* dũ Mercurij. *quod memoro; si fortasse è libro bonæ notæ sumpta esset scriptura illa Birck.* Pan Demogorgonis filius.

726. regressa. *Sic ex C. scripsi. In V.* à Ioue in pristinam figuram mutata est, & Isidis, &c. *Birckm.* restituta est. *Heruag. & Ræner.* reuersa Isid. *Sic variatum in* Linigera, *quod habet Heruag. & nos verũ putamus, traductum huc à Luctatio è lib. de Ponto eleg. 1. vt in nostra editione euincemus. In V. & Birck. est* lanigera, *in C.* Niligera, *in Ræner.* vigilánsque: *quod certè à quoquam vigilante scriptum esse non existimo.*

IN ARGVMENTA LIB. II.

Adversa instrui nequisset. *Videtur vsus instruendi ver-*

bo more ſui ſæculi: pro, doceri. Totam verò hanc periodum deſcripſi omnino, vt erat in C. & ſuſpicor ita factam à Luctatio. argumento ſunt mutationes quæ in vulgatis lib. nonnulla iſtius ſcripturæ veſtigia oſtendūt. vnum excipio, me pro, vix petitam veniam, ſcripſiſſe ex V. & Birckm. diu expetitam veniam. quod ipſum vulgati non bona, vt videtur, fide repræſentat. Præminiſtras Horas vocauit etiam V. non vt vulg. miniſtras. Sicui verò ſcriptura hæc C. non ita vera, & Luctatio ſua & propria videatur: ſuggeram è V. aliam, quæ cum vulgatis libris vt partim conſentit, ita partim diſſentit. Monitis itaque patris per iter ignotum ire cùm nequiſſet; equi ignoto agitatore conterriti mundi pronam partem petierunt. quamobrem culta mortalium ſubito ardore incenſa ſunt. A Ioue autem rogantes, vt opem implorantibus ferret, ne orbis terrarum conflagraret; Phaëthon fulmine & curru præcipitatus eſt. in quibus verbis multum, vt mihi videtur, peruerſis, retentum tamen eſt, culta, pro quo vulg. cuncta, multa.

367. cæleſtes ignes. Ita ſcripſi ex Birckm. cum in V. eſſet cæleſte ſignum. At in C. eſt, cæleſtia.

381. transfigurauit. Hic deſinit in V. huius fabulæ argumentum, quod totum abeſt à C. Nam quod adiicitur in eodem V: A Græcis autem Helice; à noſtris Septentrio vocatur: neſcio quò debeam referre: valdeq; dubito, an de eo ſit annotationum genere, quales plurimæ vet. librorū oras poſſederunt. Quæ deinceps in vulg. lib. ſequūtur; in V. adpoſito reperio verſui 504. hoc modo: Caliſto ſupradictam cum filio Arcade Iuppiter inter ſidera collocauit: & à Tethy & Oceano ob Iunonis iram præter cætera ſidera liquore non tinguntur: & vt auctor Heſiodus indicat. Eadem eodem modo adſcribit C. ſed alieno calamo. à melioribus libris pendet rei iudicium.

531. Coronida. Hæc ita vt expreſſimus liquidè & plenè erant in C. tantum verbum nobis alioquin ſuſpectum, mora-

morari, *quod in C. desiderabatur, inseruimus ex V. qui liber hæc etiam non multo aliter scribit. Idem euenit verbo* abstulit, *quod è vulg. retinuimus: quia reipsa certi essemus in huiusmodi adnotationibus veterum librorum multas relictas esse lacunas à librarijs, qui suorum autographorum margines minusculo calamo exaratas, & vsu deinde obliteratas, ac extritas oculis assequi nequiuerunt. atque hanc caussam puto, cur in V. irrepserit illa incondita & falsa scriptura:* quem pater excidit de vtero matris. & cùm ea rogo esset imposita; is ad Chirona à patre in Pelium, &c. *De eo autem, quòd Coronis hæc Thessala Coronei filia statuatur, nescio an librarij sit erratum, an Luctatij opinio; nã Phlegyæ filiam esse testis Seruius ad illud Aeneid. 6.* Phlegiasque miserrimus omnes, &c. *& Hesiod.*

ὅτ' Ἰσχυς γῆμε κορωνὶν.

Ειλατίδης φλεγύαο διογυήτεο θυγάτρα.

Rænerium verò suo more è Lexicis vulgaribus, præter Phlegyam, etiam Leusippum & Ischya huc arcessiuisse, vno ore loquuntur veteres libri, & Birckm. ac Heruag. editiones non aspernãdæ.

551. conuersa est. *Et hæc continenter exscripta ex C. & V. nisi quòd iste addat:* ita vt è templo deæ submoueretur: *quod etiam omittit Rænerius, & si reliqua apud eundem, quandam pati metamorphosin videantur.*

634. Caristæ. *Ita C. At in V. est Carectæ, vel, Carestæ: nam quinta littera extrita est. Rener. Charictæ, Heruag. Charicles, scribunt. Quà varietate territus is qui Birckm. editionem adornauit, maculosissimam castigationem, quam alij in poëtæ verbis moliti sunt, etiam Luctatio adcommodauit. ait enim:* Ocyroë Chironis ex nympha quadam Cayci fluminis filia, &c. *Quidquid Luctatius scripserit; si ipsius argumentũ poëtæ verbis conformare volumus: scribendum Chariclus, vt rectè Aldus censuit: & nos in nostra editione de eadẽ re plura.*

quódque esset. *C. legit* ab auo fulminis ictum experturum.

677. Quòd cùm Battus Nelei filius equas pascens. *V. C. & Birckm.* Quos cùm Battus Nelei filius pascens vidisset. *Valde vereor ne posteriores istiusmodi multa, quæ putarunt à Luctatio totidem verbis & planius dici potuisse, ea de suo suppleuerint.*

709. fortunio. *Ne quis librarij erratum esse existumet; adsero ita esse in C. V. pro quo alij substituunt, successibus: alij hæc omnia omittunt. Videtur efformasse hoc ad modum τȣ̃, infortunium.*

834. per mare. *adde asteriscum,* * per mare. *nam huc referenda est marginis adnotatio.*

IN ARGVMENTA LIB. III.

Imperaret. *Ita ex coniectura scripsi; cùm in C. & Ræner.* imperat. *in V.* imperante. *Heruag. id verbũ omisit, fortasse non malè, vtpote perperam additũ ab ineptis, propter nimium longè disiunctas particulas,* vt, ne.

humo sparsit. *Ita V. C. Birckm. Heruag. Quod etsi alij non meminerint vsquam legisse. nos tamen testabimur, in veteribus libris esse non infrequens, nominatim versu huius lib.* 127. Is sua iecit humo.

Hyperenor. *Adijciunt Vulg. & C.* hi Cadmo socij cõdendæ vrbis additi sunt. *puto falsum: est enim mera repetitio: & abest ab V. & Ræner.*

131 & canes. *sc. refrigerandos. quod non intelligens V. de suo adiecit:* persequens apud se habuit: sicque, & c. sera canibus. *lege* fera à canibus.

253 Vlcisceretur. *Sequentia omissa sunt in C. vsque ad,* quo vt illius & c. *in V. verò hæc sequuntur:* hortatur eam, vt tale pignus amoris à Ioue peteret, vt pro inde auctoritas ipsius concubitus grauis & insignis esset. *& paullo post:* deceptam optatis, tectúmque flamma exurit. *pro,* fallaciæ, *legendum* fallacia.

impetrasset. *Adijcit C.* à cupiente. *fortasse voluit dicere ab ea quæ promittebat se id cupituram & petituram à Ioue.*

316 quod maius esset. *Ita libri editi. At in C. V.* pro qua iniuria cùm damnatus esset Iuppiter. *fortasse delen-*

delendum, pro: *vt sit: Quæ iniuria cùm in Iouem reci-deret, isque ea damnaretur. vel: Qua iniuria cùm Tiresias damnatus esset: id est; non suo merito affectus; Iuppiter, eum &c Quid agas? In huiusmodi scriptis sæpe ineptiendum est, quo ipsa intelligamus.*

339 persequi. *Ita C, estque hæc vera phrasis Luctatij: ne deprehendi posset persequi. In V, est*, dum persequeretur: *in editis*, persequens, opprimens.

512 prædicata Tiresiæ auguris vt in *&c. Sic scripsi ex V.C. Mirum quos in modos hæc mutent alij, τὸ* vt *pendet à* prædicata, *vt sit, comtemnens ea verba, quibus prædicatum erat à Tyresia, obuiã eundũ esse Libero, &c.*

Versus in Acœtem. *id ex poëtæ verbis non constat. vbique enim famulum sacrorum Bacchi, & Tyrrhenum eũ nominat. Quod autem illi carceribus incluso fores sponte patuerint, id numine absentis Bacchi confieri potuit, neque ob id necesse fuit Bacchum in Acœtem transformari*

378 indicat regi, quia. *Ita C. at in V.* indicat regi nomen genúsque artis suæ, qua vitam exegerat. *putarim verius, & si longius recedat à vulg. libris*

Captum & impositum. *Ita rursus C. at in V. captus & impositus.*

Delphini & aues facti sunt. *Ita V. at C.* præcipitauisse ac delphinos & aues esse factos addidit. *Heruag.* præcipitauere ac in delphinos & aues se mutauere. *Birckm.* præcipitasse ac delphinos ac naues narrat esse factos. *Rænerius videns eam salebram, consueta sibi arte, eã expleuit; scribens:* præcipitauere, ac in delphinos mutati sunt. *Quid hac varietate facere debeam, nõ video, neque enim verisimile est ex illis versibus.*

At Libys, obstantes dum vult obuertere remos,
In spatium resilire manus breue vidit; & illas
Iam non esse manus; iam * pennas posse vocari:

Luctatiũ nobis iterum ex veru delphinis falsas aues creasse, & tamen singulare aliquid latere manifestum est. Fortasse scriptum fuit delphini immanes facti sunt. Sed hæc coniectura est.

*Ita est in vet. lib. non pinnas; vt docebimus

TYPOGRAPHVS LECTORI.

CVm in hoc quaternione paginæ aliquot vacuæ relinquerentur, putauimus nos tibi amice Lector, rem neque inutilem, neque iniucundam facturos, si hoc loco, quamuis importuniore, doctiss. Geor. Fabricij in Nucem Ouidij emendationes subiungeremus: quas cùm ille incepti nostri iuuandi, vel potius ornandi caussa nuper ad Geselinum nostrum transmitteret; nos eas opere demum absoluto accepimus. Poterant illæ quidem in alteram editionem seruari. Verùm & ea fortasse vt est temporum nostrorum ratio, diutius quàm velimus, differenda erit: & iniquum esset optimi viri erga nos studium & laborem tam diu laude sua carere. Vale.

GEORG.

GEORG. FABRICII CHEMNICENSIS IN NVCEM P. OVIDII Nasonis emendationes.

Nil ego peccaui, nisi si peccare fatemur) *Rectius legitur, nisi si peccare videtur: vt in Asulanio: aut (vt in manuscripto) peccare docetur. Peccare pro peccatum. Minutius in Octauio, Apud nos & cogitare, peccare est, pro, ipsa cogitatio est peccatum.*

Tunc Domini memores) *Iterum in manuscripto, cùm domini memores: cùm, quo tempore, nempe vetusto.*

Agricolæ fructu proueniẽte deos) *Ita lego, quia deos subijcit Bacchum & Mineruam propter vinum & oleum. Aliter lego apud Tibullum, Libatum Agricolæ ponitur ante Deum, è manuscripto Palatino, & ex libro impresso Regiolepidi, quæ vrbs viris doctis nunquam caruit: hic per Deum, solum Bacchum intelligit, illis annumerans Cererem & Priapum. Mecum facit Bernardinus Veronensis: vulgatam defendit, & magis corrumpit, ciuis eius Auantius.*

Nisi subdita ramo) *Idem sunt significatione, nisi & ni: sed non idem sono: lego è manuscripto, ni subdita, & puto ijs placere qui aures habent purgatiores. Matrem appellat arborem fecundam. ita Plinius lib. XII. Rami in excelsum emicant. siluosa multitudine, vasto matris corpore.*

Nunc vterus vitio est) *Deest, ei, quæ videri vult formosa. Alij emendarunt, Nunc vterum vitiat. quod si in vno esset vetere, probarem propter sententiam. Vterum vitiare est labefactare onus vteri, vel excutere onus visceribus, vt alibi solet poeta loqui.*

Non equidem inuideo, nunquam tamen) *Quanto alacriter figuræ mutatio in libro vetusto? nunquid tamen vlla feritur?*

Nudáque deiecto cortice. *Alij detecto: Merula, decerpto. Sed ex alio Ouidij loco scribimus direpto: vt Qualem direpto cortice cedrus habet. Direpto, detracto, abscisso.*

Sed ſpes inducta rapinæ) *In vetuſto, ſpes indulta.*

De quo victoria lucro Eſſe poteſt) *In multis legitur, victoria læta etiam in manuſcripto. Vnde ſuſpicor lectionẽ ab alio emendatã. Læta autẽ lucroſa, triũpho digna.*

Nam quod habent frutices aliquando) *Manuſcriptũ, aliquin. Sed aduerbium alterum probè facit ad ſententiam.*

Imus in extremo margine ſundus habet) *Imus fundus, pro ager poſtremus, quo modo, Faber imus, in extrema vici parte habitans, apud Horatium in Arte. ex quo nomen proprium fabri qui faciunt, valde ſunt ridiculi.*

Has puer aut certo rectas delineat ictu) *Delineat, deſignando diuidit, delineando dilaminat. Ita expreſſe in manuſcripto quod ſequimur, quódque à fratre Blaſio Fabricio è Trebocis accepimus. Huius loci facta obiter mentio in Hippolyto, ſeu (vt alij) in Phædra Senecæ, vulgo lectum fuit, dulaniat, contra numeros, quod tamẽ ad veritatem lectionis proximè accedit.*

At mihi maturos) *Rurſus manuſcriptum, At mihi maternos: quod ſequentia declarant, non planè eſſe ineptũ: nam ad arbores transferri modò diximus.*

Quæque fuit multis, eſt mihi præda malo) *Quicrela magis conuenit lectio manuſcripti; Hei mihi præda malo eſt. Conuenit etiam exemplis triſtibus Polydori Troiani, Amphiarai Thebani, Atlantis Lybi.*

Quid? ſi non aptas ſolem mutantibus vmbras) *Hæc ſincera lectio, vt Horatius Carm. 1. 17. Lucretius de Mutat Lyceo Faunus. aliud eſt ſolem fugere, aliud mutare. Fugiunt, qui abhorrent: mutant: qui repetunt.*

Illo me tutam tempore præſtat hiems) *In nonnullis impreſſis, Illo ne metuam tempore.*

At ſimul induimus noſtris ſua munera ramis) *Munera ramorum, ſunt folia & fructus. Qui legunt, ſua vellera, impropriè dicunt: qui, ſua vu nera, dicunt planè nihil.*

Et quaſcunque poteſt tangere, tollat opes) *Vetus lectio; & ſic omnino legendum. id eſt, quæcunque ſunt vicinæ aut contiguæ viæ publicæ. ita rectè Merula.*

Tangimus

Tangimus obuia, tollimus etiam ſcpoſita. Tabernas argentariam, & margaritam, circa forum vrbis Pub. Victor ponit.

Tutam non licet eſſe nucem) *Eodem modo, paulò ante, Nudam tamen expedit eſſe in aliis, Tutæ non licet eſſe nuci. Vt alibi, vobis immunibus huius Eſſe mali dabitur. Et, Nec equis velocibus eſſe Profuit. Si mihi dicendum ſit, dicam, quod obſeruaui, ſed dicam te iudice, Giſelme: hoc Ouidij eſſe familiare atque perpetuum, cum datiuo: quemadmodum nomen Dignus, cum genitiuo. Mea conueniunt exemplaria vetuſta: tu in tuis inquire, pro tua exmia diligentia.*

Vt ſæpe ſagittis Cùm populus) *Legendum eſt, Quẽ populus manicas depoſuiſſe vetat. Senſus eſt, Vt ſæpe ſagittis petitur, qui manus vinctas habet. Hoc vtrum Romanum ſupplicium fuerit, inueſtigandum eſt.*

Vtue grauem pauida eſt, vbi tolli vacca ſecurim) *Hæc lectio reſpondet ſententiæ, qui aliter legunt, ſequentia non exactè conſiderant.*
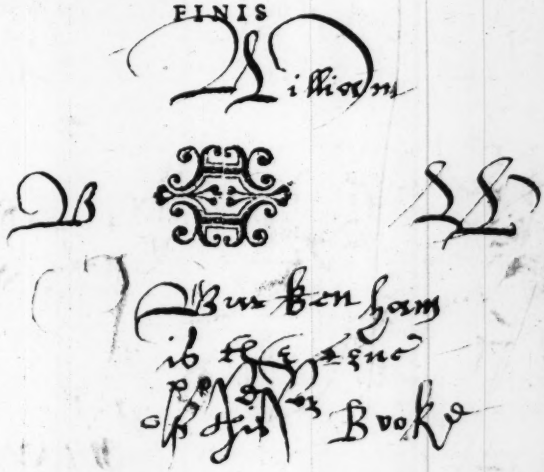
FINIS